

**A tanulási zavarok kialakulásának megelőzése –
Képességfejlesztő játékok gyűjteménye
- Varázsdoboz játékgyűjtemény -**

PCS 301

2012

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	3. o.
1.1. A téma aktualitása	3. o.
1.2. Témafelvetés, célkitűzés	4. o.
1.3. Hipotézis	5. o.
2. Fő rész	5. o.
2.1. Elméleti megközelítés	5. o.
2.1.1. A gyermekek fejlődése óvodáskorban	5. o.
2.1.2. Iskolaérettség	16. o.
2.1.3. Képességek rendszere Nagy József modellje szerint	17. o.
2.1.4. A képességek fajtái	18. o.
2.1.5. Motoros képességek	21. o.
2.1.6. Kognitív képességek	22. o.
2.1.7. Orientációs képességek	25. o.
2.1.8. Kommunikációs képességek	27. o.
2.1.9. Szociális képességek	28. o.
2.2. Vizsgálati módszerek feltárása	29. o.
2.2.1. A vizsgált populáció bemutatása	29. o.
2.3. Empirikus kutatás bemutatása	30. o.
2.3.1. A mérési eredmények feldolgozása, értékelése	30. o.
2.4. Javaslatok a felmerült probléma megoldására	34. o.
2.4.1. A képességfejlesztő játékgyűjtemény bemutatása	35. o.
2.4.2. A játékos foglalkozások szervezése	36. o.
3. Összegzés	37. o.
Irodalomjegyzék	39. o.
Mellékletek	
1. számú – Kérdőív	41. o.
2. számú – Képek a gyermekek játékos fejlesztéséről	43. o.
3. számú – Varázsdoboz játékgyűjtemény (részlet)	47. o.

*„A játék. Az különös.
Gömbölyű és gyönyörű,
csodaszép és csodajó,
nyitható és csukható,
gomb és gömb és gyöngy, gyűrű.
Bűvös kulcs és gyertya lángja,
színes árnyék, ördöglámpa.”*

(Kosztolányi Dezső: A játék)

1. Bevezetés

1.1. A téma aktualitása

Kezdő óvodapedagógusként nagy kihívás volt megfejteni a Nevelési Tanácsadók és a Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottságok (továbbiakban TKVSzRB) szakértői véleményeit. Az óvodapedagógusok más megközelítésből tanulják és végzik a gyermekek fejlesztését, mint azt a fenti intézményekben a gyermekek vizsgálatakor megfogalmazzák. Nem készítik fel az óvodapedagógusokat a készség- és képességfejlesztésre, nem látják azokat rendszerben és összefüggéseiben. Jó néhány kollégával való beszélgetés után jutottam erre a következtetésre.

Rengeteg szakirodalom olvasása, önfejlesztés, önképzés szükséges ahhoz, hogy a Sajátos Nevelési Igényű, továbbiakban SNI (hiszen bármely fogyatékosság megjelenhet az óvodában), és Beilleszkedési, Tanulási és Magatartási Zavarral küzdő gyermekeket a szak- illetve szakértői véleményekben megfogalmazott fejlesztési irányok szerint fejlessze az óvodapedagógus.

Nehézséget jelent, hogy a Nevelési Tanácsadó, valamint a TKVSzRB által tett fejlesztési tanácsok csak felsorolják az egyes fejlesztendő képességeket, részképességeket, de konkrét javaslatokat nem tesznek a fejlesztésre, például játékokat, játékgyűjteményeket, témákat nem javasolnak.

Már gyógypedagógus hallgatóként készítettem el gyakorlati tapasztalataim alapján a Micimackó Óvodai Prevenciós Programot, amely elsősorban a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztésére készült. Ezt tovább gondolva terveztem egy képességfejlesztő játékgyűjtemény elkészítését.

Óvodapedagógusként és leendő gyógypedagógusként fontosnak tartom, hogy a gyermek a játékban fejlődjön, játékokat, játék eszközöket biztosítsunk számára, amelyekben önfeledten töltheti el idejét – fejlődésére nézve – hasznosan. Ezért tartom fontosnak egy olyan játékgyűjtemény összeállítását, amely sok választási lehetőséget kínál az óvodapedagógus számára az egyes részképességek fejlesztésében.

1.2. Témafelvetés, célkitűzés

Az óvodai nevelés óriási felelősség. Az óvodapedagógus elősegíti a gyermek nyiladozó értelmének kiteljesedését; megtanít sok-sok hétköznapi csodára; felkészít az iskolai tanulásra, mindezt tervszerűen, nyomon követhetően.

Vannak azonban olyan gyermekek, akiknél egy-egy részképesség nem megfelelő fejlődése organikus eredetre, vagy olykor szociális hátrányra utal a fejlődés elmaradásában.

Amikor a fejlesztéssel kezdtem foglalkozni, rá kellett arra jönnöm, hogy a szükséges eszközöket, szakirodalmat nekem kell összegyűjtenem, mivel ilyen jellegű komplex „egységcsomagot” sehol sem találtam. Ennek a tárháznak a bővítése azóta is folyamatos, a meglévő eszköztárat mindig újabb, korszerűbb ötletekkel, egészítem ki. Ehhez a tevékenységhez az eszközöket sokszor borsos áron lehet beszerezni, ezért jó néhány közülük saját kezem munkája.

Az óvodás korban különösen hatékony a fejlesztés, mert rendkívül plasztikus az agy. Vannak azonban olyan gyermekek, akiknél több odafigyelésre, több segítségre van szükség a különböző képességterületeken. Az ő fejlesztésükhöz dolgoztam ki a Micimackó Óvodai Prevenációs Programot és a hozzá kapcsolódó játékgyűjteményt, amely korcsoportokra lebontva tartalmazza az alkalmazható játékokat. Három év eredményeit figyelembe véve választottam ki azokat a játékokat, játékos feladatokat, melyeket a leghatékonyabbnak találtam a fejlesztendő területekhez. A játékokat a gyűjteményben nehézségi fok szerint differenciáltam, hogy a legkönnyebbtől a legnehezebbig haladjon. A beszédfejlesztésre külön kitérek a játékgyűjteményben, melyet kiemelten fontos kompetenciának tekintek az óvodai nevelésben.

A téma elméleti megközelítése során feltárom a szakirodalom ide vonatkozó részeit: a gyermekek fejlődésének menetét, az iskolaérettséget, a szakirodalmi meghatározásokat, a gyermek játékanak fejlődését, a játékfajtákat. A képességek rendszerezésével a fejlesztés elméleti alapjait világítom meg. Ezt követi a vizsgálatok bemutatása: a vizsgálati eszközök, a vizsgált populáció, a diagramok elemzése, melynek segítségével szemléletessé teszem a kutatási eredményeket. A következő témakör a felmerült problémákra tett javaslatok kifejtése, a játékgyűjtemény bemutatása. A játékgyűjtemény a dolgozat oldalkorlátai miatt az 3. számú mellékletben található, de teljes terjedelmében nem fért be a dolgozatba. Így cd mellékletként csatolom a kutatás anyagához, mert ez alapján tekinthető át komplexitásában a munkám. A dolgozat összegzésében kitérek a vizsgálati eredményekre, a munka folyamatának következtetéseire, valamint a hipotézis igazolására.

Végül az irodalomjegyzék, majd a mellékletek ismertetése zárja a dolgozatot.

1.3. Hipotézis

Vizsgálataim során arra keresem a választ, hogy más óvodák óvodapedagógusainak is problémát jelent a szak- és szakértői vélemények értelmezése, beillesztése a fejlesztés folyamatába, továbbá a képességek fejlesztéséhez rendelkeznek megfelelő játékgyűjteménnyel? Milyen játékgyűjteményt tartanak elfogadhatónak (felépítés, terjedelem, formátum)?

2. Fő rész

2.1. Elméleti megközelítés

2.1.1. A gyermekek fejlődése óvodás korban

A korosztály általános jellemzése

A kognitív folyamatok közül a képzelet és a fantázia kerül előtérbe, mely által a gyermek magyarázatot próbál találni az őt körülvevő világra. Ezekkel függ össze a nagyfokú meseszeretet is.

Arra képes figyelni és emlékezni, ami érzelmileg megérinti és felkelti érdeklődését. Sajátossága az önkéntelen figyelem és emlékezet.

Tevékenységeiben elsődleges a játék, amely elsősorban a felnőttek tevékenységeinek utánzásán alapul. Ez egy olyan tevékenység, amelyben megvalósíthatja, hogy önállóan vehessen részt a felnőttek által végzett tevékenységekben. Nagy mozgásigény és cselekvési vágy jellemzi, amely az önállósulási törekvésekben teljesedik ki. Gyorsan fejlődik én-tudata, és az önmagáról kialakított én-képe. (SCHLEINERNÉ, 2007: 97. p.)

„A gyermek óvodás kori fejlődési szakaszában gyors növekedést mutat az önkontroll, az emlékezet, a figyelem, és az a képessége, hogy másokkal együttműködjön.” (BARNETT és mtsa. 2007: 1388. p.)

Testi-, idegrendszeri és mozgásfejlődés

Az óvodás gyermek fő tevékenysége a játék, amely meghatározza fejlődését. A játék lehetőséget teremt a mozgásfunkciók gyakorlására, és változatos tevékenységi formákat, munkatevékenységeket hordoz magában az óvodai nevelés során. (SCHLEINERNÉ, 2007: 97. p.) A testi fejlődés eredménye az első alakváltozás. 3-6 éves kor között telési és nyúlási szakaszok váltják egymást. Az anatómiai alak még megőrzi a kisgyermekkori formát: enyhén pocakos, kerekded forma, de már sokkal harmonikusabb a megjelenés, összerendezettebbé válik a mozgása. Nagycsoport végére a gyermek alakja megnyúlik, teste megerősödik, készen

áll a dinamikus megterhelés mellett a minőségi változtatásokra, felnőttre emlékeztető alkat alakul ki (SCHLEINERNÉ, 2007: 97. p.).

Az idegrendszer jellemzői

Nagymértékű az idegrendszer plaszticitása (alakíthatósága, rugalmassága, formálhatósága). Az idegrendszer fejlődését a feltételes idegkapcsolatok gyarapodása jellemzi, amely mind a megismerés, mind a cselekvés szintjén megfigyelhető. Óvodáskor elején az agykéreg folyamatai közül a serkentés dominál, ezzel magyarázható a nagyfokú mozgásigény. Az óvodáskor folyamán a serkentés és a gátlás kiegyenlítődik.

A nagyagykéreg szabályozó szerepe a kéreg alatti területeken a megismerő folyamatok szándékosságát eredményezi, és képessé válik érzelmi és mozgásszükségletei feletti uralkodásra, ami az iskolaérettség egyik feltétele. (SCHLEINERNÉ, 2007: 98. p.)

A mozgásfejlődés

Motorikus cselekvések során fejlődik a mozgás összerendezettsége, egyre biztosabbá, harmonikusabbá válik a gyermek mozgása. Minőségi változás megy végbe a mozgásfejlődésben (R. ATKINSON, R. C. ATKINSON, E. SMITH, D. BEM, S. HOSKSEMA, 2005).

Óvodás korban növekszik a mozgásfeladatokat tartalmazó cselekvési helyzetek száma. Az alakváltozás, a mozgásszervek és a mozgásképességek fejlődése egymással összefüggésben mennek végbe. Mozdásformái gazdagodnak, járása biztonságossá válik. A játéktevékenységekben a természetes mozgások aktív gyakorlására van lehetőség, ez a gyermek mozgáskultúrájának jelentős részét képezi. (SCHLEINERNÉ, 2007: 99. p.)

A mozgáskoordináció fejlődését befolyásolja a gyermek gyakorlati mozgásos tapasztalatainak jellege és mennyisége, a felnőttektől látott minták, a mozgásképzetek kialakulása és a gyermek ideg-fiziológiai fejlettsége, érettsége. Ha a gyermek környezete biztosítja a mozgásos aktivitást, akkor a fejlődés gyorsabban megy végbe, mint ha a mozgásgyakorlásban korlátoznák. (SCHLEINERNÉ, 2007: 99. p.)

A finommozgás koordináció fejlődésében meghatározó a kézfej csontjainak csontosodási folyamata. Ebből eredően a fejlődéssel párhuzamosan válnak képessé az egyre finomabb mozgások összerendezésére, de az írástanulás feltételei csak 7-8 éves korra alakulnak ki.

Beszédfejlődés

Óvodáskorban a beszéd fejlődése intenzívebbé válik, a beszédaktivitás tovább nő. Ebben a korban a gondolkodás és a beszéd együtt fejlődik. A gondolkodás mind nagyobb teljesítményre lesz képes, amely a beszéd fejlődéséhez belső alapot biztosít. Az óvodás beszédében egymás mellett élnek a különböző beszédfajták.

Az óvodáskor kezdetén még a szituatív beszéd van túlsúlyban, majd fokozatosan csökken, helyét a kontextusos beszédforma veszi át, de felváltva használja azokat az érintkezés feltételeitől függően. (LUKÁCS Á.; KAS B. 2011: 184. p.)

Jelentős mennyiségi fejlődés zajlik óvodás korban: egyre bővebb a szókincs, hosszabbak és bonyolultabbak a mondatok, a hangzóhibák többsége eltűnik. Óvodába lépés idejére már elsajátítják a nyelvtani szabályok többségét, ezért a hibák általában a túláltalánosításból, és a kivételek nem ismeretéből adódnak. Hatéves kortól ezek a hibák már csak szórványosan fordulnak elő, az új, vagy ritkán használt szavak esetében. A mondatok hossza és bonyolultsága nagycsoportos korra eléri a felnőttek szintjét, ugyanakkor a szókincsbővítés és a nyelvtani szabályok elsajátítása tovább folytatódik. (LUKÁCS Á.; KAS B. 2011: 184. p.) Az óvodás beszédfejlődésének egyik mérföldköve a folyamatos, összefüggő beszéd megjelenése. Ebben azonban a gyermek szociokulturális hátterének van legnagyobb szerepe.

Míg kisgyermekkorban a szókészlet jelentős részét főnevek és konkrét cselekvést kifejező igék alkotják, addig az óvodás korban a szókészlet gyarapodásában rohamos növekedés mutatkozik, (óvodáskor végére akár 6000-re is emelkedhet), a szófajok eloszlásában nagyobb a differenciálódás. (GERÉB, 1989: 203. p). A tulajdonságok elvonatkoztatásával megjelennek a beszédben a melléknevek, később a számnevek, majd a sok gyakorlást igénylő téri viszonyok kifejezései.

A kiscsoportos még alkalmanként „szómondatokat” alkot, de jellemzője a tömondatos szerkezet, amely rohamosan gyarapodik bővítményekkel, az ismeretek gyarapodásával arányosan. A kezdetben erős érzelmi dinamikájú beszéd megszelídül, mind realisabb, fegyelmezettebb közlő funkcióvá válik az óvodáskor végére (GERÉB, 1989: 203. p).

A gyermek beszédészlelésének és beszédmegértésének fejlődése

Erre a területre azért térek ki, mert a korai felismerésben az időfaktornak itt is jelentős szerepe van. Amennyiben elmaradás mutatkozik, a gyermek írása, olvasástanulása és a további tanulási folyamata ütközik akadályokba. A probléma feltárása után játékos logopédiai, gyógypedagógiai fejlesztésre van szükség.

Beszédészlelés és beszédértés

A beszéd célja, hogy a hallgató az elhangzottakat megértse.

Beszédészlelésről akkor beszélünk, amikor nem az elhangzottak jelentése válik fontossá, hanem a hangsor észlelése (amikor a gyermek még nem érti az adott szó jelentését).

Beszédmegértésről akkor beszélünk, amikor ismert szavak, szókapcsolatok, mondatok és szövegek helyes felismerése és értelmezése is bekövetkezik a folyamatban. A nehézséget e zavarok felismerésében az okozza, hogy míg az artikulációs bázis hibái a gyakorlatban többnyire könnyen észrevehetők, addig a beszédészlelés, beszédértés zavarai, problémái sokáig rejtve maradhatnak, értelmesebb gyermekek esetében pedig fennállnak a kompenzálás különféle módjai, így a korrekció még többet késhet (GÓSY, 2005: 172. p).

A beszédészlelési és beszédmegértési folyamat kezdetei

A beszédmegértés kialakulása a születésig nyúlik vissza, hiszen ettől kezdve az újszülött (szerencsés esetben) emberi hangokkal van körülvéve. Két hetesen már képes a férfi és női hangok megkülönböztetésére, elsősorban édesanyja hangjára reagál már a háromnapos csecsemő is. A csecsemő először nem a beszédjelentést tartalmazó összetevőkre reagál. Kéthónaposan már érzékelné tudják az emberi hangok érzelmi töltését.

Az ugyanazon hangok, hangsorok felismerésének képessége a gögicséléssel együtt indul meg, hathónaposan pedig megjelennek az anyanyelvi sajátságok a gyermek hangtartományában. A beszédmegértés tulajdonképpen akkor kezdődik, amikor a csecsemő egy adott hangsort (a környezet visszajelzései alapján) összekapcsol egy tartalommal, jelentéssel.

Egyéves kor körül a globális beszédmegértés a jellemző. Ez azt jelenti, hogy az elhangzott beszédet csak részlegesen ismeri fel, a teljes megértéshez szüksége van a beszédhelyzet, a gesztusok, az arcimimika, a hanglejtés elemzésére. A beszédmegértés fejlődése során egyre kevésbé támaszkodik a külső tényezők segítségére, de mindezek szerepe a prepubertás kor kezdetéig megmarad. (LUKÁCS Á.; KAS B. 2011: 184-186. p.)

Kétéves kortól a globális beszédmegértést felváltja az úgynevezett kulcsszó stratégia, melynek lényege, hogy a gyermek a közlésből néhány szót megért és ezek alapján megpróbálja „kitalálni”, a hiányzó részeket. A kisgyermekkor végén felgyorsul a beszédmegértés fejlődése: egyre biztosabb lesz a szófelismerés, a nyelvtani szerkezetek azonosítása. Eleinte a felnőtt ejtése mellett még a saját „megközelítő” ejtését is tárolja. A sikeres kommunikációhoz e kétféle ejtés összehasonlítása szükséges. A beszédprodukciónak pontosabbá válásával egyre jobban szűkíthető ez a kettős tárolás a saját ejtészváltozat rovására. Ezt követően a gyermek már nem fogadja el a saját ejtésén alapuló beszédmegértést, mindig a

felnőtt szóalakat igyekszik használni. Három éves korra a beszédmegértési folyamatok egyre jobban hasonlítanak a felnőtt mechanizmusokhoz (GÓSY, 2005: 293. p).

Az óvodáskorúak beszédmegértése

A hároméves gyermek az elhangzottakat a nyelvi sajátosságok figyelembevételével észleli, és azt értelmezi. A gyermek ebben a korban még erősen támaszkodik a képi információkra, ezért figyelnie kell a felnőtt szájmozgását, arcimimikáját. A megértési folyamat nem csak a gyermek beszéd-feldolgozási „gyakorlatától”, logikájától, de általános egészségi (fizikai, pszichikai) állapotától is függ. Kétéves kor körül még előfordul, hogy a gyermekek bizonyos hangokat felcserélnek, három éves kor után ez már a beszédészlelés pontatlanságára utalhat. Hároméves korra alapfokon kialakul és megszilárdul a gyermek beszédprodukciója, beszédészlelése és beszédmegértése. Ötéves kortól azonban egyre jobban észrevehetők az egyéni különbségek. (GÓSY, 2005: 294-295.p.)

Ha a beszédészlelés nem pontos, akkor az új jelentéseknek megfelelő hangsorokat felismerni és felidézni nehezebbé válik, vagy nem is sikerül: a gyermek szókincse szegényes marad, nem fejlődik kellőképpen. A mondatok felismerése óvodás korban könnyebb, mint a szavaké, mert a nyelvtani összefüggések felismerése segíti a gyermeket a megértésben. A gyermek beszédmegértési és beszédészlelési zavarára akkor kell gyanakodnunk, ha gyakran visszakérdez, magatartási, viselkedési problémái vannak, nem szereti a mesehallgatást.

Hatéves korra a gyermek beszédészlelése relatíve fejlett. Ismételnie kell tudni olyan szavakat is, amelyeknek a jelentését nem ismeri. Fel kell ismernie a „feltűnő” beszédhangok helyét a hangsorban, szavakat, rövid mondatokat szótagolnia. Ha felmerül a gyanú, hogy egy gyermeknek beszédészlelési, beszédértési elmaradása van, célzott teszteléssel kell ellenőriznünk gyanúkat. A zavarok korrekciójában 6 éves kor előtt érhetünk el jobb eredményeket. A beszédészlelés, beszédmegértés fejlesztéséhez alkalmazhatók a beszélgetések, mesemegbeszélések, a szómagyarázatok, a szótagoltatás, a szógyűjtő és szólánc játékok (GÓSY, 2005: 295-297. p).

A grafomotoros tevékenység fejlődése

A firkálással kezdődik a gyermek grafomotoros fejlődése. A nyomhagyás, a lendületes mozgás jelenti az öröm forrását. Későbbiekben megnevezi a firkát, jelentést ad neki, de ekkor még a „rajz” és a jelentés között nincs tartalmi összefüggés. Három éves korban jelenik meg az ábrázolás szándéka. Ez eleinte nem úgy sikerül, ahogy azt várnánk: megvannak az egyes részek, részletek, de nem állnak össze egészszé, az ábrázolt tárgy, személy nem felismerhető, ezt juxtapozíciónak, egymás mellé helyezésnek nevezzük.

A rajz fejlődése gyors, az ábrázolandó tárgy egyre több részlete jelenik meg a rajzon. Az emberábrázolás is hasonló ütemben fejlődik azzal összefüggésben, hogy a gyermek egyre több mindent tud a saját testéről, saját személyéről. A gyermek rajza azt is tükrözi, hogy mit tart fontosnak, mit akar kiemelni. Ezt az adott tárgy vagy személy felnagyításával, színezésével éri el, amely az érzelmi szinkretizmusra utal. A finommotorika fejlődése szoros kapcsolatban áll a rajz fejlődésével, a könnyedebb ceruzafogás, vonalvezetés tükröződik a gyermek rajzának minőségében (COLE, M.; COLE, S. R, 2006: 367. p).

A megismerő tevékenységek fejlődése Schleiner Dr. Szányi Erzsébet munkája alapján (2007)

Az érzékelés és észlelés fejlődése

Az óvodás gyermek érzékszervei a felnőttekével majdnem egyenrangú, ebben a korban már csak finomodik, differenciálódik egy-egy érzékszervi szféra. Az egyes érzékelési fajták fejlődése a gyermek tevékenységi körének gazdagságának függvénye, amelyben a tárgyak, események jegyeinek, tulajdonságainak megkülönböztetése szükséges. Az érzékelés és észlelés fejlődésében nagy szerepet játszanak a kiváltó okok és feltételek, mert ha a gyermeket leköti, érdekli az adott tárgy vagy esemény, akkor érzékelése és észlelése is pontosabbá válik. Azt tapasztalja, hogy ettől is függ játékának, tevékenységének eredményessége. Az irányított észlelés, a megfigyelés is intenzíven fejlődik, ez növeli a folyamat megbízhatóságát. Az érzelmi tényező motivátorként működik, ez lehet a kíváncsiság, sikerélmény, intellektuális érzelmek egyaránt. (SCHLEINERÉ, 2007: 101. p.)

Látás útján képes a színek megkülönböztetésére, fejlődik látásélessége, vizuális differenciáló képessége. A megfigyelésekre épülő feladatokban fejleszthetők legeredményesebben.

Hallására jellemző, hogy a küszöbérték magasabb, mint később. Már biztosan megkülönbözteti a zörejeket a zenei hangoktól, hangszerek hangjait és társai hangját. Belső hallása sokat fejlődik, képes a dallambújtatásra. A hangok dinamikai változásait egyre pontosabban ismeri fel. (SCHLEINERÉ, 2007: 101. p.)

A bőr érzékelés a manipulációs tevékenységek során tökéletesedik, ezáltal egyre pontosabb ismereteket szerez környezetéről, a valóságról. Nagycsoportos korában képes tapintással a geometriai formák megkülönböztetésére (gömb, kocka, téglatest, stb.). A hő érzékelés fejlődésével és az öltözködési szokások elsajátításával alkalmazkodik a hőmérséklet-változásokhoz. Új feladathelyzetekben újra és újra visszatér a kinesztetikus

tapasztalatszerzéshez, ezt érdemes felhasználni a fejlesztés során. (SCHLEINERNÉ, 2007: 101. p.)

Szaglása és ízlelése is differenciálódik, a látás kizárásával is képes ízek és illatok azonosítására. (SCHLEINERNÉ, 2007: 102. p.)

Mozgás- és egyensúlyérzékelése a koordinált mozgásformák gyarapodásában érhető utol. Mozdulatai szabályossá válnak, képes egyenes és rézsútos padon biztonságosan járni.

A gyermek észlelésére kezdetben az érzelmi, óvodáskor vége felé az értelmi szinkretizmus a jellemző. Így beszélhetünk összehasonlító, külső kapcsolatokra épülő, következtető és belső kapcsolatokra épülő értelmezésről az észlelés, szemlélődés és megfigyelések során. *Időészlelésére* jellemző a fejletlenség, az idő viszonylagosságát nehezen fogja fel. Cselekvéshez, eseményekhez kötötten rögzülnek a napszakok, napok, míg az évszakok és hónapok csak nagyon nehezen építhetők be nagycsoport végére. (SCHLEINERNÉ, 2007: 102. p.)

Figyelem fejlődése során az önkéntelen figyelem felkeltéséhez érzelmi motiváció szükséges. Az intenzitás függ az aktivitástól és az érzelmi azonosulástól. Egy-egy inger addig hat a gyermekre, míg azt újabb, erősebb ingerek meg nem zavarják. Az önkéntelen figyelem hosszabb ideig való fenntartásához többszöri motivációra van szükség. Az önkéntelen figyelem úgy alakul át szándékos figyelemmé, hogy a gyermek intellektualizálja, felismeri a tárgy érdekességeit, és minél több összefüggést lát meg, és gondolkodási műveletet képes végezni az adott tulajdonságokkal, annál nagyobb eséllyel áll ellen az egyéb ingereknek. A figyelem alaptendenciája, hogy fluktuál, vándorol. Az akarat aktivizálódása és a gátlási folyamatok erősödése alapozza meg az elterelő ingerek kizárását a figyelem tartósságához és a koncentrációhoz. A szándékos figyelem fárasztó, kimerítő, megterhelő a gyermek számára, ezért az újszerűséggel, a téma gyermekkel való kapcsolatával, aktivitással, érzelmi motivációval, problémahelyzetekkel tartható fenn. A figyelem terjedelme is fejlődik, de a fejlődés nem nagy, mindössze 2-3 tárgyat képes rövid idő alatt megfigyelni. (SCHLEINERNÉ, 2007: 102. p.)

Emlékezete az óvodáskor kezdetén még önkéntelen, spontán. Nem tudatosan vési be, jegyzi meg az őt körülvevő történeteket. Elsősorban a mozgás, a cselekvés, a játék általi benyomásokra emlékszik a gyermek, később a szóbeli tartalmak is megmaradnak emlékezetében. Az óvodai gyakorlatban a cselekvést, mozgást összekötik a mondókák, versek

tanulásával, a fenti folyamat megkönnyítésére. Ez a mozgással egybekötött szemléletes konkrétság. (SCHLEINERNÉ, 2007: 105. p.)

Az emlékezet önkéntelen jellege nem jelenti azt, hogy az emlékezet mechanikus lenne, megjelenik a logikai emlékezetbe vésés is, amelyben a felidézést logikai értelmi szempontok is segítik. Az óvodáskorú gyermek a bevésés során elemeket választ ki, amelyek megkönnyítik a felidézést. A nyelvi anyag bevésését elősegíti a ritmusos, rímelő, alliteráló versek, mondókák hallgatása, valamint fontos az irodalmi alkotásokhoz való pozitív, aktív viszony kialakítása és az érzelmi átélés. (SCHLEINERNÉ, 2007: 105. p.)

Öt éves kor körül jelenik meg a szándékos emlékezet; ekkor már megértik a felnőtt által felállított emlékezeti célt, sőt ő maga is képes ilyen cél felállítására. Az emlékezet terjedelme fokozatosan nő. Kísérletekkel bizonyították, hogy 3-4 éves óvodások 10-15 felmutatott tárgyból 4 tárgyra, 15 felsorolt szó közül kettőre emlékeznek. Nagycsoportban már kezdenek rájönni a bevésési eljárásokra és a bevésendő anyag elemzésére. Ekkor már 10-15 felmutatott tárgyból 7 tárgyra, 15 felsorolt szó közül ötre emlékeznek. (játékszituációban 10 szóból akár 9-et is képesek megjegyezni). Szavakban való emlékezetük is erőteljesen fejlődik, de még mindig elmarad a tárgyi emlékezettől. A környező világról kialakult képei fokozatosan rendeződnek (GERÉB, 1989: 202. p; SCHLEINERNÉ, 2007: 105. p.).

Gondolkodás fejlődése. Az óvodás gyermeknél a gondolkodási folyamatok annak a szükségleteként jelennek meg, hogy megoldjon egy gyakorlati feladatot, megfeleljen egy kérdésre, megbirkózzon egy problémával. 3-6 éves kor között minőségi változás következik be, melynek során a cselekvő-szemléletesgondolkodásból kialakul a szemléletes képszerű gondolkodás, a belső képekkel, szavakkal való munkán keresztül pedig a nyelvi gondolkodás. (SCHLEINERNÉ, 2007: 108. p.)

- Cselekvő-szemléletes gondolkodás

Óvodáskorban a gyermek életének jelentős részét a játéktevékenység, a cselekvés, a tárgyakkal való manipulálás tölti ki. Miután elsajátította a beszédet, gondolkodása verbális irányban is fejlődik, és függetlenedni kezd a cselekvéstől. Ha a gyermeket problémahelyzet elé állítjuk, akkor korábbi tapasztalatai, élményei alapján fog dönteni. (SCHLEINERNÉ, 2007: 108. p.)

- Szemléletes-képszerű gondolkodás

A gondolkodás fejlődésének fontos lépcsőfoka a fogalom kialakulása, amely külső és belső cselekvések, műveletek segítségével valósul meg. Már óvodás korban megtaláljuk az elemző tevékenységet, az összehasonlítást, a különbségek és azonosságok észrevételét. Az óvodás

gyermek fogalmai szemléletes-képszerű, meghatározásai célmeghatározások: azért süt a nap, hogy meleg legyen (*SCHLEINERNE*, 2007: 107. p.)

- Nyelvi gondolkodás

A gyermek gondolkodás- és beszédfejlődése szorosan összefonódik. A gondolkodási teljesítmény növekedésével párhuzamosan a beszéd tartalmi, nyelvtani jegyeiben is fejlődés mutatkozik. Az óvodáskorú gyermek gondolkodási szintje jól megfigyelhető, amikor játék- vagy problémahelyzetben hangosan gondolkodik. (*SCHLEINERNE*, 2007: 109. p.)

- A problémamegoldó gondolkodás fejlődése

Az óvodás gyermek elsősorban gyakorlati problémahelyzetekkel találkozik a játéktevékenysége során, azonban a társadalmi és természeti élet számos nem gyakorlati jellegű, elméleti problémájával is szembesül. Ezt gyakorlati tevékenységgel nem tudja megoldani, ok-okozati összefüggések felismerésére pedig nem képes. A gondolkodás fejlődésében nagy jelentőségű a „Miért? - korszak”. Ezek a kérdések az összefüggésekre, viszonyokra, ok-okozati összefüggésekre irányulnak, céljuk az őket körülvevő világ megismerése. A gyermek „a valóság megismerése során különböző gondolati műveleteket végez, analizál, szintetizál, különbséget tesz, észreveszi az általánost, törekszik a lényeges megismerésére, ítéletet alkot, következtet – természetesen a maga gyermeki szintjén, abban a valóságközegben, amelyben közvetlenül benne él” (*GERÉB*, 1989: 207. p.). Az, hogy a gyermek milyen szintre jut el, függ a felnőttek válaszaitól, magyarázataitól, és attól, hogy előzetesen milyen jellegű és mennyiségű gyakorlati problémamegoldásra nyílt lehetősége, mert az elméleti gondolkodásra jellemző logikai műveletek gyakorlati megoldásokban szerzett és alkalmazott cselekvésekből származnak. (*GERÉB*, 1989: 203-207. p.; *SCHLEINERNE*, 2007: 108-112. p.)

A játék fejlődése

„A játék a kisgyermekkor legfontosabb és legfejlesztőbb tevékenysége, s így az óvodai nevelés leghatékonyabb eszköze” (*ONAP*, 1996: 10. p; Alapprogram 2010: 6. p.).

A játéktevékenységeknek óriási szerepe van a környező világ megismerésében, megtapasztalásában, az alkalmazkodó képesség fejlődésében. A játék, mint megismerőtevékenység elősegíti az észlelés-érzékelés, a megfigyelőképesség, a gondolkodás, problémamegoldás fejlődését, melyekkel kölcsönhatásban fejlődik a beszéd, a verbális kifejezőkészség (*MICIMACKÓ NAPKÖZİOTTHONOS ÓVODA HELYI NEVELÉSI PROGRAMJA*, 2007: 27. p.).

A játékban alakulnak ki és fejleszthetők a legalapvetőbb közösségi vonások, viselkedési normák, értékek, érzelmek, azaz a társas kapcsolatok. Lehetőséget biztosít a gyermekek

énképének kialakulására, az egyén alapos megismerésére. A játéktevékenység eszköz és módszer, amellyel kompenzálhatjuk a hiányosságokat, lemaradásokat. „A játékokat arra használhatjuk, hogy általa teremtsük meg azt a környezetet, amelyben a gyermek növelheti kognitív érettségi szintjét.” (MOURSUND, 2007: 17. p.)

Az óvodás korú gyermek játékanak fejlődése nyomon követhető a játék témájában, tartalmában, időtartamában, eszközhasználatában, társas formáiban. A játék fejlődése függ a gyermekek élményanyagától – amelyet sok gyermeknél csak a tévében láttak jelentenek – ezért kiemelten fontos, hogy az óvoda minél gazdagabb élményeket kínáljon számukra.

A játék tartalmának jellemzője, hogy a gyermek a felnőttek tevékenységeiből milyen mozzanatokot ragad ki, milyen mintát választ. A megjelenő szerepek továbbfejlődnek a játékszabályok megjelenésével (előre megbeszélik, hogy mit is fognak játszani, és azt milyen formában teszik). Ez hatással van szociális fejlődésükre és akarati tényezőikre is. A közös játék kedvéért hajlandók engedményeket tenni, megegyezni, megbeszélni együttes tevékenységüket (kompromisszum készség).

Az óvodába lépéskor a korábbi ritmikus, mozgásos, gyakorló játékok ritkábbá válnak, már nem kötik le hosszabb ideig a gyermek élénk fantáziáját. A funkcióörömet szolgáló játék azonban kisiskolás korig fennmarad a mozgás, a beszéd és egyéb készségek terén. Kezdetben a játékcsoportok alakulásában a hely, a mozgás, a tárgy játssza a szerepet, de fokozatosan átveszi helyüket a tevékenység és a szerep. Az egymás mellett játszás közös játékká fejlődik.

A közös játék időtartama egyre hosszabbá válik. Óvodáskor végére akár 60 perc hosszúságú is lehet egy-egy kisebb csoport együttműködése a játékban.

A szimbolikus vagy „mintha” játék az óvodások legjellemzőbb játéka. Ebben kódolja a gyermek tapasztalatait, újraértelmez helyzeteket, amelyeket átélt, élményeit átrendezi a saját életterében. „A játék az értelmi fejlődésnek egyszerre terméke és eszköze.” (VAJDA, 2006: 152. p.) A fantázia játék kisiskolás korra kimerül, a racionalitás fölénybe kerül a képzeletbelivel szemben.

Másik fontos játékfajta a *konstruktív vagy építő* játék, amely a gyermek szerepjátékának kiegészítője lehet, de attól függetlenül is megjelenik. A gyermek mindenféle anyagot felhasznál, egybe építi a különböző fajtájú, márkájú építő játékokat. Kedveli a plasztikus anyagokat is: homokot, gipszet, gyurmát. A konstrukciós játékoknak fontos szerepük van a mozgáskoordináció és finommotorika fejlődésében, valamint a geometriai formák, a tárgyi-anyagi világ megismerésében.

A gyermekek közös játékában egyre nagyobb szerep jut a szabályjátékoknak is, de óvodás korban még nehezebbre esik betartani a szabályokat. A mozgásos játékok egyszerű

szabályaitól (pl. fogócskák) a versenyjátékokig lassan sajátítják el a szabálykövető viselkedést. A szabályjátékok kiteljesedése a társasjátékok, kártyajátékok megjelenésével tetőzik, ezek kognitív fejlesztő hatása vitathatatlan. (GERÉB, 1989: 196-197. p.; VAJDA, 2006. 153-154. p.).

„Összegezve megállapíthatjuk, hogy a játék minden fajtája elősegíti az értelmi fejlődést, és gyakorlóterepet biztosít a formálódó funkciók számára. A játéknak hasonlóképpen kulcsszerepe van a szociális és érzelmi fejlődésben: helyzeteket és modelleket kínál mások megértésére, lehetőségeket biztosít olyan szerepek kipróbálására, amelyekre a gyermek csak később fog megérni, nehézségek leküzdésére olyan helyzetekben, amely nem fenyegető, hozzásegít a feszültséget, fájdalmat okozó helyzetek, konfliktusok feldolgozásához.” (VAJDA, 2006. 155. p.)

A játék és a tanulás kapcsolata

A gyermek kíváncsisága, utánzásra törekvése, tevékenység és önállósodás iránti vágya, az új, érdekes melletti kitartása, önkéntes vállalása jelen van a játékban és a játékon kívüli tevékenységekben (kezdeményezésekben, foglalkozásokon – tehát az irányított tanulásban) is. Ez a motivációs bázis a játékban erősebben érvényesül, hiszen a játék mindig a gyermekből indul ki, belülről fakad, és valamilyen játékcél testesül meg benne.

A játék és tanulás kapcsolatát, egymásra épülését bizonyítja mindkettő komplexitása, mivel mindkét fogalomhoz többféle tevékenység tartozik. A játékfajták között találhatunk mozgásos, verbális és szociális tartalmúakat, a tanulásnak is van motoros, verbális és szociális felosztása. Komplex abban az értelemben is, hogy mindhárom funkció a különböző tevékenységekben való elmélyedés mértékével arányosan fejlődik, jut el magasabb szintre, a hozzájuk köthető képességek erősödésével alakul ki az átmenet a spontán játékból a szabály és társas játékokhoz, a spontán és kezdeményezett játékoktól az irányított vagy önálló tanulásig, ezáltal pedig megnyílik az út a problémamegoldó, belátáson alapuló és a játékon belüli felfedező tanuláson keresztül a tanulás más formáihoz. Tehát a gyermek végighalad a cselekvésbe ágyazott reprezentációtól a szimbolikus reprezentációig.

Összefoglalva megállapítható, a játékban és a tanulásban is megtalálható közös elemek egyaránt meghatározzák a játékon belüli és játékon kívüli tanulást is, továbbá hatással vannak egymásra a különböző tevékenységek. A gyermek fejlődése során képessé válik egyre összetettebb, bonyolultabb játékokban való részvételre, és a tudatosabb tevékenységek önkéntes vállalására, miközben megjelennek a belülről vezérelt játéktémák mellett a külső

késztetésen alapuló játékok (pedagógus általi kezdeményezések) is fontossá válnak. (KOVÁCS – BAKOS; 2005. 48-55. p.)

2.1.2. Iskolaérettség

Az óvodáskort követő életszakaszt iskoláskornak nevezzük. Az elnevezés arra utal, hogy elkezdődik a rendszeres iskolai nevelés, oktatás. A gyermek azonban csak akkor lehet iskolaérett, ha testileg, szellemileg, tehát biológiai, pszichológiai és szociális szempontból is életkorának megfelelően fejlett. Hiszen ahhoz, hogy a tanulás eredményes legyen, az egész személyiségnek iskolaérettnek kell lennie.

Biológiai feltételek közül az egyik legfontosabb a testi fejlettség. Hat éves korára egy átlagos gyermek kb. 120-130 cm magas, és 20-22 kg súlyú. Alakváltozás figyelhető meg. Eltűnik a kisgyermekre jellemző pocak, teste megnyúlik, vékonyabb lesz. Emellett fontos a jó egészségi állapot és a jó fizikai erőnlét. Megkezdődik a fogváltás, az első tejfogak helyében megjelennek a maradandó fogak. A kéztő és az ujjpercek csontosodása erősen megindul. A jobb illetve balkezeség egyértelműen felismerhető (kézdominancia), mert a nem megfelelő kézzel történő írástanulás nehezíti az írás, olvasás elsajátítását, súlyosabb esetben beszédzavarhoz vezet (HORVÁTHNÉ, 2007: 1. p.).

A *pszichológiai feltételek* közül fontos a kiegyensúlyozott magatartás önmaga fékezésére és irányítására. Az óvodában kialakított feladat- és szabálytudat a későbbiekben is nélkülözhetetlen, mert el kell fogadni a tanító utasításait, be kell tartani az iskolai élet szabályait. Az iskolaérett gyermekekre jellemző a monotónia-tűrés. Ez azonban a néha unalmasnak tűnő, egyhangú feladatok (betűelemek, betűk írása, másolási feladatok) elvégzéséhez szükséges. A kiegyensúlyozott érzelmi étellel rendelkező gyermek képes az önuralomra, melyet az iskolához és az osztálytársakhoz, valamint a pedagógushoz való alkalmazkodás során valósít meg. Az iskola továbbá elvárja azt is, hogy a gyermek a közösségben oktatható és nevelhető legyen. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha a gyermek jól be tud illeszkedni az osztályba, elfogadja a pedagógust, a közösséget, vagyis szociálisan érett személyiség. Ez megnyilvánulhat a gyermek önállóságában is, bizonyos feladatokat már önállóan is meg kell oldania, el kell végeznie (HORVÁTHNÉ, 2007: 1. p.).

Az értelmi fejlettség egyik mutatója a szándékos és tartós figyelemre való képesség (figyelmét legalább 15 percen keresztül képes legyen ráirányítani a feladatra). A dekoncentrált gyermek lemarad, szétszórt figyelme gátolja az alapismeretek elsajátításában. A tanulási folyamatok fontos kritériuma a gyermek emlékező-képességének terjedelme,

felidőzésének gyorsasága, pontossága. Rendelkeznie kell olyan elemi fogalmakkal, amelyek ítéletek, következtetések eredményeként keletkeznek.

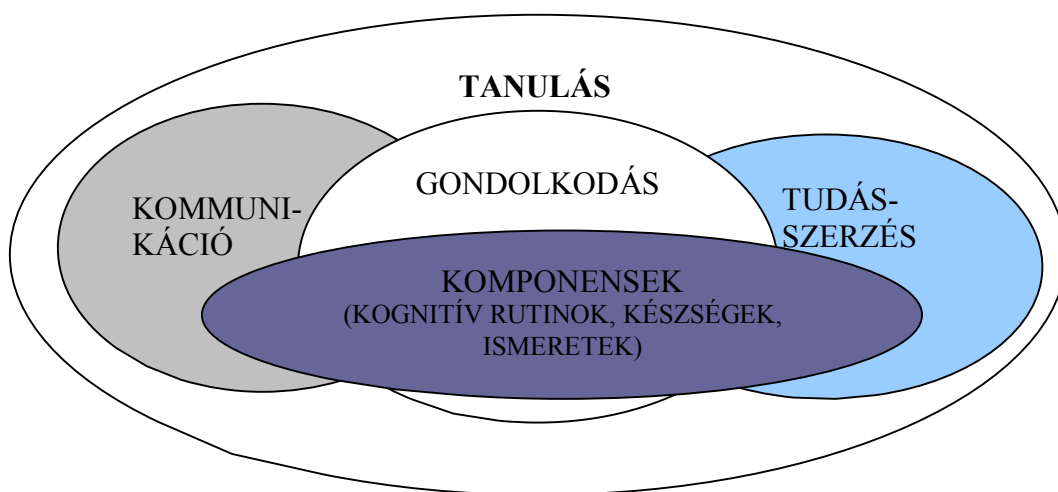
Az iskolaérettség megállapítása komplex feladat, amely során minden fent említett szempontot figyelembe kell venni. Támaszkodik a szülők és a gyermeket nevelő óvodapedagógusok megfigyeléseire, tapasztalataira. Amennyiben a kettő nincs összhangban, akkor a Nevelési Tanácsadó vizsgálata és véleménye alapján döntenek a gyermek beiskolázásáról, vagy óvodában maradásáról és a további fejlesztési területekről, lehetőségekről. Ha a gyermek képességei nem fejlődnek megfelelően, akkor az elmaradás észlelésétől kezdődően az érintett területek intenzív fejlesztése szükséges a tanulási nehézségek, akadályok kialakulásának megelőzése érdekében (HORVÁTHNÉ, 2007: 2. p.).

2.1.3. A képességek rendszere Nagy József modellje szerint

A személyiség funkcionális kompetencia modelljében a *Személyes kompetencia*, a *Szociális kompetencia* és a *Speciális kompetencia* metszetében található a *Kognitív kompetencia*.

Nagy József értelmezésében a kognitív kompetencia, mint legátfogóbb rendszer speciális összetevői a meghatározott funkciókat szolgáló kognitív képességek. Ezeket a képességeket sajátos szerveződés, működés, viselkedés, önfejlődés, önmódosulás jellemzi.

A faktoranalitikus kutatások alapján Nagy József négy alapvető komplex képességet határoz meg: gondolkodási képesség, tudásszerző képesség, kognitív kommunikációs képesség és tanulási képesség. Ezt szemlélteti az 1. számú ábra. Az ábrából is látható, hogy az elképzelés szerint az egyes képességek faktorai átfedik egymást, ugyanazok a feladatok különböző faktorokban is megjelenhetnek. Ha Nagy József elmélete alapján ezeket a faktorokat komponensrendszereknek tekintjük, akkor természetessé válnak az átfedések.

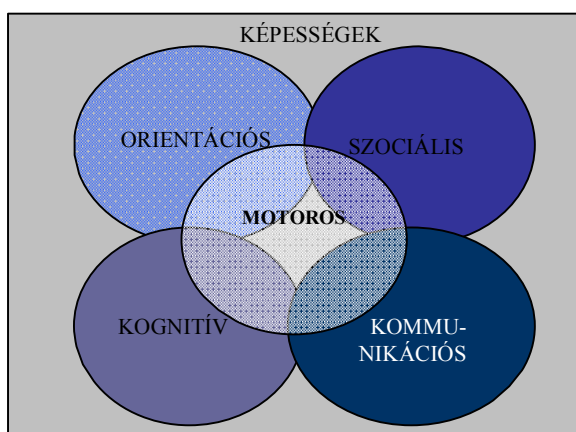

1. számú ábra

A kognitív képességek funkcionális rendszere és szerveződése. (Nagy, 2002. 111. o.)

2.1.4. A képességek fajtái

A hagyományos oktatásban – nevelésben öt alapvető képességet különböztetünk meg, melyek több részképességből épülnek fel. Ezek a képességek lefedik a Nagy József által leírt kognitív képességek rendszerét. Ezek a képességek is mutatnak átfedéseket egymással így ábrázolásuk elég nehéz. A 2. számú ábrán mutatom be elképzelésemet a képességek ábrázolásáról:

2. számú ábra

A képességek rendszere saját elrendezésemben

Az ábrán nehéz kivitelezni, hogy minden képesség hatással van a többire, de az látható, hogy a motoros képességek minden más képesség fejlődésére nagy hatással van. Elsősorban a mozgásfejlődés során kialakuló idegrendszeri változások, a szinapszisok kialakulása és az idegpályák mielinizációja révén. A mozgásfejlődés egyenes arányban áll a mozgásos tanulással, mozgásos játékkal, amely meghatározó szerepet tölt be a pszichikus folyamatok fejlődésében.

Az orientációs képességek kölcsönhatásban állnak a kognitív képességekkel és a kommunikációs képességekkel, például téri és idői relációs szókincs vagy a szerialitás kialakulásában.

A kognitív képességek és a kommunikációs képességek abban az értelemben kapcsolódnak össze, hogy a gondolkodási képességek fejlődéséhez elengedhetetlen a szókincs bővítése, a gondolatok megfogalmazásához a beszédkésztség, a mondatalkotás fejlődése.

A szociális képességek függenek a kommunikációs képességek fejlettségétől, a megnyilvánulások, kapcsolattartás, kapcsolatfelvétel minőségétől. Az orientációs képességek fejletlensége esetén a gyermek agresszívnek, lökdösődőnek, kötekedőnek tűnik, ez befolyásolja kapcsolatait.

A kommunikációs képesség részei a kognitív kommunikáció és szociális kommunikáció, miközben az orientációs képességek fejlődése során az irányok, téri relációk kifejezésének elsajátítása is a fejlődés fontos lépcsőfoka.

Kiemelem továbbá, hogy a szakirodalom megemlíti az affektív – emocionális képességeket is, de Nagy József (2010) nem képességekként, hanem Affektív apparátusként írja le az általa felállított rendszerben, ezért én is így fogadom el, és külön képességgként nem szerepeltetem.

Az 1. számú táblázatban a képességek rendszerét állítom fel a különböző tantárgy pedagógiai tanulmányok és Nagy József munkái alapján. Ebben késsel jelölve az óvodában fejlesztendő képességek és azok összetevői, készségei találhatók.

A következőkben az egyes képességcsoportokat mutatom be.

MOTOROS KÉPESSÉGEK	KOGNITÍV KÉPESSÉGEK	ORIENTÁCIÓS KÉPESSÉGEK	KOMMUNIKÁCIÓS KÉPESSÉGEK	SZOCIÁLIS KÉPESSÉGEK
Kondicionális képességek • erő • gyorsaság • állóképesség Koordinációs képességek • kinezttézis • egyensúly • gyorsasági koordináció • térbeli tájékozódás • ritmus • mozgástanulás • mozgásszabályozás Ízületi mozgékonyaság	Gondolkodási képesség • konvertáló • rendszerező • követeztető • kombináló • összefüggés-feltáró • magyarázatkereső • prediktív • bizonyító Tudásszerző képesség • ismeretszerző • problémamegoldó - alkotó Kommunikációs képesség • nyelvi • vizuális • formális Tanulási képesség • figyelem • emlékezet • feladattartás • megoldási sebesség	Téri orientációs képességek • téri emlékezet • téri gondolkodás • téri kommunikáció • síkban való tájékozódás Idői orientációs képesség	Nyelvi kommunikációs képességek: • beszédképességek • beszédértés képességei • írásképeségek • olvasási képeségek Nem nyelvi kommunikációs képeségek: • testbeszéd, mimika alkalmazásának képesége • testbeszéd, mimika feldolgozásának képesége • testtartás alkalmazásának képesége • térközsabályozás alkalmazásának képesége	Kommunikációs képesség • verbális • nonverbális Érdekérvényesítő képeségek • együttműködési képeség • vezetési képeség • versengési képeség

1. számú táblázat

A képeségek rendszerezése *saját felosztásomban* a szakirodalmak alapján

2.1.5. Motoros képességek

A motorikus képességek fogalma a testnevelés tantárgy pedagógiában Nádori László (1985) meghatározásában: „A motorikus képességek valamely meghatározott mozgásos cselekvés (teljesítmény) végrehajtásának a feltételeiként fogható fel, amelyek visszavezethetők velünk született, illetve tanult összetevőkre, e képességek tehát a sportmozgások, mozgásos cselekvések megtanulásának, végrehajtásának feltételeit alkotják.”

Dr. Szakály Zsolt felosztásában a motorikus képességek a következőként csoportosíthatók:

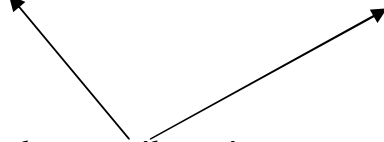
Kondicionális képességek

- erő
- gyorsaság
- állóképesség

Koordinációs képességek

- kineztezis
- egyensúly
- gyorsasági koordináció
- térbeli tájékozódás
- ritmus
- mozgástanulás
- mozgásszabályozás

Ízületi mozgékonyság

Ezek a képességek átfedéseket mutatnak a többi képességcsoporttal: a téri tájékozódás az orientációs képességek közé is sorolható a kineztezis, a kognitív képességeket befolyásoló tényezők közül az érzékelési, észlelési folyamatok része.

Ebben a felosztásban nem szerepel a grafomotoros vagy finommotorikus képesség, amely a gyermek fejlődésének, fejlesztésének fontos területe és a koordinációs képességek közé sorolható.

A motoros képességek fejlesztése a testnevelés foglalkozásokon és a játékban egyaránt történhet. Figyelembe kell venni, hogy a kondicionális képességek fejlődésének az óvodás kor NEM szenzitív szakasza, inkább a koordinációs képességek és a grafomotoros képesség fejlesztésére kell helyezni a hangsúlyt. Fontos tényező a fejlesztés során az óvodás gyermek utánzason alapuló tanulásának felhasználása. A mozgásfejlesztés alapelvei: sokrétű mozgásgyakorlás, egyszerű mozgáselemtől haladunk a bonyolultabb felé, sokféle kiinduló helyzet alkalmazása, tükörkép mutatása a gyakorlatvégzés közben, iram, gyorsaság változtatása, többféle játékszer, kézi szer alkalmazása, játékos utánzó gyakorlatok, mozgásos népi játékok, versenyjátékok alkalmazása az életkornak megfelelően. (SZAKÁLY, 2005: 5. p.)

Finommotorika fejlesztése. A finomabb mozgások létrehozásához a kéz kis izomcsoportjainak elkülönített irányítását kell elsajátítani. Minél több gátló folyamat van jelen a mozgásban, annál koordináltabbak a mozdulatok, tehát minél kisebb izomrészek

lefékezésre képes a gyermek, annál fejlettebb a mozgása. A finommotorika fejlesztésénél is a nagymozgások fejlesztéséből indulunk ki, fejlesztjük az egyensúlyérzékletet, a szem-kéz (szem-láb) koordinációt és végül a finommozgásokat. (*MISKOLCZINÉ RADICS*, 2005: 18-20. p.)

A grafomotoros fejlesztés a finommozgások koordinációjának fejlesztése, mely elősegíti a rajz és íráskészséget. Célzott gyakorlatokkal kell fejleszteni a megfelelő gyorsaságú és erősségű, kontrollált, célirányos kézmozgást, az ujjak differenciált és összehangolt együttműködését, a folyamatos vonalvezetést, a pontos kapcsolásokat, a formaalakítást. A helyes ceruzafogás elsajátítása központi jelentőségű. (Bal kezeseknél nehezebb kialakítani!) Nagycsoportos korban kezdenek a kézközép-csontok csontosodni és a kézizmok erősödni, így ebben a korban a fejlesztés nagyobb eredményeket mutat. (*MISKOLCZINÉ RADICS*, 2005: 18-20. p.)

A finommotorika és a grafomotoros koordináció fejlesztésénél is alapszabály, hogy először minél nagyobb méretben kelljen a gyermeknek az adott formát lerajzolni (csomagolópapír, A3-as, A4-es, A5-ös méretű lap, nagyított vonalköz, stb.) (*GYARMATHY*, 1998: 117. p.)

2.1.6. Kognitív képességek

Nagy József (2002, 2010) munkái és a hagyományos pszichológiai felosztást is figyelembe véve táblázatba foglaltam a kognitív képességeket. Ezeknek nem mindegyike kerül az óvodai nevelés során fejlesztésre, de a teljes rendszert ezzel a táblázattal szemléltetem.

Gondolkodási képesség	Tudásszerző képesség	Kognitív kommunikációs képesség	Tanulási képesség
• konvertáló • rendszerező • logikai • kombinatív • induktív • deduktív	• ismeretszerző • problémamegoldó • alkotó	• nyelvi • vizuális • formális	figyelem • tartós • intenzív • szelektív • megosztott • szándékos • spontán • automatikus • kitartó emlékezet • rövid és hosszú távú • auditív és vizuális • szeriális (auditív és vizuális) • explicit (epizódikus és szemantikus) • implicit (készségek tárolása) • feladattartás • megoldási sebesség

2. számú táblázat
Kognitív képességek saját elrendezésemben

A kognitív kompetencia fejlesztése óvodás korban

A tanulás folyamata elképzelhetetlen motiváció nélkül, óvodáskorban szinte bármivel felkelthető a gyermek érdeklődése. Négy tanulási motívum fejlesztése kap kiemelt szerepet:

- *Kíváncsiság.* Fontos fenntartani a gyermek ösztönös kíváncsiságát. Az inger-gazdag, változatos környezetben mindig találhat valamilyen dolgot, eseményt, játékot, spontán vagy irányított tanulási helyzetet. Lényeges, hogy soha ne hagyjuk a gyermeket unatkozni.
- *Érdeklődés.* „Az érdeklődés pozitív attitűdök, meggyőző vélemények, vonzó minták felhalmozódásával születik” (CZIBERE, 2006: 18. p). Ennek forrása a társak és felnőttek viszonyulásai az egyes területekhez. Fontos nevelési feladat, hogy néhány – a gyermekhez közel álló területen – gazdagabb ismeretanyagot nyújtsunk számára, így biztosítva, hogy ne veszítse el a téma iránti érdeklődését, ne legyen számára unalmas a foglalkozás.
- *Játékszeretet és alkotási vágy.* Minden játék fejlesztő hatású, ha azt a megfelelő fejlődési szakaszban alkalmazzuk. Ha egy játék már nem tölti be fejlesztő funkcióját, csökken örömszerző funkciója is. Ezért kiemelkedően fontos, hogy a gyermeknek a fejlettségi szintjének és igényeinek megfelelő játéktevékenységet kínáljunk. A tényleges tevékenységben kiteljesedő alkotási vágy valamilyen produktum létrehozására irányul. Ez jelentkezhethet vizuális alkotásban, építőjátékban, konstruálásban, barkácsolásban. Pozitív élmények táplálják a gyermekben a vágyat az egyre magasabb színvonalú alkotásra.
- *Tanulási teljesítményvágy optimalizálása.* „A sikeres tanulás egyik központi feltétele az optimális tanulási teljesítményvágy kialakítása, fenntartása. Az óvodában az általános teljesítményvágy fejlődése elsősorban az alkotási teljesítmény által lehetséges oly módon, hogy minden gyermek számára megkeressük a megfelelő szintű, számára örömet okozó feladatot” (CZIBERE, 2006: 18. p).

A kognitív kompetencia fejlesztése

„A kognitív képességrendszer az információk feldolgozását, kezelését szolgálja az információk vételével, közlésével, szelekciójával, értékelésével, kódolásával, átalakításával, létrehozásával, tárolásával, felhasználásával” (CZIBERE, 2006: 19. p).

A kognitív kompetencia Czibere Eszter felosztásában négy alapképességből tevődik össze, melyek tovább képességek meglétét igénylik:

Gondolkodási képesség: meglévő tudásból módosult, vagy új tudást hoz létre, például következtetés, sorképzés, matematikai feladatok megoldása révén. További négy képességre bontható:

- Konvertálás: meglévő információk tartalmi átalakítása. Fejlesztése matematikai műveletekkel történik.
- Rendszerező képesség: a hasonlóság, az azonosság és a rendszerezési relációk viszonyainak felismerésével, elrendezésével hoz létre új tudást. Fejlesztése összehasonlítási, azonosítási, besorolási, sorrend-felismerési, sorképzési, fogalomképzési és osztályozási feladatokkal történik.
- Logikai képesség: meglévő információk közötti összefüggés felismerése. Fejlesztése következtetések levonásával történik.
- Kombinatív képesség: a meglévő információk alapján a lehetőségek számbavételével hoz létre új tudást.

Tudásszerző képesség: részben szándéktalan, részben szándékos információ-felvétel és információ-feltárás. Három további képességből tevődik össze:

- Ismeretszerző képesség: olyan önálló képesség, amellyel az érdeklődésünknek megfelelő információkat megkeressük, kiválasszuk, megismerjük. Ennek alapja a kíváncsiság. Úgy fejleszthetjük, hogy felhívjuk a gyermekek figyelmét a témakörhöz kapcsolódó tárgy, élőlény tulajdonságaira, funkciójára, szerepére.
- Alkotó képesség: új produktum létrehozását eredményezi. Fejlesztésének alapja az alkotó, konstruáló játékok, barkácsolás, de a zenei alkotóképesség kibontakoztatása, a saját vagy közös mese kitalálása is ezt a képességet fejleszti.
- Problémamegoldó képesség: próbálgatással jutunk el a hiányzó tudáshoz. Fejlesztése: a tapasztalati megfigyelésekre és összefüggésekre felhívjuk a gyermek figyelmét. Megfogalmazzuk a dolgok és tulajdonságaik meghatározását, a dolgok és összetevőik meghatározását, az események előzményei és következményei közötti szabályszerűségeket, összefüggéseket.

Kognitív kommunikációs képesség: funkciója az információk közlése és vétele szimbólumok által. Területei:

- Vizuális kommunikációs képesség: „az ábraolvasás és ábrázolás, vagyis a forma- és színlátás, méretlátás, térlátás, téri tájékozódás, valamint a formaábrázolás, színábrázolás, méretábrázolás és térábrázolás területeinek fejlesztésével erősödik” (CZIBERE, 2006. 20.p)
- Nyelvi kommunikáció fejlesztése: az óvodai nevelés minden területét átölelő fejlesztési terület. A perszonális interakciók közben fejlődő terület, amelyet erősen áthat a kapcsolatba lépő személyek érzelmi viszonya. Feladatai: a beszéd formai (beszédléggzés,

artikuláció, beszédritmus, beszédtempó) és tartalmi (szókincs, mondatművészet, szövegkontextus) fejlesztése.

- Formalizált kommunikáció képessége: ennek fejlesztése már az iskola feladata; táblázatok értelmezése, szótárak, lexikonok és informatikai adatbázisokban való keresés elsajátítása a feladata.

Tanulási képesség: „valamennyi kognitív képesség átfogó rendszere, tehát fejlettsége, hatékonysága a kognitív képességek fejlettségétől függ. A tanulási képesség fejlesztése leginkább a kognitív képességek fejlesztése által segíthető” (CZIBERE, 2006: 21. p).

A szervi kivitelező rendszer (az érzékszervek, mozgásszervek, idegrendszer) fejlődése segíti elő a tudásszerző, gondolkodási és tanulási kulcskompetenciák fejlődését, tehát az érzékelés és észlelés fejlesztése minden területen – mozgás, egyensúlyérzék, látás, hallás, ízlelés, szaglás, tapintás a fenti kulcskompetenciák fejlődését készíti elő. (NAGY, 2010: 112. p.)

2.1.7. Orientációs képességek

Fogalma

Orientáció: beállítás, beállítódás, irányultság, tájolás, tájékozódás. Az ember tudatának éber alapállapotában meglévő azon képessége, hogy a tér-idő kontinuum és az önazonosság tekintetében nincsenek hamis illúziói vagy kételyei, illetve az ezekről feltett kérdésekre megfelelő módon tud válaszolni. Az orientációt kisgyermekkorától tanuljuk. A térbeli tájékozódásban a környezetismereti, geometria, földrajzi fogalmak, az időbeli tájékozódásban a mese, az irodalom és történelem, illetve minden olyan ismeretkör, amelynek történeti vonatkozása van. (MESTERHÁZI, 1998: 207-208. p.)

A tájékozódás fontos része a tapasztalat. A térbeli tapasztalatainkat első megközelítésben saját testünk és tudatunk határai szabják meg, mivel azonban gondolkodásunk és kultúránk számára nem jelent akadályt a test határain kívüli tapasztalatok megszerzése és megélése, ez a térérzékelés változó terjedelmű. Mindenekelőtt azzal folytatódik a testen kívüli valóság felfogása, "feltérképezése", hogy körbefordulunk, vagy nézünk, miáltal reálisan is megéljük azt, hogy mi vagyunk a látható világ "közeppontjában", amelynek sugarát saját térbeli mozgásunkkal tudjuk megnövelni.

Az orientációs képességek fejlesztésének célja a térben és időben való tájékozódás elősegítése; az időélmény megtapasztalása az állandóan visszatérő, ciklikus események által; időtartam mérésére használt eszközök megismerése; időfogalom kialakítása idő mérésével; időbeosztás megtanulása; pontosság kialakítása; térbeliség és időbeliség

fogalmainak ismerete és helyes használata; személyes normák kialakítása; társadalmi élet normáinak, szabályainak ismerete. Az orientációs képességek nevelésének közvetlen célja, hogy elősegítse a térben és időben való tájékozódást, és elősegítse a természet és a társadalom által meghatározott törvényszerű, szabályszerű viszonyok (rendszerek, struktúrák, rangsorok stb.) közötti eligazodást. (MESTERHÁZI, 1998: 207-208. p.)

A téri megismerés a gyerekeknek az a tudása, mely az őket körülvevő és mozgásukat lehetővé tevő tágabb környezet téri elrendezéseiről alkotnak. Magában foglalja a téri észlelést, a téri képzeleteket és fogalmakat, a téri szókinccset, a saját test részeinek ismeretét, a téri emlékezetet, a téri gondolkodást, a térrel kapcsolatos feladatok megoldási képességeit, a téri tájékozódással összefüggő kommunikációs képességet (relációs szókinccs használatát).

A testtudat háromoldalú fejlődésének koncepciója

„Az érzékelés- és a mozgástapasztalatok hatására egyre erősödik a saját test szubjektív megtapasztalásának élménye, ezt hívja Marianne Frostig **testképnek**. A gyermekben kialakul egy vázlatos kép önmagáról (az ősképe az emberi felépítettségnek), mely előbb csak kétoszlatú, fej-láb ember, majd a fejlődéssel párhuzamosan háromoszlatúvá válik, és alakjában egyre differenciálódik. Ez a belső kép általában megmutatkozik a gyermek rajzaiban is: minél differenciáltabb az önmagáról alkotott belső kép, annál kimunkáltabb lesz a gyermek emberrajza.” (SÓSNÉ PINTYE, 2006: 76. p.)

A közvetlen megtapasztalás mellett egyfajta elméleti tudás is létrejön. A gyermek megnevezi egyes testrészeit, valamint azokat a mozgásokat, melyeket testrészei végeznek. Ezt nevezzük **testfogalomnak**. A mozgásfejlődés fokozatait tekintve minél több lesz a lokális (helyi) mozgás a globálissal (összetett) szemben, annál több lehetőség adódik az egyes testrészek tudatos megtapasztalására. A test folyamatosan változó mozgásának megélése már a **testséma** kialakulását jelenti, valamint azt, hogy a gyermekben először önmagáról létrejövő statikus állókép, egyre dinamikusabb, élő, cselekvő belsőképpé alakul, mely által a gyermek képessé válik nem csak az adott mozgás végrehajtására, hanem azok nagyobb egységekbe való szervezésére és megtervezésére. Végso soron a mozgás elindítja a belső képzeteket és az ezek összekapcsolására hivatott gondolkodást. Marianne Frostig, maga is hangsúlyozta, hogy ez a három terület a testtudat fejlődésében szorosan összefügg, és csak didaktikai szempontból választhatók el egymástól. (SÓSNÉ PINTYE, 2006: 76. p.)

Philippe Rochat (2003: 720-722. p.) az önismeret öt szintjét különbözteti meg. Ezek:

1. Differenciálás: a látott test észlelése a tükörben.
2. Helyzetfelismerés: a test mozgásának, helyzetének észlelése

3. Azonosítás: saját tükörkép felismerése „Ez ÉN vagyok!”
4. Állandóság: fényképen, videó felvételen, más ruhában, frizurával is magára ismer
5. Tudatos én vagy önismeret: annak a felismerése hogyan érzékelik és értékelik mások

A két felosztás némileg egybevágh, a fejlesztési sorrend megegyezik, és mindegyikben fontos fejlesztési eszköz a tükör.

2.1.8. Kommunikációs képességek

A kommunikációs képesség a megértés, a tanulás, az emberi kapcsolatok, az együttműködés, a társadalmi érintkezést szolgáló információk felfogása, megértése, szelektálása, elemzése, értékelése, felhasználása, közvetítése, alkotása. A metakommunikáció a tekintet, a gesztus, a hanghordozás, a testtartás, a mozgástér alkalmazásának ismerete. A kommunikációs képesség részben a műveltség, a tudás alapja, részben az egyén szocializációjának, a társadalmi érintkezésnek, az egyéni és közösségi érdek érvényesítésének, megértésének, elfogadásának, megbecsülésének összetevője. Az önálló ismeretszerzés, a véleményformálás és kifejezés, az érvek, vélemények kifejtésének, értelmezésének és megvédésének képessége. (ZAKÁRNÉ HORVÁTH, 2003: 16. p.)

A kommunikációs képességek fajtái (NEMESNÉ-SAJTOSNÉ-TÓTHNÉ, 2004: 31. p.)

Nyelvi kommunikációs képességek	Nem nyelvi kommunikációs képességek:
1. beszédképességek	1. testbeszéd, mimika alkalmazásának képessége
2. beszédértés képességei	2. testbeszéd, mimika feldolgozásának képessége
3. írásképeségek	3. testtartás alkalmazásának képessége
4. olvasási képességek	4. térköszabályozás alkalmazásának képesség

Óvodás korban a beszéd- és beszédértési képességeket, valamint a nem nyelvi kommunikációs képességeket fejlesztjük. A beszédképességek közül a beszédtechnika, a nyelvi alkotóképesség és a társalgási képesség kerül előtérbe. A beszédértés (befogadás) folyamatából a beszédészlelés, beszédértés és a nonverbális kommunikációs jelek értelmezésének képessége kerül fejlesztésre. A közlés szintjén a nyelvelsajátítási, a szövegalkotó (szóbeli), és a nonverbális kommunikációs eszközök használatának képességét fejlesztjük. (NEMESNÉ-SAJTOSNÉ-TÓTHNÉ, 2004: 31. p.)

A kommunikációs képességeket alkotó készségek részletezésére itt nincs mód, de a játékgyűjtemény tartalmazza a fejlesztésükre vonatkozó játékokat.

2.1.9. Szociális képességek

A társas viselkedést meghatározó szociális kompetencia kulturálisan, társadalmilag elfogadott működéséhez és fejlődéséhez a spontán szocializáció – a globalizáció okozta szociális kohézió fellazulása, valamint a család által évszázadok óta képviselt pozitív szocializáció eredményességének fokozatos csökkenése következtében – ma már elégtelennek bizonyul (*HOOVEN, GOTTMAN és KATZ, 1995; NAGY, 2000; FABES et al., 2001; idézi ZSOLNAI-LESZNYÁK-KASIK, 2007: 233. p.*).

Ezt a folyamatot szemléltetik a hazai pedagógiai kutatási eredmények is, melyek szerint nem, vagy alig mutatható ki spontán fejlődés a mért készségek esetében, és szintén nincs számottevő különbség a 14–16 éveseknél a szociális képességek működésében (*ZSOLNAI, 1999; KASIK, 2006; idézi ZSOLNAI-LESZNYÁK-KASIK, 2007: 233. p.*).

Az eredmények egyértelműen azt mutatják, hogy az intézményes nevelésnek a jelenleginél jóval nagyobb szerepet kell vállalnia a társas viselkedés fejlődésének segítésében. Egyik legfontosabb feladata a szociális kompetencia folyamatos fejlesztése, a társadalmi beilleszkedéshez, a boldoguláshoz szükséges szociális összetevők (motívumok, képességek, készségek, szokások, ismeretek és minták) megfelelő működésének tudatos segítése. Ugyanakkor a fejlesztés alapvető feltétele, hogy minél több információval rendelkezünk az egyes pszichikus összetevők életkori sajátosságairól, azok fejlettségét egyszerre több szempontot figyelembe véve határozzuk meg (*ZSOLNAI és mtsai, 2007: 233. p.*).

A szociális készségek száma sok ezerre tehető, amelyekből egyes személyek sok százszal rendelkeznek. A szociális viselkedés eredményességének hatékonysága nagymértékben függ a szociális készségek készletének gazdagságától. Minél gazdagabb ez a készlet, annál nagyobb az esély arra, hogy az aktuális helyzet megoldását hatékonyan segítő készségek aktiválódjanak. A szociális készségek ma még túlnyomóan a spontán szocializáció termékei. Ebből következően az a szociális közeg, amelyben felnövünk, élünk, döntő mértékben meghatározza, hogy milyen és mennyi készséggel rendelkezünk. Minél szűkebb, zártabb a közösség, annál kisebb és a csoportra jellemzőbb a szociális készségek készlete. Az ilyen közösségben felnövő emberek szociális viselkedése más közösségekben élő, illetve általánosabban szocializált emberekkel alacsony hatékonyságú, diszfunkcionális lehet. (*ZSOLNAI, 2006: 11. p.*)

A szociális készségek (sajátosságaikból következően) szándékos gyakoroltatással is fejleszthetők, eltérően a szociális szokásoktól és mintáktól, amelyek elsajátításához tényleges, vagy szimulált specifikus szociális helyzetek szükségesek. A nevelés feladata nyilvánvalóan az, hogy elősegítse a szociális készségek készletének gyarapodását, különös gondot fordítva a

leginkább fontosnak minősülőkre. Ez az általános szándékos nevelési feladat három részfeladatra bontható.

1. A sok ezer szociális készség közül a legfontosabb néhány tucatnyi kiválasztása és kiemelt fejlesztési feladatként kezelése.
2. A szociális közeg olyanná alakítása, amelyben a kívánatos szociális készségek szükségszerűen működnek, és ezáltal kialakulásuk lehetővé válik.
3. Készségfejlesztő gyakorlatok alkalmazása. (NAGY, 2002: 204. p.)

A szocialitás fejleszthetőségének legszenzitívebb szakasza az óvodás kor. Az életkori sajátosságoknak megfelelően játékos formában, játékokban kell a fejlesztést megoldani.

2.2. Vizsgálati módszerek feltárása

Kutatásomra a kvalitatív kutatás paradigmájának ismertetőjegyei a jellemzőek.

Tervezett célom a pedagógusok képességfejlesztési tudásának felmérése, a hiányosságok feltárása, majd a képességek fejlesztéséhez játékgyűjtemény kidolgozása volt. A kutatási stratégiák közül dolgozatom első részében a deduktív (analitikus) kutatást alkalmaztam. A szakirodalom tanulmányozása során összegyűjtöttem a területre vonatkozó szakirodalmi meghatározásokat; felosztások alapjait; a képességek pontos megfogalmazásait; az óvodás gyermekek fejlődését; a nehézségeket előre jelző óvodáskori tüneteket.

Megismertem több prevenciós és játékos fejlesztő programot, valamint áttanulmányoztam több mint 50 nyomtatott játékgyűjteményt és internetes portált a fejlesztő játékok minél szélesebb tárházának kialakításához.

Dolgozatom második része az empirikus, kérdőíves adatok feldolgozása alapján készült.

A vizsgálati módszerek közül a kérdőíves felmérést alkalmaztam. A mintavétel nem reprezentatív jellegű. Dél-Somogy és Tolna megye (városok, községek, kisközségek) 30 óvodájából 24 kérdőív érkezett vissza. Kitöltése óvodánként történt, a kitöltők óvodavezetők, nevelőtestületek, fejlesztőpedagógusok és gyógypedagógusok.

2.2.1. A vizsgált populáció bemutatása

24 óvoda pedagógusai töltötték ki a kutatáshoz szükséges kérdőívet. Az óvodák Somogy megyéből a Barcsi kistérséghez, a Nagyatádi kistérséghez; Tolna megyéből a Szekszárdi, Tamási és a Dombóvári kistérséghez tartoznak. Továbbá három város (Barcs, Nagyatád és Lakitelek) hat óvodája, 8 község, és 10 kisközség (ebből három zsáktelepülés) óvodái szolgáltatott adatot. A 24 óvodában dolgozó óvodapedagógusok életkora 30 és 55 év között van. Mindegyikük több éves vagy évtizedes tapasztalattal rendelkezik.

Tizenhárom egycsoportos, három kétcsoportos, öt háromcsoportos, kettő négycsoportos és egy hats csoportos óvoda dolgozói, a felmérés idején 1120 gyermeket neveltek. Közülük nyolcan rendelkeznek fejlesztőpedagógusi végzettséggel is. Tizenhét óvodában gyógypedagógus segíti az integrációt és az egyéni fejlesztést.

	<i>1 csoportos</i>	<i>2 csoportos</i>	<i>3 csoportos</i>	<i>4 csoportos</i>	<i>6 csoportos</i>
<i>városi</i>			3	2	1
<i>községi</i>	3	3	2		
<i>kisközségi</i>	7				
<i>kisközségi zsáktelepülés</i>	3				
<i>összesen</i>	<i>13</i>	<i>3</i>	<i>5</i>	<i>2</i>	<i>1</i>

3. számú táblázat
A vizsgálatban résztvevő óvodák

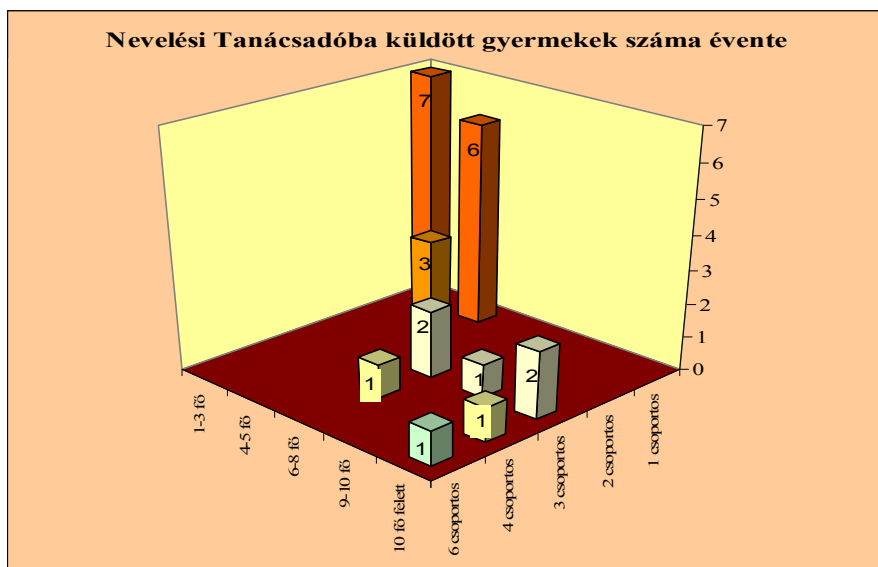
2.3. Empirikus kutatás bemutatása

2.3.1. A kérdőívek eredményeinek feldolgozása, értékelése

A visszaérkezett, kitöltött 24 kérdőív, bár nem reprezentatív, mégis minden településtípus szerepel benne, így a kapott eredmények általánosnak mondhatók.

1. A Nevelési Tanácsadóba küldött gyermekek száma

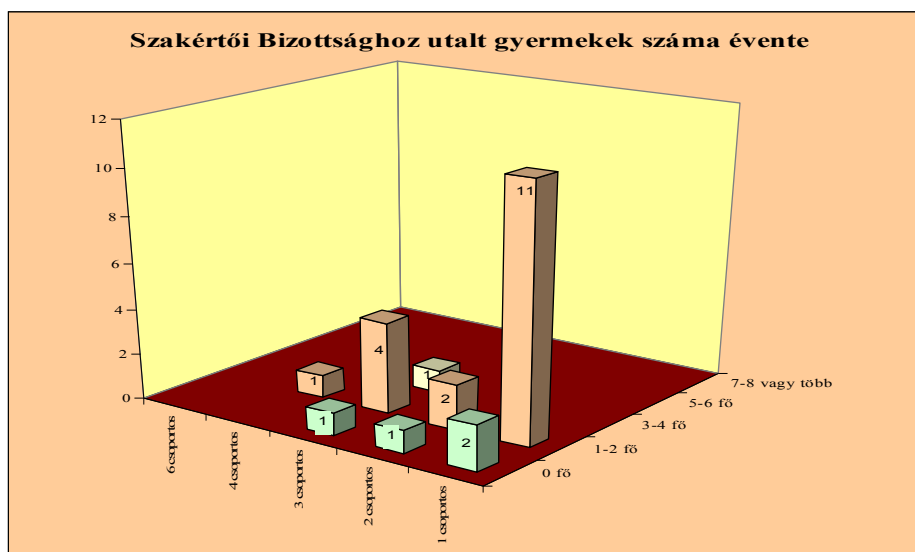
A 3. számú ábrán látható, hogy az egycsoportos óvodák alacsonyabb számban, a többs csoportos óvodák a csoportok és a létszámadatok arányában több gyermeket küldenek évente a Nevelési Tanácsadóba. (Ez az adat egy intézménynél sem mutat kiugró magasságú számot.)

3. számú ábra
Nevelési Tanácsadóba küldött gyermekek száma

2. A Szakértői Bizottságokhoz utalt gyermekek száma

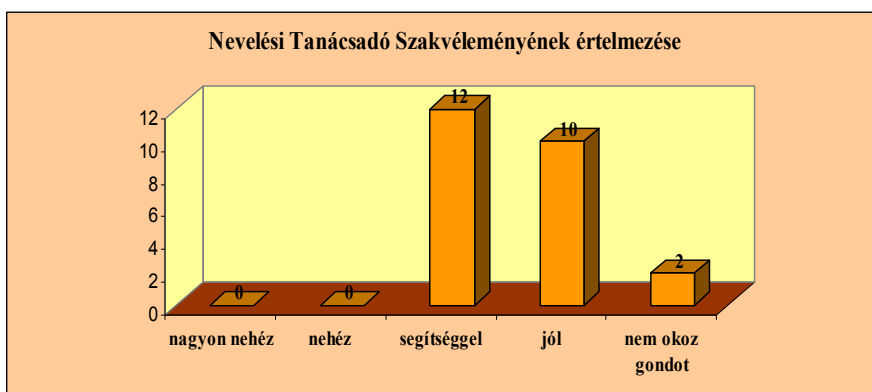
A Szakértői Bizottságokhoz évente csak néhány gyermeket utalnak az óvodák, illetve a Nevelési Tanácsadó utalja további vizsgálatra ezeket a gyermekeket. Vannak olyan óvodák is (négy), ahonnan nem kerülnek beutalásra a gyermekek a Bizottsághoz. Ezt mutatja a 4. számú ábra. Felmerül a kérdés, hogy azokban az óvodákban, ahonnan nem küldtek gyermeket a Szakértői Bizottsághoz, ott nincs olyan gyermek, akit vizsgálni kellene, vagy nem ismerik fel az óvodapedagógusok az esetleges hiányosságokat? A kérdőíves vizsgálat nem tért ki arra, hogy ebből mekkora arányú a felülvizsgálatra küldött gyermekek száma.

4. számú ábra
Szakértői Bizottsághoz vizsgálatra utalt gyermekek létszáma évente

3. A Nevelési Tanácsadók Szakvéleményeinek értelmezése

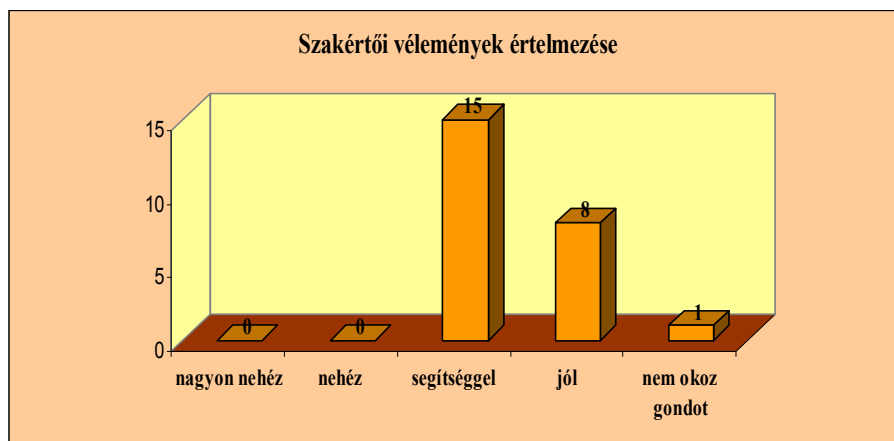
Mindössze két óvoda nyilatkozott úgy, hogy a Szakvélemények értelmezése egyáltalán nem okoz gondot a számukra (5. számú ábra). A legtöbb óvodánál azonban segítségre van szükség ahhoz, hogy a Szakvéleményt értelmezzék, és az alapján a fejlesztést elvégezzék.

5. számú ábra
Nevelési Tanácsadók Szakvéleményeinek értelmezése

4. A Szakértői Bizottságok által kiállított Szakértői vélemények értelmezése

Az 6. számú ábrán látható, hogy a Szakértői vélemények értelmezése és az egyes területek fejlesztése még nagyobb akadályt jelent, mint a Szakvéleményeknél tapasztalhattuk. Tizenöt óvodában csak segítséggel tudják értelmezni a Szakértői véleményekben leírtakat, és a fejlesztési területek tartalmát. Nagyon nehéznek egy óvoda sem jelölte, mert a nagyobb képességcsoportok fejlesztésében jártasságot szereznek az óvodapedagógusok a szakirodalmak tanulmányozása során, de az eredményekből látható a bizonytalanság.

6. számú ábra
Szakértői vélemények értelmezése

5. Fejlesztési területek ismerete

Arra a kérdésre, hogy „Tisztában vannak az óvodában dolgozó pedagógusok az egyes területek fejlesztéséhez kapcsolódó fejlesztő játékokkal, programokkal?” Az óvodák 22 igennel, és két esetben a részben választ adták. Ez jó eredménynek tűnik.

6. Saját játékgyűjtemény

Saját játékgyűjteménnyel három óvoda rendelkezik. Nyolc óvoda „Jó gyakorlat”ból vásárolt beszédfejlesztő játékgyűjteményt (szintén a szerző munkája). 13 óvoda nem rendelkezik saját gyűjtéssel a képességfejlesztő játékokból.

7. Gyermekek fejlesztésének ellátása

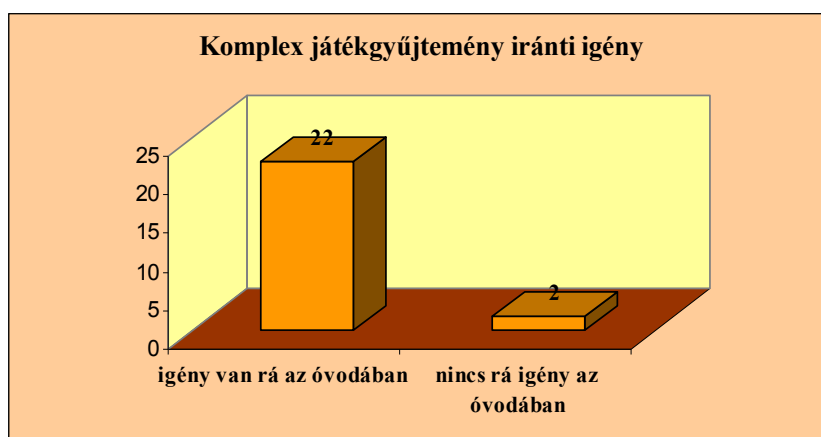
A BTM-es gyermekeket többségében óvodapedagógusok (16 óvodában), nyolc helyen pedig fejlesztőpedagógus fejleszt. A sajátos nevelési igényű gyermekek rehabilitációját, rehabilitációját 17 óvodában gyógypedagógus, két oviban fejlesztőpedagógus, és öt helyen csak óvodapedagógus végzi. (Ez a jogi szabályozásnak nem felel meg, de az integráció ezen formája sajnos még mindig gyakori az óvodákban.)

8. Prevenció program alkalmazása

Átfogó prevenció programot a válaszadó óvodák közül mindössze hat használ a gyermekek fejlesztésére. Mivel több ilyen program is létezik, sajnálatos, hogy a fejlesztésnek ezt a formáját az óvodák többségében nem alkalmazzák.

9. Képességfejlesztő játékgyűjtemény iránti igény

A válaszadó óvodák 92 százaléka nyilatkozott úgy, hogy igényelné egy minden képességterületet átfogó, komplex játékgyűjtemény megjelenését (7. számú ábra). További két óvoda szerint nincs szükség ilyenre, „mert minden játékgyűjtemény egyforma”.

7. számú ábra
Komplex játékgyűjtemény iránti igény

10. Jelenleg használt gyűjtemények

Hat óvodában egyáltalán nem használnak képességfejlesztő játékgyűjteményt, de 18-ban többfélét is. Jellemüket tekintve az egyes képességterületeket áttekintő, komplex, és az óvodai nevelési területekhez kapcsolódó tematikus gyűjtemények jelennek meg az óvodákban. Több intézményben ismerik Porkolábné Balogh Katalin Komplex prevenció óvodai programját; Horváth Judit és munkatársai: Amit az óvónőnek észre kell venni c. munkáját, valamint Lukács Józsefné és Ferenczi Éva szerzőpáros fejlesztő játékgyűjteményeit és a Kompetencia alapú óvodai nevelés segédleteit.

11. Javaslatok képességfejlesztő játékgyűjtemény felépítéséhez

Arra a kérdésre, hogy „Milyen játékgyűjteményt tartanának elfogadhatónak (felépítés, terjedelem, formátum)?” a legtöbb válaszadó úgy fogalmazott, hogy a legfontosabb a képességek szerinti csoportosítás, és a nehézségi sorrend meghatározása a játékok között. Megjelent még a „minél több játék, hogy válogatni lehessen” és a korcsoportonkénti felosztás igénye is.

A vizsgálatok eredményeinek összegzése

A kérdőíves vizsgálatból kiderült, hogy több óvodában kizárólag az óvodapedagógusok foglalkoznak a halmozottan hátrányos helyzetű, a BTM és a SNI gyermekekkel. Sokuknak nehézséget okoz a Szakértői bizottságok és Nevelési Tanácsadók által kiállított szakértői- és szakvélemények értelmezése, a fejlesztési feladatok megoldása. Bár az óvodapedagógusok rengeteg fejlesztő játékot ismernek és többféle játékgyűjteményt használnak, nincsenek birtokában egy olyan rendszerezett komplex gyűjteménynek, amely segítségükre lehetne a speciális igényű gyermekek fejlesztésében.

2.4. Javaslatok a felmerült problémák megoldására

A felmerülő problémák a következők:

1. Az óvodapedagógusok nem kapnak megfelelő felkészítést a halmozottan hátrányos helyzetű, a BTM és a SNI gyermekek fejlesztésére, pedig a halmozottan hátrányos helyzetű és a BTM-es gyermekek fejlesztése óvodapedagógusi kompetencia, csak kevés óvodában foglalkozik velük fejlesztőpedagógus.
2. Az óvodapedagógus képzés nem terjed ki a képességek fejlesztésének megismerésére, módszertanának elsajátítására. A hagyományos óvodapedagógus képzés a műveltségi területeket részesíti előnyben. A Kompetencia alapú óvodai nevelés megköveteli a készség- és képességfejlesztést, de a tréningek erre nem készítik fel a pedagógusokat.
3. A Nevelési Tanácsadók és a Szakértői Bizottságok a szak- és szakértői véleményekben csak a fejlesztendő képességeket és képességterületeket sorolják fel, nem adnak konkrét fejlesztési tanácsokat, nem javasolnak játékokat, nem határozzák meg minden képességnél a lemaradás fokát.

Javaslatom a következő: az óvodapedagógus képzésbe be kell építeni a képességek fejlesztésének módszertanát, a már végzett óvodapedagógusoknak továbbképzéseken lehetne bővíteni ez irányú tudását. A Nevelési Tanácsadók és Szakértői Bizottságok a fejlesztendő területek mellé konkrét fejlesztő játékokat is javasoljanak. Több Nevelési Tanácsadó dolgozott ki játékgyűjteményt, fejlesztő tevékenységek gyűjteményét, de ez nem általános. Elő kell segíteni, hogy a fent említett intézmények ezen a területen támogassák az óvodákat. Amit én tehetek az ügy érdekében, az egy komplex képességfejlesztő játékgyűjtemény kidolgozása, amely segítséget nyújt az óvodapedagógusoknak a képességfejlesztésben.

2.4.1. A képességfejlesztő játékgyűjtemény bemutatása

A képességfejlesztő játékgyűjtemény a fő képességcsoportokra épül és a képességek, részképességek, készségek fejlesztését tűzi ki célul.

Felépítése:

1. Mozgásfejlesztés

- Nagymozgások
- Finommotorika
- Egyensúlyérzék fejlesztése
- Mozgáskoordináció fejlesztése
- Szem-kéz, szem-láb koordináció fejlesztése

2. Beszédfejlesztés, kommunikációs fejlesztés:

- Légzéstechnikát segítő játékok
- Ajak- és nyelvtorna, artikuláció
- Hallásfejlesztő játékok, hangzódifferenciálás
- Szókincs bővítését, mondatalkotást elősegítő játékok
- Kommunikációs gyakorlatok

3. Kognitív képességek fejlesztése:

- Érzékelésen alapuló játékok (vizuális, auditív, kinezetikus, stb.)
- Figyelem fejlesztése (vizuális, auditív)
- Emlékezet fejlesztése
- Gondolkodási képességek fejlesztése

4. Orientációs képességek:

- Téri orientációs képességek:
  - Testtudat: Testkép – testfogalom – testséma
  - Tájékozódás térben:
    - a jobb – bal irányok differenciálása térben
    - a névutók gyakorlása a térbeli tájékozódáskor
  - Téri tájékozódás
  - Tájékozódás a síkban

5. Időorientációs képességek

5. Szociális képességek:

- Ismerkedési és kapcsolatteremtő játékok
- Kapcsolattartás, társas kapcsolatok fejlesztése
- Önismeret

- Társak ismerete
- Bizalomjátékok
- Együttműködést fejlesztő játékok
- Lazító és koncentrációs játékok
- Interakciós játékok

A játékok címe mellett szerepel a korosztály és a játékban résztvevők számának meghatározása, valamint a játék eszközigénye. A játék leírása után azok a készségek, képességek vannak felsorolva, melyeket fejleszt még a játék.

Besorolásuk a szerint történt, ami az elsődleges fejlesztési célja a játéknak. Azért tartom fontosnak a többi terület felsorolását is, mert a fejlesztési tervek, játékos foglalkozások megtervezésénél fontos tényező.

2.4.2. A játékos foglalkozások szervezése

”A tanulási nehézségek előfordulása megelőzhető, és korai felismerése után megfelelő fejlesztő eljárásokkal minimálisra csökkenthető, vagy teljesen megszüntethető. Tehát nem megfordíthatatlan hátrányról van szó, inkább az intellektuális érettség hiányáról, amelynél speciális és személyre szabott támogatás szükséges az ismeretek elsajátításához” (PORKOLÁBNÉ, 1992: 32. p.).

A játékos fejlesztő foglalkozásokat lehet egyéni, mikro-csoportos, vagy nagycsoportos formában tervezni – ez az elérendő céltól, és a hozzá rendelt feladatok milyenségétől függ. Fontos a rendszeresség. Szervezhető a csoportban, vagy külön helyiségben. A foglalkozás hossza feleljen meg az életkori sajátosságoknak, de semmiképpen ne legyen hosszabb óvodás gyermek esetében 30 percnél.

A foglalkozáson teremtsünk kellemes hangulatot, a gyermekekkel együtt alakítsuk ki a szabályokat.

A feladatokat a gyermekek életkori sajátosságainak megfelelően állítsuk össze. Minden foglalkozásra maximálisan készüljünk fel és készítsük elő az eszközöket. A komplex foglalkozásokat általában nagymozgásos játékkal kezdjük, amelynek ráhangoló, bemelegítő szerepe is van. Ezt követik az iránygyakorlatok, a testséma fejlesztése, a mozgásos játék téri tájékozódáshoz, a percepció fejlesztése, a finommotorika fejlesztése. A foglalkozást mindig oldott légkörben, valamilyen kedvenc játékkal fejezzük be. Ha nem a komplex foglalkozás a cél, akkor is fontos az előkészület és a tervezés a megfelelő fejlettségi fok és életkor függvényében.

A játékgyűjtemény használata

„A játék régóta fontos része a gyermekek és felnőttek életének... Tudjuk, hogy az ember a tapasztalataiból tanul, bármilyen helyzetben, vagy környezetben szerzi is azokat. A tanuláselméletek és a tudásátadás összekapcsolásával megtanulhatjuk, hogy hogyan lehet a játékokat az oktatás, fejlesztés hatékonyságának növelésére használni.” (MOURSUND, 2006: 41. p.)

A játékgyűjtemény részei egy-egy képességet, részképességet ölelnek fel, a kezdeti szintről eljutva a legnehezebb felé. Érdemes ezeket a fokozatokat betartani, és arról a fokról elindulni, ahol a gyermek még magabiztosan jól teljesít, hogy szilárd alapokra építhessünk és megfelelő sikerélményhez juttathassuk, a játékélmény biztosítása mellett.

Ehhez elengedhetetlen a gyermekek folyamatos megfigyelése valós képet kapva a teljesítményükről, fejlődésükről. Addig ne lépünk tovább, amíg a következő lépcsőfokon nem teljesít a gyermek egyenletesen, magabiztosan. (Ezért csak egy hónapra előre tervezzünk!)

Az egyes játékoknál korosztály meghatározása és a sorrend a nehézségi fokot jelenti, csak akkor lépünk tovább, ha egy szintet a gyermek magabiztosan teljesít.

A dolgozat korlátaira való tekintettel tematikus részletet mutatok be a játékgyűjteményből a 3. számú mellékletben.

A teljes játékgyűjtemény anyaga az oldalkorlátok miatt a CD mellékleten megtekinthető.

3. Összegzés

Több éves óvodapedagógusi munkám során egyre erősödött bennem a felismerés, hogy vannak olyan gyermekek az óvodákban, akik fejlesztéséhez, iskolaérettségük eléréséhez nem elégséges a normál óvodai fejlesztés. A téma után kutatva a szakirodalmak között felfedeztem azokat, amelyek a prevenció lehetőségét mutatták be. Az igazi segítséget Porkolábné Dr. Balogh Katalin és teamjének munkája adta, de ez sem volt átültethető a saját csoportomra.

Figyelembe kellett venni a település sajátosságait, hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek felülreprezentáltságát. A gyógypedagógus képzés során a tanulásban akadályozottak szakon, foglalmazódott meg bennem, hogy az eddig sikeresen kipróbált fejlesztő játékokat, fejlesztési módszereket és a háttér szakirodalom vonatkozásait egy prevenciós programban foglaljam össze. A Micimackó Óvodai Prevenciós Program elkészülte után, már tudtam, hogy játékgyűjteményt is kell készítenem, mert így válik komplexé a munkám. A kérdés csak az volt, hogy milyen formában készítsem el?

A szakirodalmakból feltártam a normál óvodai fejlődésmenetet, a szakma által használt képesség felosztásokat, elnevezéseket. Ezt olyan mélységig tettem, hogy a témában kevésbé tájékozott, vagy kezdő óvodapedagógusok számára is érthetővé, átláthatóvá tegyem a teoretikus anyagot. Több mint 50 játékgyűjteményt és internetes portált tanulmányoztam át, hogy a legkiterjedtebb játékgyűjteményt alkothassam meg.

Hipotézisem beigazolódt. Az óvodapedagógusok többsége nehézségekbe ütközik a szak- és szakértői vélemények értelmezésekor, a fejlesztési tervek elkészítésekor. Az óvodapedagógusok többsége a játékban fejlesztés híve, ezért a probléma megoldására a játékgyűjteményt javaslom.

A prevenciós programhoz kapcsolódva a Képességfejlesztő játékgyűjtemény távlati célja: Micimackó Óvodai Prevenciós Programot több óvoda is alkalmazza, a beválás vizsgálat kiterjesztéseként, ezért ezekben az óvodákban kerül sor a játékgyűjtemény kipróbálására is. Tudom, hogy munkám segítséget nyújt az óvodákban dolgozó kolléganőknek, és hasonló eredményeket érnek el a halmozottan hátrányos helyzetű és a BTM-es gyermekekkel, mint én. A játékgyűjtemény szélesebb körben való használatával, és kontrollcsoportos vizsgálattal bizonyítást nyer a fejlesztő foglalkozások valódi értéke a spontán fejlődés mellett. Ezeket az eredményeket a jövőben összesíteni, majd értékelni kívánom. Ennek birtokában lehetőség nyílik arra, hogy a program és a játékgyűjtemény ne csak mikrotérségi szinten, hanem megyei, regionális, vagy országos szinten is megismerhető, alkalmazható módszerré váljon!

*„Bizony, hogy játszunk vígat, nevetőst,
ravasz kis törpét, s óriást, erőst.
Erdők tündérét, hegyek szellemét,
Életet játszunk, és játszunk mesét.
Lesz móka, tánc és ének is vidám,
minden, amit csak gyermekszív kíván,
és mind azért van: játszik, zeng, zenél,
kis gyermekem, hogy Te boldog legyél.”*

Várnai Zseni

Irodalomjegyzék

AZ ÓVODAI NEVELÉS ORSZÁGOS ALAPPROGRAMJA. Budapest, 2010

R. L ATKINSON, R. C ATKINSON, E. E. SMITH, D J. BEM, S N HOSKSEMA (2005):
Pszichológia Osiris Kiadó, Budapest.

CZIBERE CSILLA (2006) szerk.: *Ajánlások sajátos nevelési igényű gyermekek kompetencia alapú fejlesztéséhez. Bevezető az óvodai nevelés kompetenciatérület ajánlásaihoz.* SuliNova, Budapest.

COLE, MICHAEL – COLE, SCHEILA R. (2006): *Fejlődéslélektan* Osiris Kiadó, Budapest

DIAMOND, A. BARNETT, a WS, THOMAS, J., & MUNRO, S. (2007): *Preschool program improves cognitív control.* Science, 318: 1387-1388.

http://developingchild.harvard.edu/index.php/resources/briefs/science_briefs/
[2012.01.28.]

GERÉB GYÖRGY (1989) szerk.: *Pszichológia.* Tankönyvkiadó. Budapest., in. dr. Kiss Lajos: *A kisgyermekkor és Az óvodáskor* c. fejezetek, 183-208. p.

GÓSY MÁRIA DR. (2005): *Pszicholingvisztika.* Corvina. Budapest.

GYARMATHY ÉVA (1998): *A tanulási zavarok terápiája.* Új Pedagógiai Szemle 1998/12. 107-120. p.

HORVÁTHNÉ ZÓLYOMI ÁGOTA (2007): *Iskolaérettség.*

<http://www.hoxa.hu/?p1=cikk&p2=1656> [2012.02.12.] 1-2. p.

KOVÁCS GYÖRGY – BAKOSI ÉVA (2005): *Játék az óvodában* Didakt, Debrecen

LUKÁCS ÁGNES – KAS BENCE (2011): *A nyelvi fejlődés* in. A koragyermekkorai fejlődés természete – fejlődési lépések. Szerk.: Balázs István Biztos Kezdet, Budapest

MESTERHÁZI ZSUZSA (1998): *A nehezen tanuló gyermek iskolai nevelése* BGGYTF, Budapest.

Micimackó Napköziotthonos Óvoda Helyi Nevelési Programja (2007) szerk.: Bakné Egyed Katalin

MISKOLCZINÉ RADICS KATALIN (2007): *Az írásmozgás koordinációfejlesztése 4-8 éves életkorban – Difer programcsomag; módszertani segédanyag* Mozaik Kiadó, Szeged

MOURSUND, DAVE (2007): *Introduction to Using Game sin Education: A Guide for Teachers and Parents* <http://pages.uoregon.edu/moursund/Books/Games/Games.pdf>
[2012.01.28.]

NAGY JÓZSEF (2002): *XXI. század és nevelés* Osiris Kiadó, Budapest

NAGY JÓZSEF (2010): *Új pedagógiai kultúra* Mozaik Kiadó, Szeged

NEMESNÉ KIS SZILVIA – SAJTOSNÉ CSENDES GYÖNGYI – TÓTH ISTVÁNNÉ (2004): *Integrált anyanyelvi nevelés óvodás kortól a kamaszkorig* Főiskolai Jegyzet Dávod Kiadó, Kaposvár

ROCHAT, PHILIPPE (2003): *Five levels of self-awareness as they unfold early in life* <http://www.psychology.emory.edu/cognition/rochat/lab/5%20levels%20of%20self-awareness.pdf> [2012.01.12.]

SCHLEINERNÉ DR. SZÁNYEL ERZSÉBET (2007): *Fejlődépszichológia* Comenius Kft. Pécs

SÓSNÉ PINTYE MÁRIA (2006): *Az alapozás készségfejlesztő moduljai in: Tanítói kézikönyv – Szövegértés, szövegalkotás 1-4. évfolyam* Sulinova, Budapest

Dr. SZAKÁLY ZSOLT (2011): *Terhelés - alkalmazkodás - edzettség- teljesítmény* előadás 2011. 09. 20. 1-7. p.

http://www.nyme.hu/fileadmin/dokumentumok/atfk/tematikak/TESTNEVELES_TANSZEK/szakaly_zsolt_csatolhato_dok/gyogypedagogia_testneveles_II.pdf [2012.01.20.]

VAJDA ZSUZSANNA (2006): *A gyermek pszichológiai fejlődése* Helikon Universitas, Budapest

- ZAKÁRNÉ HORVÁTH IDA (2003): *Készségek, képességek, kompetenciák fejlesztése Módszertani füzetek* MODINFO Kft. Budapest
- ZSOLNAI ANIKÓ (1999): *Összefüggések a szociális kompetencia egyes komponensei, a tanulási motívumok és az iskolai tudás között.* JATE Press, Szeged.
- ZSOLNAI ANIKÓ (2006): *A SZOCIALITÁS FEJLESZTÉSE 4-8 ÉVES ÉLETKORBAN* MOZAIK KIADÓ, Szeged
- ZSOLNAI ANIKÓ, LESZNYÁK MÁRTA és KASIK LÁSZLÓ (2007): *A szociális és az érzelmi kompetencia néhány készségének fejlettsége óvodás korban* Magyar Pedagógia 107. évf. 3. szám 233–270.

1. számú melléklet

KÉRDŐÍV

Kedves Kolléga!

Kutatást végzek az óvodapedagógusok fejlesztő munkáját elősegítő szakirodalmak vonatkozásában. Ezért kérem a segítséged a kérdőív értelemszerű kitöltésével!

1. Óvoda neve,
címe:.....
2. Az óvodában dolgozó pedagógusok száma, életkora:.....
3. A kérdőívet kitöltő(k) végzettsége,
beosztása:.....
4. Csoportok száma,
létszáma:.....
5. Mennyi gyermeket küldenek vizsgálatra a Nevelési Tanácsadóba évente?
a) 1-3 fő   b) 4-5 fő   c) 6-8 fő   d) 9-10 fő   e) 10 feletti számban
6. Mennyi gyermeket küldenek vizsgálatra a Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottsághoz?
a) 0 fő   b) 1-2 fő   c) 3-4 fő   d) 5-6 fő   e) 7-8 vagy több fő
7. A nevelési tanácsadó szakvéleményében felsorolt fejlesztési területek értelmezése?
1   2   3   4   5
nagyon nehéz   nehézsegítséggel   jól   nem okoz gondot
8. A szakértői véleményben felsorolt fejlesztési területek értelmezése?
1   2   3   4   5
nagyon nehéz   nehézsegítséggel   jól   nem okoz gondot
9. Tisztában vannak az óvodában dolgozó pedagógusok az egyes területek fejlesztéséhez kapcsolódó fejlesztő játékokkal, programokkal?
igen   nem   csak egyes képességekhez:.....
10. Rendelkezik az intézmény saját játékgyűjteménnyel a képességfejlesztéshez?
igen   nem   csak egyes képességekhez:.....
11. Ki végzi a BTM-es gyermekek fejlesztését?
óvodapedagógus   fejlesztőpedagógus   gyógypedagógus

12. Ki végzi az SNI-s gyermekek fejlesztését?

óvodapedagógus   fejlesztőpedagógus   gyógypedagógus

13. Alkalmaz az intézmény átfogó prevenciós programot?

igen   nem

14. Lenne igény az intézményben egy minden területet átfogó képességfejlesztő játékgyűjteményre? igen   nem

15. Használ az intézmény képességfejlesztő játékgyűjteményt?

igen   nem

16. Ha igen, melyiket?

(szerző, cím)

.....

.....

.....

.....

.....

17. Milyen játékgyűjteményt tartanának elfogadhatónak (felépítés, terjedelem, formátum)?

Köszönöm az együttműködését!

2011-09-25

Bakné Egyed Katalin

2. számú melléklet

Képek a gyermekek játékos fejlesztéséről

Nagymozgások, figyelem: Tűz, víz, repülő...

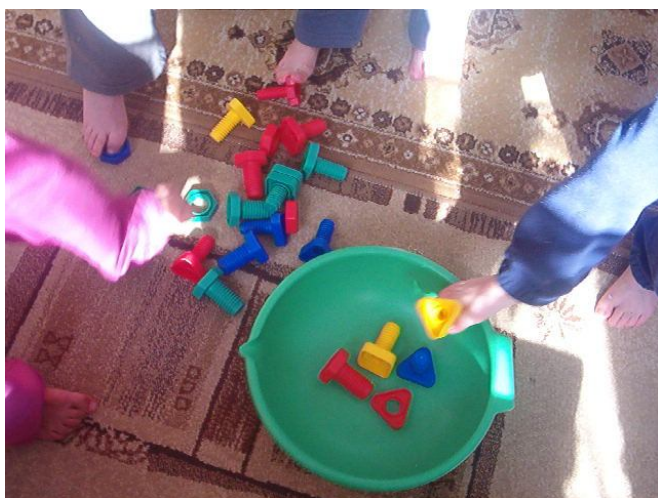

Téri orientáció: Akadálypálya

Testkép: Énekes bemutatkozás I.: A fejem, a vállam...

Finommotorika: Ujjaimat
mutogatom...

Tapintás: Lábujj-daru

Testséma: Tükröm, tükröm

Finommotorika: Gyurmázás
(gömbölyítés)

Finommotorika: Gyurmázás (sodrás)

Tapintás: A hörcsög eleséget gyűjt

Ízlelés: Mókuskok

Szaglás: Szimatoló

Vizuális emlékezet: Mi változott?

Hallás: A kutya meg a csontja...

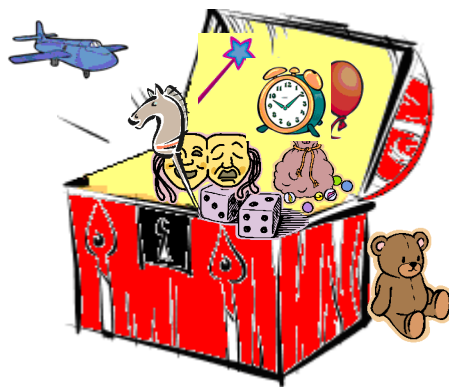
Figyelem: Dupla, dupla, ez, ez...

3. számú melléklet

Varázsdoboz

- képességfejlesztő játékgyűjtemény -

2012

Tartalomjegyzék

Előszó	4.
I. Mozgásfejlesztés	5.
1. Nagymozgások fejlesztése	6.
A) Futójátékok	6.
B) Fogójátékok	9.
C) Versengések	13.
D) Játékok egyéb mozgásformák felhasználásával	14.
2. Finommotorika fejlesztése	17.
3. Egyensúlyérzék fejlesztése	23.
4. Szem-kéz koordinációfejlesztése	25.
5. Szem-láb koordinációfejlesztése	28.
6. Vizuomotoros (grafomotoros) koordináció	30.
II. Orientációs képességek	33.
1. Téri orientáció	33.
A) Testtudat	33.
a) Testkép	33.
b) Testfogalom	35.
c) Testséma	37.
B) Tájékozódás térben	41.
a) A jobb-bal irányok differenciálása a térben	41.
b) A névutók gyakorlása a térbeli tájékozódáskor	42.
c) Téri tájékozódás	44.
d) Tájékozódás a síkban	45.
e) Névutók gyakorlása a síkban	46.
2. Idői orientáció fejlesztése	47.
III. Kognitív képességek	48.
1. Érzékelésen alapuló játékok – percepció fejlesztés	50.
A) Tapintás	50.
B) Látás	55.
C) Hallás	61.
D) Beszédhanghallás	72.
E) Szaglás	94.
F) Ízlelés	96.
2. Figyelem	97.
A) Vizuális figyelem	97.
B) Auditív figyelem	99.

3. Emlékezetegyes területeinek fejlesztése	103.
A) Verbális és auditív emlékezet	103.
B) Verbális szeriális emlékezet	106.
C) Vizuális emlékezet	106.
D) Vizuális szeriális emlékezet	109.
4. Gondolkodási képességek	111.
A) Logikus gondolkodás	111.
B) Analógiás gondolkodás	113.
C) Fogalmi gondolkodás	114.
D) Divergens gondolkodás	115.
E) Analitikus – szintetikus gondolkodás	116.
F) Kauzális gondolkodás	116.
G) Szeriális (soralkotó) gondolkodás	118.
H) Fogalmi gondolkodás– rendszerező képesség	118.
IV. Beszédfejlesztő játékok	120.
1. A hangok tiszta ejtését segítő és rávezető játékok	121.
2. Ajak és nyelvtorna	124.
3. Magánhangzók és egyes mássalhangzók tiszta ejtését segítő játékok	127.
4. Szókincs bővítését elősegítő játékok	130.
V. Szociális képességek	137.
1. Ismerkedési és kapcsolatteremtő játékok	138.
2. Kapcsolattartás, társas kapcsolatok fejlesztése	139.
3. Önismeret	141.
4. Társak ismerete	143.
5. Bizalomjátékok	144.
6. Együttműködést fejlesztő játékok	144.
7. Lazító és koncentrációs játékok	146.
8. Interakciós játékok	147.
9. Szabályok megértése és betartása	148.
10. Szociális kommunikációt fejlesztő játékok	148.
11. Nem verbális kommunikációt fejlesztő játékok	149.
VI. Mondóka és versgyűjtemény	151.
Irodalomjegyzék	164.

*„Bizony, hogy játszunk vígat, nevetőst,
ravasz kis törpét, s óriást, erőst.
Erdők tündérét, hegyek szellemét,
Életet játszunk, és játszunk mesét.
Lesz móka, tánc és ének is vidám,
minden, amit csak gyermekszív kíván,
és mind azért van: játszik, zeng, zenél,
kis gyermekem, hogy Te boldog legyél.”*
Várnai Zseni

Előszó

Ez a játékgyűjtemény elsősorban óvodapedagógusoknak íródott, az ő munkájukat hivatott segíteni, de ajánlom gyógypedagógusoknak, óvó- és gyógypedagógus hallgatóknak, valamint a szülőknek is, akik több – hasznosan eltöltött időt kívánnak biztosítani gyermekeik számára. A gyermek legfőbb eleme a játék. E gyűjtemény felsorakoztatja gyermekkorunk játékait és a modern pedagógia eszközeként életre hívottakat is. Széles alapot biztosít ahhoz, hogy mindenki megtalálja az Ő, és az általa nevelt gyermekek szívéhez legközelebb álló játékokat. S hogy a játék nem csak játék, azt a fejlesztő ereje is mutatja. Nem maradhatott volna fenn a játék csak önmagáért, ha egyéb haszna nincs...

Az óvodapedagógusokkal szemben támasztott követelmény a képességfejlesztés, amit a játékban kell, hogy érvényre juttassunk – ezért is született meg ez az átfogó, kiterjedt gyűjtemény, rengeteg gyűjteményt magába olvasztva vagy átdolgozva.

A képességfejlesztő játékgyűjtemény kizárólag játékleírásokat tartalmaz. „CSAK JÁTÉKOK” mindenféle képesség és készség fejlesztéséhez. A fokozatosság elvét figyelembe véve, nehezedő sorrendben, a javasolt életkoroknak megfelelően. (Gyógypedagógusok értelem szerűen nem az életkor, hanem a képességszint alapján válogathatnak belőle.)

A játékok mellett feltüntettem a játékosok számát és a játék eszközigényét is. Ne ijedjen meg senki, ha némi barkácsolásra vagy gyűjtögetésre van szükség a játékhoz: a gyermekkel együtt igazán mókás tevékenység, és a játék öröme is nagyobb, mint a készen kapott eszközökkel.

Bátran nyúljunk hát a Varázsdobozba, és JÁTSSZUNK!

“Édes átok: Utolsó napig és hajszálig Gyermekek-szemmel Nézni a világot.”

(Ady Endre: Az örök gyermekség)

I. Mozgásfejlesztés

A motoros képességek, a nagymozgások fejlesztése a testnevelés foglalkozásokon, a játékban egyaránt történhet. Figyelembe kell azonban venni, hogy a kondicionális képességek fejlődésének az óvodás kor NEM szenzitív szakasza, inkább a koordinációs képességek és a grafomotoros képesség fejlesztésére kell helyezni a hangsúlyt. Fontos tényező a fejlesztés során az óvodás gyermek utánzásra alapuló tanulásának kihasználása. A mozgásfejlesztés alapelvei: sokrétű mozgásgyakorlás, egyszerű mozgáselemtől haladunk a bonyolultabb felé, sokféle kiinduló helyzet alkalmazása, tükörkép mutatása a gyakorlatvégzés közben, iram, gyorsaság változtatása, többféle játékszer, kézi szer alkalmazása, játékos utánzó gyakorlatok, mozgásos népi játékok, versenyjátékok alkalmazása az életkornak megfelelően. (SZAKÁLY, 2005: 5. p.)

Finommotorika fejlesztése

A finomabb mozgások létrehozásához a kéz kis izomcsoportjainak elkülönített irányítását kell elsajátítani. Minél több gátló folyamat van jelen a mozgásban, annál koordináltabbak a mozdulatok, tehát minél kisebb izomrészek lefékezésére képes a gyermek, annál fejlettebb a mozgása. A finommotorika fejlesztésénél is a nagymozgások fejlesztéséből indulunk ki, fejlesztjük az egyensúlyérzékét és a szem-kéz (szem-láb) koordinációt és végül a finommozgásokat. (MISKOLCZINÉ RADICS, 2005: 18-20. p.)

A grafomotoros fejlesztés a finommozgások koordinációjának, a rajz és íráskészség fejlesztése. Célzott gyakorlatokkal kell fejleszteni a megfelelő gyorsaságú és erősségű, kontrollált, célirányos kézmozgást, az ujjak differenciált és összehangolt együttműködését, a folyamatos vonalvezetést, pontos kapcsolásokat, formaalakítást. A helyes ceruzafogás elsajátítása központi jelentőségű. (Bal kezeseknél nehezebb kialakítani!) Nagycsoportos korban kezdenek a kézközép-csontok csontosodni és a kézizmok erősödni, így ebben a korban a fejlesztés nagyobb eredményeket mutathat. (MISKOLCZINÉ RADICS, 2005: 18-20. p.)

A finommotorika és a grafomotoros koordináció fejlesztésénél is alapszabály, hogy először minél nagyobb méretben kelljen a gyermeknek az adott formát lerajzolni (csomagolópapír, A3-as, A4-es, A5-ös méretű lap, nagyított vonalköz, stb.) (GYARMATHY, 1998B: 117. p.)

(Bakné Egyed Katalin (2012): *A tanulási zavarok kialakulásának megelőzése –*

Képességfejlesztő játékok gyűjteménye 21-22. p.)

Szem-kéz, szem-láb mozgáskoordinációt fejleszti minden olyan játék, amely célzást kíván, továbbá fejleszti az észlelés és mozgás összehangolásának képességét. Célba dobás, labdajátékok, gombfoci, de egy csúzli is fejlesztő hatású. Minél többféle - a test különböző részeinek használatát kívánó - célzójátékot játszik a gyerek, annál szélesebb körű fejlődés tapasztalható a szenzomotoros képességek terén.

A koncentrációs képességet növelik az *egyensúlygyakorlatok*. Az iskolai képességek kialakításához tartozik, hogy a gyermek legyen képes mozgásának, gondolkodásának összpontosítására, vagyis megfelelő szinten tudjon figyelni. Az egyensúlyrendszer, vesztibuláris rendszer ingerlése segít a rendezettség kialakításában. Azok a tevékenységek, amelyek erre a területre hatnak, fejlesztik a koncentrációs képességet is. (GYARMATHY, 1998A: 72. p.)

1. Nagymozgások fejlesztése

A) Futójátékok

1. **Kelj fel, Jancsi!** (3 éves kortól; 5-20 gyermek)

A játékosok egy sorban felállnak egymás mellett a játékterület egyik szélén. Tőlük kb. 25-30 lépésre áll, velük szembefordulva a játékvezető (lehet felnőtt és gyerek is). Az első gyermeknek azt mondja: „Kelj fel, Jancsi!”, mire az megkérdezi: „Hány órára?” Ezután mond egy számot, és lépésfajtát, amit az illetőnek meg kell tenni. Ilyen lehet pl. tyúklépés (fél lábnyomnyi), kakaslépés (egy lábnyomnyi), óriáslépés, békaugrás, forgás, cintányér (levegőben megfordulás) vagy maradj az ágyban (helyben marad).

A következő gyerekekkel megismétli, majd így folytatódik, amíg mindenki sorra kerül, majd az elsőtől újrakezdik. Addig folytatódik a játék, még az egyik gyerek az irányító mellé ér.

Fejleszti még: figyelem, fegyelem, számlálás, szociális képességek, mozgáskoordináció.

2. **„Futkosók”** (3 éves kortól; 5-25 gyermek)

Bemelegítést szolgáló futójátékok, melyek szerephez kötöttek, például gépkocsik, repülőgépek, méhecskék, madarak, stb. Hangutánzással egybekötve utánozhatják futás közben a kiegészítő mozgásokat. Később jelre kell megállniuk, leguggolniuk, lehasalniuk, vagy hanyatt feküdniük, elkerített területre futás. A jel lehet hangadás (taps, sípszó, stb.) vagy vizuális jel: kép, színes kocka, jelzőtárcsa, jelzőlámpa.

/Mászás gyakorlásánál négylábú állatokat utánozhatnak, hasonló szabályokkal./

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, testséma, téri tájékozódás, mozgáskoordináció.

3. **Rendőr bácsi** (3 éves kortól; 5-25 gyermek) Eszköz: rendőrsapka, jelzőtárcsa, síp.

A gyerekek az autósok, az óvodapedagógus a rendőr, aki jelzőtárcsával irányítja a forgalmat: ha zöldet mutat, mehet, ha pirosat meg kell állni. A szabálytalankodót sípszóval figyelmeztetheti. Nagyobb gyerekek maguk is lehetnek „rendőr bácsik”.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, téri tájékozódás, mozgáskoordináció.

4. **Fussunk!** (3 éves kortól; tetszőleges számú gyermek) Eszköz: Körül lehet szalaggal keríteni a területet. Az egérlyuk, a ház, a bokor lehet földre terített szőnyeg vagy természetes környezetben két fa által behatárolt terület.

Futás meghatározott – árnyékos, fák által behatárolt füves – területen belül menetirányba. Jelre (taps, sípszó, dob, kiáltás stb.) a gyerekek – akik valamilyen járművet, állatot személyesítenek meg –, beszaladnak egy kijelölt területre (szőnyeg, szivacs).

A gyerekek valamilyen járművet, állatot személyesítenek meg.

Például:

- buszok – (jelre) befutnak a garázsba
- pillangók – (jelre) jön a zápor, bebújnak a lapulevél, bokor alá
- kisegerek – (jelre) jön a cica, bebújnak az egérlyukba
- békák – (jelre) jön a gólya, beugranak tóba
- kiscsibék – (jelre) jön a héja, befutnak az ólba

Fejleszti még: auditív és vizuális észlelés és figyelem

5. **Tyúkanyó és kiscsibék** (3 éves kortól, 5-25 gyermek)

Az óvodapedagógus a kotlós, a gyerekek a csibéi. A csibék az udvaron csipegetnek, szaladgálnak. A tyúkanyó elkiáltja magát: „Jön a héja!”, ekkor a csibéknek a tyúkanyó köré kell gyűlniük. Ha minden csibe hazatért, akkor a tyúkanyó azt mondja: „Elment a héja, mehettek az udvarra!”, ekkor folytatódik a szaladgálás.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, mozgáskoordináció.

6. Mókusok ki a házból! (4 éves kortól; 10-20 gyermek) Eszköz: gyermekek számánál egyel kevesebb karika.

A karikákat egymástól nagyjából egyforma távolságra lerakjuk a talajra. A gyerekek egy kivételével, egyesével a karikákba állnak. Akinek nem jutott ház, elkiáltja magát: „Mókusok ki a házból!” Ekkor a mókusok elhagyják házaikat, és másik házba szaladnak, közben a házatlan mókus is próbál házat szerezni magának. Aki hoppon (házatlan) marad, az indítja újra a játékot. Változatában egy mondókéval csalogatja ki a mókusokat a házukból:

Mókus, mókus, fürge mókus,
Esik eső, fúj a szél, Siess hamar, keress házat,
Nemsokára itt a tél! Ki a házból mókusok!

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, téri tájékozódás, auditív emlékezet, mozgáskoordináció.

7. Nyúl vadászat (4 éves kortól; 8-25 gyermek)

Minden gyermek kört rajzol maga köré. Ezek a bokrok, amelyekbe a nyuszik bújnak. A bokrokon kívül van még egy nyuszi és egy vadászkutya.

A vadászkutya elkezd kergetni a nyuszt, aki ijedtében beszalad az egyik bokorba (körbe). A bokorban azonban csak egy nyuszi fér el, ezért a benne lévő nyuszinak ki kell szaladnia a bokorból, és új bokrot kell keresnie. Ha a vadászkutya megfogta a nyuszt, szerepet cserélnek. Ha nem sikerült nyuszt fognia, és már nagyon elfáradt, más játékost keresünk a helyére.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, mozgáskoordináció

8. Szoborjáték (4 éves kortól; 3-15 gyermek)

A gyermekek egy sorban egymás mellett állnak. Előttük legalább 20 lépésnyire a vezető helyezkedik el, a többieknek háttal.

Ha elkezdődik játék, akkor a vezető maga elé néz, vagyis nem tekint hátra. Ezalatt a többiek előre lépegetnek (nem szaladnak). Ekkor hirtelen a vezető hátrafordul, a gyermekeknek pedig azonnal szoborrá kell merevedniük, ahogy éppen voltak. Ha valaki még ezután is, a vezető szeme láttára továbblép, annak három lépést vissza kell mennie. Ha a vezető megint előre fordul, a szobrok megelevenednek, és előre igyekeznek. A játék addig tart, amíg valaki meg nem érinti a vezető vállát. Aki először ér oda, az lesz a következő vezető.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, mozgáskoordináció

9. Tűz – víz - repülő (4 éves kortól; 5-25 gyermek)

Minden gyermek által kedvelt futójáték. A gyermekek szabadon futnak, ha meghallják a vezényszót, az előre megbeszélt feladatot hajtják végre. Tűz: egy bizonyos helyre szaladnak tüzet oltani Víz: magasra kapaszkodnak a víz elöl, pl. bordásfalra, zsámolyra, székre

Repülő: hasra vágják magukat ott, ahol vannak.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív figyelem, mozgáskoordináció

10. Tolvajlépés (5 éves kortól; 5-25 gyermek)

A gyermekek egy sorban felállnak, arccal a futótér felé. Előttük kb. 20 lépésnyire áll, hátat fordítva a számoló. A számoló hangosan és lassan háromig számol, miközben felnyújtott ujjaival mutatja is a számokat. Nem nézhet addig hátra, míg a számolást be nem fejezte. Ezalatt a többiek tolvaj módjára előrelépegetnek, és vigyáznak, hogy mire a számolásnak vége van, ők is megálljanak, és mozdulatlanok maradjanak. Akit a számoló mozogni lát, azt visszaküldi a kezdővonalhoz, hogy onnan folytassa a játékot. Tehát nem a számolás utolsó pillanatában kell megállni, hanem egy kicsit előbb! Aki először ér a számolóhoz, az kinn marad, a többiek kezdik előlről a játékot. *Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, figyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció*

11. Utolsó pár (5 éves kortól; 9-25 gyermek)

Párosával egymás mögött állnak a gyermekek. Egyikük (pár nélkül) az oszlop élére áll, háttal a többieknek. Amikor hangosan elkiáltja magát: „Utolsó pár, előre fuss!”, akkor az utolsó két gyermek elválnak egymástól, és jobbra, balra, mindegyik a saját oldala felől előre fut, hogy a sor előtt újból kezét fogjanak. A kiáltó azonban, amikor a futókat meglátja (hátra fordulnia nem szabad), kergetni kezdi őket, és igyekszik valamelyiket elfogni. Ha ez sikerül, akkor a megfogottal kezét fogva beáll a sor elejére, a pár nélkül maradt pedig előre áll kiáltónak, és újra kezdődik a játék.

Ha a két futó már megfogta egymás kezét, akkor nem foghatja el őket, és marad a kiáltó szerepben. *Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció*

12. Ne nézz hátra, jön a farkas! (5 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: kendő vagy madzag

A játékosok szorosan egymás mellé állva kört alkotnak. Az egyik játékos a körön kívül körben sétál, kezében a kendőből vagy madzagból font „korbáccsal”, és közben mondogatja: „Ne nézz hátra, jön a farkas!” Közben úgy tesz, mintha némelyik gyerek kezébe adná a korbácsot, végül meg is teszi. Aki átveszi a korbácsot, az jobbra fordul, és a jobb oldali szomszédját kezdi vele csapkodni. Neki persze nem szabad túrni az ütleget, hanem jobb felé ki kell szaladnia a körből, és menekülnie az ütlegetől elől, megkerülve a kört visszaszalad a helyére. Most az ütlegetől lesz a farkas, és kezdődhet előlről a játék.

Fontos szabály, hogy nem szabad erőset ütni, inkább csak jelzésszerűen megsuhintani a másikat! *Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció*

13. Kint a bárány, bent a farkas! (5 éves kortól; 15-25 gyermek)

A játékosok valamennyien kézen fogják egymást, s egy nagy kört alkotnak. Egyikük lesz a farkas, másikuk pedig a bárány. A bárány a kör közepén áll; a farkas a körön kívül foglal helyet. A farkas ide-oda futkározva kémleli azt a helyet, hol törhetne be a körbe, hogy elragadja a bárányt. A körben állók feladata, hogy ezt megakadályozzák. Ha nem sikerül, és a farkas betör a körbe, akkor szabad utat adnak a báránynak a menekülésre, és a farkast próbálják bezárva tartani. Ha a farkas kiszabadul, akkor a bárányt engedik vissza, és így tovább, amíg a farkas el nem kapja a bárányt. Ezután új farkast és bárányt választunk, és kezdődhet előlről a játék. Fontos, hogy ne hagyjuk a durvaságot a farkas részéről, sem vele szemben! *Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció*

14. Adj, király katonát! (5 éves kortól; legalább 18-20 gyerek)

A játékosok két csoportra oszlanak, és felállnak egymással szemben egysoros vonalban, erősen összekapaszkodva. Mindegyik csapatnak van egy vezére, aki kiszólítja a sorból egyik játékosát láncot szakítani, és átkiált a szemközti csapatnak: „Adj, király, katonát!” A másik vezér válaszol: „Nem adok!” Erre a támadó: „Ha nem adsz, szakítok!” A védők vissza kiáltják, hogy : „Szakíts, ha bírsz!” Közben a támadó, már fut is nagy erővel, hogy ott próbálja meg szétszakítani, ahol az a leggyengébbnek látszik.

Ha sikerül átszakítania az összefogódzott sorfalat, akkor a két elválasztott ellenfél közül az egyiket magával viszi a saját táborába. Az a csapat győz, aki a legtöbb katonát tudja megszerezni. *Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció*

(A fejezet játékeit *KARLÓCZAI MARIANNE* (1987): *Komámasszony, hol az olló?* c. könyvéből válogattam: 36-53. p.)

B) Fogójátékok

1. *Féltek a farkastól?* (3 éves kortól; 6-25 gyermek)

A gyermekek a játéktér egyik oldalán felállnak, velük szemben kb. 25 lépésre áll a „farkas”. A farkas megkérdezi a gyerekektől: „Féltek a farkastól?” Ha igennel felelnek, akkor a farkas válasza: „Akkor megyek én!”, és elindul a gyerekek felé. Ha azt mondják, hogy „Nem félünk”, akkor a farkas ezt kiáltja: „Akkor gyertek ti!”, és a gyerekek közelednek feléje. /A gyerekek a választ előre megbeszélik, vagy választanak egy vezért./ A farkas igyekszik valakit megfogni. Ha sikerült, a megfogott lesz az új farkas, ha nem sikerül, ő marad továbbra is. *Fejleszti még: téri tájékozódás, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció*

2. *Fogócska* (3 éves kortól; 3-25 gyermek)

Nagyobb, sima talajú térség szükséges a játékhoz, ahol akadály nélkül lehet futkosni. Ha túl nagy a játéktérület, akkor adjuk meg a határokat, amíg szaladni lehet.

Az egyik gyerek a fogó, ő igyekszik szabadon futkározó társaiból valakit megfogni. Akit megfogott, az lesz az új fogó, aki elől a többiek futva menekülnek.

Az első fogót rendszerint kiszámolóval (verssel) választjuk. /Lásd melléklet!/ ha túl sokan játszanak, két fogót is kijelölhetünk.

A fogó élénkebb mozgásra biztatásához a következők mondogathatják: „Fogó bácsi, fogjon meg!”, „Ilyen cica mellett, aludni is lehet!”

A veszélyhelyzetből a futók menekülni igyekeznek, és menedéket keresnek. Védelmet nyújthat az előre kijelölt „ház”, pl. egy fa, bordásfal, stb. Ennek megérintésekor a fogás nem érvényes, de sokáig nem lehet a házban maradni.

A fogó a következő verssel csalogathatja ki a játékosokat:

Egér, egér, ki a házból,

Most jöttem a kávéházból,

Aki nem jön ki a házból,

Az lesz a fogó! – ha erre sem jön ki, akkor a házban is megfogható.

Ha a fogó nem tud megfogni senkit, de már elfáradt, váltsuk le!

Változatai: „Guggolás háznál”: aki leguggol, nem lehet megfogni.

„Összefogódzás a háznál”: ha egy futó bajban van, a segítségére kell sietni, ha ketten összefogódznak, akkor nem foghatók meg.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

3. *Bújócska* (3 éves kortól; 3-25 gyermek)

A hunyó falhoz, vagy fához borulva hangosan számol megegyezés szerint, vagy kellő hosszúságú mondókat, kiszámolót mond. A számolás végén hangosan kiált: „Aki bújt, aki nem, jövk!” A többiek ez idő alatt elrejtőznek a terepviszonyoknak megfelelően. Csöndben azon igyekeznek, hogy a hunyó ne találja meg őket. Akit először találnak meg, az lesz az új hunyó. *Fejleszti még: téri tájékozódás, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció*

4. *Mire adunk, fára vagy vasra?* (4 éves kortól; 5-25 gyermek)

A gyerekek szétszórtnan helyezkednek el. Egy gyerek a fogó, akitől a többi megkérdi: „Mire adunk, fára vagy vasra?” Aszerint, hogy a fogó mit felel, menekülés közben igyekeznek valami fát vagy fémeket megérinteni. Akinek ez sikerül, az nem fogható meg, de egy tárgyat csak egy gyermek érinthet meg egyszerre.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

5. Békás tó (4 éves kortól; 5-25 gyermek)

Nagyobb kört rajzolunk a talajra, ez a békás tó, amelyben a „gólya” sétál. A többiek, a „békák” a körön kívül állva ingerkedve mondják:

Gólya, gólya, brekeke,
Kell-e békapecsenye?

Majd óvatosan belépve a körbe folytatják a mondókát:

Itt van már, tessék hát,
Fogj magadnak egy békát!

A gólya csak a körön belül foghat meg valakit, ezért hirtelen mozdulattal kell a békák után kapnia, hogy azokat váratlanul érje a támadás. Védekezésül ki kell lépni a körből.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

6. Farkasverem (4 éves kortól; 5-25 gyermek)

A talajra kb. két és fél méter átmérőjű kört rajzolunk, ez a farkasverem, ahol a farkas tanyázik. A többiek a kör szélén állnak, és kérdezik: „Farkas-barkas, kellene egy kis bárány pecsenye?”

A bárányok közben bemerészkednek a körbe, majd kimenekülnek a farkas elől, mert csak a körön belül lehet megfogni őket. Akit megfogott, azzal helyet cserél, ő lesz az új farkas.

Fejleszti még: téri tájékozódás, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

7. Kakaskergető (4 éves kortól; 5-25 gyermek)

A gyermekek körbe állnak, ők a kakasok. Középen a kakaskergető nyugodtan vár. A kör egy irányba elindul, miközben a következő mondókára lépegetnek:

Sűrű erdőcske, Ritka mezőcske,
Hess, ki kakas másé! Hess, ki kakas másé!

A vers végén repülést és kukorékolást utánozva szétrebbenek. Akit a kakaskergető megfogott, az félreáll, vagy leül. A játék addig tart, amíg minden kakast meg nem fognak.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, mozgáskoordináció

8. Egérfogás (4 éves kortól; 8-25 gyermek)

Nagy kört rajzolunk, ez az egérlyuk, ahol az egerek tartózkodnak. A körön kívül 2-3 macska sétál. Ha egy egér kilép az egérlyukból, a macskák igyekeznek megfogni őt. Akit megfogtak, azzal szerepet cserél a macska.

Nagyobb gyerekeknek nehezíthető a játék, úgy, hogy mindenki fél lábon ugrál. Ha valamelyik macska nagyon kifárad, váltsuk le.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, mozgáskoordináció

9. Sóbálvány (4 éves kortól; 5-25 gyermek)

Akit a fogó megfogott, az sóbálvánnyá meredve ott marad. Így egyre kevesebb lesz a futók száma, akik a szobrok között menekülve igyekeznek egérutat nyerni. Ha a fogó elfáradt, cseréljük le.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, mozgáskoordináció

10. Fogófogó (4 éves kortól; 10-25 gyermek)

Ha a fogó valakit megfogott, azon a helyen, ahol a futót megfogta, ő maga leguggol. Az új fogó addig fut, míg valakit meg nem fog, ezután ő is leguggol. Így a játékosok száma állandóan fogy, a guggolóké pedig szaporodik, miközben akadályként nehezítik a futást. A legutolsó futó a győztes. Ajánlatos gyepes talajon játszani, hogy a gyerekek guggolás helyett le is ülhetnek a földre.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

11. Színcápa (4 éves kortól; 5-25 gyermek)

Egymástól kb. 3 méter távolságra két párhuzamos vonalat húzunk, a közöttük húzódó tengerbe áll be a cápa. Amikor a cápa elkiáltja magát, hogy pl. „Jöhetnek a kékek!”, akkor mindenki átfut a túloldalra; a cápa igyekszik megfogni őket. Akin a mondott színből van valami ruhadarab, az nyugodtan átsétálhat, mert nem fogható meg. Ezután más színt mondva folytatódik a játék. Ha a cápa elfárad, cseréljük le, vagy játszunk úgy, hogy akit megfogott, az lesz az új cápa.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

12. Ravasz róka (5 éves kortól; 8-25 gyermek)

A gyermekek behunyt szemmel körbe állnak. A játékvezető a körön kívül járva valakit megérint, az lesz a ravasz róka. Kinyithatják a szemüket és megkérdezik kétszer: „Hol vagy, te ravasz róka?”

A róka csak a másodszori kérdésre felel: „Itt vagyok!” – és azon nyomban kergetni kezdi a menekülő gyerekeket. Amelyik róka a legtöbb gyereket fogta meg, az a legügyesebb.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, mozgáskoordináció

13. Számkeresés (5 éves kortól; 4-20 gyermek)

A fogó gondol egy számot egy és tíz között. A többi gyerek futásra készen körülötte helyezkedik el. Hangosan számolnak addig, míg a sok „nem” után azt mondja a fogó, hogy „igen”. Ekkor futva menekül mindenki a fogó elől, és ha az valakit megfogott, helyet cserél vele, és kezdődik előlről a játék. *Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció*

14. Mágnes-fogó (érintőfogó) (5 éves kortól; 4-20 gyermek)

A fogó kergeti a futókat. Akit megfogott, annak azon a helyen, ahol őt a fogó megérintette, saját magát meg kell fognia, pl. a vállát, karját, stb. Ilyen testtartásban kergeti ő a többieket. Ha valakit megfogott, elengedheti a fogást saját magán.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, mozgáskoordináció

15. Páros-fogó (5 éves kortól; 9-31 gyermek)

A játékterepen párosával szétszórta állnak fel a gyermekek. A fogó pár nélkül áll, tehát a létszám páratlan. A fogó üldözi a párokat, akiknek úgy kell futni, hogy egymás kezét ne engedjék el. Akit a fogó elkapott, azzal új párt alkot, s a pár nélküli gyermek lesz az új fogó.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció, együttműködési készség

16. Fészekfogó (5 éves kortól; 10-30 gyermek)

A gyermekek párosával mindkét kezükkel kezét fognak. A fogó a futót kergeti a fészkek között, és igyekszik megfogni. A futó bemenekülhet egy fészekbe, és akivel szemben megáll, azzal új fészket alkot. Aki neki háttal áll, átveszi az ő szerepét, és azonnal fut tovább a fogó elől.

Nagyobb gyerekekkel úgy is lehet játszani, hogy ha valaki beáll egy fészekbe, akkor a szerepek megcserélődnek, a fogó azonnal menekül, mert belőle futó lesz, az új játékos pedig fogó.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció, együttműködési készség

17. Árokcica (ároklyta) (5 éves kortól; 4-12 gyermek)

Egy árok mélyén helyezkedik el a fogó. A többiek keresztben futkosnak át az árkon, miközben vigyáznak arra, hogy a fogó el ne kapja őket. Ha ez mégis sikerül, szerepet cserélnek.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, mozgáskoordináció

18. Kocsi-fogó (6 éves kortól; 4-20 gyermek)

A fogó kergeti a többi gyereket, akik szabadon futkározhatnak. Aki veszélybe kerül, hirtelen „stopba” állhat, vagyis szétvetett kézzel-lábbal megáll, és gyorsan egy kocsi márkát mond, pl. Suzuki. Ekkor már nem érvényes a fogás.

Addig kell ilyen merev helyzetben állnia, míg valaki ki nem váltja, vagyis rá nem üt a kinyújtott kezére. Ekkor megint futva részt vehet a játékban.

Autó márka helyett megegyezés szerint lehet mondani virágnevet, állatot, növényt, tárgyat, stb.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, mozgáskoordináció

19. Fogd meg a sapkát! (6 éves kortól; 4-25 gyermek) Eszköz: baseball sapka.

Az egyik gyermeknek sapka van a fején, a fogó ezt a gyereket kergeti. Ha már nagyon veszélyes a helyzet, akkor úgy védekezik, hogy a sapkát valaki másnak a fejére helyezi.

A fogó mindig a sapkás gyermeket üldözi. Az lesz az új fogó, akinek a fejéről a fogó a sapkát megszerezte. Ha a fogó kifáradt, és még nem sikerült a fogás, váltsuk le.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, mozgáskoordináció

20. Babzsák-fogó (6 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: babzsák

A gyerekek szanaszét futkároznak a játékterületen, miközben egy babzsákot adogatnak egymásnak. A fogó igyekszik azt a gyereket megérinteni, akinél a babzsák van. Aki ügyes, gyorsan másnak adja a zsákot, hogy ne lehessen megfogni. Akit mégis megfognak, az lesz az új fogó.

A babzsákot nem szabad dobni, csak kézből kézbe adogatni. Ha valaki mégis dobja, büntetésből ő lesz a fogó. Ha a fogó nagyon kifáradna, váltsuk le.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

21. Ipi-apacs (6 éves kortól; 6-16 gyermek)

A játék nagyon hasonlít a Bújócskához, de itt kijelölünk egy ipi-apacsoló helyet.

A hunyó falhoz, vagy fához borulva hangosan számol megegyezés szerint, vagy kellő hosszúságú mondókát, kiszámolót mond. A számolás végén hangosan kiált: „Aki bújt, aki nem, jövők!”

A többiek ez idő alatt elrejtőznek a terepviszonyoknak megfelelően. Csöndben azon igyekeznek, hogy a hunyó ne találja meg őket. Ha valakit a hunyó észrevesz, szalad vissza az ipi-apacsoló helyhez, és azt mondja: „Ipi-apacs, 1, 2, 3 Pl: Zoli a tölgyfa mögött! Ha a bújót észreveszik, neki is szaladnia kell, hogy megelőzze a hunyót az ipi-apacsolásban. Akit először le ipi-apacsolnak, az lesz a hunyó.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

22. Szabadító fogó (6 éves kortól; 20-30 gyermek)

Két egyenlő számú csapat egymással szemben feláll. Sorsolással döntenek el, melyikük kezd. Adott jelre az egyik csapat tagjai a másik csapatot üldözik, és igyekeznek foglyokat szerezni. Egy sarokban gyűjtik össze a foglyokat, akik kézfogással láncban állnak. A foglyok kivételével visszaállnak a helyükre, és most a másik csapaton a sor, hogy foglyokat ejtsen. A játékvezető ugyanannyi időt adjon mindkét csapatnak az üldözésre.

A foglyokat őrizni kell, mert ha valaki odaferkőzik hozzájuk, és ráüt az egyik fogoly kezére, akkor az összes fogoly kiszabadul, és elszaladhat.

Az öröket (két gyerek) nem lehet megfogni addig, amíg a rabok ki nem szabadultak!

Az a csapat lesz a győztes, amelyik több foglyot szerzett és tartott meg.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

(A fejezet játékait *KARLÓCZAI MARIANNE* (1987): *Komámasszony, hol az olló?* c. könyvéből válogattam: 21-35. p.)

C) Versengések

1. Kenguru (4 éves kortól; 3-30 gyermek) Eszköz: babzsákok

A terep egyik oldalán állnak fel a gyermekek, a másik oldalon van a cél. A versenyzők a térdük közé szorítanak egy babzsákot, és apró léptekkel igyekeznek az indító jel megadása után a másik oldalra. Győztes az első. Akinek kiesik a zsák a lába közül, annak előbb vissza kell azt helyeznie, és csak utána folytathatja a játékot.

Más feladatokat is adhatunk: fél lábon ugrálás, páros lábon ugrálás, hátrafelé futás, vágta, négykézláb mászás. *Fejleszti még: téri tájékozódás, vizuális figyelem, mozgáskoordináció, fegyelem, egyensúly érzék*

2. Akadályverseny (4 éves kortól; 3-30 gyermek) Eszköz: akadálynak alkalmas tornaszerek, bútorok

Több futamban vagy több csapatban indíthatjuk a játékot. A megoldandó feladatokat mutassuk, vagy mutattassuk be egy nagyobb gyermekkel.

Feladat lehet:

- székre felmászni és leugrani,
- tárgyak között szlalomozni,
- asztal alatt átbújni,
- padon egyensúlyozni, stb.
- karikán átbújni,

Fejleszti még: téri tájékozódás, auditív és vizuális figyelem, mozgáskoordináció, fegyelem, egyensúly érzék

3. Burgonyaszedés (4 éves kortól; 12-30 gyermek)

A gyermekek egymás mögött több oszlopban felállnak. Minden csapatban azonos számú gyerek van. Minden oszlop elé 4 karikát teszünk le. Az elsőbe 3 szem burgonyát teszünk, melyeket a kezdő jelre minden első embernek el kell hordania a másik 3 karikába, de egyszerre csak egy burgonyát vihet! Ha minden burgonyát elhelyezett, akkor visszafut az oszlopba, és a következő gyerek most egyenként begyűjti a burgonyákat az első karikába. A harmadik megint széthordja, és így tovább. Az a csapat nyer, amelyik játékosai először végeznek, és oszlopba rendeződtek!

Fejleszti még: téri tájékozódás, auditív és vizuális figyelem, mozgáskoordináció, fegyelem, egyensúly érzék

4. Ikrek versenye (5 éves kortól; 8-20 gyermek párosával) Eszköz: rövid kötél, vagy gumi

A versenyzők párokba rendeződnek – ezután az egymás mellé álló gyerekek összekötik a lábukat: egyikük jobb, másikuk bal lábát. Így kell majd célba érkezniük! Jelre indulnak a megadott cél felé.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció, együttműködési készség

5. Zsákfutás (5 éves kortól; 4-10 gyerek) Eszköz: zsákok, madzag

A versenyzőket egy-egy zsákba bújtatjuk, azután deréktájon megkötjük rajtuk, hogy a zsákruha le ne csússzon róluk. Adott jelre indul a verseny a kijelölt célig.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, mozgáskoordináció

6. Kötélhúzás fekvő helyzetben (6-7 éves kortól; 8 gyermek) Eszköz: kötél

A kijelölt területen egészen kihúzott kötél mindkét végén egyaránt 4-4 versenyző kerül. Csakhogy nem álló helyzetben, hanem hanyatt fekve! Amelyik csapat látványosan elmozdul alaphelyzetéből, elvesztette a versenyt. Fontos, hogy figyeljünk az erőviszonyokra, lehetőleg kiegyenlített legyen a két csapat ereje, így a verseny is látványosabb lehet.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, mozgáskoordináció

(A fejezet játékait *KARLÓCZAI MARIANNE* (1987): *Komámasszony, hol az olló?* c. könyvéből válogattam: 123-134. p.)

D) Játékok egyéb mozgásformák felhasználásával

1. Bújjunk! (3 éves kortól; tetszőleges számú gyermek) Eszköz: szalagok, ugráló-kötél

Mászás, bújás különböző állatok (cica, mackó, foka, róka) mozgásának utánzásával különböző akadályok pl.

- két fa közé kihúzott szalag,
- két bokor közé kihúzott ugráló-kötél,
- a helyi adottságoknak megfelelő szabadtéri játékok alatt,
- 50-60 cm-es sávokban a földre rajzolt, különböző formájú (csiga-, cikcakk, szögletes) vonalak között.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, mozgáskoordináció

2. Békaugrás (3 éves kortól; legalább 2 gyermek)

A versenyzők valamennyien leguggolnak, hogy kezükkel érintsék a talajt. Ezután guggoló testhelyzetben tett ugrásokkal igyekeznek a kitűzött cél felé. Amelyikük ugrás közben feláll, vagy a cél elérésében megpróbálja akadályozni szomszédját, kiesett a további játékból!

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

3. Óriások és törpék (3 éves kortól; 3-25 gyermek)

A gyerekek libasorban körbe járnak. Ha óriások akkor lábujjhegyen, ha törpék akkor guggoló járásban. Felváltva mennek így is úgy is, „Bumm!” kiáltásra gyorsan leülnek a földre.

Játszhatják ezt egy mondókára is:

Ilyen nagy az óriás, Nyújtózkodjunk kispajtás!

Ilyen kicsi a törpe, Guggoljunk le a földre!

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, mozgáskoordináció

4. Gólyajárás (3 éves kortól; 3-25 gyermek) Eszköz: 8-10 műanyag kugli, vagy nagyméretű építőkocka

A padlóra egy sorba helyezzük a bábukat, vagy kockákat, amelyeken jól át lehet lépni, és nem törnek össze! Olyan távolságra tesszük őket, hogy közöttük egy lépéssel lehessen továbbhaladni.

Nagyon óvatosan lépkedjenek át sorban a gyermekek a kuglikon, arra vigyázva, hogy el ne dőljenek. Magas lábtartással kell haladni, mint a gólyák. Oldalról kikerülni nem lehet!

Megszámolhatjuk, melyik gyermek hány bábút döntött fel.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, mozgáskoordináció, gondolkodási képességek

5. Mászó-iskola (3 éves kortól; 3-25 gyermek) Eszköz: tornaszerek, bútorok

A rendelkezésünkre álló bútorokból állítsunk össze hosszú mászó pályát, amelyen a gyermekek egymás után végigmásznak. Az összeállításnál figyeljünk arra, hogy a nehézségi fok megfeleljen a gyermekek életkorának és ügyességi szintjének. Elég változatos legyen, hogy szívesen másszanak végig rajta. Többszöri átmászás után változtathatunk a feladatokon, a sorrenden. Egymás után sorban indulnak. Beszéljük meg, hogy meddig kell elérnie az első gyermeknek, amikor indulhat a következő.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, mozgáskoordináció, szerialitás

6. Birkózás (3 éves kortól; 4-24 gyerek)

Leterítünk egy tornaszőnyeget, ahol majd a birkózás folyik. Előre szögezzük le, hogy senki sem haragszik a másikra, csak megnézzük, hogy ki az erősebb. Csípni, rúgni, harapni, gáncsolni nem szabad, tilos mindenféle durvaság. Ha az egyik játékos azt mondja, hogy „elég”, akkor abba kell hagyni a játékot.

Két hasonló erejű gyermek álljon a szőnyeg két szélére. Fogjanak kezet, és ismét álljanak vissza az előbbi helyükre. „Vigyázz, kész, rajt!” - vezényszóra egyszerre induljanak. Egymást átölelve igyekezzenek a földre húzni a másikat, és végül két vállra fektetni. Akinek a váll három számolásig mindkét oldalán a földön marad, elvesztette a mérkőzést. 2-3 percnél ne legyen hosszabb egy mérkőzés, ha nincs győztes, akkor döntetlen az eredmény.

A játék végén megint fogjanak kezet, annak jeléül, hogy nem haragszanak egymásra.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

7. Patakátugrás (3 éves kortól; 3-25 gyerek)

A patakot a földön két párhuzamos vonallal jelöljük. A patak szélességét a gyermekek korától és ügyességétől tegyük függővé. Ha van elég helyünk, egyszerre is ugorhatnak, ha nincs, akkor egymás után.

Többféle módon ugorhatnak:

- nekifutással,
- helyből,
- páros lábbal,
- fél lábon,
- dobantással,
- hátrafelé.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, mozgáskoordináció

8. Állatjárások (3 éves kortól; 3-25 gyermek)

A játszótér egyik oldalán egymás mellett helyezkednek el a gyermekek. Ha a játékvezető azt mondja „Jönnek a kutyák”, akkor minden gyerek négykézlábra ereszkedik, és átmászik a szemközti oldalra. Közben halkán ugatni is lehet. Aki átért, az csendben vár addig, amíg mindenki meg nem érkezik. Majd másik állatnévvel visszaküldi őket.

A következő állatok járását lehet jól utánozni:

- cica kézen és lábon járva, egészen puhán; miau
- kutya kézen, térden, négykézláb; vau-vau
- gólya fél lábat magasra emelve, karok széjjel; kelep
- tyúk az egyik sarok a másik láb cipőorrához ér; pi-pi
- veréb páros lábon ugrálni; csivi
- ló az egyik lábat előre, a másikat utána húzni; nyihaha
- medve cammogva, egyszerre lép a jobb kéz és jobb láb, majd bal kéz, bal láb, a test előredől; brumm
- nyúl a két kéz előre nyúlik, guggolva, lábbal utána ugrani; mak-mak
- béka két kézen támaszkodva hátrarúgni; brekeke
- rák hátrafelé a földre leülni, majd kézen-lábon támaszkodva haladni anélkül, hogy leülnének – hátrafelé
- pók hátrafelé a földre leülni, majd kézen-lábon támaszkodva haladni anélkül, hogy leülnének – előre
- foka a földre lefeküdve támasztott karokon húzódkodni előre, a lábak összezárva, lábfejek szétnyitva; u-u
- kígyó lehasalni, az alkar segítségével előrecsúszni; sz-sz
- elefánt ormányként az egyik kéz előrenyújtva, valakit játékból „lespriccelhetnek”

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, auditív és vizuális figyelem, fegyelem, mozgáskoordináció

9. Húzz el, ha tudsz! (4 éves kortól, 2-24 gyermek)

Két gyermek egymással szemben feláll, kiteszik jobb lábukat, és azt kívülről összeérintik. Jobb kézzel kezét fognak, és „Rajt” szóra elkezdi húzni egymást. Finom ráncigálással, huzigálással mindegyik igyekszik kibillenteni a másikat álló helyzetéből. Ha a bal láb elmozdul, az nem hiba, de ha a jobb máshová kerül, vereséget jelent.

Figyeljünk arra, hogy kb. egyforma erejű gyerekek kerüljenek össze.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

10. Ki a körből! (5 éves kortól; 4-24 gyermek)

Rajzoljunk a földre egy olyan nagy kört, amelybe minden gyermek beállhat. „Vigyázz, kész, rajt!” vezényszóra mindegyik igyekszik kitolni egy másikat a körből, de úgy, hogy ő ki ne lépjen. Akinek a lába csak egyetlen pillanatra is a körön kívülre került, kilép, és nem játszhat tovább.

Csak párosával lehet küzdeni, többen nem mehetnek egy ellen. Aki utoljára marad a körön belül, az a győztes. Lökдösдdni, vadulni nem szabad, itt a testi erő és lendület segíthet.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

11. Kakasviadal (5 éves kortól; 2-24 gyermek)

Két gyermek egymással szembefordul egy méter távolságra. A mérkззз felek karba fonják a kezüket a mellükön, egyik lábukat felhúzzák, mint a golyák. „Rajt!” vezényszóra fél lábon ugrálva egymásnak mennek, és összefont karjukkal lökдösik egymást. Hol összemennek, hol szét, hogy új erőre kapva megint meglökjék egymást. Aki kettззjük közül elззbb teszi le a földre a felhúzott lábát, az veszített.

Ha elegendзз helyünk van, egyszerre több pár is játszhat.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

12. Taligaverseny (6 éves kortól; tetsззleges számban, párosával)

A verseny résztvevзз két sorban állnak fel. Az elзз sorban állók lesznek a taligák – a mögöttük állók pedig a taligatolók. Az elзз sorban állók a kezükre támaszkodnak, majd kinyújtják lábukat, amit a taligások megmarkolnak, akár a taliga rúdját.

Adott jelre aztán a tenyerükre támaszkodva megindulnak a taligák, taligásukkal együtt – akik elззnek érnek célba, megnyerték a versenyt. Játshatjuk úgy is, hogy egy bizonyos pontnál, vagy fordulónál szerepet cserélnek a párok, és úgy folytatják a versenyt.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció, szociális képességek

(A fejezet játékait KARLÓCZAI MARIANNE (1987): *Komámasszony, hol az olló?* c. könyvébзз: 98-110. p. valamint: BEKKER ZOLTÁNNÉ – KOCSIS CSILLA – KONGYIKNÉ KIS KLÁRA – ZAVECZNÉ KOMÁROMI KATALIN (2006): *Kiegészítзз segédlet a komplex fejlesztési tervekhez* c. könyvbзз Sulinova Kht. Budapest: 13. p. válogattam.)

2. Finommotorika fejlesztése

1. Kéz és ujjtorna (3 éves kortól; tetsззleges számú gyermek)

1. Minden ujjad végét masszírozd meg erősen!
2. Tartsd az ujjaidat egyenesen, lazán! Szorítsd össze az ujjaidat ökззlbe, amennyire csak tudod, majd fessítsd szét teljesen! Mindkét kezeddal ismételd meg tízszer!
3. Vedd a tenyered közэ a ceruzádat, majd sodord végig az ujjaid hegyétззl a csuklódig és vissza! Ismételd tízszer!
4. Tartsd az ujjaidat nyújtva, a hüvelykujjad zárd a többi mellэ. Szorítsd egymás mellэ a mutató és a közэpsзз ujjad! Ugyanakkor szorítsd egymás mellэ a gyззrззs- és a közэpsзз ujjadat! Ezután a közэpsзз és gyззrззsujjakat nyisd szét, majd zárd össze újra!

5. Két mutatóujjadat forgasd egymás körül minél gyorsabban. Hirtelen húzd hátra a karodat, majd közelítsd azokat egymáshoz annyira a hátad mögött, hogy a két mutató ujjad találkozzon.
6. Rakd az ujjaidat egymásra: alul a mutató, rajta a középső, azon a gyűrűs, legfelül a kisujjad legyen!
7. Zongorázás, gitározás, hegedülés, furulyázás utánzása.
8. Hápogás összezárt ujjakkal.
9. Összezárt ujjak széttárása, majd összezárása. (páva)
10. Összetett tenyérrel, az azonos ujjakkal való egyenkénti tapsolás.
11. A hüvelykujjhoz a többi ujj hozzáérintése egyenként, majd vissza. (mondókára)
12. Maroklabda, szivacs labda, lisztrel töltött lufi ritmikus nyomkodása, pumpálás.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem

2. Gyurmázzunk! (3 éves kortól; tetszőleges számú gyermek)

1. Készítsünk sünit! Gyurmából gyúrj és gömbölyíts akkora formát, mint egy szép, érett vadgesztenye. Gyufaszálakból készítsd el a tüskéit!
2. Gyurmából készíts hosszú kígyókat, vékonyabbakat, mint a kisujjad! Alakíts ki mintákat a gyurmakígyóból: csigát, perecet, virágot, stb.
3. Készíts apró golyókat gyurmából, és rakj ki belőlük képeket, gyerekfejet, szívet, tulipánt.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem

3. Hamupipőke (3 éves kortól; 2-6 gyermek)

Keverjünk össze különböző magokat: borsót, lencsét, kölest, tökmagot, szotyolát és babot. Versenyezhetnek a gyerekek, hogy ki válogatja ki előbb a babot. Játshatjuk úgy is, hogy mindenki csak egy félét szed ki, és úgy is, hogy egy gyermek válogatja külön kis tálkákba az összes magot.

Megpróbálhatják csipesszel is, így még nehezebb.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, gondolkodási képességek

4. Fonaltekerő verseny (3 éves kortól; 2-4 gyermek)

Egyforma hosszú fonalakat vágunk, és ugyanolyan vastag ceruzákra kötjük. Erre kell feltekerniük a gyerekeknek szorosán a fonalat. Adott jelre, egyszerre többen is versenyezhetnek.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, versengési képesség

5. Gombválogatás (3 éves kortól; 2-6 gyermek) Eszközök: sok gomb vagy termés, apró tárgyak

Az asztala közepére szórjuk az összekevert gombokat. A gyerekek az ölükbe tett kézzel ülnek az asztal körül. A „Vigyázz, kész, rajt!” - indítószóra, minden játékos elkezd az asztal közepén lévő csomóból a gombokat vagy más apró tárgyakat kiválasztani. Egyszerre csak egyetlen gombot szabad begyűjteni, csak azután húzható egy másik. Akinél a legtöbb gomb van, az győz. (Szín, forma és nagyság szerint is lehet válogatni.)

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, gondolkodási képességek

6. Dobozgurítás (3 éves kortól; 2-8 gyermek) Eszköz: fém üdítőitalos doboz

A gyerekek a földön ülnek szétterpesztett lábbal úgy, hogy a lábuk feje a szomszédjukéval összeérjen. A zárt körben a gyerekek az oldalával a földre helyezett dobozt valamelyik szemben ülő társuknak gurítják. Ez az egyszerű játék még nagyobb mulatságot okoz a gyerekeknek akkor, ha a doboz belsejébe golyót vagy kavicsot teszünk, amely zörög benne.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem

7. Gyöngyfűző verseny (3 éves kortól; 2-6 gyermek) Eszköz: gyöngyök, zsinór

Minden játékos azonos számú gyöngyöt kap. Az a játékos győz, akinek először lesz készen a gyöngysora. Minél nagyobbak a gyerekek, annál kisebb méretű gyönggyel dolgozzanak. Játshatjuk úgy is, hogy előre megadott minta alapján kell felfűzniük a gyöngyöt a zsinórra.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, gondolkodási képességek

8. Autóverseny (3 éves kortól; 2-4 gyermek) Eszköz: hosszú szála kötött kisautók, egyforma átmérőjű orsók (pl. WC-papír guriga)

A gyerekek egy sima talajú játszóterület egyik szélén felállnak egymás mellé. Tőlük mintegy 6-8 lépésnyire jól guruló kisautókat helyezünk el. Minden autóra kössünk spárgát, a spárga másik végét kössük az orsóra, amelyet a gyerekek a kezükben tartanak. Adott jelre mindegyikük elkezd föltekerni a spárgát. Akinek az autója először érkezik meg a célvonalra, az győz.

Autó helyett használhatunk a gyerekek által készített papírhajót, vagy a Mikulás szánkóját.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, versengési képességek

9. Zsinegfogyasztó (3 éves kortól; 2-4 gyermek) Eszköz: gyufásdoboz, zsineg

A zsineget a gyufásdobozhoz erősítjük. A gyufásdobozokat egy vonalba rendezzük, a zsineget a játékosok kezébe adjuk. Adott jelre a gyerekek orsózó mozdulatokkal elkezdik feltekerni a zsineget. Az győz, aki először tekeri fel a zsineget, és a gyufásdobozt a kezében fogja.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, gondolkodási képességek

10. Kis kanál (3 éves kortól; 8-20 gyermek)

A gyerekek körben állnak, vagy ülnek. Egyikük vagy az óvónő a játékvezető, aki a vers elmondása után valamilyen mozdulatot tesz a kezével. Ezt kell a többieknek utánózni.

Kis kanál, nagy kanál,
Zöld erdőben kis madár,
Minden gyerek így csinál.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem

11. Ujjhúzás (3 éves kortól; 2 gyermek)

Két gyerek az asztalnál ül, egymással szemben. Begörbített mutatóujjukat összeakasztják. Mindkettőnek az a célja, hogy a másik ujját kiegyenesítse. Az győz, akinek sikerül.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, versengési képességek

12. Árnyjátékok (3 éves kortól; 2-8 gyermek) Eszköz: vetítövászón, lámpa

A kezek és az ujjak segítségével árnyfigurák kelthetők életre. Hátról világítsuk meg a vásznat, és kezdődhet a móka. Ha már sok figurát tudnak varázsolni, akkor történeteket is előadhatnak, vagy zenére táncolhatnak a figurák.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem

13. Ujjbábozás (3 éves kortól; 2-10 gyermek) Eszköz: ujjbábok különböző anyagokból
Kedves kis ujjbábok készíthetők sokféle anyagból, alulról vagy felülről mozgathatók. A lényeg, hogy a gyermek mozgassa az ujjával a bábót, miközben éneklünk, mondókázunk, verselünk, vagy mesélünk.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem

14. Szedd össze! (4 éves kortól; 2-6 gyermek) Eszköz: dugó, gomb, építőkocka, gesztenye, makk, stb.

Egy kör közepére helyezzük a kellékek valamelyikét. A „Rajt!” szóra két előzőleg kijelölt gyermek felugrik, és igyekszik minél több dolgot (pl. dugót) összeszedni. Egyenként kell felszedni azokat, aki többet összegyűjtött, az győz. /A válogatás szín, forma és méret szerint is történhet./

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, gondolkodási képességek

15. Jó játék a gyufaszál... (4 éves kortól; tetszőleges számú gyermek)

Rakj ki gyufaszálból: házikót, virágot, létrát, stb., kemény kartonlapra fel is ragaszthatod.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, gondolkodási képességek: analízis-szintézis

16. Kínai ebéd (4 éves kortól; 2-6 gyermek) Eszköz: főtt rizs, gombostű, tálkák

A játékosok egy asztal körül ülnek. Az asztal közepén szétterítve a főtt rizs, a játékosok kezében gombostű. A játékvezető jelére a gombostűvel mindenki szemenként igyekszik felszedni a főtt rizst, amelyet egy tálkába kell gyűjteni. Az győz, aki több rizst gyűjt össze.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, versengési képességek

17. Szemezgetés (4 éves kortól, 2-20 gyermek) Eszköz: csoportonként 2-3 félé apró tárgy (pl. kavicsok, gomb, bab, kukorica vagy lencse)

A gyermekek az asztalok mellett, több csoportra elosztva ülnek, vagy több egyéni versenyző lehet. Minden asztalnál ugyanannyi gyerek legyen. Minden asztalra egy marék összekevert két- vagy háromféle szemes termést, illetve hasonló méretű apró tárgyakat teszünk. A gyerekek a kezüket ökölbe szorítva várják az indító jelet. A „Vigyázz, kész, rajt!”-ra elkezdik szétválogatni a szemeket. Amelyik asztalnál előbb válogatták szét, és nem hibáztak a válogatás során, azok győztek.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, versengési képességek

18. Mozdulatsor (4 éves kortól; 6-12 gyerek)

Félkörben ülnek a játszó. A szélső középére megy, és a kezével valamilyen mozdulatot tesz, majd visszamegy a helyére. A következő is középre megy, pontosan utánozza az előbbi mozdulatot, majd ő is végez valamilyen más mozdulatot. A harmadik pontosan megismétli az előző kettőt és megtoldja egy harmadikkal, stb. Így egyre nehezebb lesz megismételni az eddigieket. Aki eltéveszti, zálogot ad.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, rövidtávú emlékezet

19. Vörös pecsenye (piros pacsí) (4 éves kortól; 2 gyermek)

Két gyermek egészen közel ül, szemben egymással. Egyikük mindkét tenyerét felfelé tartja maga előtt. A másik tenyérrel lefelé, 3-4 cm-re a másik keze fölé helyezi a sajátját. Az alsó játékos igyekszik egy hirtelen mozdulattal a felső kezek valamelyikét meglegyinteni. Ha sikerül az ütés, cserélnek, ha nem, maradnak ugyanúgy.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, versengési képességek

20. Tenyértorony (4 éves kortól; 4-6 gyermek)

A gyerekek egy asztal körül ülnek. Egyikük a jobb kezét tenyérrel lefelé az asztala közepére helyezi. Szomszédja is a jobb kezét teszi rá az övére. Ennek a tetejére jön a következő gyerek jobb keze. Amikor körbeértek, ugyanúgy mindenki a bal kezét teszi fel: elkészült a kéztorony. A legelső gyerek kihúzza alul lévő kezét, és a torony tetejére teszi, majd sorban jönnek a többiek. A játékot egyre gyorsabban lehet végezni, egészen addig, míg a torony össze nem dől. *Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, együttműködési képességek*

21. Húzd meg, ereszd meg! (4 éves kortól, 2 gyermek) Eszköz: kendő

Egy nagyobb kendőt 2 gyerek 2-2 kézzel a csúcsainál megfog. A játékvezető „Húzd meg!” vagy „Ereszd meg!”-et vezényel. Ezt gyorsan, ügyesen kell végrehajtani.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, versengési képességek

22. Pörgettyűzés (4 éves kortól; 2-6 gyermek) Eszköz: készen vett, vagy a gyerekek által készített pörgettyűk: karton és fogpiszkáló)

A pörgettyűkkel többféle versenyt rendezhetünk:

- Kié pörög leghosszabb ideig?
- Kié nem esik le az asztalról?
- Melyik tesz meg a leghosszabb utat?

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, versengési képességek, összehasonlító képesség

23. Pöckölés céltáblára (5 éves kortól, 2-4 gyerek) Eszköz: céltábla, gombok

Készítsünk céltáblát egy nagyobb kartonlap közepére. A céltábla sávjait jelöljük meg számokkal és számképekkel is. A karton széléről pöcköljék a gyerekek a gombokat a céltáblára, és számolják össze a találatokat. /Mindenkinek annyi találat van, ahányas számú körön áll meg a gombja.)

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, versengési képességek

24. Tübe fűző verseny (5 éves kortól; 2-8 gyermek) Eszköz: tű, cérna

A verseny előtt nem árt gyakorolniuk a gyerekeknek a tübe fűzést. Versenyként úgy játsszuk, hogy adott jelre a csapat egyik játékosa befűzi a tűt, a második kifűzi és így tovább. Az a csapat győz, amelyik előbb végzi el a feladatot.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, versengési képességek

25. Kő, papír, olló (5 éves kortól, 2 gyermek)

Három egyezményes jelet kell megjegyezni ehhez a játékhoz. A kinyitott tenyér a papír, az ökölbe szorított kéz a kő, és ha csak a középső és a mutatóujj van nyitva, az az olló. Két játékos egyszerre mutatja a jelek valamelyikét, ha egyformát mutatnak, döntetlen a játék. Ha két különböző jelet mutatnak, az nyer, aki az „erősebb” jelet mutatja.

A kő kicsorbítja az ollót, az olló elvágja a papírt, a papír becsomagolja a követ.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, versengési képességek

26. Papírtépő (5 éves kortól, 4-12 gyermek) Eszköz: A4-es papír

A gyerekek körben ülnek. Egyikük egy lap papírost középen széjjeltép, és az egyik felét továbbadja a szomszédjának. Ő is megfelezi a lapot, és a felét ugyancsak továbbadja. Így megy ez mindaddig, amíg olyan kicsi nem lesz a papír, hogy nem lehet tovább tépni. Aki nem tudja tovább felezni, kiesik a játékból.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, versengési képességek

27. Pénzelkapó (5 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: pénzérme

Tegyük a gyerekek a pénzérmét a kézfejükre. Dobják fel, és próbálják meg elkapni. Nehezíthető a feladat, ha kisebb érmekeket kapnak, vagy többet dobnak fel egyszerre.

Fejlesztzi még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, versengési képességek

28. Papírhajtogatás (5 éves kortól; 2-6 gyermek) Eszköz: méretre vágott hajtogató papír

A papírhajtogatás japán művészet, de egyszerű formáit már az óvodában elsajátíthatják a gyerekek. Kevés gyerekkel dolgozzunk egyszerre, hogy a lépéseket mutatni tudjuk!

Hajtogatásra javasolt formák:

- csákó
- repülő
- hajó
- sőtartó – tátika

Nagyobbaknak: (Kricskovics Zsuzsanna: Nagy origami-suli könyvéből)

- nyuszi
- girland elemei
- virágszirmok, levelek
- ujjbábok
- bohócok
- pörgettyű
- papírsárkány.

Fejlesztzi még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, versengési képességek, rövidtávú emlékezet

29. Zongorázó ujjak (6 éves kortól; 2-4 gyerek)

Bemelegítésként zongorázzanak az ujjakkal balról jobbra. Ez után beszéljük meg, hogy az ujjakat milyen sorrendben kell az asztal lapjához érinteniük. Ha már jól megy egy sorrend, és gyorsan is meg tudják csinálni, akkor másik sorrendet találjunk ki.

Fejlesztzi még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, versengési képességek

30. Tolvajjáték (6 éves kortól; 2 gyermek) Eszköz: pénzérme

Az egyik gyermek tegyen a nyitott tenyerébe egy pénzérmét, és nyújtsa előre a kezét. Társa helyezze rá a kezét, hogy a kézfeje legyen a pénzen. Feladata: hirtelen mozdulattal fordítsa meg a kezét, és kapja ki a társa kezéből a pénzt. Ha sikerült, próbálja meg ugyanígy visszavenni tőle.

Fejlesztzi még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem

31. Rajzolás mondókára (6 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: papír, ceruza

Az írás előkészítéséhez rajzoltathatunk ütemesen a mondókák ritmusára, így gyakorolhatják a gyerekek a betűelemek rajzolását nagy alakban.

Alkalmas mondókák az 1. számú mellékletben.

Fejlesztzi még: szem-kéz koordináció, figyelemkoncentráció, fegyelem, versengési képességek

(A fejezet játékeit *KARLÓCZAI MARIANNE* (1987): *Komámasszony, hol az olló?* c. könyvéből: 119-120. p. és *KRISTON BORDI ZSUZSANNA* (2010): *DIFER Fejlesztő füzet – Írás: 5-28. p. válogattam.*)

3. Egyensúlyérzék fejlesztése

1. Vonalon járás (3 éves kortól; 1-25 gyermek)

Rajzolunk vagy ragasztunk egy vonalat a földre, azon mennek végig a gyerekek, mint a kötél táncosok. Lehet hátrafelé is, lábujjhegyen, sarkon, törpejárásban, kanyarodó vonalon is.

Fejleszti még: szem-láb koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem

2. Erdei séta (3 éves kortól; 1-25 gyermek) Eszközök: termések, kövek

Keskeny utat rajzolunk a talajra, az út mellé terméseket teszünk, olyan távolságra, hogy nehéz legyen elérni. Az útra köveket tehetünk akadállyá. Feladat: a köveket kikerülve a termések összegyűjtése úgy, hogy az útról nem lehet lelépni.

Fejleszti még: szem-láb koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem

3. Egyensúlyozás padon (3 éves kortól; 1-25 gyermek) Eszköz: tornapad

Tornapadon előre hátra csúszás, mászás, járás – csukott szemmel is, óvónő vagy társ segítségével. Akadályokkal lehet variálni – karikát, kötelet tartanak egymásnak különböző magasságokban. Ha már elég jól megy, fordítsuk meg a padot, és így is gyakoroljanak rajta!

Fejleszti még: szem-láb koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem

4. Ki a legügyesebb gólya? (3 éves kortól; 1-25 gyermek)

Nyitott, majd csukott szemmel minél tovább próbálnak fél lábon állni.

Fejleszti még: szem-láb koordináció, figyelem, mozgásfegyelem

5. Kötél táncosok (3 éves kortól; 1-10 gyermek) Eszköz: köté

Kötelet fektetünk a padlóra, a gyerekek mezítláb mennek végig rajta. Csukott szemmel is megpróbálhatják.

Fejleszti még: szem-láb koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem, tapintás

6. Vízszállítás (4 éves kortól; 2-10 gyermek) Eszköz: joghurtos poharak, székek, pad, köté, karika, stb.)

Félig töltött joghurtos pohárban visznek vizet a gyerekek akadályokon keresztül – székeken, padokon, kell átmászni, talajra fektetett kötélen egyensúlyozni, karikán átbújni, stb.

Fejleszti még: szem-láb, szem-kéz koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem

7. Babzsák a fejen (4 éves kortól; 1-25 gyermek) Eszköz: babzsákok

Babzsákot a fejen egyensúlyozva leülnek, felállnak, padon, asztalon, széken átmásznak.

Fejleszti még: szem-láb, szem-kéz koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem

8. Léggömb (4 éves kortól; 2-6 gyermek) Eszköz: lufik

Egyensúlyozzák a lufit az ujjukon, vállon, kézfejen, orron, térden, lábon, stb.

Fejleszti még: szem-láb, szem-kéz koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem

9. Szigetről szigetre (4 éves kortól; 2-10 gyermek) Eszköz: karikák

A padlóra karikákat helyezünk úgy, hogy egy ugrással át tudjanak jutni a gyerekek az egyikből a másikba. Egy lábon ugrálva kell minden szigetet meglátogatniuk. A lábukat pihentethetik és válthatják a szigeten.

Fejleszti még: szem-láb koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem

10. Könyvegyensúlyozás (4 éves kortól; 2-4 gyermek) Eszköz: vékony könyv, székek, padok

A gyerekek párba állnak. Az egyik irányít, a másik egyensúlyoz. Jelöljük ki az útvonalat, helyezzünk el rajta akadályokat. A páros egyik tagja a fejére teszi a könyvet, és megpróbál

úgy végigmenni a kijelölt úton, hogy közben nem esik le a könyv a fejről, és a kezével sem ér hozzá. A könyvet csak a kíséző játékos érintheti, igazíthatja meg, amint észreveszi, hogy csúszik lefelé. Az útszakasz végén cserélnek.

Fejleszti még: szem-láb nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem

11. Krumpli-futás (4 éves kortól; 2-20 gyermek) Eszköz: evőkanalak, burgonya
Kanálra krumplit teszünk, így kell eljutni egy meghatározott célba – lehet akadályokon keresztül is. *Fejleszti még: szem-láb, szem-kéz koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem*

12. Dobozjárás (4 éves kortól; 1-25 gyermek) Eszköz: gyerekenként 3 (1 kg-os) festékes doboz

Három fémdobozt egymástól kis távolságra leteszünk a földre. Egy gyermek kettőre rááll úgy, hogy a doboz közepére lépjen, így biztosan egyensúlyozhat. Óvatosan lehajol a harmadik dobozért, és az egyik lába elé helyezi. Felegyenesedik, rálép a most odahelyezett dobozra, majd újból lehajol, és az üresen maradt dobozt teszi a másik lába elé. Így halad a célig, lépésről lépésre.

Fejleszti még: szem-láb koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem

13. Medicinlabdán egyensúlyozás (5 éves kortól; 2-4 gyermek) Eszköz: medicinlabda
Először nagyobb (5 kg-os) majd kisebb labdán álljanak mezítláb. Páronként összekapaszkodhatnak.

Fejleszti még: szem-láb koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem, tapintás

14. Átkelés a folyón (5 éves kortól; 1-10 gyermek) Eszköz: székek, létra, labda
Egy létrát keresztbe rakunk két széken, ezen kell átjutniuk a gyerekeknek és egy labdát megszerezni, majd visszajutni a kiindulási pontra.

Fejleszti még: szem-láb, szem-kéz koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem

15. Halfogás pallóról (5 éves kortól; 2-4 gyermek) Eszköz: pad, karton halak
Egy pad körül, elérhető távolságban leszórjuk a halakat. A gyerekeknek úgy kell ezeket a halakat megfogni, hogy közben ne essenek, tenyereljenek a vízbe.

Fejleszti még: szem-láb, szem-kéz koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem

16. Hajótörés (6 éves kortól; 4-6 gyermek) Eszköz: pad, karikák
Egy padon állnak a gyerekek, az óvónő számokat mond. Egy előre megbeszélte szám azt jelenti, hogy süllyed a hajó, menekülni kell. A gyerekeknek a pad körüli szigetekre – karikákba kell ugrani.

Fejleszti még: szem-láb koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem

17. Zárt áramkör (6 éves kortól; 2-4 gyermek) Eszköz: pad, páronként négy bot
Párosával mennek a gyerekek a padon. Az első hátrafelé tartja a két botot, a hátsó előre, hogy a botok végei összeérjenek. *Fejleszti még: szem-láb, szem-kéz koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem, együttműködési képesség*

18. Lábon-hordás (6 éves kortól; 2-20 gyermek)

A gyerekek párokat alkotnak. Egyik gyerek mezítláb rááll a társa lábfejeire, aki így viszi őt. Utána cserélnek. Hívjuk fel a figyelmet arra, hogy az egyensúlyra a hordott gyermeknek is vigyáznia kell. A nagyobb testű gyermekeket az óvodapedagógus vigye.

Fejleszti még: szem-láb, szem-kéz koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem, tapintás

19. Százlábú (6 éves kortól; 3-10 gyermek) Eszköz: kötél

A gyerekek egy csoportba állnak, egy kötéllal a derekuknál összekötjük őket egy csokorba, így kell egy megjelölt célhoz eljutniuk.

Fejleszti még: szem-láb, szem-kéz koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem, együttműködési képesség

20. Mocsár (6 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: 15 cm átmérőjű piros és kék korongok

Elvárásolt helyen kell átvergődni a gyerekeknek. Bal lábukkal csak piros, jobb lábukkal csak kék korongra léphetnek, így kell átkelni egy ingoványon.

A korongokat úgy helyezzük el, hogy megoldható legyen a feladat, akár többféle képpen is, de ne lehessen könnyen átlépni egyik korongról a másikra.

Fejleszti még: szem-láb, szem-kéz koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem

21. Lebegőülés (6 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: vízszintesen rögzített rúd

A gyerekek a rúd alá fekszenek, és lebegőülésben a rúd felett a kezükkel megérintik a lábukat. Utána két kézzel megfogják a rudat, és ebben a helyzetben óvatosan dülöngélnék (csónakázás), vigyázva, nehogy felboruljanak.

Fejleszti még: szem-láb, szem-kéz koordináció, nagymozgások, figyelem, mozgásfegyelem

(A fejezet játékeit *KARLÓCZAI MARIANNE* (1987): *Komámasszony, hol az olló?* c. könyvéből: 100-115. p. és *GYARMATHY ÉVA* (2003): *Játékkatalógus*: 62-65. p. válogattam.)

4. Szem-kéz koordináció fejlesztése

1. Labdaiskola (3 éves kortól; 2-25 gyermek) Eszköz: babzsák, labda

Babzsákkal kezdjük el a labda gyakorlatokat, és ha már jól megy a dobás és az elkapás, akkor térjünk át a labdára.

A gyermekek álljanak körbe, vagy félkörbe, középen pedig az óvónő helyezkedik el. A babzsákokat dobjuk sorba minden egyes játszóinak, akik visszadobják az óvónőnek.

Elkapáshoz kosárszerűen nyitva tartják a kezüket. Alsó dobással repítsék vissza babzsákokat.

Ha már a babzsákkal jól megy, akkor áttérhetünk a labdára.

Ezután mindenféle változtatással labdázhatunk, hogy érdekes legyen a játék:

- a dobótávolságot rövidíthetjük, növelhetjük,
- lehet egy kézzel dobni, kettővel elkapni, - tapsolunk, mielőtt a labdát elkapjuk,
- középen nem áll senki, egymásnak dobják a gyermekek,
- földre pattintva ugrik a labda a játszótérshoz, stb.

Fejleszti még: figyelem, mozgásfegyelem, együttműködési képesség, egyensúly érzék

2. Labdagurító (3 éves kortól; 6-30 gyermek) Eszköz: labda, kréta

Két párhuzamos vonal mentén a gyermekek egymással szemben állnak, nagyjából két egyenlő csoportban. Egyikük valakinek a nevét mondja, és közben feléje gurítja a labdát. A megszólított igyekszik elfogni az oda guruló labdát. Most ő szólít valakit, és lendíti át a túloldalra a labdát, amely így gurul ide-oda a két sor között

A két sor távolságát fokozatosan növelhetjük aszerint, hogy milyen ügyesek a gyerekek. A vonalon belépni nem szabad, aki ezt elvéti, gurítson újból.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, mozgásfegyelem, együttműködési képesség, egyensúly érzék

3. Konzervdoboz gurítás (3 éves kortól; 2-25 gyermek) Eszköz: konzervdoboz

Konzervdobozt gurítanak a gyermekek egymásnak. Eleinte kis távolságra gurítsák, majd egyre távolabb.

Lehet úgy is játszani, hogy krétával utat rajzolunk a padlóra, és a konzervdoboznak nem szabad abból kigurulnia. Meg lehet számolni, hogy pl. 10 gurításból hányszor sikerült szabályos irányban maradni. Az győz, aki több pontot ér el.

Fejleszti még: figyelem, mozgásfegyelem, együttműködési képesség, egyensúly érzék

4. Továbbító (3 éves kortól; 12-40 gyermek) Eszköz: babzsákok

A gyermekek körben állnak vagy ülnek, egészen közel egymáshoz. Minden 5. vagy 6. gyermek kezébe babzsákot adunk, melyet indítójelre jobb felé továbbítanak. A babzsákot kézből kézbe adják, dobni nem szabad. Aki tovább adta a babzsákot, az várja a következőt.

Ha már az egy irányba adogatás jól megy, akkor meg lehet beszélni, hogy „Vissza!” - vezényszóra a másik irányba kezdik adogatni.

Gyakori irányváltoztatással nagyon izgalmassá lehet tenni a versenyt.

Fejleszti még: figyelem, mozgásfegyelem, együttműködési képesség, egyensúly érzék

5. Várostrom (3 éves kortól; 1-25 gyermek) Eszköz: konzervdobozok, labda

A konzervdobozokat várszerűen úgy helyezzük el egy láncon vagy asztalon, hogy előbb állítsunk fel egy vonalban hármat, ezekre kettőt, majd a tetejükre egyet. Ezt a várat kell egy labdával eltalálni. A távolságot a gyermekek korától és dobási készségétől tegyük függővé.

Akinek sikerül leborítani a várat, megszámolja mennyi borult le. Az a nyertes, aki a legtöbbet tudja leborítani.

Fejleszti még: figyelem, mozgásfegyelem, együttműködési képesség, egyensúly érzék, versengési képesség

6. Labdahajszó (4 éves kortól; 12-40 gyermek) Eszköz: 2 különböző színű labda

Kört alakítanak a gyerekek. Két ellentétes ponton kiosztunk egy-egy labdát. (Ha sok a gyermek, hármat vagy négyet.), „Rajta” kiáltásra egy irányba mindenki a szomszédjának adja tovább a labdát, lehetőleg gyorsan és hiba nélkül. Tulajdonképpen a labdák versenyeznek egymással, melyik éri utol a másikat? Aki elejti a labdát, annak kell felemelnie és továbbadnia. Így megy körbe, míg a két labda találkozik, azután kezdődhet újból a játék.

Fejleszti még: figyelem, mozgásfegyelem, együttműködési képesség, egyensúly érzék

7. Hógolyózás (4 éves kortól; 3-25 gyermek)

A gyerekek előre meghatározott számú hógolyót gyúrnak. Ha elkészültek, akkor jelöljük meg célpontnak egy széles törzsű fát, nagy követ, hóembert, stb. A gyermekek egymás után dobnak, és aki meghatározott számú dobásból legtöbbször talált, az a győztes.

Ha a gyermekek közelről már jól céloznak, egyre távolabb helyezhetjük a dobóvonalat, ezzel nehezíthetjük a játékot.

Fejleszti még: figyelem, fegyelem, mozgásfegyelem, együttműködési képesség, egyensúly érzék, versengési képesség

8. Célba dobás (4 éves kortól; 1-25 gyermek) Eszköz: babzsák vagy labda, kosár vagy doboz

Húzzunk a földön egy dobóvonalat, mely mögé az egyik gyerek feláll, a többi mögéje sorakozik. A gyermekek korának és ügyességének megfelelő távolságra rakjuk a kosarat vagy dobozt.

Az első gyermek igyekszik a babzsákot bedobni a kosárba. Háromszor dobhat, majd átadja a helyét a következőnek.

Ha jobb kézzel már ügyesen dobnak, akkor bal kézzel is gyakorolják a dobást.

Nagyobb és ügyesen célzó gyermekekkel versenyt is rendezhetünk, ekkor számoljuk, hogy hány dobásból mennyiszor találunk bele, vagy melyik csapat dobja be előbb az összes babzsákot.

Fejleszti még: figyelem, mozgásfegyelem, együttműködési képesség, egyensúly érzék, versengési képesség

9. Céltábla (5 éves kortól; 1-25 gyermek) Eszköz: babzsák, labda, kartonpapír

Rajzoljunk egy nagy kartonlapra három különböző méretű közös központú kört. A legbelső kb. 40 cm átmérőjű, a többiek 20-20 cm-rel nagyobbak legyenek. E céltáblát szemmagasságban helyezzük el, úgy, hogy semmiben ne okozhassunk kárt!

A gyermekek sorban dobnak a céltáblára. A dobótávolságot koruk és ügyességük határozza meg.

Külön feladat lehet alsó, majd felső dobással célozni.

Ha már elég jól betalálnak a körbe, akkor versenyszerűen pontozhatjuk is, és a végén a pontokat összegezve állapíthatjuk meg, ki a nyertes.

Fejleszti még: figyelem, mozgásfegyelem, együttműködési képesség, egyensúly érzék, versengési képesség

10. Utca (6 éves kortól; 2-6 gyermek) Eszköz: söröskupakok

A földre rajzolunk körülbelül 4 cm széles kanyargós utcát. Az első gyermek leteszi a söröskupakot a bejáratához, és mutatóujját a hüvelykujján meglendítve a söröskupakot továbbpöcköli. Sok apró kis pöccintéssel igyekszik az utcán végigvezetni a kupakot. Ha a vonalon túlér, akkor azon a helyen szélre húzza és a következő játékos indul. Aki először ér végig az utcán, az a győztes.

Fejleszti még: figyelem, mozgásfegyelem, együttműködési képesség, egyensúly érzék, versengési képesség

11. Golyózás (6 éves kortól; 2-10 gyermek) Eszköz: üveggolyók

Minden gyermek kezében előre meghatározott számú golyó van. A földbe fúrunk egy alma nagyságú lyukat. Körülbelül egy méter távolságra húzunk egy vonalat, innét kell sorban egymás után a lyukba célozni. Először mindenki csak egy golyót gurít, és aztán jön a következő.

Akinek nem sikerül a célzás, az a golyót ott hagyja, ahová gurult. Aki legközelebb belegurít a lyukba, az összeszedheti az összes golyót. Az győz, akinél a legtöbb golyó van a játék végén. Szobában úgy játszhatjuk, hogy egy nagy golyót teszünk ki célnak, és azt kell eltalálni. Változata: több golyót teszünk le szétszórva, és aki, amelyiket eltalálja, azt veheti fel, ha nem talál, a golyója lent marad.

Fejleszti még: figyelem, mozgásfegyelem, együttműködési képesség, egyensúly érzék, versengési képesség

12. Csengős célba dobó (6 éves kortól; 3-25 gyermek) Eszköz: karika, zsinég, csengő, labda vagy babzsák

Egy karikát akasszunk fel ajtófélfára vagy olyan helyre, ahol szabadon lóghat. A csengőt kössük zsinórra, és erősítsük a karika felső széléhez úgy, hogy a középpontban lógjon.

Néhány méter távolságról kell a csengőt megcélozni. Ha ez sikerül a csengő megszólal.

Egymás után próbálkozhatnak a célba dobással.

Fejleszti még: figyelem, mozgásfegyelem, együttműködési képesség, egyensúly érzék, versengési képesség

13. Tátott szájú ember (7 éves kortól; 3-25 gyermek) Eszköz: célzó-lap nyílással, 1 labda
Erős kartonlapra vagy falpra rajzoljunk emberfejet nagy, nyitott szájjal. A száj helyét vágjuk ki (fűrészeljük). Az egészet akasszuk fel egy fára, ajtófélfára, vagy hasonló helyre. A feladat abból áll, hogy a labdát a tátott szájon át kell dobni. Versenyt is rendezhetünk azonos számú labdával dobni, aki többször talál a célba, az győz.

Fejleszti még: figyelem, mozgásfegyelem, együttműködési képesség, egyensúly érzék, versengési képesség

(A fejezet játékeit **KARLÓCZAI MARIANNE** (1987): *Komámasszony, hol az olló?* c. könyvéből: 70-118. p. válogattam.)

5. Szem-láb koordináció

1. Ugróiskola (4 éves kortól, 1-5 gyermek) Eszköz: kréta, kavics

Az aszfaltra krétával rekeszes formákat rajzolnak. Ezeken a gyermekek fél lábon keresztül ugrálnak. A játéknak több változata van, többféle képpen játsszák. Egyik változata, hogy a földre rajzolt rekeszekbe, sorba dobják az ickakövet, majd fél lábon végigugrálnak, visszafordulnak, s útközben felveszik.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

2. Kötéltáncosok (4 éves kortól; 1-15 gyermek) Eszköz: köté, térkő, farönk, gerenda

Járjanak egyensúlyozó járással különböző természetes és mesterséges környezetben:

- 6-7 cm-es vastag kötél,
- térköveken,
- farönkökön,
- gerendákon,
- homokozó szélén, földre rajzolt, különböző formájú és szélességű labirintusokban.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

3. Barlangjárás (5 éves kortól; 5-20 gyermek) Eszköz: karikák, lécek, bútorok, köté, kréta
Barlangászok vagyunk. A barlang felfedezése közben különböző akadályokon kell átbújni, átlépni, átmászni, átcsúszni.

- vízszintesen lerakott karikákon,
- vízszintesen elhelyezett 20-30 cm magas léceken (vagy felfordított padon),
- labirintusrendszeren,
- különböző formában megrajzolt vonalakon (csiga, hullám, cikcakk).

Az az ügyes barlangász, aki nem akad bele az akadályokba, falba.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

4. Akadályverseny (5 éves kortól; 1-20 gyermek) Eszköz: alagút, rézsútos csúszda, lépcsők, hengerek, szivacsok, számolyok, bóják

A természetes nagymozgások gyakorlásához (mászás, csúszás, kúszás, hason csúszás) a teremben elhelyezett mászó elemek (alagút, rézsútos csúszdaelemek, lépcsők, hengerek, szivacsok, számolyok, bóják) elhelyezésével akadálypályát építünk.

Feladatok:

- átlépés számolyról számolyra,

- hason csúszás előre-hátra, alagútban,
- lecsúszás nyújtott ülésben előre-hátra, rézsútos csúszdán,
- lépcsőn felmászás, előre-hátra (tolatva),
- hengereken átmászás,
- bóják kerülgetése,
- szivacson hossz tengely körüli forgás,
- bújás alagútban előre-hátra. *Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció*

5. Futóverseny az erdőben (5 éves kortól; 2-20 gyermek) Eszköz: kockák, papírtéglák, körkötél, bója, műanyag kockák

Az erdőben mi vagyunk az állatok, és versenyzünk, hogy melyikünk a leggyorsabb.

Közben akadályokat kell kerülgetnünk:

- bója („bokor”) átlépése;
- átfutás 10-15 cm magas műanyag kockákon;
- „kidőlt farönkön, patakon” átu grás;
- papírtéglákon („köveken”) átlépés;
- földre helyezett körkötélen („ösvényen”) szaladás. *Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció*

6. Lábu jjtorna (5 éves kortól; 2-5 gyermek) Eszköz: kendő, szivacs labda, papír zseb kendő, gyöngyök, kisebb kavicsok, kisméretű, érdes felületű labdák

– Zokni nélkül, szőnyegen elhelyezkedve csipegessék fel a különböző játékokat a földről:

- kendő felvétele, szivacs és érdes felületű labdák felmarkolása,
- papír zseb kendő tépése lábu jjakkal,
- állva, ülve gyöngyök, kisebb kavicsok rakosgatása lábu jjakkal a földről kosárba, vagy egyik kosárból a másikba.

– Versenyezhetnek is, kinek ürül ki előbb a kosara.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

7. Csak lábbal érvényes! (5 éves kortól; 1-5 gyermek) Eszköz: léglabda, bója, pad, csomagoló papír, filctoll, pálcikák

– Labdavezetés lábbal különböző akadályok, bóják között előre haladással:

- váltott lábbal vezessék a labdát sávokban, vonalakon,
- labdarúgás a padhoz, majd a visszapattanó labda megállítása lábbal,
- labda rúgása célba,

– Rajzolás lábbal, földre helyezett csomagoló papírra filctollal, ülve, állva.

– Pálcikák felszedése mezt lába a földről.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

8. Focisták (6 éves kortól; 10-20 gyermek) Eszköz: léglabda

– Meghatározott füves területen focizzanak a gyerekek. Két csapatot is alkothatnak, figyelve az egyenlő erőviszonyokra.

– Ebben a játékban az a szabály, hogy a labdához csak lábbal szabad hozzáérni. A cél, hogy mindenki tudjon rúgni a labdába, nincs kapus, „mindenki mindenki ellen” játszik.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

9. Toronyépítés lábbal (6 éves kortól; 1-2 gyermek) Eszköz: papírtéglák

– A tornyot 6-7 darab papírtéglából kell lábbal felépíteniük a gyerekeknek, anélkül, hogy az ledölné. A papírtéglát lábbal jól meg kell tartaniuk, hogy amikor ráteszik az előző elemre, ne dőljön le.

– Versenyezhetnek, hogy ki tud több téglát felhasználni, kinek dől el utoljára a tornya

– Össze is dolgozhatnak egy torony építésénél.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

10. Kapura rúgós (6 éves kortól; 1-20 gyermek) Eszköz: bóják, zsámolyok, labdák

Célba rúgás labdával. A kapufákat (bójákat) 2-3 méteres távolságra tesszük egymástól, azok közé kell berúgnia labdát (gól).

Az elrúgás távolságát növelhetjük 6-7 méterig, és a kapufák távolságát csökkenthetjük annyira, hogy végül csak egy zsámolyt kelljen eltalálni.

Fejleszti még: téri tájékozódás, egyensúly érzék, vizuális figyelem, fegyelem, szociális képességek, mozgáskoordináció

(A fejezet játékeit *KARLÓCZAI MARIANNE* (1987): *Komámasszony, hol az olló?* c. könyvéből: 70-118. p. és *BEKKER ZOLTÁNNÉ – KOCSIS CSILLA – KONGYIKNÉ KIS KLÁRA – ZAVECZNÉ KOMÁROMI KATALIN* (2006): *Kiegészítő segédlet a komplex fejlesztési tervekhez*: 13-121. p. válogattam.)

6. Vizuomotoros (írásmozgás; grafomotoros) koordináció

1. Ujjismeret (3 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: papír, ceruza

Kéz ökölbe zárása. Egyenként nyissák ki az általunk megnevezett ujjukat. Körülrajzoljuk egy gyermek kezét, és egyenként megnevezzük, megneveztetjük az ujjakat. Nyitott kéz, csukott kéz megnevezett ujjainak becsukása, kinyitása: pedagógus nevezi meg a becsukandó, kinyitandó ujját, később egy gyermek is mondhatja. Hüvelykujj érintése egyenként sorban minden ujjal, megnevezéses mondókával.

Fejleszti még: téri tájékozódás, síkban való tájékozódás, testséma, figyelem, szókincs

2. Ujjak tornáztatása eszközökkel (3 éves kortól, 1-25 gyermek) Eszköz: kézbe fogható gumilabda, gumifigura

A kézbe vett labdát/játékot ritmikusan nyomkodják össze. A ritmus kialakításához mondhatunk kiszámoló mondókat. (Lásd 1. számú melléklet)

Fejleszti még: téri tájékozódás, síkban való tájékozódás, testséma, figyelem, szókincs

3. Golyó-forgató (4 éves kortól; 1-25 gyermek) Eszköz: 2,5 cm átmérőjű üveggolyók

Gyermekenként két golyót adunk, amit egy markukba fogva próbálnak forgatni. A domináns kéz izmait erősíthetjük vele.

Fejleszti még: téri tájékozódás, síkban való tájékozódás, testséma, figyelem

4. Milyen labda? (4 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: különböző felületű kis labdák, golyók

A gyermek tapintással érzékeli, hogy a labdák milyen felületűek, milyen anyagból készülnek? A játék kezdete előtt a pedagógus nevezi meg az egyes labdák anyagait.

Fejleszti még: téri tájékozódás, síkban való tájékozódás, testséma, figyelem, szókincs, tapintás

5. Találd ki! – Érzékelő játékok (4 éves kortól; 1-4 gyermek) Eszköz: különböző érdességű csiszolópapír darabok falapokra ragasztva párban; különböző tapintású textíliák

a) A csiszolópapírokat bekötött szemmel kell a gyermeknek párosítania.

b) A különböző textíliákat tapintással kell azonosítani, bekötött szemmel. Előtte hagyjunk elég időt, hogy a gyermekek megtanulják a különböző anyagok elnevezését.

Fejleszti még: téri tájékozódás, síkban való tájékozódás, testséma, figyelem, szókincs, tapintás

6. Hát ez mi volt? (4 éves kortól; 4-25 gyermek) Eszköz: tapintásra alkalmas tárgyak, kendő
Egy bekötött szemű gyermeket a többiekkel szemben kis asztalkához ültetünk. Egymás után különböző tárgyakat adunk a kezébe (pl. építőkockát, babzsákot, labdát, sapkát). Maximum négy-öt darabot tapintson meg, majd rejtjük el mind, és vegyük le a szeméről a kendőt. Nevezze meg, hogy mit tapintott, lehetőleg a sorrendet is betartva.

Fejleszti még: téri tájékozódás, síkban való tájékozódás, testséma, figyelem, szókincs, tapintás

7. Te ki vagy? (4 éves kortól; 6-25 gyermek) Eszköz: kendő

A gyermekek körben helyezkednek el. Egyikük közepre áll, bekötjük a szemét és megforgatjuk, hogy elveszítse tájékozódó képességét. Elindul valamerre, és akihez hozzáér, azt tüzetesen tapogatni kezdi, azon igyekezve, hogy rájöjjön, ki van előtte. Ha ráismer a társára, akkor annak kötjük be a szemét, ha nem, akkor még kétszer próbálkozhat. Ha háromból sem sikerül eltalálnia, váltsuk le.

Fejleszti még: téri tájékozódás, síkban való tájékozódás, testséma, figyelem, szókincs, tapintás

8. Titokzár (5 éves kortól; 1-2 gyermek) Eszköz: 2 db vászonzsák különböző formájú és más-más anyagból készült tárgyakkal töltve, azonos tartalommal

A zsákokba a gyermekek által ismert kisméretű tárgyakat tegyük. Pl. kisautó, plüssállat, kulcs, építőkocka, Legó, kavics, csigaház, stb. A játékot több lépésben játszhatjuk.

Először egy zsákkal. A gyermeknek a kitapintott tárgyat kell megneveznie és meg kell mutatnia. Ezt követően a megnevezett tárgyat kell a zsákból kivennie. Végül két zsákot használunk. Mindkettőbe ugyanazokat a tárgyakat tesszük. Tapintással párosítják őket, megnevezik, majd megmutatják.

Fejleszti még: téri tájékozódás, síkban való tájékozódás, testséma, figyelem, szókincs, tapintás

A vizuomotoros koordináció fejlesztését szolgálják a finommotorika fejlesztésénél leírt játékok közül:

- Gyurmázzunk!
- Hamupipőke
- Gombválogatás
- Papírtépő

- Gyöngyfűző verseny
- Szedd össze!
- Hajtogatás

Javasolt készen kapható játékok:

- Fűzőcske	- Montessori-torony
- Montessori-keret	- Katedrálisépítő
- Összefűzhető faalakok	- Marokkó
- Papírfűző készlet	- Jáva építő
- Gyöngykirakó (Pötyi)	- Mesekocka
- Körmöske	- Puzzle kirakók
- Építőkockák különböző méretben	- Ujj- és kesztyűbábok
- Lego	- Figurás formaberekő táblák
- Tüske játék	- Befőttes gumik labdára gumizása

Javasolt vizuális technikák:

- tépés – ragasztás
  - pókszövés
  - nyommattechnikák
  - kis méretű tárgyak barkácsolása természetes anyagokból
  - firkálás
  - sablonok színezése
  - színezés nagy felületen
  - színezés kis felületen
  - szegélydísz vonal mentén
  - sordísz
  - sordísz vonal mentén
  - sordísz vonalközben
  - átrajzolás
  - körberajzolás
  - vonalvezetési labirintusok
  - vonalfolytatás
- gyakorlatok:
- vonalkövetés egyenes és görbe vonalak között
  - pontok összekötése - képalakítás
  - karcolás
  - rajzolás ujjal, pálcikával homokba, lisztbe
  - szabadrajz, témarajz krétával, színes ceruzával
  - egyszerű rajzok mérethű másolása
  - mérethű másolás négyzetrácsba
  - kiegészítő másolás (csak a rajz egyik fele és a tükörtengely látható)
  - hiányos rajz kiegészítése
  - előrajzolt betűelemek rajzolása
  - betűelemek rajzolása mondókára (Lásd 1. számú melléklet)

(A fejezet játékeit *MISKOLCZINÉ RADICS KATALIN*: Az írásmozgás koordináció fejlesztése 4-8 éves életkorban című könyvéből: 26-42. p. válogattam.)

II. Orientációs képességek

Az orientációs képességek fejlesztésének célja: a térben és időben való tájékozódás elősegítése, időélmény megtapasztalása az állandóan visszatérő, ciklikus események által, időtartam mérésére használt eszközök megismerése, időfogalom kialakítása, idő mérésével időbeosztás megtanulása, pontosság kialakítása, térbeliség és időbeliség fogalmainak ismerete és helyes használata, személyes normák kialakítása, társadalmi élet normáinak, szabályainak ismerete. Az orientációs képességek nevelésének közvetlen célja, hogy elősegítse a térben és időben való tájékozódást, és elősegítse a természet és a társadalom által meghatározott törvényszerű, szabályszerű viszonyok (rendszerek, struktúrák, rangsorok stb.) közötti eligazodást. (MESTERHÁZI, 1998: 207-208. p.)

Téri megismerés a gyerekeknek az a tudása, amelyet az őket körülvevő és mozgásukat lehetővé tevő tágabb környezet téri elrendezéseiről alkotnak.

Magában foglalja a téri észlelést, a téri képzeleteket és fogalmakat, a téri szókincset, a saját test részeinek ismeretét, a téri emlékezetet, a téri gondolkodást, a térrel kapcsolatos feladatok megoldási képességeit, a téri tájékozódással összefüggő kommunikációs képességet (relációs szókincs használatát).

(Bakné Egyed Katalin (2012): *A tanulási zavarok kialakulásának megelőzése – Képességfejlesztő játékok gyűjteménye* 25. p.)

1. Téri orientáció

A) Testtudat

a) Testkép

1. Tükröm, tükröm... (3 éves kortól; 1-2 gyermek) Eszköz: tükör

A testkép fejlesztésének első számú segédeszköze a tükör. Minden gyermeket bízassunk arra, hogy ismerje fel magát. Kis versek segítségével mutassuk meg saját testünket, majd a gyermekét, mindig megérintve a szóban forgó testrészt! Rá is kérdezhetünk: Kié ez a fül? Kié ez a kéz? Stb. Figyelmüket rövid mondókákkal is felkelthetjük:

Csukd be szemed!
Csukd be szád!
Most mosom az arcocskád!

Csukd be szemed!
Csukd be szád!
Most mosom a hajacskád!

Madaras Gergőnek
két szép füle van,
két szép füle mellett
göndör haja van.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés

2. Doktoros (3 éves kortól, 2-6 gyermek, szükség esetén felnőtt) Eszköz: orvosi táska, köpeny, sztetoszkóp, injekciós fecskendő, fásli, stb.

A doktor bácsi vizsgálja és mozgatja a beteg testrészeit: passzív mozgatás. Adhat injekciót, bekötheti a fájós testrészt...

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés, szociális képességek

3. Madárijesztő játék (4 éves kortól; 1-4 gyermek) Eszköz: madárbáb

A gyermek egyes testrészeiből kihúzzuk a seprűnyelet, és ezek megmozdulnak, vagy madár száll a madárijesztőre, mindig azt a testrészt mozdíthatja meg, amelyikre a madár száll.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés

4. Robotos (4 éves kortól; 1-4 gyermek)

A gyermek a robot, és minden egyes testrészét külön lehet bekapcsolni. Csak a bekapcsolt testrészeit mozgathatja!

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés

5. Varázsló (4 éves kortól; 1-4 gyermek) Eszköz: pálca

A varázsló megérinti a fábaba lábát, és az megmozdul. Nagyobb gyerekekkel folytathatjuk úgy a játékot, hogy a varázspálcával mutatjuk, merre mozduljon a láb, egyre gyorsabban mutatva.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés

6. Tologatós (4 éves kortól; 1-4 gyermek) Eszköz: szék, szekrény, fal, autó, zsámoly, karika

1. Tárgyak eltolása kézzel
2. Tárgyak eltolása lábbal
3. Tárgyak célirányos tolása tapadó felületen
4. Két gyermek egymásnak feszül, és megpróbálják eltolni egymást
5. Gördeszka tolása rajta ülő társsal
6. Gördeszkan ülő gyermek tolása a kezében lévő karika segítségével

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés

7. Huzigálás (4 éves kortól; 1-4 gyermek) Eszköz: szék, szekrény, fal, autó, zsámoly, karika, gumikötél

1. Tárgyak elhúzása kézzel
2. Tárgyak elhúzása lábbal
3. Tárgyak célirányos húzása tapadó felületen
4. Két gyermek megfogja egymás kezét, és megpróbálják elhúzni egymást
5. Gördeszka húzása rajta ülő társsal
6. Gördeszkan ülő gyermek tolása a kezében lévő karika segítségével
7. Nehéz tárgyak húzása gumikötél segítségével, kézzel, lábbal
8. Tárgy húzása gördeszkan ülve, vagy fekve gumikötéllel, kézzel, vagy lábbal
9. Két gyermek egymással szemben helyezkedik el. Az egyik ül, a másik fekszik, kezükben gumikötél. A fekvő gyermeket a másik ülő helyzetbe húzza, majd visszaengedi. *Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés*

8. Feszíts! Lazíts! (4 éves kortól; 1-25 gyermek)

Izomfeszítő lazító gyakorlatok:

- hóember megfagy – elolvad,
- fababa – rongybaba,
- torony felépül – leomlik,
- gumiebert felfújuk – leeresztjük,
- nyújtózkodunk a magas fára az almák után – beletesszük a kosárba.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés

9. Sziámi ikrek (5 éves kortól; 2-24 gyermek)

Két gyermek egymás hátának támaszkodva áll fel, vagy ül le.

Két gyermek tenyerét egymásnak feszítve megpróbál térdelésből felállni.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés, együttműködési képesség

b) Testfogalom

1. Tükrös (3 éves kortól; 1-4 gyermek) Eszköz: tükör

Tükör előtt testrészek felszólításra történő megérintése, versekre, mondókákra történő megmutatása. (Lásd 1. számú melléklet)

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés

2. Párosító (3 éves kortól; 1 gyermek) eszköz: hajcsat, masni, szemüveg, szájfény, fülönfüggő, sál, kendő, cipő, kesztyű, baba, stb.

A gyermek testrészeihez párosítja a hozzájuk tartozó ruhadarabot, kiegészítőt.

Később ugyanezt játszhatják babával is, azon kell megtalálni a testrészt a ruhadarabhoz.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés

3. Kence-fice (4 éves kortól; 1-4 gyermek) Eszköz: tükör, borotvahab, festék, ecset, papír, só-liszt gyurma, gipsz

1. Megnevezett testrész bekenése borotvahabbal.
2. Megnevezett testrész tükörképének jelölése festékpöttyel, vagy festékkel kontúrjának megrajzolása.
3. Tükör egyenletes bekenése borotvahabbal, majd ebből a testrészek kirajzolása.
4. Tenyér és talp befestése, papírra nyomat készítése.
5. Tenyér illetve talp nyomatának készítése só-liszt gyurmából, gipszből.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés, finommotorika

4. „Ez vagyok én” (4 éves kortól; 2-6 gyermek) Eszköz: csomagolópapír, zsírkréta

A gyerekek nagy csomagolópapírra fekszenek, és zsírkrétaival körülrajzolják egymást, majd ki-ki kiszínezi önmagát. A színezés előtt alaposan figyeljék meg magukat a tükörben. Beszéljük meg, milyen ruhadarabokat viselnek, azoknak milyen a színe, mintája. A gyermekek később is visszatérhetnek a tükörhöz.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés, grafomotoros koordináció

5. „Csodakéz” I. (4 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: papír, ceruza

A játékot mondókával kezdjük, tudatosítva az ujjak neveit:

Hüvelykujjam almafa,
mutató ujjam megrázta,
középső ujjam felszedte,

gyűrűsujjam hazavitte,
a kisujjam mind megette,
megfájdult a hasa tőle.

Ezután alaposan megfigyeljük és megbeszéljük, milyen is a kezünk. Összehasonlítjuk, milyen azonosságok és különbségek vannak. Megfigyeljük és megbeszéljük a kéz kisebb részeit (tenyér, kézfej, ujjperc, köröm, körömágy, stb.). A beszélgetés után mindenki elkészíti a saját csodakezének a rajzát. A gyerekek lapra fektetik a kezüket, és a társuk körülrajzolja. Ezután mindenki kiegészíti a saját kezének rajzát az apróbb részletek berajzolásával. Ugyanakkor álmaikat, vágyaikat is rárajzolhatják, ettől lesz csodakéz.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés, grafomotoros koordináció

6. Jég ország (4 éves kortól; 2-10 gyermek) Eszköz: CD-lejátszó, lemez

A zenére mozognak a gyermekek. Amint a zene elhallgat, a gyermekek megmerevednek. Instrukció: „Dermedj jéggé, amikor a zene elhallgat!”

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés, mozgáskoordináció, nagymozgások, egyensúlyérzék

7. Tapogató (5 éves kortól; 1-25 gyermek) Eszköz: játékbaba, kendő

- páros gyakorlat: gyerekek egymással szemben ülve egymáson mutatják az egyes testrészeket,
- felnőtt testrészeit mutatja meg a gyermek,
- játékbaba testrészeit mutatja meg a gyermek,
- a gyermek bekötött szemmel mutatja meg saját testrészeit,
- bekötött szemmel érzékeli a másik gyermek egy-egy testrészét, és fel kell ismernie a tapintott testrészt,
- bekötött szemmel érzékeli a másik gyermek arcát, így kell felismernie.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés

8. Hogy érzem a testem? (5 éves kortól; 1-4 gyermek) Eszköz: labdamedence, labdák, Body-roll henger, óriáslabda, homokozó, lepedő, medence vízzel töltve

Testérzés felerősítése különböző közegekben:

- labdák között elmerülve,
- Body-roll hengerben,
- óriás gumilabdán fekve,
- homokba temetve,
- vízben mozogva,
- lepedőbe becsavarva. *Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés*

9. Fényképek (5 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: fényképek a gyermekek kisebb korából

A testükön bekövetkezett változások tudatosítása, megfogalmazása.

Instrukció: „Meséld el, milyen voltál? Milyen vagy most?”

Fejleszti még: szókincs, idői tájékozódás, összehasonlítási képesség

10. Gyurmázás (5 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: gyurma

Formálják meg a gyermekek a saját testüket gyurmából. Instrukció: „Készítsd el magad gyurmából!” *Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, finommotorika*

11. Ragadzatok össze! (5 éves kortól; 2-24 gyermek) Eszköz: CD-lejátszó, lemez

A gyermekek zenére táncolnak. Felszólításra párosával összeragadnak a megnevezett testrésznél.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés

c) Testséma

1. Utánozás, majomszokás? (3 éves kortól; 1-25 gyermek)

Ásványi, növényi, állati, emberi világ mozgulatainak, gesztusainak utánzása, a pedagógus által bemutatott módon:

- a földön összegömbölyödve kővé válni, csak a másik gyermek tudja elgurítani,
- összegömbölyödve lejtőn legurulni,
- összegömbölyödött gyermeket emelkedően felgurítani,
- kristályok képződése: különböző irányba nyújtott, megfeszített karokkal állunk, a karok egymáshoz érnek,
- a növények növekedésének utánzása,
- a virág kinyílásának utánzása,
- a levélbontás utánzása,
- utánozzuk a tök indájának terjedését a földön,
- utánozzuk a bokrok rezgését,
- utánozzuk a virág hervadását,
- utánozzuk a termés gömbölyödését,
- utánozzuk a különböző állatok jellegzetes mozgását (lásd Nagymozgás fejlesztés: D/8.) ritmikus hangutánzással
- különböző emberi arcjátékok utánzása, mese hangulatait követve: szomorú, vidám, mérges, félős, meglepett, sértődött, megdöbben, kárörvendő, fennhordja az orrát, fáradt, sírós, csúfolódó /esetleg a hozzájuk tartozó kézmozdulattal, testtartással együtt.
- Emberi járásmódok utánzása: „Készen áll már a híd...”
Készen áll már a híd, táncolnak már Avignonban,
készen áll már a híd, körtánc járja a hídon. (refrén)
1. A ténsurak így járnak, pocakosan járnak.
2. A szép hölgyek így lejtik, kecsesen így lejtik.
3. A katonák így járnak, katonásan járnak.
4. Az anyókák így járnak, tipegve így járnak.
5. A gyerekek így járnak, ugrándozva járnak.
- Különböző mesterségek, cselekvések jellegzetes mozgatai, hangutánzó szavakkal kísérve. Pl.: favágás: csitt-csatt, kalapál: kipp-kopp, harangoz: bim-bam, stb.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés, mozgáskoordináció

2. Énekes bemutatkozás I. (3 éves kortól; 1-25 gyermek)

A nagyobb és kisebb testrészek és érzékszervek ismeretét fejlesztő játék.

A dal szövegének megfelelően mutatjuk a testrészeket és érzékszerveket, ha már elég jól megy, akkor minél gyorsabban próbáljuk énekelni, és mutatni. Az igazi nehézséget az jelenti, ha a játékvezető csak énekel, és nem mutatja, vagy ha nem jót mutat!

A fe-jem, a vál - lam, a tér - dem, a bo-kám, a
sze-mem, a fü - lem, az or - rom, a szám!

a sze-mem, a fü - lem, az or-rom, a szám!

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés, ritmusérzék, mozgáskoordináció

3. Énekes bemutatkozás II. (3 éves kortól; 1-25 gyermek)

Az arc részleteinek rögzítését szolgáló játék. Az előzőtől annyiban különbözik, hogy nem csak rámutatunk az egyes arc-részletekre, hanem körberajzoljuk az ujjainkkal.

1. Ki-csi orr, ki - csi száj,
2. Pi-ros arc, pi - ros nyár,
ke - re - te - zi _ ke - rek áll,
á - fo - nya-kék szem-bo - gár,
ku - po - lá - ja hom - lok .
a pil - lá - i lom - bok.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés

4. Simogatós (4 éves kortól; 1-6 gyermek)

A gyermekek csukott szemmel állnak. Az óvónő egy kellemes tapintású eszközzel, pl. puha kendővel megsimogatja egy-egy gyermek valamely testrészét. A gyermeknek fel kell ismernie és meg kell neveznie, hogy melyik testrészét érintették meg.

A játékot a fokozatosság elve alapján úgy játsszuk, hogy eleinte a nagyobb testrészeket kell felismerni, megnevezni, majd a kisebbeket.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés

5. Csodakéz II. (4 éves kortól; 1-6 gyermek)

Alaposan megfigyeljük a jobb és a bal kezünket. Összehasonlítjuk, milyen azonosságok és különbségek vannak a két kéz között. A beszélgetés után mindenki elkészíti a saját csodakezeinek rajzát. A gyerekek egy lapra fektetik a tenyerüket és a társuk körülrajzolja azt. Az így létrejött kézrajzokat minden gyermek kiegészíti az apróbb részletek berajzolásával. A rajzot mind a jobb, mind a balkézről elkészítjük.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés, jobb és baloldal differenciálása

6. Szoborjáték - élő mintával /Sindelar után/ (5 éves kortól; 1-2 gyermek)

Ebben a játékban az óvónő a szobor, akit utánozniuk kell a gyermekeknek. A játék során rendkívül fontos a fokozatosság. Az óvónő által bemutatott szobrok az alábbi fokozatokat kell, hogy kövessék:

- egy oldali testrészek mozgatása azonos oldalon:
  - jobb kéz felemelése
  - jobb kéz a jobb vállon
  - jobb kéz a jobb csípőn
  - jobb kézzel jobb szem érintése, stb.; ugyanígy a bal kézzel is.
- egy oldali testrészek mozgatása a középvonal közelítésével:
  - jobb kéz a homlok közepére,
  - jobb kéz az állra,
  - jobb kéz a hasra,
  - jobb kéz a mellkasra, stb.; ugyanígy a bal kézzel is.

- egy oldali testrészek mozgatása a középvonal keresztezésével:
jobb kéz a bal vállra,
jobb kézzel a bal fül érintése,
jobb kézzel a bal könyök megfogása,
jobb kézzel a bal csípő érintése, stb.; ugyanígy bal kézzel a jobb testfélén elhelyezkedő testrészek érintése, fogása, illetve lábkeresztezések.
- két oldali testrészek mozgatása azonos oldalon
jobb kéz magas tartásba emelése a jobb oldalon, bal kéz a bal csípőn
jobb kéz a jobb vállra, bal kéz előre nyújtása
jobb kézzel jobb fül érintése, bal lábbal lépés előre
jobb kézzel a jobb comb érintése, bal kéz a bal arcfélre stb.
- két oldali testrészek mozgatása középvonal közelítésével:
jobb kézzel a homlok érintése, bal kézzel a has érintése,
jobb kézzel a köldök érintése, bal kéz a fejtetőre,
jobb kézzel az áll érintése, bal kézzel az orr érintése,
jobb kézzel gyomortájék érintése, bal kézzel száj érintése
- két oldali testrészek mozgatása középvonal keresztezéssel:
jobb kézzel bal váll fogása, bal kézzel jobb derék érintése,
jobb kézzel bal fül fogása, bal kézzel jobb váll érintése,
jobb láb keresztezése a bal láb előtt, bal kézzel jobb térd érintése
jobb kézzel bal szem takarása, bal kézzel jobb fül érintése, stb.

A játék során a gyermek(ek) az óvodapedagógus mellett, ugyanabba az irányba nézve ülnek!!!

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés, vizuális észlelés, figyelem, fegyelem jobb és baloldal differenciálása

7. Szoborjáték – szoborfotóval (5 éves kortól; 1-2 gyermek) Eszköz: Kocsis Lászlóné – Rosta Katalin: Ez volnék én? című könyve

A könyvben sok rajzolt testhelyzettel megismerkedhetünk. E rajzokat utánózzuk és elemezzük is. Elmondjuk, melyik testrész hogyan helyezkedik el. Izgalmasabbá tehetjük a játékot, ha egy-egy élőmintás szoborjáték során lefotózzuk a gyerekeket, és a fényképeket használjuk szoborfotóként.

A játékot akkor játszhatjuk, ha az élőmintás szoborjáték már jól megy.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés, vizuális észlelés

8. Énekes torna (5 éves kortól; 1-25 gyermek)

2. A bal kezdetet mozgasd, a bal kezdetet mozgasd,
A bal kezdetet mozgasd, és már megyünk is tovább.

3. A jobb lábadat mozgasd, a jobb lábadat mozgasd,
A jobb lábadat mozgasd, és már megyünk is tovább.

4. A bal lábadat mozgasd, a bal lábadat mozgasd,
A bal lábadat mozgasd, és már megyünk is tovább.

5. Most a fejed mozgasd, most a fejed mozgasd,
Most a fejed mozgasd, és már nem megyünk tovább.

Az énekhez kapcsolódóan a következő mozgásokat végezzük:

- Jobb kezünket a jobb vállunkra tesszük, és a dal ritmusának megfelelően nyújtjuk magas tartásba és vissza.
- A bal kezünkkel ugyanazt.
- Jobb lábunkat lengetjük előre-hátra.
- Bal lábunkat lengetjük előre-hátra.
- Fejünket forgatjuk, majd a „nem megyünk tovább” szövegre megrázzuk.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés, jobb és baloldal differenciálása, ritmusérzék

9. Simogatós II. (5 éves kortól; 1-6 gyermek)

A gyermekek csukott szemmel állnak. Az óvónő egy kellemes tapintású eszközzel, pl. puha kendővel megsimogatja egy-egy gyermek valamely páros testrészének egyikét. A gyermeknek fel kell ismernie és meg kell neveznie, hogy melyik oldali testrészét érintették meg.

A játékot a fokozatosság elve alapján úgy játsszuk, hogy eleinte a nagyobb testrészeket kell felismerni, megnevezni, majd a kisebbeket.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés, jobb és baloldal differenciálása

10. Becsapós (5 éves kortól; 5-15 gyermek)

Körben állunk. A nevelő megérinti valamelyik testrészét, miközben egy másikat nevez meg: pl. ez az én csuklóm – mondja, miközben megfogja a könyökét. A játékosok feladata, hogy ne hagyják magukat becsapni, és mindig azt a testrészüket érintsék meg, amelyiket a nevelő megnevez.

Ezt a játékot is a fokozatosság elve alapján játsszuk, vagyis eleinte a nagyobb testrészeket kell felismerni, megérinteni, majd a kisebbeket, végül már a nem látható testrészek (szervek) ismeretét is bevonhatjuk a játékba.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés

11. Becsapós II. (6 éves kortól; 5-15 gyermek)

Körben állunk. A nevelő megérinti valamelyik páros testrészének az egyikét, miközben egy másikat nevez meg: pl. ez az én bal csuklóm – mondja, miközben megfogja a jobb könyökét. A játékosok feladata, hogy ne hagyják magukat becsapni, és mindig azt a testrészüket érintsék meg, amelyiket a nevelő megnevez.

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés, jobb és baloldal differenciálása

12. Mi hiányzik a képről? (6 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: hiányos képek a testről

A hiányzó testrészek megnevezése, megrajzolása. Instrukció: „Egészítsd ki a képet! Mondd el mit rajzoltál!”

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés, grafomotoros koordináció, finommotorika, vizuális észlelés, analízis-szintézis, rész-egész felismerése

13. Összerakó játékok, puzzle (6 éves kortól; 1-2 gyermek) Eszköz: arcot és testet ábrázoló képek

A darabokra vágott arcot vagy testet ábrázoló képeket kell összeraknia a gyermeknek. A kész képen nevezzük meg a testrészeket, arcrészeket.

Instrukció: „Rakd össze a képet! Mondd el, mit ábrázol!”

Fejleszti még: szókincs, bőrérzékelés, mozgásérzékelés, finommotorika, vizuális észlelés, analízis-szintézis, rész-egész felismerése

14. Indiántánc (6 éves kortól; 1-25 gyermek)

Ellentétes oldali végtagok egyidejű mozgatása az utasításnak megfelelően. Instrukció: „Egyszerre mozgasd a jobb könyököd, és emeld fel a bal lábadat!” Amikor már egyszerre jól tudják emelni az ellentétes végtagjaikat, akkor próbálkozhatunk az indiánszökdeléssel is.

Fejleszti még: mozgáskoordináció, mozgásérzékelés, jobb és baloldal differenciálása, egyensúlyérzék

(A fejezet játékait GYARMATHY ÉVA (2003): *Játékkatalógus*: 66-70. p., KOCSIS LÁSZLÓNÉ – ROSTA KATALIN (2002): *Ez volnék én?*: 2-5. p., NAGYNÉ FALUCSKAI ANNA (2008): *Játékgyűjtemény a testtudat, téri tájékozódás fejlesztéséhez*: 15-41. p., NÉMETH ERZSÉBET – S. PINTYE MÁRIA (2002): *Mozdul a szó*: 38-43. p., PINCZÉSNÉ PALÁSTHY ILDIKÓ (2002): *Tanulási zavarok, fejlesztő gyakorlatok*: 91-93. p., SZÁSZNÉ CSIKÓS KLÁRA – VARGA KATALIN (2004): *Segítőkészség – A tanulás sikerességéhez szükséges pszichikus funkciók megfigyelése és fejlesztése*: 61-67. p. kötetekből válogattam.)

B) Tájékozódás a térben

a) A jobb-bal irányok differenciálása a térben

1. Indulnak a játékok (5 éves kortól; 1-2 gyermek) Eszközök: játékok

Játékok kirakása instrukció alapján: Menjen a kutya jobbra! Induljon a motor balra! A cica másszon felfelé! A repülő szálljon lefelé! Stb.

Fejleszti még: auditív figyelem, figyelemkoncentráció

2. Mondd el, merre menjek! (5 éves kortól; 1-2 gyermek) Eszközök: játékok

Az előbbi módon kirakott tárgyak irányát megnevezik a gyerekek. Pl.: A kutya jobbra megy. A motor balra indul. A cica felfelé mászik. A repülő lefelé száll. Stb.

Instrukció: „Mondd el, mi merre megy!”

Fejleszti még: szókincs, relációsókincs, auditív figyelem

3. Babzsákos játék (5 éves kortól; 8-24 gyermek) Eszköz: babzsákok

Körben ülünk, mindenki kap egy babzsákot. A babzsákot a jobb kezünkbe fogjuk, és a dal tempójára jobbra adogatva körbe adjuk a babzsákokat. Ha már egyenletes tempóval jól megy a játék, akkor játszhatjuk úgy is, hogy egy-egy kör megtétele után fokozzuk a tempót egészen addig, amíg valakinél össze nem gyűlnek a zsákok.

Fejleszti még: tempó és ritmusérzék, figyelem, fegyelem

4. Jön a farkas! (5 éves kortól; 8-20 gyermek)

A gyerekek a libák, akik közül a farkas vacsorát szeretne szerezni. A gyerekek felsorakoznak, az óvónő pedig a hátuk mögött mondogatja: „Jön a farkas, jön a farkas...!” majd elkiáltja a menekülési útvonalat pl.: „Futás jobbra!” Aki rossz irányba mozdul – még ha később korrigál is – azt elkapja a farkas.

Ha a gyerekek már megfelelő gyakorlatot szereztek a játékban, akkor a farkas szerepét az óvónőtől egy gyermek veszi át. Ha el tudja kapni a rossz irányba menekülőt, akkor az lesz az új farkas, ha nem, akkor továbbra is ő marad a farkas. Három próbálkozás után azonban mindenképp új farkast választunk.

Fejleszti még: nagymozgások, mozgáskoordináció, auditív figyelem, figyelemkoncentráció, szabálytudat, fegyelem

5. Tolatás (6 éves kortól; 2 gyermek) Eszköz: nagyobb tárgyak, bútorok

Páros játék. Egyik gyerek hátrafelé megy, a másik irányítja az akadályok, bútorok között – jobb kezéd felé egy lépés, bal kezéd felé stb. ezt akkor játszhatjuk, ha már a gyerekek egy része biztos a jobb-bal differenciálásában, és eszerint tudják irányítani a társukat.

Fejleszti még: nagymozgások, mozgáskoordináció, auditív figyelem, együttműködési készség

6. Karikahordás (6 éves kortól; 3 gyermek)

Három gyerek visz egy karikát, mindenki csak a mutatóujjával tarthatja. Utasítás szerinti irányba kell menniük, akadályokat kell kerülniük.

Fejleszti még: nagymozgások, mozgáskoordináció, auditív figyelem, együttműködési készség

b) A névutók gyakorlása a térbeli tájékozódáskor

1. Sorakozó (4 éves kortól; 8-25 gyermek) Eszköz: nyakba akasztható csapatjelek

A gyerekek egymás mellett, egymás mögött állva képeznek sort adott jelre, vagy kört alkotnak. (Előtte gyakorolni kell egy kicsit.) Nagyobb csoport esetén két csapatot is alakíthatunk: A gyerekeknek jeleket adunk a csapatuknak megfelelően. Meg kell keresniük egymást, és a megfelelő formában sorakozniuk.

Fejleszti még: nagymozgások, mozgáskoordináció, auditív figyelem, együttműködési készség

2. Akadálypálya (5 éves kortól; 1-10 gyermek) Eszköz: székek, asztalok

Székekből, asztalokból akadálypályát építünk. Meghatározott módon kell átjutni a gyerekeknek – fölötte, alatta, mellette, jobbra vagy balra, valamik között stb. Tudatosítsuk kimondással az irányokat.

Fejleszti még: nagymozgások, mozgáskoordináció, auditív figyelem, együttműködési készség, relációs szókincs

3. Napsugarak (5 éves kortól; 8-24 gyermek)

Körben járnak a gyermekek, mikor kisüt a nap, kifelé mennek, ha beborul, akkor befelé. A változást nem csak szóval jelezhetjük, hanem hangszerrel, zenével, vagy képpel is.

Fejleszti még: nagymozgások, mozgáskoordináció, auditív figyelem, együttműködési készség, vizuális figyelem

4. Hol a lámpa? (6 éves kortól; 1-10 gyermek)

A csoportszobában lévő tárgyakat sorolják a gyermekek, és mondják a helyüket – magasan, mélyen, valami alatt, valamitől jobbra stb. Lehet játszani „Gondoltam egy tárgyra” kitalálóst, a csoportvezető fokozatosan közelítve jelöli meg a tárgy helyét, a gyerekek csak akkor tippelhetnek, mikor már biztosak a dolgukban.

Fejleszti még: szókincs, relációs szókincs, auditív figyelem

5. Labdapattogatás a tetőn (6 éves kortól; 1-25 gyermek) Eszköz: labdák

Minden gyermek rajzol maga elé a földre egy házat, és labdát pattogatnak utasítás szerint – a házban, a ház mellett, alatta a pincében, fenn a tetőn.

Fejleszti még: relációs szókincs, auditív figyelem, szem-kéz koordináció, vizuomotoros koordináció

6. Állatiskola I. (6 éves kortól; 1-25 gyermek) Eszköz: plüssállatok

A játék a tárgyak elhelyezését gyakoroltatja saját testhez viszonyítva a térben.

Minden gyermek egy-egy plüssállatot választ magának. Ennek az állatnak lesz ő lesz a gazdája, és neki kell megtanítania az állatot szót fogadni. Az állatiskola tanára adja az utasításokat, amelyeket az állatoknak – gazdájuk segítségével – végre kell hajtani (pl. minden állat üljön a gazdája elé/mögé stb.)

Az utasításoktól függően a játék alkalmas a jobb-bal irányok differenciálására is.

Az állatiskola tanára azt is kérheti a gazdiktól, hogy mondják el, hol van az állatuk. Ekkor a gyermekek kifejezőkészségét is fejleszti a játék.

Fejleszti még: auditív figyelem, relációs szókincs, szókincs, fogalmazási készség

7. Állatiskola II. (6 éves kortól; 1-25 gyermek) Eszköz: plüssállatok

A játék a tárgyak elhelyezését gyakoroltatja egymáshoz viszonyítva a térben.

Az állatok az állatiskolában sorakoznak is. A sorban elfoglalt helyet szintén az iskola tanára határozza meg (pl. a nyuszi mögött legyen az őzike, az őzike mögött a csibe stb.)

Az utasításoktól függően a játék alkalmas a jobb-bal irányok differenciálására is.

Az állatiskola tanára azt is kérheti a gazdiktól, hogy mondják el, hol van az állatuk. Ekkor a gyermekek kifejezőkészségét is fejleszti a játék.

Fejleszti még: auditív figyelem, relációs szókincs, szókincs, fogalmazási készség

8. Babaóvoda (6 éves kortól; 1-5 gyermek) Eszköz: babák

A játék a tárgyak elhelyezését gyakoroltatja egymáshoz viszonyítva a térben.

A babaóvodában a babák az utasításnak megfelelően helyezkednek el a babaszoba bútorain.

Fejleszti még: auditív figyelem, relációs szókincs, szókincs, fogalmazási készség

9. Pincérvjáték (6 éves kortól; 1-4 gyermek) Eszköz: babakonyha eszközei

Tárgyak elhelyezése egymáshoz viszonyítottan a térben.

Az étteremben a pincérek előkészítik az asztalt a vendégek fogadására. A pincérek a konyhafőnök utasításai alapján terítenek. Ő határozza meg, hogy hova kerüljön a tányér, kés, villa, kanál, kiskanál, pohár, szalvéta, kompótos tányér, stb. Minden pincér az utasításnak megfelelően készíti el maga előtt egy-egy vendégnek a terítéket. Ha ez már jól megy, nehezíthetjük a játékot azzal, hogy a pincéreknek az asztallal szemben állva kell megteríteniük.

Fejleszti még: auditív figyelem, relációs szókincs, szókincs

10. Kincsesláda (6 éves kortól; 8-25 gyermek) Eszköz: kincsesláda

Dobozból kincsesládát készítünk. Ketten kimennek a csoportszobából, addig egy gyermek elrejt a kincsesládát úgy, hogy egy kis része látható maradjon. A gyermek el is mondja hová tette a ládát. A hunyókat a következő rigmussal hívjuk be:

„Lehet bejönni, kincsesládát keresni!”

A két hunyó bejön, és körbejár. Aki rátalál, nem árulja el, hol van, hanem elmegy a szoba távolabbi pontjára, onnan mondja: „Ákom-bákom, én már látom!” Kis ideig várunk még, amíg a másik hunyó is tovább keres. Ha megtalálja a ládát, ő is ugyanezt teszi.

A játék végén megkérjük a hunyókat, hogy mondják el, hol van a láda. A találat csak akkor érvényes, ha el is tudják mondani, hol található a láda.

Fejleszti még: vizuális figyelem, relációs szókincs, szókincs

c) Téri tájékozódás

1. Útvonal játék I. (5 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: mozgásfejlesztő táska elemei

/Kognitív térkép a térben./

Először közösen haladunk végig az útvonalon. Mozgás közben mondjuk is, hogy milyen mozgásokat végzünk (pl.: előre 2 lépés, jobbra fordulok stb.)

Ezt követően az óvónő által bemutatott útvonalat kell ismételtén bejárni, majd a bejárás közben el is mondani a gyerekeknek.

Az útvonal játék következő fokozata, amikor nem mutatjuk be vizuálisan az útvonalat, csak verbálisan közölt utasítást adunk, s a gyerekeknek ennek megfelelően kell az útvonalat bejárniuk.

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális emlékezet, relációs szókincs, szókincs, nagymozgások

2. Útvonal játék II. (vonatozás) (6 éves kortól; 4-10 gyermek)

/Kognitív térkép a térben./

A vonat (eleinte az óvónő, később egy-egy gyermek) végighalad az útvonalán, néhol megáll, hogy utasokat vegyen fel. A többiek figyelik, hogy merre jár. A feladat az, hogy megismételjék a megfigyelt útvonalat.

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális emlékezet, relációs szókincs, szókincs, nagymozgások

3. Baráti látogatás (6 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: babák vagy állatok

/Kognitív térkép a térben./

A keret mese szerint a messze útról hazaérkező vándor sorra meglátogatja barátait, és mindenkinek hoz valamilyen ajándékot. A barátok a csoportszobában elhelyezett babák vagy állatok.

A játékban először az óvónő a vándor. Sorra járja a barátait, s minden barátánál közösen döntenek el, hogy ki mit kap ajándékba. A gyerekek feladata megjegyezni, milyen sorrendben látogatta meg a vándor a barátait, és kinek mit vitt ajándékba. Miután a vándor többször is végigjárta a barátokat, a gyerekek veszik át a vándor szerepét. Ők is ugyanazon az útvonalon járnak végig a barátokat és átadják ajándékaikat.

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális emlékezet, relációs szókincs, szókincs, nagymozgások

4. Útvonal játék III. (6 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: építőkocka vagy dobozok

A csoportszoba padlóján építőkockából vagy dobozokból települést építünk. A megépült város útvonalhálózatán közlekednek az autók, vagy a gyerekek.

A játék során ugyanazokat a fokozatokat alkalmazzuk, mint az Útvonal játék I-ben.

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális emlékezet, relációs szókincs, szókincs, nagymozgások

5. Költözködés I. (6 éves kortól; 1-2 gyermek) Eszköz: dobozházikó; állatok

Egy nagyobb dobozból házat készítünk 6 vagy 9 szobával. Az állatok beköltöznek az utasításoknak megfelelően. Pl. Az oroszlán a bal felső szobába. A nyuszi a második sor jobb szélső szobájába. Stb.

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális emlékezet, relációs szókincs, szókincs

d) Tájékozódás a síkban

1. Állatkert (6 éves kortól; 1-4 gyermek) Eszköz: egyforma méretű állatos képek 9 db
/Kognitív térkép a síkban./

A gyerekek az állatgondozók, akik elrendezik az állatkert állatait: 3x3 kártya felhasználásával. Elmondják, hogy melyik helyen melyik állat szerepel többféleképpen is: alatta, fölötte, mellette, sor és oszlop szerint, sarkok szerint stb.

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális emlékezet, relációs szókincs, szókincs

2. Költözködés II. (6 éves kortól; 1-4 gyermek) Eszköz: MINIMAT; 3x3-as alaplap
/Kognitív térkép a síkban./

A 3x3 négyzetre osztott alaplap négyzeteibe egyszerű ábrákat rajzolunk. Az állatok a ház különböző szobáiban laknak. Hol ide, hol oda költözködnek. A figurák. A szobák meghatározását a játékvezető mondja, s mindenki ennek megfelelően költözteti a figuráját.

A játékba beépíthető a jobb-bal megkülönböztetése is.

Nehezebb változata, ha a szobák nincsenek megjelölve.

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális emlékezet, relációs szókincs, szókincs, jobb-bal differenciálása

3. Térképes játék (6 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: csomagoló papír, filctoll, kisautók
/Kognitív térkép a síkban./

A játék előzményeként az Útvonal játék III-at játsszuk. A megépített várost egy nagy csomagoló papírra rajzoljuk. Ezen az úthálózaton járják végig az adott útvonalat.

Ha ez már jól megy, akkor kicsinyítsük le az úthálózatot A3-as lapra, és ezen is közlekedhetnek a gyerekek a MINIMAT készlet autóival.

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális emlékezet, relációs szókincs, szókincs

4. Nyilak, halak, pillangók (6 éves kortól; 1 gyermek) Eszköz: kártyák

Síkbeli ábrák, képek kirakása az instrukciónak megfelelően. Pl.: Szálljon a lepke balra, jobbra, felfelé, stb.

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális emlékezet, relációs szókincs, szókincs

5. Merre fordul? (6 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: feladatlap, színes ceruza

Különböző irányú ábrák felismerése, kiszínezése az instrukciónak megfelelően. Pl.: Színezd ki kékre, a jobbra mutató nyilakat!

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális emlékezet, relációs szókincs, szókincs

6. Mocsárjárás (6 éves kortól; 1-4 gyermek) Eszköz: újságpapír

A gyermekek földre helyezett újságpapíron az utasításoknak megfelelően lépkednek. Pl.: Lépj kettőt jobbra, egyet előre, egyet balra stb.

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális emlékezet, relációs szókincs, szókincs

7. Fűzőcske (6 éves kortól; 1 gyermek) Eszköz: Fűzőcske játék

A fűzőcske játék ábráinak lekövetése, az ábra elkészítése. Először segítsünk leszámolni a lépéseket, és beszéljük meg az irányokat. Később önállóan is dolgozhatnak.

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális emlékezet, relációs szókincs, szókincs

8. Labirintus (6 éves kortól; 1-2 gyermek) Eszköz: csomagolópapír

Csomagoló papírra labirintust rajzolunk, ezen kell a gyermeknek végigmennie.

Fejleszti még: vizuális figyelem, mozgáskoordináció, egyensúlyérzék

e) Névutók gyakorlása a síkban

1. **Papírhajtogatás** (6 éves kortól; 1-3 gyermek) Eszköz: hajtogató papír

A papírhajtogatás közben a feladatvégzést kísérjük beszéddel! Először a pedagógus, többször hajtogatott formánál a gyerekek mondják a hajtogatás irányait.

Fejleszti még: auditív figyelem, finommotorika, vizuális észlelés

2. **Gyere a mezőre!** (6 éves kortól; 2 gyermek) Eszköz: csomagoló papír; MINIMAT készlet állatai

A csomagoló papírra patakot, tavat, mezőt, utat rajzolunk. Az egyik gyermek apró tárgyakat helyez el a képen, a másik elmondja, hogy társa mit és hová tett.

Fejleszti még: vizuális figyelem, vizuális észlelés, vizuomotoros koordináció, relációszókincs

3. **Logikai lapok, sorakozó!** (6 éves kortól, 1-2 gyermek) Eszköz: logikai készlet

Instrukciók alapján a gyermeknek sorba kell állítania bizonyos számú logikai lapot.

Instrukció: Rakj ki egy piros és egy sárga háromszöget! Tegyél közéjük egy zöld négyzetet! A piros háromszög alá tegyél egy kék négyzetet!

Később, ha már jól megy a kirakás, akkor ábrákat is rakhatnak ki instrukciók alapján.

Fejleszti még: auditív figyelem, finommotorika, vizuális észlelés

4. **Rajzolj velem I.** (6 éves kortól; 1-4 gyermek) Eszközök: rajzlap, színes ceruzák

Instrukciókövetés alapján rajz készítése. Pl.: Rajzolj a lap közepére egy házat! A ház jobb oldalára egy fát! A fa alá egy kutyát! Stb. A kész rajzról a gyerekek mondják el, mit hova rajzoltak.

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuomotoros koordináció, finommotorika

5. **Rajzol velem II.** (6 éves kortól; 1-4 gyermek) Eszközök: 5x5-ös négyzetrácsos rajzlap, színes ceruzák

A gyermekek a pedagógus utasításai alapján rajzolnak.

Pl.: Rajzolj a négyzetrács középső négyzetébe egy gombát! A jobb oldalára egy napot!

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuomotoros koordináció, finommotorika

(A fejezet játékait GYARMATHY ÉVA (2003): *Játékkatalógus*: 66-70. p., KOCSIS LÁSZLÓNÉ – ROSTA KATALIN (2002): *Ez volnék én?*: 2-5. p., NAGYNÉ FALUSKAI ANNA (2008): *Játékgyűjtemény a testtudat, téri tájékozódás fejlesztéséhez*: 15-41. p., NÉMETH ERZSÉBET – S. PINTYE MÁRIA (2002): *Mozdul a szó*: 38-43. p., PINCZÉSNÉ PALÁSTHY ILDIKÓ (2002): *Tanulási zavarok, fejlesztő gyakorlatok*: 91-93. p., SZÁSZNÉ CSIKÓS KLÁRA – VARGA KATALIN (2004): *Segítőkészség – A tanulás sikerességéhez szükséges pszichikus funkciók megfigyelése és fejlesztése*: 61-67. p. kötetekből válogattam.)

2. Időorientáció fejlesztése

1. Az időegységek ritmikus váltakozása (6 éves kortól; 1-4 gyermek) Eszköz: papír, képek, ragasztó

Készíthetünk együtt saját, *csoport éves naptárt*: A 12 lapot négyféle színből válogassuk össze:

December, január, február – világoskék, vagy fehér szín. (Tél)

Március, április, május – zöld (Tavaszi)

Június, július, augusztus – sárga (Nyár)

Szeptember, október, november – barna (Ősz)

A naptár lapjait esetleg díszíteni is lehet az évszakra jellemző dolgokkal. Pl.:

Tél: Hóesés, pl. vattapamacsokkal díszítve. Téli sportok, szánkózás, sísülés, hóember építés.

Tavaszi: Virágok, madarak, stb.

Nyár: napsütés, nyaralás, strandolás, napozás

Ősz: színes falevelek, esőzések, iskola, stb.

Jelöljük be rajta az ünnepeket: pl.: február – farsang, április – bolondok napja, május – anyák napja, augusztus 20. – nemzeti ünnep (tűzijáték), szeptember (óvoda), december (Mikulás, advent, karácsony, szilveszter) stb. Ezek a jelölések jellegzetes rajzok legyenek, pl. farsangnál álarc, stb.

Ezeket túl mindenképpen érdemes bejelölni a gyerekek személyes ünnepeket is, pl. születésnapok, névnapok melyeket egy-egy fényképpel, és tortával lehet ábrázolni.

Fejleszti még: szókincs, relációs szókincs, fogalmi gondolkodás, vizuális és auditív emlékezet

2. Az évszakok (6 éves kortól; 1-4 gyermek) Eszköz: öltöztető babák

Az évszakokat leginkább a rájuk jellemző időjárással lehet szemléltetni. Erre tökéletesen megfelelnek a különböző *öltöztethető babák*, esetleg plüss állatok. Mit venne fel télen, nyáron, ősszel, tavasszal? Milyen kiegészítőket venne magával? (Pl. ősszel esernyőt, nyáron napszemüveget, stb.) Ehhez sokféle babaruhára van szükség, (kisebb testvér idején – ruhái is nagyon jók) de ha ennek beszerzésére nincs mód, akkor akár rajzolni is lehet. „Én rajzolok Neked egy babát, Te öltöztetd fel úgy, hogy kimehessen hóembert építeni a barátaival!”

Fejleszti még: szókincs, relációs szókincs, fogalmi gondolkodás, vizuális és auditív emlékezet

3. A hét napjai (6 éves kortól; 1-4 gyermek) Eszköz: papír, képek, ragasztó

Készíthetünk színes, *tablószerű „heti rendet”*, ahol a napok neveihez valami állandó dolgot rendelünk, melyet jellegzetes momentumok rajzolásával kísérünk. (Pl. Hétfő – Péntek oviban/ vagyunk. Kedden délelőtt „nagyorna”. Stb.) A napokat napszakokra is szét lehet szedni, pl.: reggel egy kicsit játszunk, tízóraiunk, játszunk/tanulunk, tornázunk, mesélünk, kimegyünk az udvarra vagy sétálni. Délben ebédelünk, délután pihenünk, aztán kimegyünk az udvarra. – Mindez a szorongóbb gyerekek esetében különösen jótékony hatású lehet azzal, hogy előre tudják, és LÁTJÁK, hogy mikor mi fog következni.

Fejleszti még: szókincs, relációs szókincs, fogalmi gondolkodás, vizuális és auditív emlékezet

(A fejezet játékait a *Segíts otthon!* című weboldal játékaiból válogattam

<http://segitsotthon.5mp.eu/web.php?a=segitsotthon&o=583zkBBnRQ>)

III. Kognitív képességek

A kognitív kompetencia fejlesztése

„A kognitív képességrendszer az információk feldolgozását, kezelését szolgálja az információk vételével, közlésével, szelekciójával, értékelésével, kódolásával, átalakításával, létrehozásával, tárolásával, felhasználásával” (CZIBERE, 2006: 19. p).

A kognitív kompetencia Czibere Eszter felosztásában négy alapképességből tevődik össze, melyek további képességek meglétét igénylik:

Gondolkodási képesség: meglévő tudásból módosult, vagy új tudást hoz létre, például következtetés, sorképzés, matematikai feladatok megoldása révén.

Tudásszerző képesség: részben szándéktalan, részben szándékos információ-felvétel és információ-feltárás. Három további képességből tevődik össze:

- Ismeretszerző képesség: olyan önálló képesség, amellyel az érdeklődésünknek megfelelő információkat megkeressük, kiválasszuk, megismerjük. Ennek alapja a kíváncsiság. Úgy fejleszthetjük, hogy felhívjuk a gyermekek figyelmét a témakörhöz kapcsolódó tárgy, élőlény tulajdonságaira, funkciójára, szerepére.

- Alkotó képesség: új produktum létrehozását eredményezi. Fejlesztésének alapja az alkotó, konstruáló játékok, barkácsolás, de a zenei alkotóképesség kibontakoztatása, a saját vagy közös mese kitalálása is ezt a képességet fejleszti.

- Problémamegoldó képesség: próbálgatással jutunk el a hiányzó tudáshoz. Fejlesztése: a tapasztalati megfigyelésekre és összefüggésekre felhívjuk a gyermek figyelmét. Megfogalmazzuk a dolgok és tulajdonságaik meghatározását, a dolgok és összetevőik meghatározását, az események előzményei és következményei közötti szabályszerűségeket, összefüggéseket.

Kognitív kommunikációs képesség: funkciója az információk közlése és vétele szimbólumok által. Lásd később.

Tanulási képesség: „valamennyi kognitív képesség átfogó rendszere, tehát fejlettsége, hatékonysága a kognitív képességek fejlettségétől függ. A tanulási képesség fejlesztése leginkább a kognitív képességek fejlesztése által segíthető” (CZIBERE, 2006: 21. p).

A szervi kivitelező rendszer (az érzékszervek, mozgásszervek, idegrendszer) fejlődése segíti elő a tudásszerző, gondolkodási és tanulási kulcskompetenciák fejlődését, tehát az érzékelés és észlelés fejlesztése minden területen – mozgás, egyensúlyérzék, látás, hallás, ízlelés, szaglás, tapintás a fenti kulcskompetenciák fejlődését készíti elő. (NAGY, 2010: 112. p.)

A megismerő tevékenységek fejlődése, fejlesztése

Az érzékelés és észlelés

Az egyes érzékelési fajták fejlődése a gyermek tevékenységi körének gazdagságának függvénye, amelyben a tárgyak, események jegyeinek, tulajdonságainak megkülönböztetése szükséges. Az érzékelés és észlelés fejlődésében nagy szerepet játszanak a kiváltó okok és feltételek, mert ha a gyermeket leköti, érdekli az adott tárgy vagy esemény, akkor érzékelése és észlelése is pontosabbá válik, mert azt tapasztalja, hogy ettől is függ játékának, tevékenységének eredményessége. Az irányított észlelés, a megfigyelés is intenzíven fejlődik, ez növeli a folyamat megbízhatóságát. Az érzelmi tényező motivátorként működik, ez lehet a kíváncsiság, sikerélmény, intellektuális érzelm egyaránt.

Látás útján képes a színek megkülönböztetésére, fejlődik látásélessége, vizuális differenciáló képessége. A megfigyelésekre épülő feladatokban fejleszthetők legeredményesebben.

Hallására jellemző, hogy a küszöbérték magasabb, mint később. Már biztosan megkülönbözteti a zörejeket a zenei hangoktól, hangszerek hangjait és társai hangját. Belső hallása sokat fejlődik, képes a dallambújtatásra. A hangok dinamikai változásait egyre pontosabban ismeri fel.

A bőr érzékelés a manipulációs tevékenységek során tökéletesedik, ezáltal egyre pontosabb ismereteket szerez környezetéről, a valóságról. Tapintással képes a geometriai formák megkülönböztetésére (gömb, kocka, téglatest, stb.) nagycsoportos korában. A hő érzékelés fejlődésével és az öltözködési szokások elsajátításával alkalmazkodik a hőmérséklet-változásokhoz. Új feladathelyzetekben újra és újra visszatér a kinezetikus tapasztalatszerzéshez, ezt érdemes kihasználni a fejlesztés során.

Szaglása és ízeleése is differenciálódik, a látás kizárásával is képes ízek és illatok azonosítására.

Figyelem fejlődése

Az óvodás gyermek figyelme önkéntelen, felkeltéséhez érzelmi motiváció szükséges. Az intenzitás az aktivitástól és az érzelmi azonosulástól függ, egy-egy inger addig hat a gyermekre, míg azt újabb, erősebb ingerek meg nem zavarják. Az önkéntelen figyelem hosszabb ideig való fenntartásához többszöri motivációra van szükség.

Az önkéntelen figyelem úgy alakul át szándékos figyelemmé, hogy a gyermek intellektualizálja, felismeri a tárgy érdekességeit, és minél több összefüggést lát meg, és gondolkodási műveletet képes végezni az adott tulajdonságokkal, annál nagyobb eséllyel áll ellen az egyéb ingereknek. A figyelem alaptendenciája, hogy fluktuál, vándorol. Az akarat aktivizálódása és a gátlási folyamatok erősödése alapozza meg az elterelő ingerek kizárását a figyelem tartósságához és a koncentrációhoz. A szándékos figyelem fárasztó, kimerítő, megterhelő a gyermek számára, ezért az újszerűséggel, a téma gyermekkel való kapcsolatával, aktivitással, érzelmi motivációval, problémahelyzetekkel tartható fenn. A figyelem terjedelme is fejlődik, de a fejlődés nem nagy, mindössze 2-3 tárgyat képes rövid idő alatt megfigyelni.

Emlékezet

Az óvodáskor kezdetén az emlékezet még önkéntelen, spontán. Nem tudatosan vési be, jegyzi meg az őt körülvevő történéseket. Elsősorban a mozgás, a cselekvés, játék általi benyomásokra emlékszik a gyermek, később a szóbeli tartalmak is megmaradnak emlékezetében. Az óvodai gyakorlatban a cselekvést, mozgást összekötik a mondókák, versek tanulásával, a fenti folyamat megkönnyítésére. Ez a mozgással egybekötött szemléletes konkrétság.

Az emlékezet önkéntelen jellege nem jelenti azt, hogy az emlékezet mechanikus lenne, megjelenik a logikai emlékezetbe vésés is, amelyben a felidézést logikai értelmi szempontok is segítik. Az óvodáskorú gyermek a bevésés során elemeket választ ki, amelyek megkönnyítik a felidézést. A nyelvi anyag bevésését elősegíti a ritmusos, rímelő, alliteráló versek, mondókák hallgatása, valamint fontos az irodalmi alkotásokhoz való pozitív, aktív viszony kialakítása és az érzelmi átélés.

5 éves kor körül jelenik meg a szándékos emlékezet; ekkor már megértik a felnőtt által felállított emlékezeti célt, sőt ő maga is képes ilyen cél felállítására. Az emlékezet terjedelme fokozatosan nő. Kísérletekkel bizonyították, hogy 3-4 éves óvodások 10-15 felmutatott tárgyból 4 tárgyra, 15 felsorolt szó közül kettőre emlékeznek. Nagycsoportban már kezdenek rájönni a bevésési eljárásokra és a bevésendő anyag elemzésére. Ekkor már 10-15 felmutatott tárgyból 7 tárgyra, 15 felsorolt szó közül öt-re emlékeznek. (játékszituációban 10 szóból akár 9-et is képesek megjegyezni). Szavakban való emlékezetük is erőteljesen fejlődik, de még mindig elmarad a tárgyi emlékezettől. A környező világról kialakult képei fokozatosan rendeződnek (GERÉB, 1989: 202. p; SCHLEINERNE, 2007: 105. p.).

Gondolkodás fejlődése

Az óvodás gyermeknél a gondolkodási folyamatok annak a szükségleteként jelennek meg, hogy megoldjon egy gyakorlati feladatot, megfeleljen egy kérdésre, megbirkózzon egy problémával. 3-6 éves kor között minőségi változás következik be, melynek során a cselekvő-szemléletesgondolkodásból kialakul a szemléletes képszerű gondolkodás, a belső képekkel, szavakkal való munkán keresztül pedig a nyelvi gondolkodás.

- Cselekvő-szemléletes gondolkodás

Óvodáskorban a gyermek életének jelentős részét a játéktevékenység, a cselekvés, a tárgyakkal való manipulálás tölti ki. Miután elsajátította a beszédet, gondolkodása verbális irányban is fejlődik, és függetlenedni kezd a cselekvéstől. Ha a gyermeket problémahelyzet elé állítjuk, akkor korábbi tapasztalatai, élményei alapján fog dönteni. (SCHLEINERNÉ, 2007: 106. p.)

- Szemléletes-képszerű gondolkodás

A gondolkodás fejlődésének fontos lépcsőfoka a fogalom kialakulása, amely külső és belső cselekvések, műveletek segítségével valósul meg. Már óvodás korban megtaláljuk az elemző tevékenységet, az összehasonlítást, a különbségek és azonosságok észrevételét. Az óvodás gyermek fogalmai szemléletes-képszerű, meghatározásai célmeghatározások: azért süt a nap, hogy meleg legyen (SCHLEINERNÉ, 2007: 107. p.)

- Nyelvi gondolkodás

A gyermek gondolkodás- és beszédfejlődése szorosan összefonódik. A gondolkodási teljesítmény növekedésével párhuzamosan a beszéd tartalmi, nyelvtani jegyeiben is fejlődés mutatkozik. Az óvodáskorú gyermek gondolkodási szintje jól megfigyelhető, amikor játék- vagy problémahelyzetben hangosan gondolkodik.

- A problémamegoldó gondolkodás fejlődése

Az óvodás gyermek elsősorban gyakorlati problémahelyzetekkel találkozik, elsősorban a játéktevékenysége során, azonban a társadalmi és természeti élet számos nem gyakorlati jellegű, elméleti problémájával is szembesül. Ezt gyakorlati tevékenységgel nem tudja megoldani, ok-okozati összefüggések felismerésére pedig nem képes. A gondolkodás fejlődésében nagy jelentőségű a „Miért? - korszak”. Ezek a kérdések az összefüggésekre, viszonyokra, ok-okozati összefüggésekre irányulnak, céljuk az őket körülvevő világ megismerése. A gyermek „a valóság megismerése során különböző gondolati műveleteket végez, analizál, szintetizál, különbséget tesz, észreveszi az általánost, törekszik a lényeges megismerésére, ítéletet alkot, következtet – természetesen a maga gyermeki szintjén, abban a valóságközegben, amelyben közvetlenül benne él” (GERÉB, 1989: 207. p.). Az, hogy a gyermek milyen szintre jut el, függ a felnőttek válaszaitól, magyarázataitól, és attól, hogy előzetesen milyen jellegű és mennyiségű gyakorlati problémamegoldásra nyílt lehetősége, mert az elméleti gondolkodásra jellemző logikai műveletek gyakorlati megoldásokban szerzett és alkalmazott cselekvésekből származnak. (GERÉB, 1989: 203-207. p.; SCHLEINERNÉ, 2007: 108-112. p.)

(Bakné Egyed Katalin (2012): A tanulási zavarok kialakulásának megelőzése – Képességfejlesztő játékok gyűjteménye 9-13; 23-25. p.)

1. Érzékelésen alapuló játékok

A) TAPINTÁS

1. Tavaszi sétagalopp (4 éves kortól; tetszés szerinti létszámban)

Járunk körbe mezítláb, közben váltogassuk a járásmódokat: lépkedünk lábujjhegyen, a sarkunkon, a talp külső, majd belső élén; ugrálunk lábujjhegyen, végül szaladgálunk szabadon. A gyerekek is javasolhatnak járásmódokat, próbáljuk ki!

Fejleszti még: egyensúly érzék, téri tájékozódás, testészlelés, mozgáskoordináció.

2. Lábujjdaru (4 éves kortól; tetszés szerinti létszámban) Eszköz: kicsi tárgyak, kosár

Próbáljunk meg különböző alakú tárgyakat megfogni a lábujjunkkal, majd olyan magasra emelni őket a levegőbe, hogy a kezünkkel elérjük. Az a nyertes, aki elsőként emeli fel a tárgyait, majd kézzel mindet a közös kosárba helyezi.

Ha kevesebb gyerekekkel játszunk, és mindegyiküknek jut külön kosár, akkor a tárgyakat lábujjainkkal fogva a padlóról egyenesen a kosárba is helyezhetjük.

Változata: a kosarat tegyük kb. 2 méterre a gyerekektől, és egy lábon szökdécselve vigyük oda a tárgyat a lábujjainkkal fogva. A kosárhoz érve a tárgyat először vegyük a kezünkbe, majd tegyük a kosárba.

Fejleszti még: egyensúly érzék, téri tájékozódás, testészlelés, testtudat, mozgáskoordináció.

3. Lufi-adogatás (4 éves kortól; legalább 6 gyerek) Eszköz: 3 db lufi

Üljünk a padlóra szűk körben mezítláb, nyújtsuk a lábunkat középre. Egy játékos emelje magasba összezárt lábát, és tegyen a lábfejére egy lufit, majd próbálja meg átadni a mellette ülőnek.

Az átadásnak különböző módszerei lehetnek: a lábunkkal egy kicsit lendíthetünk a lufin, két lábunk közé szoríthatjuk, vagy óvatosan átguríthatjuk. Vigyázat: a kezeket tilos használni! Ha már jól megy a játék, akkor játszhatjuk két lufival: egyszerre két lufit próbáljunk átadni, vagy kergethetik egymást a lufik: olyan gyorsan add át, hogy a másik ne érje utól! Három lufival az igazán profik próbálhatják meg!

Fejleszti még: egyensúly érzék, oldaliság, mozgáskoordináció, testészlelés, testtudat, téri tájékozódás, gyorsaság.

4. Lufi-dekázás (4 éves kortól; legalább két gyerek) Eszköz: lufi

A lufit dobjuk a magasba, majd próbáljuk meg ott tartani, vagyis megakadályozni, hogy a padlóra essen. Ütögethetjük a könyökünkkel, a térdünkkel, a lábunkkal (esetleg hasunkkal, hátunkkal), de a kezünket nem használhatjuk.

Fejleszti még: egyensúly érzék, oldaliság, mozgáskoordináció, testészlelés, testtudat, téri tájékozódás, gyorsaság.

5. Ujjam, ujjam, mit érzel? (4 éves kortól; legalább két gyerek és egy felnőtt) Eszköz: apró tárgyak, termékek: kő, fadarab, kagyló, csiga, üveggolyó stb.

Üljünk le körbe és csukjuk be a szemünket. A játékvezető mindenki kezébe adjon egy tárgyat. Ezt jól tapogassuk meg, majd adjuk tovább a jobb oldalunkon ülő szomszédunknak. Így egymás után hozzánk kerül az összes tárgy, amit a játékvezető körbeadott. Amikor mindenki visszakapta a saját tárgyát, nyissuk ki a szemünket, és vessük össze érzéseinket azzal, amit látunk: Ilyen nagynak vagy kicsinek képzeltük a mélyedéseket, repedéseket, domborulatokat, vagy teljesen másképp? Olyannak képzeltük, éreztük a tárgyat, mint amilyen az a valóságban?

Fejleszti még: oldaliság, fegyelem, szabálytudat, mozgáskoordináció.

6. Toronyépítés (4 éves kortól; legalább két gyerek) Eszköz: építőkockák, kosár, kendő

Egy gyerek térdeljen a kosárban lévő építőkocka mellé, és kössük be a szemét. Ezután próbáljon meg a lehető legmagasabb tornyot megépíteni. A többiek hangosan számolják, hány kockát sikerült egymásra raknia, míg a torony össze nem dől. Minden gyerek kerüljön sorra. A győztes az, akinek a legmagasabb tornyot sikerült építenie.

Fejleszti még: térészlelést, számolási készséget, relációs szókinccset.

7. Sima, érdes (4 éves kortól; 1 gyermek) Eszköz: csiszolóvászor

Eltérő érdességű csiszolóvászorból azonos méretű kártyákat készítünk. Közé keverünk ugyanolyan méretű sima lapot is. Egy gyermek szemét bekötjük, aki tapintással szétválogatja

a simát az érdestől. Feladatul adhatjuk azt is, hogy az érdeseket rakja sorrendbe a legfinomabbtól a legérdesebbig.

Fejleszti még: szókincs, relációs szókincs

8. Puha, kemény (4 éves kortól; 1 gyermek) Eszköz: takaró, plüss állat, fa- és műanyag kocka,

A játék azonos az előzővel, csak eltérő keménységű tárgyakat rejtünk takaró alá.

Azokat kell tapintással sorba rendezni, a legpuhábbtól a legkeményebbig.

Fejleszti még: szókincs, relációs szókincs

9. Hideg, meleg (4 éves kortól; 1 gyermek) Eszköz: üvegek

A játék azonos az előzővel, csak eltérő hőmérsékletű vízzel megtöltött lezárt kis üvegeket takarunk le, és azokat kell a leghidegebbtől a legmelegebbig sorba rendezni.

Fejleszti még: szókincs, relációs szókincs

10. Nehéz, könnyű (4 éves kortól; 1 gyermek) Eszköz: különböző nehézségű tárgyak

A játék azonos az előzővel, csak eltérő súlyú tárgyakat takarunk le, és azokat kell a legkönnyebbtől a legnehezebbig sorba rendezni.

Fejleszti még: szókincs, relációs szókincs

11. Kicsi, nagy (4 éves kortól; 1 gyermek) Eszköz: eltérő méretű, de azonos alakú kockák

A játék azonos az előzővel, csak eltérő méretű azonos formákat takarunk le, és azokat kell a legkisebbtől a legnagyobbig sorba rendezni. *Fejleszti még: szókincs, relációs szókincs*

12. Gyöngyfüzés éjszaka (4 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: zsinór, különböző lakú gyöngyök, kendők

A gyerekeknek bekötött szemmel kell felfűzniük a gyöngyöket. Idősebb gyermekektől kérhetjük, hogy az általunk elkezdett ritmikus sort folytassák (pl.: gömbölyű – kocka alakú – ovális)

Fejleszti még: téri tájékozódás, finommotorika

13. Légyfogás (4 éves kortól; 2-6 gyermek) Eszköz: tollpihe

Egy madártollal megcirógatja az egyik gyerek egy bekötött szemű társát, és az megpróbálja elkapni a „legyet”.

Fejleszti még: testkép, testséma

14. Lábfestés (5 éves kortól; tetszés szerinti létszámban) Eszköz: csomagolópapír, ecset, festék

Üljünk le egy újságra vagy lepedőre terített nagy papírv köré, és fessünk rá képet, lábujjainkkal fogva az ecsetet. Ha testfestékekkel festünk, akkor a lábunkat mártsuk közvetlenül a festékbe, az legyen az ecsetünk.

Fejleszti még: téri tájékozódás, tájékozódás síkban, színészlelés, szociális képességek.

15. Jön a farkas (5 éves kortól, tetszés szerint párosával) Eszköz: kendők, kréta, szalag

Szalagokkal vagy krétával utakat jelölünk ki. A gyerekek párban állnak, egymás mögé. Aki hátul áll, ujjával társa hátára rajzolja, hogy az egyenes, a kanyargós, a jobbra vagy a balra kanyarodó úton induljon-e, hogy a farkassal ne találkozzon.

Beszéddel nem szabad irányítani. Aki a helyes utat választotta, visszamegy a társához, és szerepet cserélnek. A társa ellenőrzi, hogy valóban jó utat választott-e. Ha nem, kiesnek a játékból.

Változat: A terepen akkora kör, négyzet, téglalap, háromszög alakú formákat rajzolunk, amelybe több gyermek is be tud állni. A játék menete ugyanaz, mint az előző, de most a felszínre rajzolt formák a házat jelentik, ahová a farkas elől be lehet menekülni. Mindenki abba, amilyen formát a hátára „rajzolt” a társa.

Fejleszti még: figyelem koncentráció, téri tájékozódás, vizuális figyelem, alakegyeztetés

16. Hány gomb van itt? (5 éves kortól, 1-5 gyermek) Eszköz: doboz, gombok

Egy dobozba az életkornak megfelelő számú gombot teszünk (4-10). A gyermek benyúl és anélkül, hogy látná, megszámolja, hányat talált benne.

Fejleszti még: figyelem koncentráció, alakegyeztetés, elemi számolási készség

17. Zsonglőr (5 éves kortól, 1-25 gyermek) Eszköz: labda

A labdát a gyerekek a lábukkal feldobják, a kezükkel elkapják. Párosan: az egyik gyerek a lábával eldobja, a másik kézzel elkapja.

Fejleszti még: figyelem koncentráció, téri tájékozódás, vizuális figyelem, szem-kéz koordináció

18. Mikádó vagy Marokkó (5 éves kortól, 1-25 gyermek) Eszköz: pálcikák, vagy eredeti játék Pálcikákat összefogunk, és az asztalra ejtünk. Egyesével kell felszedni úgy, hogy közben a többi ne mozduljon el. Aki mozdit, az átadja a felszedés jogát a társának.

Fejleszti még: figyelem koncentráció, téri tájékozódás, vizuális figyelem, szem-kéz koordináció, finommotorika

19. Hátrajz (5 éves kortól, 1-2 gyermek)

Újjunkkal a gyermek hátára rajzolunk különböző figurákat (kör, háromszög, házika stb.), és ki kell találnia, mi volt az amit rárajzoltak, vagy minták közül kell kiválasztania. /Iskolás korban betűket, számokat is lehet rajzolni./

Fejleszti még: figyelem koncentráció, alakegyeztetés

20. Szobrászat (5 éves kortól; tetszőleges számban párosával) Eszköz: kendők

A gyermekek párban felállnak. Egyikük, aki a szobrász lesz, jól megfigyeli a társát, aki a szobor. Végigtapogatja a fejét, a nyakát, a felsőtestét. Ezt követően bekötjük a szemét. A társaik sorban elé járulnak, végigtapogathatja őket, és ha rátalál a szobrára, szól, hogy megtaláltam a szobrom. Megszólalni közben nem lehet. Nyitott szemmel ellenőrizheti, valóban megtalálta-e. Ha nem, tovább folytatódik a játék.

Változat több gyermek esetén: Párba állnak, megegyeznek, ki lesz a szobor, illetve a szobrász. A szobrászok kört alkotnak, és bekötjük a szemüket. A szobrok a körön belül szemben állnak a szobrászokkal, és akit már végigtapogatott az, aki előtt állt, jobbra továbblép a következő szobrász elé. Aki rátalált a szobrára, szóval jelez, majd megnézheti. Ha jó a választás, mindketten kiállnak a körből. Addig folytatódik a játék, amíg rá nem talált mindenki a saját szobrára. Szerepcserével a játék újra kezdődik.

Fejleszti még: oldaliság, téri orientáció, figyelem, fegyelem

21. Egyik néma, másik vak (5 éves kortól; tetszőleges számban párosával)

A gyermekek párt keresnek maguknak, egyikük lesz a vak, ő becsukja a szemét.

A másik lesz a néma. Ők testvérek, akik együtt mennek haza az óvodából. A néma úgy vezeti a társát, hogy melléáll, belekarol, és a karjával irányítja, mikor milyen irányba kell mennie. Az otthonuk ott van, ahol az óvónő áll, de kijelölhetünk más célt is.

Nehezíteni lehet a játékot azzal, hogy a cél valaminek a megkerülésével érhető el. Ha megérkeznek a célhoz, szerepcserével megismétlik a játékot.

Változat: A testvérek szemben állnak egymással, és a tenyerüket összeérintik. Az irányítás így történik. Ez nehezebb, mert az irányító hátrafelé lépked.

Fejleszti még: együttműködési készség, fegyelem, figyelemkoncentráció, téri orientáció

22. Keresem az ebédem (5 éves kortól; 4-6 gyermek) Eszköz: magokkal töltött zsákok

Több vászonzacskóba magokat rejtünk el, egy-egy zacskóba azonosakat. Annyi rést hagyunk csak a szájánál, hogy a gyermekek keze beleférjen. Előtte megbeszéljük, miket rejt a zsák, és ki mit szeretne ebédelni azok közül. Minden gyereknek mást kell választania.

Az óvónő összekeveri a zsákokat, mindenki kap egyet, és tapogatja, mi lehet benne. Elárulni másnak nem szabad a zsák tartalmát. Ha megtalálta azt, amit előzőleg választott, akkor megtartja a játék végéig, ha nem az van benne, akkor beleteszi az odakészített kosárba. Kivesz egy másikat, és azt tapogatja. Egymás kezéből nem szabad a zacskókat kivenni. Azok győznek, akik megtalálják a saját ebédjüket.

Fejleszti még: fegyelem, figyelemkoncentráció

23. A hörcsög eleséget gyűjt (5 éves kortól; 4-6 gyermek) Eszköz: edény, magok, tálkák

Egy nagyobb edénybe különféle magokat (egyféleből több magot) öntünk össze, amit letakarunk egy nagy kendővel. Előtte a játékosok megnézik, milyen magok vannak az edényben, és választanak, hogy mit akarnak gyűjteni. Minden gyermek csak egyféle magot választhat. Az edényt körbeállják, úgy nyúlunk bele, hogy ne lássák a tartalmát. Aki rátalált az általa választott magra, azt kiveszi, és maga elé teszi, majd újból keresgél.

Változat: A nyúl gyűjt eleséget zöldségfélékből.

Fejleszti még: fegyelem, figyelemkoncentráció, vizuális memória

24. Szakadék fölött (5 éves kortól; 5-10 gyermek) Eszköz: kötel, kendők

Nagyobb térben játszhatjuk, ahol több fa van egymás közelében. Lehet kiránduláson is, ebben az esetben olyan terepet kell választani, ahol a közlekedést nagyobb kőzetdarabok nem akadályozzák. Vastag kötelet erősítünk a fákhöz, zezugosan. Ez a kötel vezeti az úton a kirándulókat. Beesteledett, sötét van, nem látunk. Bekötjük a gyerekek szemét, és úgy indulnak el, hogy a kötelet megfogják a kiindulópontnál, az óvónő segítségével. A kötel vezeti őket át a mély szakadék fölött. Kis szünetekkel indítjuk a játékosokat, hogy a lassúbbaknak is legyen idejük, hogy ne ütközzenek össze. Akik végigérték, levehetik a szemükről a kendőt, és visszamennek az óvónőhöz.

Fejleszti még: fegyelem, figyelemkoncentráció, téri tájékozódás

25. Párkereső (5 éves kortól; 3-4 gyermek) Eszköz: jellegzetes alakú tárgyak párban, terítő

Különböző formájú apróbb tárgyakat helyezünk el az asztalon, mindegyikből kettőt. Letakarjuk egy terítővel. 3-4 gyerek leül az asztal mellé, és benyúl a terítő alá. Tapogatva keres két azonos tárgyat, amelyeket csak akkor vehet elő, ha már mind a kettő nála van, és elmondja a tárgy jellemzőit (gömbölyű, hosszúkas, vékony stb.). Ha sikeresen oldották meg a feladatot, újra benyúlhatnak keresgélni, ha nem, akkor vissza kell tenniük a tárgyat. Az győz, aki adott idő alatt a legtöbbet gyűjtötte be.

Fejleszti még: szókincs, relációs szókincs

26. Körbekerülő (5 éves kortól; 5-25 gyermek) Eszköz: labda

Körben ülve helyezkednek el, egymástól távol a gyermekek. A labdát önmaguk körül kell gurítani, majd továbbítani a szomszédnak, őt is körül kerüli a labda, és így megy tovább. Ha többen játsszák, akkor két-három labdát is használhatunk, hogy kevesebb legyen a holtidő.

Fejleszti még: téri tájékozódás, finommotorika

27. Vándorló pálcika (6 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: számolópálcika

Egy pálcikát az ujjai között vándoroltatnak, átfordítva egyik ujjtól a másikig, illetve le és felfelé a hüvelyk- és a mutatóujj és középső ujj segítségével.

Fejleszti még: téri tájékozódás, finommotorika

28. Kinél van ugyanilyen? (6 éves kortól; 10-24 gyermek) Eszköz: kicsi tárgyak, párosával

Körben ülnek a gyermekek, hátratett kezükbe egy-egy tárgyat rakunk, ami nem ismerhető fel egykönnyen. Két-két gyermek ugyanolyan tárgyat kap. Mindenki elmondja, hogy milyen tulajdonságú az, ami a kezében van, és megegyeznek, hogy kiknél vannak egyforma tárgyak, majd előveszik és összehasonlítják. (Különböző terméseket is használhatunk.)

Fejleszti még: fegyelem, figyelemkoncentráció, vizuális memória, alakegyeztetés

29. Hány kéz érint engem? (6 éves kortól; legalább 5 gyerek) Eszköz: magnó vagy CD-lejátszó

Az óvodapedagógus legyen a játékvezető, ő irányítja majd a játékot, indítja és leállítja a zenét. Szabadon mozogjunk a teremben, amíg szól a zene. Amikor a játékvezető leállítja a zenét és megnevez egy játékost, akkor annak mozdulatlanul kell maradnia, és be kell csuknia a szemét. A többiek eközben a kezüket, egyet vagy mindkettőt óvatosan a testére – hátára, hasára, lábára, arcára – helyezik, utána mozdulatlanok maradnak. A kiválasztott játékos erősen a testére összpontosít, és megpróbálja kitalálni, hány kéz érinti a testét. Ez nem is olyan egyszerű, hisz nem biztos, hogy minden gyerek megérintette, ill. hogy mindkét kezével. Miután mondott egy számot kinyithatja a szemét, és ellenőrizheti, hogy valójában hányan érintették meg. Újra megszólal a zene, és egy másik gyerekre esik a választás.

Fejleszti még: társas kapcsolatok, számolási képesség, testtudat, testkép, auditív figyelem.

(A fejezet játékeit BAUM, HEIKE (2003): *Tapintás, szaglás, látás, hallás – érzékelésen alapuló játékok*: 5-20. p., FEHER ANNA (2006): *Játszunk? Természetesen!:* 46-49. p., GYARMATHY ÉVA (2003): *Játékkatalógus*: 81-86. p., PINCZÉSNÉ PALÁSTHY ILDIKÓ (2002): *Tanulási zavarok, fejlesztő gyakorlatok*: 31-34. p. kötetekből válogattam.)

B) LÁTÁS

1. Gyűjtögess! (3 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: színes papír

Minden gyermeknek adunk egy színes lapot. Ezt követően elkezdünk olyan színű tárgyakat gyűjtögetni, mint amilyen színű lapot kaptak. A többiek feladata az, hogy kitalálják a titkos színt, a gyűjtött tárgyak alapján. *Fejleszti még: fegyelem, figyelemkoncentráció*

2. Zöld fű (3 éves kortól; 1-25 gyermek) Eszköz: zöld fonaldarabok

A fűben elrejtünk zöld fonaldarabkákat. A gyermekek feladata az, hogy ezeket megtalálják. A végén összehasonlíthatjuk, ki mennyit gyűjtött össze.

Fejleszti még: figyelemkoncentráció

3. Mozgó világ (3 éves kortól; 1-25 gyermek) Eszköz: kartonpapír

Kemény kartonon vágunk egy gyűrű, illetve egy gyufásdoboz méretű nyílást.

Ez a „fényképezőgép”, amit minden gyermek a kezében tart. Szétszélednek a terepen, és a fényképezőgép segítségével „lefotóznak” valamit, ami mozog. Ez lehet béka ugrása, madár repülése, fa ágának lengedezése, bármi. Aki talált valami mozgót, visszatér az óvónőhöz, és megسۇgja, mit fotózott le. Amikor mindenki visszatért, körben leülnek, és sorban eljuttatják, amit láttak, a többiek pedig megpróbálják kitalálni.

Fejleszti még: figyelemkoncentráció, mozgáskoordináció

4. Felhő-les (4 éves kortól; 1-25 gyermek)

A gyerekek hanyatt fekvésben figyelik a felhők formáját, mozgását, haladásuk irányát.

Megadott jelre felállnak, és elindulnak abba az irányba, amerre a felhő haladt.

Elsimított homokba ujjal vagy pálcikával lerajzolják a felhő formáját, megnézik, kié hasonlít a legjobban ahhoz, amit láttak.

Fejleszti még: figyelemkoncentráció, mozgáskoordináció, vizuomotoros koordináció

5. Állati kövek (4 éves kortól; 1-25 gyermek) Eszköz: kavicsok

A játékban résztvevő gyermekek fele olyan kavicsot keres, amely szerinte valamilyen állatra hasonlít. Egyenként megsúgják az óvónőnek, mit találtak, majd társaiknak megmutatják. Aki kitalálta, mire hasonlít a kavics, megfogja a kezét annak a pajtásának, aki felmutatta a kavicsot. Azok voltak az ügyesek, akiknek sikerült így párt találni. Az újrakezdésnél szerepcsere van. *Fejleszti még: figyelem*

6. Papírikrek I. (4 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: kartonból kivágott egyszerű formák: kör, háromszög, négyzet, stb., mindenből kettő.

A gyermek elé halomba rakjuk a kartonformákat. Egyet kiemelve arra kérjük, hogy a gyermek keresse meg a párját a többi között. *Fejleszti még: figyelem, finommotorika*

7. Papírikrek II. (4 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: szabályos és szabálytalan formájú, kartonból kivágott ábrapárok, különböző méretekből

A gyermek elé halomba rakjuk a kartonformákat. Egyet kiemelve arra kérjük, hogy a gyermek keresse meg a párját a többi között.

Fejleszti még: figyelem, finommotorika

8. Mesélő fakérgék (5 éves kortól; 1-25 gyermek)

A játsszó gyermekeket 3-3 fős csapatokra osztjuk, és minden csapat választ magának két fát. Azt körbejárják, megbeszélik, hogy a kéreg mintázata között milyen ismert tárgyat, élőlényt „látnak”. Krétával azt körberajzolják. A megadott idő leteltével a csoportok egymásnak megmutogatják, mit találtak. Az a csapat győz, akinek az adott időn belül a legtöbb, valamihez „hasonló” ábrát sikerült találnia a fák kérgén.

Fejleszti még: figyelemkoncentráció, vizuomotoros koordináció

9. Papucstovábbító (5 éves kortól; 1-25 gyermek)

A gyerekek szorosan egymás mellett állva kört alakítanak. A hátuk mögött igyekeznek egymásnak egy papucsot körbeadogatni. Egy gyerek, aki a körön belül áll, megpróbálja kitalálni, hogy kinél lehet a papucs. Ha ez sikerül neki, akkor helyet cserélnek, ha viszont nem találja el, akkor bent marad a körben.

Fejleszti még: figyelemkoncentráció, mozgáskoordináció

10. Visszajött a levél (5 éves kortól; 1-25 gyermek)

A gyerekek keresnek maguknak egy lehullott falevelet. Körbe állnak, és mindenki alaposan megfigyeli a választott levelét. Az óvónő jelzésére mindig jobbra átadják a kezükben lévő levelet, balról fogadják az újabbat. Az óvónő nehezíti a feladatot azzal, hogy időnként két jelzés között két gyermeket megnevez, akik helyet cserélnek. Aki a hozzá visszajutott levélben felismerni véli a sajátját, szól: „visszajött a levelem”, és kiáll a körből. Addig folytatódik a játék a kisebbedő körökkel, amíg mindenkinek vissza nem tér a levele.

Változat: Játsszható kavicsokkal, magokkal, ami éppen található a környezetünkben.

Fejleszti még: figyelemkoncentráció, szem-kéz koordináció

11. Állatok szemével látunk (5 éves kortól; 1-25 gyermek) Eszköz: szívószál, alma, tálca, műanyag irattartó, celofán

– Úgy látunk, mint a legyek: 3-4 cm-es kötegekbe kötött szívószálat tart minden gyerek az egyik szeméhez úgy, hogy azok vége legyen a szem előtt. Azon keresztül néz, a másik szemét becsukja. Így kell elmenni a kb. 3-4 méterre lévő asztalhoz, amelyen kis tálcán almaszeletek vannak. Ha odaér, és megtalálja a tálcát, egy szelet almát elvehet, és megeheti.

– Úgy látunk, mint a baglyok éjjel: Színes műanyag irattartóból készült álarcot kötünk a játékosok szeme elé, vagy maguk fogják azt a szemük előtt. Így lehet a 4-5 méterre lévő fészekbe visszamenni.

– Úgy látunk, mint a csigák: Négyyszeresen hajtogatott (16 rétegű) celofánpapír álarcot kapnak a gyerekek. Mindenkinek adott időn belül kell kiválogatnia azonos mennyiségű diót, azonos mennyiségű gesztenye közül.

– Úgy látunk, mint a földigiliszták: A gyerekek az óvónővel szemben helyezkednek el, és becsukják a szemüket. Az óvónő a villany felkapcsolásával jelzi, ha elindulhatnak felé, de a szemüket nem nyithatják ki. Ha a villanyt lekapcsolja az óvónő, meg kell állni. Akik eltévesztik a szabályt, kiesnek a játékból. Addig tart a játék, amíg minden gyerek elér az óvónőhöz.

Fejleszti még: figyelem, szem-kéz koordináció

12. Békavadászat (5 éves kortól; 1-25 gyermek) Eszköz: szívószál, edény, kavicsok

A gyerekek az egyik kezükben szívószálat tartanak, az a gólya csőre. A másik kezüket hátra teszik. Egy nagyobb edényt megtöltünk vízzel, amelynek az alján több kavicsot helyezünk el, egymástól kisebb-nagyobb távolságban. Ezek a békák, akik a víz alá bújtak el a gólya elől.

A gyerekek az edényt körbeállják (csak annyian, hogy egymást ne zavarják).

A szívószállal meg kell érinteni a kavicsot. Amit sikerült megérinteni, azt kiveheti a játékos. Adott időn belül lehet vadászni, aki a legtöbbet fogta, az a győztes. Az óvónő figyeli a szabályok betartását.

Fejleszti még: figyelemkoncentráció, szem-kéz koordináció

13. Mi változott meg? (5 éves kortól; 1-5 gyermek) Eszköz: 3-7 db tárgy

Egy behatárolt terepen tárgyakat rendezünk el. Megbeszéljük, mit látunk. A gyerekek elfordulnak, ez alatt az óvónő megváltoztatja az egyik tárgy helyét.

Visszafordulnak, és aki tudja, megnevezi a változást, majd visszaállítja az eredeti állapotot.

A következő változtató az a gyerek lehet, aki először találta ki, mi változott meg.

Fejleszti még: vizuális figyelem, vizuális emlékezet, vizuális differenciálás

14. Ismerj magadra! (5 éves kortól; 5-25 gyermek)

A gyerekek körben állnak. Az óvónő kitalált történetet mond egy gyerekről. Beleszó olyan külső jegyeket, amelyek jellemzőek arra a játékosra (haj-, szemszín, ruházat stb.). Az a gyerek, aki magára ismer, feláll, vagy ha valamelyik társa ismer rá, megnevezi, és akkor is feláll. Ellenőrzik, hogy igaz-e a történet, ami róla szólt.

A játék folytatódik egy másik gyerekről szóló történettel.

Változat: Az óvónő mondja, álljanak fel azok a gyerekek, akiknek van piros szín a ruhájukban. Akik felállnak, azoknak ellenőrizzük, hogy valóban van-e piros szín valahol az öltözködben. Leülnek, és folytatódik a játék. Lehet mondani olyat is, hogy azok álljanak fel, akiknek barna a hajuk, csíkos a zoknijuk, hosszú a hajuk stb. Minden esetben látható jellemzőt kell mondani.

Fejleszti még: vizuális figyelem, vizuális emlékezet

15. Csalfinta ruhák (5 éves kortól; 1-25 gyermek)

A gyerekek körbe állnak, jól megfigyelik egymást. Kifordulnak a körből, és valamit változtatnak a ruházatukon. (Ki- vagy begombolnak egy gombot, betűrik vagy kihúzzák a nadrágból az inget, vagy csak annak egy részét, egyik zoknijukat letűrik stb.) Megadott jelre egyszerre fordulnak vissza, és visszaállítják egymás ruháját, úgy ahogy előzőleg volt. Nem kell jelentkezni, bárki mondhatja, mit vett észre.

Fejleszti még: vizuális figyelem, szem-kéz koordináció, vizuális emlékezet

16. Nyomkereső (5 éves kortól; 6-25 gyermek)

A játékban résztvevő gyermekek 3-4 fős csoportokban egy kidőlt fához mennek, tüzetesen megvizsgálják, megbeszélik, milyen élőlényt vagy annak nyomait fedezik fel rajta. Visszamennek az óvónőhöz, és megmondják, mit láttak. Ezt az óvónő felírja. A többiek távol állnak, nem hallják, mit sorolnak fel a csoport tagjai. Most az újabb csoport teszi ugyanazt. Amikor minden csoport befejezte a vizsgálódást, az óvónő kihirdeti az eredményt. Az a csapat győz, akiknek tagjai a legtöbbet találták. Közös ellenőrzik azokat. Ha az óvónő még mást is észrevesz, megmutatja a gyerekeknek. (Találhatnak gombát, rovar, szújáratot, mohát stb.)

Fejleszti még: vizuális figyelem, vizuális emlékezet

17. Elveszített tárgyak (5 éves kortól; 5-25 gyermek) Eszköz: használati tárgyak

Több ismert tárgyat az óvónő felmutat a gyermekeknek, és ők megnevezik, mit látnak. Ezt követően a szabadban, kijelölt területen az óvónő elrejt a tárgyakat úgy, hogy csak kis rész látszódjon belőlük. Addig a gyermekek eltakarják a szemüket, vagy elfordulnak. A játékosok szétszélednek, keresgetnek.

Ha egy tárgyat megtaláltak, visszamennek a kiindulópontra. Egy gyermek csak egy tárgyat vihet „haza”. Amikor mindenki visszatért, sorra megmutatják a többieknek, ki mit talált meg, és hol.

Lehet nehezíteni a feladatot azzal, hogy a keresgélés közben meg kell figyelniük, látnak-e valami rendkívüli dolgot, valami érdekeset, bármit, amit társaiknak megmutatnának. Annak a helyét jól megjegyzik. Amikor visszatérnek mindannyian a kiindulópontra, azt is elmondják, milyen érdekes „valamit” fedeztek fel. Odavezetik a társaikat, és egymásnak meg is mutatják azokat.

Fejleszti még: vizuális figyelem, szem-kéz koordináció, vizuális emlékezet

18. Szemtalálgatás (5 éves kortól; legalább 5 gyermek) Eszköz: kifeszített lepedő

Feszítsünk ki egy kiszolgált lepedőt egy póznára, vagy kötélre úgy, hogy az alja érintse a talajt, majd vágjunk rajta a gyerekek szemmagasságában egy lyukat. Válasszuk ki az első játékost, aki találgathat majd. Ez a gyerek álljon a lepedő mögé, míg a többiek maradnak a lepedő előtt. Ezután sorban lépnek a lepedőhöz, és nézzenek a lyukba. Ügyeljenek arra, hogy csak a szemük legyen látható, mert a szemöldök vagy az orr könnyen elárulja őket. A lepedő mögötti gyerekek ki kell találnia, hogy melyik szem kié, és ez nem is olyan könnyű.

Még nehezebb a játék, ha csak a fülüket vagy az orrukat mutatják meg. Ha a kitaláló három gyermeket felismert, válasszunk helyette másikat.

Fejleszti még: vizuális figyelem, vizuális emlékezet

19. Fényfestés (5 éves kortól; legalább 2 gyerek) Eszköz: zseblámpa

Sötétítsük be jól a szobát, és feküdjünk hanyatt a talajon. Akinél a zseblámpa van a falra vagy a plafonra rajzol egyszerű ábrákat. A másik gyermeknek fel kell ismernie, mit rajzolt.

Fejleszti még: vizuális figyelem, szem-kéz koordináció, vizuomotoros koordináció, vizuális emlékezet

20. Egérfogás (5 éves kortól; 2-10 gyermek) Eszköz: madzag

Egy gyermek áll közepén, hosszú madzagot húzogat cikcakkban a földön, ez a kisegér, ahogy a farkincáját látják. Úgy lehet megfogni az egeret, ha a madzagfarok végére rálép valaki. Jó, ha a madzag végét 15-20 cm-es darabon befestjük, hogy oda lépjenek a gyerekek. A gyerekek körben állnak, egyszerre ketten-hárman próbálkozzanak. Először a csoportvezető legyen az egér, utána mindig az, aki elfogta.

Fejleszti még: vizuális figyelem, szem-láb koordináció, vizuális emlékezet

21. Bogárgyűjtő (5 éves kortól; 1-2 gyermek) Eszköz: tál, csavarok, csipesz

Apró csavarokat csipesszel gyűjtenek össze egy tálkába a gyerekek.

Fejleszti még: vizuális figyelem, szem-kéz koordináció, vizuális emlékezet, finommotorika

22. Játékos cica (5 éves kortól; 1 gyermek) Eszköz: zsinórra kötött labda

Egy zsinórra kötött labdát hintáztatunk a gyermek előtt, akinek el kell találnia jobb, illetve bal kézzel, fél szemét befogva. Először mindig a domináns kezét és szemet dolgoztassuk. Úgy játszhat, ahogy a kiscicák pofozzák a labdát.

Fejleszti még: vizuális figyelem, szem-kéz koordináció

23. Labdainga (5 éves kortól; 1-2 gyermek) Eszköz: zsinórra kötött labda, maroklabda

A zsinórra kötött labdát a gyermek előtt himbáljuk, a gyermeknek pedig egy másik labdával kell eltalálnia.

Fejleszti még: vizuális figyelem, szem-kéz koordináció

24. Ujjlánc (5 éves kortól; 8-25 gyermek) Eszköz: gyufás doboz

Körben helyezkednek el a gyermekek, gyufaskatulya tetejét adja az egyik az ujjáról a másik ujjára. /Nagyobbakkal lehet orról orra is adni./

Fejleszti még: vizuális figyelem, szem-kéz koordináció

25. Karikadobás (5 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: célba dobó játék, vagy fa kuglibáb és karikák

Karikákat kuglibábokra vagy a célba dobó játék tuskéire dobnak. Nagyobbakkal számoljuk a találatokat vagy azok értékét.

Fejleszti még: vizuális figyelem, szem-kéz koordináció

26. Célba dobás (5 éves kortól; 1-20 gyermek) Eszköz: labda, babzsák; tábla doboz, stb.

Falra, talajra rajzoljuk céltáblát, vagy alacsony asztalra tegyünk üres konzerves vagy üdítő dobozokat. Meghatározott távolságról dobjanak. Ha egy bizonyos távolságról már jól megy, növeljük a távolságot.

Fejleszti még: vizuális figyelem, szem-kéz koordináció

27. Mi változott? (6 éves kortól; 1-3 gyermek) Eszköz: apró tárgyak

Az asztalra hét különböző tárgyat teszünk. A gyerekek jól megnézik, majd elfordulnak, és a csoportvezető valamit elvesz, odarak, átcserél. A gyerekeknek ki kell találniuk visszafordulva, hogy mi változott.

Fejleszti még: vizuális figyelem, vizuális emlékezet

28. Rajzkitalálás (6 éves kortól; 2-10 gyermek)

Az egyik gyermek az ujjával rajzol valamit a padlóra, a többiek próbálják kitalálni, mi az.

Fejleszti még: vizuális figyelem, szem-kéz koordináció

29. Ugrókötelezés (6 éves kortól; 3-15 gyermek) Eszköz: ugrókötel

Ketten hajtják, egy ugrál, majd kiugrik és jön a másik. Minél többször adjunk lehetőséget az ugrókötelezésre. A lányok egyedül is hajtják, a fiúkkal, ezzel a játékkal lehet megszerettetni.

Fejleszti még: vizuális figyelem, szem-láb koordináció

30. Árnyékok (6 éves kortól; 2-24 gyermek)

Egy gyermeket utánoz mindenki, mintha az árnyékai lennének, így járnak ide-oda. Először a csoportvezető legyen, akit utánoznak, hogy mintát adjon a nem túl gyors, látványos mozgásra. Lehet páronként is játszani.

Fejleszti még: vizuális figyelem, mozgáskoordináció, vizuális emlékezet

31. Papucsbújtató (6 éves kortól; 1-25 gyermek)

A gyerekek a szőnyegen körben ülnek, egymáshoz nagyon közel. A lábukat igyekeznek jól felhúzni, hogy alatta egy hosszú alagút jöjjön létre. Kiválasztunk egy gyermeket, aki a körön kívül áll, ő lesz a kergető. A többi gyerek a kezét a lába alatt tartja, és így adogatja a papucsot tovább. Mindig csak a szomszédnak lehet továbbadni a papucsot, így akár annak is, akitől előzőleg kapták. Szabály, hogy csak a lábak alatt lehet továbbadni. A kergető gyerek megpróbálja gyorsan elkapni a papucsot, ezért nagyon kell figyelnie, hogy éppen hol van a papucs. Akinél sikerül neki megfognia a papucsot, az lesz a következő kergető.

Fejleszti még: figyelemkoncentráció, mozgáskoordináció

32. Képkirakós (6 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: képeslapok

Képeslapokat darabokra vágunk, így készítünk egyszerű puzzle-t a gyermekeknek. Érdekes állatképeket használjunk. Néhány különböző alapszínű kép darabjait összekeverve csapatjáték lehet, melyik csapat rakja ki a képét először? *Fejleszti még: vizuális figyelem, szem-kéz koordináció, vizuális emlékezet, együttműködési képesség*

33. Húzd az egeret! (6 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: dugóegerek, tejföldsdoboz-macska
Dugóból készítsünk egereket, különböző színűeket. A farkuk legyen egy hosszabb fonal. A játékosok az asztal körül ülnek, vagy a szőnyegen guggolnak, és fogják az egerük farka végét. Egy gyerek kezében van a „macska”, ami egy tejfeles doboz, rajta macskafej. Egy szint jelölő dobókockát eldob. Amilyen szint mutat a kocka, azt az egeret kell a macskának elkapnia (rá kell tenni gyorsan a tejfeles dobozt). Ha sikerül, az eger kiesett a játékból. Az győz és lehet a macska, aki legutolsónak marad a játékban.

Fejleszti még: vizuális figyelem, szem-kéz koordináció, versengési képesség

34. Fényképész (6 éves kortól; 1-25 gyermek)

Párban játsszák a gyermekek. Az egyik a fényképezőgép, a másik a fényképész.

A fényképészt játszó gyerek előtt áll a másik játékos. Aki hátul áll, megfogja a társa vállát, aki elől áll, becsukja a szemét. A hátul álló szóval irányítja társát, mennyit lépjen előre, jobbra vagy balra, illetve álljon meg. Ekkor a fejét irányítja le vagy föl, abba az irányba, amit szeretne lefényképezni, vagyis a kamerával láttatni. Ha beállította, a fejére teszi a kezét, erre a jelre az elől álló játékos kinyitja a szemét, vagyis exponál. Aki hátul áll, ötig számol, majd szembefordulnak egymással, és a „fényképezőgép” elmondja, mit látott. Ha sikerült a kép, vagyis megegyezett azzal, amit a fényképész akart, jó volt a beállítás. Ha nem, megbeszélnek, mit szeretett volna fotózni. Így kölcsönösen informálják egymást a környezetükben található tárgyokról. Ezután szerepet cserélnek.

Fejleszti még: figyelemkoncentráció, szem-kéz koordináció, kommunikációs képességek

(A fejezet játékait BAUM, HEIKE (2003): *Tapintás, szaglás, látás, hallás – érzékelésen alapuló játékok*: 21-30. p., FEHÉR ANNA (2006): *Játszunk? Természetesen!*: 34-37. p., GYARMATHY ÉVA (2003): *Játékkatalógus*: 71-75. p., PINCZÉSNE PALÁSTHY ILDIKÓ (2002): *Tanulási zavarok, fejlesztő gyakorlatok*: 31-43. p., LUKÁCS JÓZSEFNÉ – FERENCZ ÉVA (2010): *Itt a tavasz, fut a tél, kis méhecske döngicsél /fejlesztő játékok gyűjteménye/*: 15-19. p. kötetekből válogattam.)

C) HALLÁS

1. *Hol ketyeg?* (3 éves kortól; 3—25 gyermek) Eszköz: hangosan ketyegő óra

Egy gyermeket küldjünk ki a szobából. Rejtsük el az elég hangosan ketyegő órát úgy, hogy ne lehessen látni. csak hallani, pl. ajtó, könyv mögé, szekrény alá stb. Hívjuk be a keresőt, aki a legnagyobb csendben körbejárja a szobát, és figyelni az Óra hangját. Ha már meghallotta és tudja az irányt. Akkor igyekszik megállapítani az óra helyét. Erre csak egész nagy csendben lesz képes. Ha megtalálta, más megy ki helyette. *Fejleszti még: auditív figyelem*

2. *Hangkeresés* (3 éves kortól; 2—25 gyermek)

Egy gyermeket kiküldünk a szobából, egy másikat pedig elbújtatunk valahová pl. szék mögé, asztal alá, sarokba stb., hogy ne lehessen látni. Behívjuk a keresőt, aki megáll az ajtóban, és figyelni, hogy merről hallja az elbújt gyermek hangját. Aki elbújik, az néhány hangot énekelve Jelzi hollétét, pl. „itt vagyok” vagy „keress meg” szavakat énekelve mondja, esetleg nyávog vagy ugat. Addig játsszák, míg a kereső rá nem talál. új szereplőkkel lehet folytatni. Kis gyermekek kedvelt játéka, nagy öröm és sikerélmény, ha megtalálják a bújót. *Fejleszti még: auditív figyelem*

3. *Hol szól a csengő?* (3 éves kortól; 3-25 gyermek)

Három gyermeknek kendővel kössük be a szemét, és vigyük őket a szoba három különböző pontjára. Mindegyiket forgassuk meg jól a tengelye körül, hogy ne tudjon tájékozódni. Valahol a szobában, lehetőleg a három gyermektől egyenlő távolságra megszólaltatunk egy csengőt. A bekötött szeműeknek oda kell menniük, ahol a csengő szól. Aki először ér oda, az a győztes. *Fejleszti még: auditív figyelem*

4. *Csöpörög az eső* (3 éves kortól; 3—40 gyermek)

A gyermekek egyenes háttal asztal mellett ülnek, kezüket az asztalra fektetik. A játékvezető különböző vezényszavaira meghatározott ujj- és kézmozgásokat végeznek, amivel hangutánzó zörejeket hoznak létre. Így a csendes esőtől egészen egy nagy viharig fokozhatjuk a játékot. A sorrendet nem szükséges betartani, kedvünk és belátásunk szerint válogathatunk a felhasználandó vezényszavakban. Csöpörög az eső: felhúzott ujjakkal felváltva ütögetik az asztalt, hogy a körmük is odaérjen, mintha zongoráznának.

- o Szitál: nyújtott ujjakkal zongoráznak
- o Esik: két mutatóujjat felváltva ütik az asztal széléhez
- o Jégeső: az ujjpercek csontos végével kopognak
- o Szélvihar: kezeket fej felett lóbálják, mintha fákat fújna a szél
- o Hóvihar: kezeket fel-le mozgatják, mintha a hó szállingózna
- o Mennydörög: ököllel dörömbölnék
- o Villámlik: mindenki felemeli a kezét
- o Bumm: egyszerre lecsapják a tenyereket az asztallapra
- o Kisüt a napocska: egy kezét a magasba nyújtják, és az ujjakat szétfeszítik, mintha napsugár lenne
- o Lemegy a nap: ökölbe szorított kezüket lassan ölükbe engedik.

Ha már jól ismerik a játékot, behunyt szemmel még jobban figyelhetnek a hangokra. Asztal mellett ülve, hosszabb ideig tartó várakozásnál, pl. ebéd előtt jól alkalmazhatjuk ezt a játékot. A vezényszavakat fokozatosan tanítsuk meg a gyermekeknek, és szigorúan tartassuk be velük a mozdulatokat, nehogy fegyelmezetlenné válják a játék.

Fejleszti még: kar- és a kéizmokat erősíti, finommotorika

5. Esik az eső (3 éves kortól; 1 - 25 gyermek)

Az óvónő két kis követ ütöget egymáshoz, ezzel jelezve, hogy esik az eső. A gyerekek közben csendesen járkálnak a csoportszobában. Amikor azonban az óvónő már nem ütögeti össze a köveket, a gyermekeknek gyorsan meg kell állniuk. Ha az óvónő újra elkezd a neszezést, a gyermekek újra sétálni kezdenek.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, vizuális figyelem

6. Kismadárka (3 éves kortól; 10-25 gyermek)

A gyermekek félkörben helyezkednek el, néhány lépéssel előttük, nekik háttal ül az egyik játékos. A játékvezető úgy üljön a középső gyermek mellé, hogy fejét az ő ölébe hajthassa. Így biztos, hogy nem tud majd leskelődni. Amikor a középső gyermek azt mondja, hogy „Kismadárka, adj egy hangot!”, akkor a Játékvezető rámutat valakire, akinek hangosan azt kell válaszolnia, hogy „Kukurikij!”. A kérdező anélkül, hogy hátranézne, Igyekszik kitalálni, hogy melyik gyermek szólt. Ha eltalálta, helyet cserélnek, és így folytatják tovább a Játékot. Ha nem találta el, akkor a játékvezető még kétszer mutathat rá ugyan- erre a gyermekre. Amennyiben a kérdező most sem találta ki, akkor más gyermekre kell mutatni. Csak akkor játszhatjuk ezt a játékot, ha a gyermekek már jól ismerik egymást és képesek a hangokat megkülönböztetni. Nehezíthetjük a játékot úgy, hogy más madárhangot adnak ki, vagy pedig elváltoztatják a saját hangjukat. *Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális figyelem*

7. Beszélő állatok (3 éves kortól; 10-25 gyermek)

A kiválasztott gyermek az óvónő fülébe súgja, milyen állat hangját akarja utánozni.

A hang alapján a többiek kitalálják. Aki tudja, kézfeltartással jelzi.

Az óvónő egy gyermeket megkérdez. Ha jól válaszol, ő lesz a következő hang bemutatója. Ügyelni kell arra, hogy minden gyerek sorra kerüljön.

Fejleszti még: auditív figyelem, fegyelem

8. Mit dobtam le? (3 éves kortól, 1-25 gyermek) Eszköz: hangot adó tárgyak: babzsák, kulcsosomó, gyufásdoboz

Az óvónő leejt háromféle tárgyat – babzsák, kulcsosomó, gyufásdoboz – úgy, hogy a gyerekek lássák, majd ugyanezt teszi paraván mögött. A gyerekeknek ki kell találniuk, hogy mit dobott le az óvónő.

Fejleszti még: auditív figyelem, auditív emlékezet, fegyelem

9. Sziszegés (3 éves kortól, 1-25 gyermek)

A gyermekekkel szemben foglal helyet az óvónő, akinek a kérdésére a gyerekek közösen vagy egyénileg válaszolnak.

Hogyan sziszeg a kígyó? sz-sz-sz

Hogyan zümmög a légy? z-z-z

Hogyan hívjuk a cicát? c-c-c

Hogyan pöfög a mozdony? s-s-s

Hogyan búg a repülőgép? r-r-r vagy zs-zs-zs

Fejleszti még: auditív figyelem, hangképzés

10. Állatsuttogó (3 éves kortól, 5-25 gyermek)

A gyerekek körben ülnek. Az óvónő a szemével jelez valamelyik gyereknek, aki elsuttog egy - általa választott - állatnevet, a többiek, ha kitalálják, utánozzák az állat hangját, mozgását.

Fejleszti még: auditív figyelem, fegyelem

11. Lopakodás (4 éves kortól, 1-25 gyermek)

A gyerekek nagy körben a földön vagy széken telepsznek le, egyikük bekötött szemmel középen ül. A játékvezető a körön kívül helyezkedik el, és valakire rámutat. Ez a játékos nagyon óvatosan középre lopakodik, lehetőleg úgy, hogy semmiféle zajt ne okozzon, Mindenki nagy csendben figyel, nehogy a hunyót megzavarja valami más hang. A hunyó igyekszik megállapítani, hogy merről közelítik meg őt, és arra mutat, amerre a pajtását hiszi. Ha eltalálja helyet, cserélnek, ha nem, továbbra is ő marad középen.

Fejleszti még: auditív figyelem, fegyelem, mozgáskoordináció

12. Dobkereső (4 éves kortól, 1-25 gyermek) Eszköz: dob, dobverő

A gyerekek hátradugott kézzel körbe állnak. A kör közepén egy gyerek arcát kezébe rejtve ezt mondja:

Hunyó vagyok, gyerekek, Aranydobot keresek.

A játékvezető csendesen valakinek a kezébe adja a dobát és dobverőt. A gyerek egyet - kettőt ráüt a dobra, és visszaadja a játékvezetőnek. Csak ezután veheti le a hunyó a kezét, és így folytatja a verset:

Volt nekem egy aranydobom, Elvesztettem aranyhídon,

Tarka szarka fel is kapta, Ennek a fiúnak (kislánynak) adta.

Ha kitalálta, hogy ki dobolt helyet cserélnek, ha nem utána más gyerek kerüljön középre.

Fejleszti még: auditív figyelem, fegyelem, emlékezet

13. Melyik dal? (4 éves kortól, 1-25 gyermek)

Olyan dalokat énekeljünk szöveg nélkül, amelyeket mindegyik gyerek ismer. Aki felismeri, az dúdolhatja a következőt.

Fejleszti még: auditív figyelem, fegyelem, auditív emlékezet

14. Kinél van a babzsák? (4 éves kortól, 1-25 gyermek) Eszköz: babzsák

A gyermekek körben ülnek, és egészen halkán babzsákot adogatnak kézről kézre. A kör közepén ül egy gyermek bekötött szemmel. Ő a hunyó, aki a nagy csöndben igyekszik megállapítani a babzsák hollétét. Ha valamely irányból zörrenést hall, akkor arra mutat. Ha valóban ott van a zsák, akkor azzal a gyermekkel cserél helyet, akinél a babzsákot felfedezte. Ha nem folytatódik a játék.

Feltétele: Teljes csend, mert a babzsák halkán zörög.

Fejleszti még: auditív figyelem, fegyelem

15. Pottyán, puffan (4 éves kortól, 1-25 gyermek) Eszköz: használati tárgyak

Készítsünk össze a játék megkezdése előtt olyan tárgyakat, amelyek leejtéskor különböző zajt okoznak, pl. könyv, olló, labda, babzsák, építőkocka stb.

Paraván mögött ejtsük le egyenként a tárgyakat, és a játékosok ezek hangját teljes csendben és feszültségben figyeljék. Minden leejtett darab után megmondhatják, hogy mit hallottak.

Ha nem találják el, mutassuk meg a tárgyakat, hogy tanuljanak belőle.

Fejleszti még: auditív figyelem, fegyelem

16. Mit hallasz? (4 éves kortól, 1-25 gyermek) Eszköz: hangot adó tárgyak
Hasonló az előzőhöz, de ennél olyan tárgyakat gyűjtünk össze, amelyekkel hangot tudunk létrehozni, pl. csengőt, dobot, gyufásdobozt, ceruzás dobozt, gyöngyöt stb.
Nehezíthetjük úgy, hogy a sorrendet is jegyezzék meg, és csak a végén mondják el mit hallottak. Általában annyi hangot tudnak jól megjegyezni, ahány évesek.
Fejleszti még: auditív figyelem, fegyelem, auditív szeriális emlékezet

17. Kukk! (4 éves kortól, 1-25 gyermek) Eszköz: kendő
A gyermekek kézfogással körbe állnak. Együknek bekötjük a szemét, és beállítjuk a körbe. A kör elindul, és addig megy, amíg a középen álló fel nem emeli a kezét. Ekkor megállnak. A középső valakihez odamegy, és egyik ujjával megérintve azt mondja: „Kukk!„. A megérintett ugyanolyan hangmagasságban válaszol: „Kukk!„. A kérdező több hangmagasságban is kérdezhet, amíg ki nem találja, kit érintett meg. Ha sokáig hiába próbálkozik, más gyerekhez menjen. *Fejleszti még: auditív figyelem, fegyelem*

18. Hol a pénz? (4 éves kortól, 1-25 gyermek) Eszköz: pénzérme, kendők
Három gyerek egymás mellé áll, majd bekötik a szemüket. A játékvezető csendesen távolabb megy és egy pénzdarabot, úgy ejt le, hogy hallani lehessen. A játékosok elindulnak és ott állnak meg, ahol a pénz sejtik.
Az győz, aki legközelebb áll meg a pénzhez.
Fejleszti még: auditív figyelem, fegyelem

19. Mit nyitottam ki? (4 éves kortól, 1-25 gyermek)
Az óvónő kinyitja a csoportszoba ajtaját, ablakát, a babaszoba szekrényét, úgy, hogy a gyerekek látják és hallják. Ez után egy gyerek eltakarja a szemét és így próbálja felismerni, hogy mit nyitott ki az óvónő. Miután megmondta, a csoport egyik tagja megmondja, hogy eltalálta-e. Minden gyerekre kerüljön sor, aki részt vesz a játékban.
Fejleszti még: auditív figyelem, fegyelem

20. Kopogós (4 éves kortól, 1-25 gyermek) Eszköz: papírból vagy filcből készült egerek, ceruza
A gyerekek az asztal körül ülnek. Az asztalon kisegerek vannak papírból vagy filcből. Az óvónő egy ceruzával az asztal lapjára koppint alulról, hogy a gyerekek ne lássák, csak hallják. A játékban résztvevők csendben figyelik a kopogásokat, és annyi egeret húznak maguk elé ahány koppanást hallottak. Ezután megbeszélik, ki hallotta jól. Elég, ha csak háromig számolunk ebben a csoportban.
Fejleszti még: auditív figyelem, fegyelem

21. Mit gyűrtem össze? (4 éves kortól, 1-25 gyermek) Eszköz: alufólia, újságpapír, rajzlap, paraván
Az óvónő összegyűr egy darab alufóliát, egy újságpapírt, egy rajzlapot úgy, hogy a gyerekek lássák, majd ugyanezt teszi paraván mögött. A gyerekek hallás után találják ki, mit gyűrte össze az óvónő!
Fejleszti még: auditív figyelem, fegyelem, auditív emlékezet

22. Csend gyakorlat (4 éves kortól, 1-25 gyermek)
Nyitott ablaknál pár perces moccanás-mentes csendben figyelik a kintől beszűrődő hangokat. Utána megállapítják, ki tudja a legtöbb hangot megkülönböztetni, megnevezni.
Fejleszti még: auditív figyelem, fegyelem, auditív emlékezet

23. Koszorú, koszorú című dalos játék (4 éves kortól, 10-25 gyermek) Eszköz: virágkoszorú
Fejleszti még: auditív figyelem, fegyelem, auditív emlékezet

24. Hangok felismerése magnóról (4 éves kortól, 1-25 gyermek) Eszköz: magnó/CD-lejátszó, hanglótó játékok

Állatok, járművek, gépek hangjának felismerése. (Ez környezeti foglalkozásba is beépíthető)
Fejleszti még: auditív figyelem, fegyelem, auditív emlékezet

25. Csendestársak (4 éves kortól; 5-15 gyermek) Eszköz: kendő

Egy gyermek középen ül, bekötött szemmel, a többiek körben járnak halkan. Közben a csoportvezető rámutat valakire, aki csendben leül a középső gyerek mellé, majd így a többi, addig, amíg a középső észre nem veszi, hogy valaki odaült mellé, mert ha meghallja, akkor rámutat, hogy: „Itt vagy!”.

Fejleszti még: auditív figyelem

26. Kutya meg a csontja (4 éves kortól; 5-15 gyermek) Eszköz: bot

Egy gyerek középen ül, előtte egy bot. Ő a kutya, aki csukott szemmel, lehajtott fejjel alszik. A többiek közül valaki megpróbálja elcsenni a „csontot”. Ha zajt hall a kutya, rámutat az irányra, amerről hallotta. Ha sikerült ellopni a csontot, az lesz a kutya, aki megszerezte. Ha meghallotta a kutya, a tolvajnak vissza kell vinnie a csontot.

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális figyelem

27. Az őr és a tolvajok (4 éves kortól; 5-25 gyermek) Eszköz: szék, kincs: kiskosár vagy faládika, kendő

Az őr bekötött szemmel a széken ül. A kincs a szék alatt van. Egyszerre hárman indulnak a szék felé, hogy megszerezzék a kincset. Az őrnek rá kell mutatnia arra, akit meghallott, aki kövé dermed. Ha az őr mindegyiket leleplezte, jutalmat kap, és új őrt nevezünk ki. Ha valakinek sikerült megszereznie a kincset, ő lesz az új őr.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás

28. Sötétben, a hangerdőben (4 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: kendő

A gyerekek össze-vissza állnak a teremben, ők a fák. Egy bekötött szemű társuk keresztül megy az erdőn. Hogy ne menjen neki a fáknak, azok mindenféle hangot adnak, ha a közelükbe ér.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, vizuális figyelem

29. Papagáj játék (4 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: kendő

A játékvezető egy értelmetlen szótagsor kíséretében dobja a labdát a gyerekeknek, aki úgy dobja vissza, hogy közben megismétli a hallott szöveget. Pl.: la-le-li-ja, su-po-di-ko, do-re-mi-ja.

Fejleszti még: auditív figyelem, auditív emlékezet

30. Találd el, ki vagyok? (4 éves kortól; 10-25 gyermek)

Egy gyermek az óvónő ölében huny, a többiek körben ülnek. Akire az óvónő rámutat, az a hunyó mögé áll, és azt mondja: Találd el, ki vagyok? A hunyó a pajtása nevét mondja, ha kitalálja. Most a kérdező lesz a hunyó. Folytatódik a játék, lehetőleg addig, amíg minden gyermekre sor kerül.

Nehezíteni lehet a feladatot azzal, hogy a gyermekek énekelve kérdeznek, vagy elváltakoztatják a hangjukat.

Fejleszti még: auditív figyelem

31. Mi van a dobozban? (4 éves kortól; 2-6 gyermek) Eszköz: konzervdobozok, gombok, gyufaszálak, pénzérmék stb.

Konzervdobozokba különböző anyagú tárgyakat teszünk. Megmutatjuk a gyermekeknek, aztán összekeverjük a dobozokat. Hallás után kell megkülönböztetni őket, mikor a játékvezető megrázza a dobozokat. Ki ismeri fel a hangjáról?

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális figyelem

32. Magasan és mélyen (4 éves kortól; 2-25 gyermek)

Mély hangra guggolva, magas hangra lábujjhegyen járnak a gyerekek. Lehet valamilyen hangszert is használni, de lehet magas, ill. mély hangon beszélni, énekelni is.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, nagymozgás

33. Ismerd meg a hangját (4 éves kortól, 1-25 gyermek)

A gyermekek kézfogással kört alakítanak. Egy gyermeknek bekötik a szemét, és a kör közepére állítják. Adott jelre a kör elindul, a bekötött szemű gyermek a körben járók közül valakinek megérinti a vállát, akinek valamilyen állat vagy tárgy hangját kell utánoznia. A hangról a bekötött szemű gyermeknek fel kell ismernie társát. Ha felismerte, helyet cserélnek, ha nem a játék újból kezdődik.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, nagymozgás

34. Melyik hangszer szól? (4 éves kortól, 1-25 gyermek) Eszköz: gyermekek által ismert hangszerek

A gyermekek félkörben ülnek, az előttük lévő asztalra hangszereket helyez az óvónő. Pl.: furulyát, dob, hegedűt, cintányért, triangulumot, metallofont, xilofont stb. Egy gyermeknek bekötjük a szemét, és kissé távolabb állítjuk az asztaltól. Az óvónő megszólaltatja az egyik hangszert. A bekötött szemű gyermeknek fel kell ismernie, és meg kell neveznie, hogy melyik hangszer szól. Ha először nem találja el, még kétszer próbálkozhat, majd új játékkal és hangszerrel folytatódik a játék.

Feltétele: a gyermekek előzőleg már hallották mindegyik hangszer hangját.

Fejleszti még: auditív figyelem

35. Mit téptem el? (4 éves kortól, 1-25 gyermek) Eszköz: selyempapír, rajzlap, fólia

Az óvónő selyempapírt, rajzlapot és fóliát tép úgy, hogy a gyerekek látják és a tépés hangját is, figyelik. Ez után úgy tép az óvónő, hogy a gyerekek csak hallják, de ne lássák. Így kell kitalálniuk, hogy mit téptek el az óvónő.

Fejleszti még: auditív figyelem

36. Erre csörög a dió! (4 éves kortól, 10-25 gyermek)

Egy gyereknek bekötjük a szemét. A többi gyerek körülötte ugrál, tapsol, és közben ezt mondogatja:

„Erre csörög a dió, arra meg a mogyoró!” A bekötött szemű gyerek igyekszik valakit megfogni. Ha ez sikerül az elfogott lesz a fogó. A fogóhoz nyúlni nem szabad!

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, vizuális figyelem

37. Gyors, lassú érzékeltetése (4 éves kortól, 1-25 gyermek) Eszköz: szélmalom

Papírból vagy spatulából szélmalmost készítünk. A gyermekek forgatják kézzel a lapátját, s mondogatják a verset:

Lassan forog a kerék,
Hogyha vize nincs elég,
De ha vize van elég,

Gyorsan forog a kerék.
Gyorsan forog a kerék,
Hogyha vize van elég,
De ha vize nincs elég,
Lassan forog a kerék.

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális figyelem

38. Páros suttogó (4 éves kortól, 10-24 gyermek)

A gyermekek párban állnak. Egyikük elsuttog egy szót, a másikuk hangosan elismétli. Az a pár nyer, amelyik ritkán téveszt.

Fejleszti még: auditív figyelem

40. Névsuttogó (4 éves kortól, 10-25 gyermek)

A gyermekek a székek előtt állnak. Az óvónő a nevüket vagy a jelüket suttogja. Aki meghallja a nevét (vagy jelét) leül.

Fejleszti még: auditív figyelem

41. Tengeri kikötő (5 éves kortól; 6-7 gyermek) Eszköz: kendők

Néhány gyermek lesz a bója, három bekötött szemű gyermek pedig összekapaszkodva a tengerjáró hajó. A bóják hangjelzéssel irányítják a kikötőbe a hajót. Az első gyermek nagyon lassan tapsol, a második gyorsabban, stb. Ezt követve jut el a hajó a dokkba. Lehet hangmagasság variálásával is játszani.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, vizuális figyelem

42. Bögrezene (5 éves kortól; 2-10 gyermek) Eszköz: üvegpoharak vagy bögrék, fémálca vagy kanál

Poharakba vagy bögrékbe különböző mennyiségű vizet töltünk. A gyerekek a pohár megütésekor hallott hang alapján megállapítják, hogy melyik mennyiséghez tartozik magasabb vagy mélyebb hang. Utána hallás után sorba rendezik a poharakat, vagy színes bögrékkel lehet kitalálást is játszani – melyiket ütötte meg az óvónő?

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális figyelem

43. Hol szólsz kispajtás? (5 éves kortól; 4-10 gyermek)

Egy gyermek a fal felé fordulva kérdezi a fenti mondatot, egy társára rámutatunk, aki válaszol valamit. A kérdezőnek ki kell találnia, hogy ki válaszolt. Ha sikerül, a válaszadó megy kérdezni, ha nem akkor ismét ugyanaz kérdez. (3-4 sikertelen próbálkozás után váltsuk le a kérdezőt!) Ha már jól felismerik egymás hangját, akkor lehet torzítani a beszédet, így nehezítve a felismerést. *Fejleszti még: auditív figyelem*

44. Hang-irányjelző (5 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: használati tárgyak

A gyerekek körbe ülnek, és az ölükbe hajtják a fejüket. Az óvónő hangtalanul odamegy ahhoz a tárgyhöz, amivel zajt kelt, majd visszasettenkedik a helyére. A gyerekek akkor emelhetik fel a fejüket, amikor szól az óvónő, hogy „szabad”. Ekkor, aki tudja, mivel keltett zajt az óvónő, jelentkezik, és megmutatja. (Lehet szekrény vagy bejárati ajtó nyitása, csukása, fiók ki-be húzása, asztalon kopogás, bármi.)

Változat: Egy helyben marad mindenki, az óvónő is. A gyerekek végig csukott szemmel maradnak, és a jobb kezükkel abba az irányba mutatnak, ahonnan azt a hangot hallják, amit az óvónő megnevez. Például: gyerekhang, autó zaja, vonatfüty, madárfüty, kalapálás stb. (Éppen azt, amit a környezetben lehet hallani.)

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, vizuális figyelem

45. Hangtérkép (5 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: járműveket, madarakat, férfit, nőt, gyereket ábrázoló képek, papírlap

A gyerekek az udvaron szétszóródnak, leülnek, és csukott szemmel fülelnek. (Ha lehetséges lefekszenek a földre.)

A járműveket, madarakat, férfit, nőt, gyereket ábrázoló képek közül kiválogatják azokat, amelyeknek a hangját hallották. Egy lapon, amelyiknek a közepén egy kör van (ebben a körben jelképesen ők állnak) nyilakat húznak abba az irányba, amerről a hangokat hallották. Elhelyezik a kiválasztott képeket a megfelelő helyre.

Változat: megpróbálják lerajzolni a kör köré a lapra az irányoknak megfelelően azt, aminek a hangját hallották.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, vizuális figyelem

46. Kismalacok és a farkas (5 éves kortól; 10-25 gyermek)

Egy gyereknek bekötjük a szemét, ő a farkas. A többi gyermek kismalac, a farkas körül helyezkednek el. Az óvónő a koca, aki rőf-rőf-rőf-rőf hangokkal hívja a kicsinyeit. A kicsinyei szintén négy rőfögéssel válaszolnak, de senki nem mozdul el a helyéről. A farkas a hangok alapján próbálja megfogni a kismalacokat. Akit megtalált és megérintett, az kiáll a játékból.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, vizuális figyelem

47. Jön a vihar (5 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: ritmusbotok

A gyerekek a terep egyik szélén felsorakoznak. Az óvónő a hátuk mögött jelzi a vihar közeledtét, két fadarab összeütögetésével. A gyerekek hazasietnek (kijelölt helyre) csendben lépegetve, hogy meghallják, mikor jelez az óvónő. Addig lépegethetnek a kijelölt hely felé, amíg hallják a jelzést. Ha az abbamarad, mozdulatlanul megállnak, ha meghallják, újra elindulnak. Aki téveszt, és nem áll meg azonnal vagy nem indul azonnal, kiesik a játékból.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, vizuális figyelem

48. Pingvinsalád (5 éves kortól; 10-25 gyermek)

A gyerekek párt választanak maguknak, megbeszélik, ki lesz az anyuka vagy apuka, és ki lesz a gyermek. Az anya vagy az apa hátulról átöleli gyermekét, és úgy totyognak be a pingvinóvodába. (A pingvinek is így védik a kicsinyeiket a hidegtől.) Délután jönnek a szülők a kicsinyeikért, akik háttal állnak az ajtónak. Az óvónő rámutat egy szülőre, aki megszólal: „Gyere, kisfiam (kislányom)”. Aki felismeri a szülője hangját, megfordul, odamegy hozzá, és átölelve egymást, hazatotyognak. Folytatódik a játék. Aki nem ismeri fel a szülője hangját, az nem tud hazamenni.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás

49. Hangutánzás (5 éves kortól; 10-25 gyermek)

Egy gyermek csukott szemmel, háttal ül a többieknek. Az óvónő választ egy másik gyermeket, aki a kártyák közül húz egyet. A kártyákon állatok képe van. Utánozza az állat hangját, a hunyónak ki kell találnia, ki az, aki megszólalt. Ha kitalálta, a társa ül le hallgatózni. Folytatódik a játék.

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális figyelem

50. Hangverseny (5 éves kortól; 10-25 gyermek)

Az óvónő egy gyermek háta mögött hangszert szólaltat meg. A gyermeknek ki kell találnia, melyik hangszer hangját hallotta. Ha jól ismerik már a hangszerek hangját, választ az óvónő segítőtársakat, és egyszerre 2-3 hangszert szólaltatnak meg egy időben. Mindegyiket meg kell neveznie a háttal álló gyerekeknek.

Változat

Különböző anyagból készült tárgyakat szólaltatunk meg. A feladat ugyanaz, mint az előzőnél.

Például:

- üvegpooharat,
- fakockát,
- fém evőeszközt,
- papírt zörgetünk,
- műanyag edényt ütögetünk. *Fejleszti még: auditív figyelem*

51. Postások (5 éves kortól; 10-25 gyermek)

A résztvevők körbe ülnek. Az óvónő vagy egy gyermek küld hangpostát. Az útvonal mindig balról jobb irányba halad. A feladó a mellette álló gyermeknek a fülébe súg egy szót, aki továbbadja a következő gyermeknek, és így megy tovább, amíg végig nem ér. Az utolsó gyermek hangosan kimondja a hallott szót, a feladó megmondja, hogy valóban azt a szót adta-e postára. Most egy másik gyerek lesz a feladó.

Változat

Egy utasítást indít el a feladó, amely egyszerű cselekvésre szólítja fel azt a gyermeket, aki utolsóként kapja meg az üzenetet. Az a gyermek szó nélkül feláll, és végrehajtja az utasítást. (Például: „Állj fel, és nyisd ki az ajtót, majd csukd be!”, vagy „Vakard meg a fejed!”.) A feladó elmondja, ezt akarta-e. *Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás*

52. Zeneszóval (5 éves kortól; 10-25 gyermek)

Halkan szól a zene, az óvónő rövid, kitalált történetet mond, amelybe beleszövi egy-egy gyermek nevét. Aki meghallja a nevét, az feláll, és a játék végéig állva marad. Addig szól a történet, amíg már mindenki áll. Egymást figyelmeztetni nem szabad. Aki nem veszi észre, hogy elhangzott a neve, az kiesik a játékból.

Változatok

– Ugyanaz, mint az előző, de nem gyermekek nevét szövi az óvónő a történetbe, hanem állatok vagy növények neveit. Előre megbeszélik, hogy milyen szó elhangzása esetén kell felállni. Például a megbeszélt „varázsszó” a tulipán. Csak akkor állhatnak fel, ha azt hallják, miközben több virág neve is elhangzik a történetben. Aki téveszt, kiesik a játékból.

– Ugyanaz, mint az előző, de a gyermekek a játék előtt azonos kártyacsomagot kapnak, abból kell kivenniük azokat a képeket, aminek a nevét hallották. Az elhangzás szerinti sorba kell rakni a történet végén a képeket. A csoport fejlettsége határozza meg, hány képet lehet gyűjteni, és milyen hosszú legyen a történet. *Fejleszti még: auditív figyelem*

53. Zenélő kavicsok (5 éves kortól; 10-25 gyermek)

A gyermekek körbe állnak, mindenkinél 2-2 kavics van. Behunyják a szemüket, és az óvónő a hátuk mögött csendben körbejár. Akinek megérinti a hátát, az elkezd összeütögetni a kavicsot. Ne a közvetlen egymás mellett állók hátát érintsük meg. Ha már mindenki ütögeti a kavicsot, picit várunk, és újra elindulunk körbe. Akinek megérintjük a hátát, immár másodszor, az abbahagyja a kavicsok összeütögetését. Amikor már csend lesz, kinyithatják a szemüket. Közben beszélni nem szabad, de a játék befejeztével megkérdezhetjük, mi jutott eszükbe, amikor csukva volt a szemük.

Fejleszti még: auditív figyelem, bőrzékelés

54. Kakukk, hol vagy? (5 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: kendő

Egyik gyereknek bekötjük a szemét, a párja lesz a kakukk, aki valahol a szobában elhelyezkedik. A bekötött szemű mondja a fenti kérdést, a másik válaszol, hogy „kakukk”, így kell megtalálnia őt. Lehet egyszerre több párral játszani, mindenkinek más madara van – veréb, galamb, kacska, csibe, varjú stb. –, azt kérdezik, hogy „madárkám, hol vagy?”, és a párjának a megfelelő hangon kell válaszolnia. A madárkának figyelnie kell, mikor szól az ő párja.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás

55. Hangfolyam (5 éves kortól; 10-25 gyermek)

Egy gyermek egy állat hangját utánozza, a mellette ülő átveszi tőle, majd a következő, és így tovább, amíg vissza nem ér az indítóhoz. Amikor visszaérkezik, egy kis ideig csend lesz, majd egy másik gyerekre mutat az óvónő, aki egy újabb állat hangját indítja. A játék menete ugyanaz, mint az előbb.

Változat: Mindkét irányba indul a hang, de senki nem hagyja abba, aki átvette. Aki már átvette a hangot, az feláll. Amikor már mindenki áll, akkor elhallgatnak, majd leülnek a gyermekek, ezután újból indulhat a játék, másik állat hangjának utánzásával.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás

56. Állatok szállítása hajóval (5 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: szőnyeg, kréta

A hajóra állatok szállnak fel. (Szőnyeg vagy az udvaron kijelölt hely lehet a hajó.) A hajóra egy keskeny palló vezet fel a víz fölé. (Krétával rajzolt vagy ragasztószalaggal kijelölt keskeny út.) Először a négy lábú állatok mehetnek fel sorban, egyenként utánozzák valamelyik állat hangját. Akinek sikerült, és a többiek kitalálják, melyik állatot utánozta, az felmehet. Ha a palló mellé lép, vízbe esett. Miután kimászott a vízből, a sor végére kerül, újra kell jönnie. Mindenkinek nagyon kell figyelnie, mert ugyanazt az állatot nem lehet utánozni.

Kiesik a játékból az, aki olyan állat hangját utánozta, ami már a hajón van, aki nem négy lábút utánozott, és az is, aki másodszor is vízbe esik.

Változat sokféle lehet, például:

- háziállat hangját kell utánozni (mindegy hány lába van),
- madárhangot kell utánozni.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, vizuális figyelem

57. Kanálzene (5 éves kortól; 4-8 gyermek) Eszköz: gyermekenként két kanál

Mindenkinek két kanala van, zene ritmusát ütik, vagy saját éneküket kísérik. Először mindenki maga, majd párosával, négy kanállal, körben állva a szomszédok együtt.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, vizuális figyelem, együttműködési készség

58. Ritmusposta (5 éves kortól; 5-25 gyermek)

Az első gyereknek tapsolunk egy egyszerű, rövid ritmust, ő a következőnek stb. Titkos ritmust egymás után ütögetve adnak tovább úgy, hogy oszlopban állnak és a legutolsó kezdi.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, vizuális figyelem

59. Hányat tapsoltam? (5 éves kortól; 5-25 gyermek)

Egyszerű ritmust tapsol a vezető, a gyerekek megmondják, hányat tapsolt. Ne legyen öt-hat tapsnál hosszabb a feladat. *Fejleszti még: auditív figyelem*

60. Hettyenpitty (5 éves kortól, 10-25 gyermek)

A gyermekek körben ülnek, kisszéken. Egy gyermek szemét bekötjük, kezébe kispárnát adunk. A párnával tapogatva elindul a körben. Valakinek az ölébe teszi a párnát, ráül, és azt

mondja: hettyenpitty. Az illető csak annyit felel: pitty. Ebből az egy szóból kell felismerni, hogy kinek az ölében ül, ha nem tovább próbálkozik.

Ez a játék a különböző hangok gyakorlására is alkalmas:

szittyenszotty – válasz: szotty

szuttyonszutty – válasz: szutty

kittyenkotty – válasz: kotty

cippencupp – válasz: cupp

csittencsatt – válasz: csatt stb.

61. Hosszú, rövid érzékeltetése (5 éves kortól, 1-25 gyermek)

Gurítsd röviden a labdát! Gurítsd hosszan a labdát!

Lépj rövidet! Lépj hosszút!

Rajzolj pöttyöt! Rajzolj hosszú vonalat!

Csöngess röviden! Csöngess hosszan!

Húzd a gumit rövidre! Húzd a gumit Hosszúra!

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, vizuális figyelem

62. Vízöltés (6 éves kortól; 2-4 gyermek) Eszköz: tál vagy tálca, kancsó, poharak, kendő

Bekötött szemmel kell egy kancsóból megtölteni a tálcán álló poharakat. Az a legügyesebb, aki hallás után a legpontosabban tele tudja tölteni, és nem folyik ki.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, vizuális figyelem

63. Hosszú szóban rövid szó (6 éves kortól; 1-4 gyermek)

Hangbirodalomban elveszett egy kicsi szócska. Ez a kicsi szó, amit meg kellene találnod: le. Mondd csak ki! Szavakat fogok mondani, talán valamelyikben megtalálod a le szócskát. Mondd meg, hol hallod a szóban, és mikor nem! Kezdhetjük? Lemez, Bori, lecsó, ablak, terem, dzseki, tele, barát, ló, belőle, leves, kakas, televízió.

Fejleszti még: auditív figyelem

64. Tempót felvenni! (6 éves kortól; 5-25 gyermek)

A vezető adja a ritmust, arra kell menetelni. Figyelem felhívása után tempóváltás – gyorsabb, lassúbb menetelés.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás

65. Tempóra állás (6 éves kortól; 5-25 gyermek)

Egy gyermek körbejár egy tempóban, a következőnek utána kell állnia, igazodni az első járáshoz, utána a következő áll be stb.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, vizuális figyelem

66. Dobbantás (6 éves kortól; 5-25 gyermek)

Körben járás, egyhelyben járás stb. Négy lépés után négy dobbantás. Lehet minden féle nem túl nehéz variációt kipróbálni.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, vizuális figyelem

67. Tapsgyakorlat (6 éves kortól; 5-25 gyermek)

A gyerekek nyugodt tempóban tapsolnak, a csoportvezető karemeléssel jelzi, hogy mikor tapsoljanak hangosan, karleengedéssel halkabb tapsot kér. Közben nem szabad tempót gyorsítani vagy lassítani, végig ugyanúgy kell tartani.

Fejleszti még: auditív figyelem, vizuális figyelem

68. Tücsökzene (6 éves kortól; 10-25 gyermek)

A gyermekek körbe ülnek. Az óvónő egy rovar megnevezésével elindítja egy gyermeknél a hangutánzást. Az első gyerektől átveszi a melléte ülő, de ahol szünet van, ott a gyermek nem mondja ki, amit a társa elindított, csak a harmadik, vagy negyedik. (Attól függ, mit utánoznak.) Előtte ezt a gyermekekkel tisztázni szükséges. Például:

- Házi tücsök hangja: cirip-szünet-cirip-szünet-cirip-szünet... Minden második gyermek mondja, a hallgató gyermek a „szünet”. (Nagyon kell egymásra figyelniük.)
- Mezei tücsök hangja: cirip-cirip-szünet-cirip-cirip-szünet... Ekkor minden harmadik gyermeknek kell hallgatnia.
- Sáska hangja: zsipp-zsipp-zsipp-zsipp... folyamatosan. Ekkor minden gyermek mondja egyszer, hogy zsipp.
- Kabóca hangja: zizizizizizizizi... folyamatosan. Ezt a hangot az átadó gyermek is tovább mondja, végül mindenki egyszerre mondja, zi.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, vizuális figyelem

(A fejezet játékeit BABIK ILDIKÓ (2004): *Zenei játékok óvodások számára*: 14-20. p., BAUM, HEIKE (2003): *Tapintás, szaglás, látás, hallás – érzékelésen alapuló játékok*: 31-44. p., FEHÉR ANNA (2006): *Játszunk? Természetesen!*: 38-42. p., GYARMATHY ÉVA (2003): *Játékkatalógus*: 76-80. p., PINCZÉSNÉ PALÁSTHY ILDIKÓ (2002): *Tanulási zavarok, fejlesztő gyakorlatok*: 31-43. p., LUKÁCS JÓZSEFNÉ – FERENCZ ÉVA (2010): *Itt a tavasz, fut a tél, kis méhecske döngicsél /fejlesztő játékok gyűjteménye/*: 19-23. p. kötetekből válogattam.)

D) BESZÉDHANGHALLÁS

Hangképzet kialakítása 4 éves kortól

1. Z-hang: méhek

1. Virágoskert (1-25 gyermek) Eszköz: kesztyű ujjain virágokkal, játék méhecske
A kesztyűt a gyermek kezére húzzuk, másik kezébe játék méhecskét adunk, ez röpköd **zümmögve** virágról virágra.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció

2. Méhecskék vagyunk (1-25 gyermek)

Guggolásból – folyamatosan zümmögve – lassan lábujjhegyre emelkednek a gyermekek, ahogy a méhek a kaptárból a fa tetejére. Ujjaik mozgatásával a repdesést imitálják. Ujjakból a méhecske kialakítása: a gyűrűs és a középső ujj összezárása, a kicsi és a mutatóujj a szárny, ezek kitartva.

Fejleszti még: egyensúlyérzék, finommotorika

3. Nektárt gyűjtő méhecskék (5-25 gyermek) Eszköz: nap fejdísz, karton felhő, 3-4 színes virág

Egy gyermek fején napot ábrázoló fejdísz van. Az óvónő kezében kartonból kivágott felhő. A padlón színes virágok. A méhecskék (gyerekek) zümmögve „repkednek” a virágos réten, amíg a nap süt, de odájukba repülnek és elhallgatnak, ha a felhő eltakarja a napot.

Fejleszti még: mozgáskoordináció, egyensúlyérzék, vizuális figyelem

4. Pórus járt mackó (5-25 gyermek) Eszköz: mackó fejdísz vagy báb

A méhek odújukban pihennek. Ha a mackó (fejdíszes gyermek) feléjük jön, akkor mérgesen zümmögve elkergetik. Ha az őrt álló méhecske jelt ad a veszélytelen röpködésre, akkor vidáman repkednek és zümmögnek a réten.

Fejleszti még: mozgáskoordináció, nagymozgások, vizuális figyelem

II. S-hang: gőzmozdony

1. Vasutas játék (10-25 gyermek) Eszköz: papírsíkok, fejdíszek, forgalomirányító tárcsa
A s hangoztatásához: papírsíkból lefektetünk két „vágányt”, a gyermekek a vágányok közé állnak. A két első gyermek fejdíszre jelzi, melyik a személy- és tehervonat. A „forgalmista” váltakozva indítja a vonatokat. A vonat jellege szerint gyorsabban vagy lassabban sístereg.

Fejleszti még: mozgáskoordináció, nagymozgások, vizuális figyelem, együttműködési képesség

2. Vonatozás terepasztalon (1-5 gyermek) Eszköz: terepasztal, kisvasút

Kis terepasztalon kacsaringós pálya, állomásokkal. A vonatok sístergő hangja felerősödik vagy elhalkul attól függően, hogy távolodnak vagy közelednek.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, türelem, vizuális figyelem

3. Vagongyárban (1-10 gyermek) Eszköz: kartonpapír, olló, ragasztó

Kartonpapírra előrajzolt formákat kivágjuk, és gőzmozdonyokat készítünk. Az elkészült gőzmozdonyokat kipróbáljuk, hol kevés, hol sok gőz adagolásával

Fejleszti még: finommotorika, szintézis, szem-kéz koordináció

4. Hangutánzás (1-25 gyermek) Eszköz: forgalmi tárcsa

Személyvonat, gyorsvonat utánzása lassú, illetve gyors hangadásokkal. A vonatok a szerint is gyorsulhatnak, hogy a forgalmistától piros vagy zöld jelet kapnak.

Fejleszti még: vizuális figyelem, auditív figyelem, mozgáskoordináció, fegyelem

5. Hegyre föl, onnan le! (1-25 gyermek)

Az óvónő kézjelének megfelelően halk és hangos, illetve rövid és hosszú sístergések.

Fejleszti még: vizuális és auditív figyelem

III. Sz-hang: kígyó

1. Kígyómama (10-25 gyermek)

Kígyómama (óvónő) sétálni viszi a kicsinyeit, közben kígyó módon beszélgetnek, azaz sziszegnek.

Fejleszti még: mozgáskoordináció, együttműködési készség

2. Kígyóvár építése (10-25 gyermek) Eszköz: föld

Az udvaron kígyók kígyóvárat építenek. Minden kis göröngy halomba illesztése sziszegve történik meg. *Fejleszti még: szem-kéz koordináció, finommotorika, együttműködési készség*

3. Táncmulatság kígyóknál (5-25 gyermek)

Ismert gyermekdalokat sziszegéssel éneklünk az eredeti szöveg helyett, erre a „zenére” tekergőznek, táncolnak a kígyók.

Fejleszti még: ritmus és tempóérzék, mozgáskoordináció

4. Napozó kígyó (5-25 gyermek) Eszköz: kígyó síkbábok vagy fejdíszek, nap fejdísz
Minden gyermek kezében kígyó síkbáb vagy fejdísz a fejükön. Egy gyermek a nap. Ha a nap kisüt (társai felé fordul), a sütkérező kígyók felállnak, napoznak, tekeregnek, sziszegnek. Amikor a nap elfordul, a kígyók lefeksznek, elhallgatnak. A játék végén megtörténik a hang és a hívójel azonosítása.

Fejleszti még: mozgáskoordináció, vizuális figyelem

5. Éhes kígyó (5-10 gyermek) Eszköz: dugóból készült kígyó, celofán szúnyogok
A játékosok asztalhoz ülnek, tenyerükön celofánból készült szúnyogot tartanak. A drótra fűzött dugóból készült kígyót egy gyermek mozgatja. Szúnyogot keresve addig sziszeg, amíg nem talál: kiveszi pajtása kezéből szerepcserével folytatódik a játék. Érdekesebb, ha a szúnyogok az asztal felett lebegve, zümmögve mozognak, így nehezebb elkapni őket.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, vizuális figyelem

IV. Zs-hang: motor

1. Motorozás (5-10 gyermek) Eszköz: székek, dobókarikák

A gyermekek a támla felé fordulva ülnek a székeken, ez a motor. Egy-egy dobókarika a kormány. „Rajt” jelzésre indulnak a motorok, zs hangoztatásával.

Változat: kormányzást utánozva és a zs hangot hangoztatva futkároznak a teremben, egymást óvatosan előzik.

Fejleszti még: mozgáskoordináció, vizuális figyelem

2. Motoros a városi forgalomban (1-25 gyermek)

A motorkerékpár kormányfogását utánozva, zs hangot hangoztatva a kijelölt helyre motoroznak. Változatos módon – halkán, hangosan, lassan, gyorsan – gyakorolhatják a hangot, miközben a megadott instrukciókat betartják:

- pihentetni kell a motorokat, hogy fel ne forrjon a hűtővíz,
- lassan haladhat a motor, mert sok a járókelő,
- valami baj van a motorral, nem szól folyamatosan,
- rövideket prüsszköl, vigyük szervizbe,
- most gyorsan gurulhat a gép, mert kint vagyunk az országúton,
- most halkán szóljon a motor, mert az óvoda előtt megyünk el, ne ijesszük meg a kicsiket!

Fejleszti még: téri tájékozódás, auditív figyelem

3. Alagútas (1-25 gyermek) Eszköz: asztalok, játékmotor

Az alagúton (asztalok alatt) először az óvónő vezet át egy játék motort, majd egy gyermek. Hanggal kísérni csak akkor kell, ha nem az alagútban halad a jármű.

Fejleszti még: téri tájékozódás, figyelem

V. Cs –hang: csibe

1. Csipogó csibék (1-5 gyermek) Eszköz: kotlós és csibe ujjbábok

A gyermekek ujján csibe, az óvónőén kotlós ujjbábu. Együtt csipegetik a kukoricadarát és csipogva beszélgetnek. Változat: ugyanez a csirkeitató körül.

Fejleszti még: finommotorika, figyelem

2. Esik eső, csepered a csaphól a víz (1-25 gyermek) Eszköz: papírlap, pipetta

Papírlapra esőcseppeket csepegtetünk, utánozzuk a csöpögő víz hangját.

Fejleszti még: vizuális és auditív figyelem

3. Csibék vagyunk (1-25 gyermek)

Hüvelyk- és mutatóujjunkkal utánozzuk a csibe csipogását.

Fejleszti még: vizuális figyelem, finommotorika, szem-kéz koordináció

4. Csipogó kiscsibe (1-5 gyermek) Eszköz: kotlós és csibe ujjbábok

Kotlós mama sétál csibéivel. Az egyik csibe kukacot talál, hangosan csipog. A többiek visszacsipognak, és odaszaladnak hozzá. Kotlós mama hazaindul, hívja csibéit. Ők visszacsipognak neki, és odaszaladnak hozzá. Együtt indulnak haza, hangos csipogással.

Fejleszti még: vizuális és auditív figyelem, finommotorika, szem-kéz koordináció

VI. C-hang: cica, egércincogás

1. Labda – cica játék (10-25 gyermek) Eszköz: labda

A gyermekek körvonal mellé állnak, labdát gurítanak a körön át egymásnak úgy, hogy a körben álló cica ne tudja megfogni. Gurítás közben a c hangoztatásával és begörbített ujjunkkal hívogatjuk a cicát. A cica azzal a gyermekkel cserél helyet, akinek a labdáját megfogta (megérintette).

2. Alszik a macska, cincognak az egerek (10-25 gyermek) Eszköz: egérfarkak (szalagok)

Egy sarkot elkerítünk, ez az egérlyuk. Szalagok végét a gyermekek nadrágjának övébe dugva szaladgálnak cincogva az egerek, amíg a macska alszik. Amikor felébred, akkor az egerek elnémulnak, és az egérlyukba futnak.

Fejleszti még: nagymozgás, mozgáskoordináció, vizuális figyelem

3. Cilike cicája (1-25 gyermek) Eszköz: cica tölcserbáb

Az óvónőnél van a báb, amelyik többször elbújik. A gyerekek cicc-cicc hangoztatásával visszacsalogatják. *Fejleszti még: vizuális figyelem*

4. Egérrajz (1-25 gyermek) Eszköz: tábla, kréta

Az óvónő egereket rajzol a táblára, a gyerekek közben cincogó hangot hallatnak.

Fejleszti még: vizuális figyelem

VII. M-hang: medve

1. Macik az állatkertben (5-25 gyermek) Eszköz: mackó fejdíszek

A székekből készített ketrec mögött állnak a mackó fejdíszes gyermekek. A többiek a látogatók. Elmondják sorban, mit hoztak a mackónak. Ha olyat hoztak, amit a macik megehetnek és szeretnek, a mackó fejdíszes gyerekek boldogan morognak, bólogatnak, a hasukat simogatják.

Fejleszti még: szókincs, auditív figyelem, emlékezet

2. Medvék vagyunk (1-5 gyermek) Eszköz: mackó fejdíszek

Medvék jellegzetes morgásának és járásának utánzása. *Fejleszti még: nagymozgás, figyelem*

VIII. N-hang: porszívó, rovarok

1. Háztartási gép (10-25 gyermek) Eszköz: kartonra rajzolt porszívó, fonal gombolyag

Egy-egy kartonra porszívót rajzolunk. A mögéje bújtatott két gyermek vállán egy-egy gombolyag fonal a kapcsológomb. Mindkét gép zsinórját a többi gyermek képezi, kézfogással sorakozva fel egymás mellett. Egy játékos gombnyomással hol az egyik, hol a másik gépet indítja el. A gép és a vezeték „nünnyögni” kezd.

Fejleszti még: együttműködési képesség, vizuális figyelem

2. Fel- és leszállás (10-25 gyermek) Eszköz: kartonvirágok

A gyerekek a dongók, akik a terem padlóján elhelyezett virágról virágra szállnak, közben „dongnak”.

Fejleszti még: téri tájékozódás

3. Mutogató játék (10-25 gyermek) Eszköz: játékok

Az óvónő úgy rak széjjel játékokat, hogy csak egy-egy részletük látható. Utána kiadja a jelszót: „Mutassátok meg a ...!” A gyermekek keresik a teremben, és *n* hangoztatásával jelzik, ha rátaláltak.

Fejleszti még: téri tájékozódás, vizuális észlelés, vizuális figyelem

IX. F-hang: mérges macska

1. Kutya-macska barátság (szerepjáték) (10-25 gyermek)

A cicák a házban vannak, őrzik a tejcskájukat. Amikor a kiskutyák a közelükbe érnek, mérgesen fűjnek: fff! A kiskutyák ugatva kérik: uuu, majd megpróbálják elcsenni a tejet. Nagy veszekedés kerekedik ebből. Amelyikük győz, boldogan hangoztatja a hangját.

Fejleszti még: szabálytudat

2. Erdei játék (10-25 gyermek)

Sűrű erdőben vagyunk. A gyermekek a fák, feltartott kézzel. Egy gyermek a szél. A fák némán állnak, a szél (gyermek) közöttük járkal. Akire (akikre) ráfúj, az hajladozik, a fűjás erősségének megfelelően kissé, vagy erősebben hajlik el.

Fejleszti még: téri tájékozódás, vizuális és auditív figyelem

X. V-hang: kutya

1. Kutya-macska barátság (szerepjáték) (10-25 gyermek)

A cicák a házban vannak, őrzik a tejcskájukat. Amikor a kiskutyák a közelükbe érnek, mérgesen fűjnek: fff! A kiskutyák ugatva kérik: vvv, majd megpróbálják elcsenni a tejet. Nagy veszekedés kerekedik ebből. Amelyikük győz, boldogan hangoztatja a hangját.

Fejleszti még: szabálytudat

2. Játékgyár (10-25 gyermek) Eszköz: tejfeles dobozok, színes papír, ragasztó

Tejfölös poharából kutya- és macskabábokat készítünk a gyermekekkel. Ezekkel bábozunk, de csak a *v* és *f* hangot hangoztatva.

Fejleszti még: vizuális és auditív figyelem, finommotorika

3. Kutyuska, adj hangot! (10-25 gyermek)

A gyermekek körben ülnek nevelőjük körül, egy gyermek a nevelő ölébe hajtja a fejét. Egy gyermek mögéjük áll. Az eltakart szemű kisgyermek kéri: „Kutyuska, adj hangot!” A háta mögött álló gyermek utánozza a kutya hangját. Találat esetén helyet cserélnek.

Fejleszti még: türelem, figyelem

XI. R-hang: autó

1. Roller (autó, motor) játék (10-25 gyermek) Eszköz: zöld-piros tárcsa

A gyermekek felállnak a játéktér egyik sarkába. Zöld tárcsa felmutatása esetén szaladgálnak, berregnek tetszés szerint. Piros tárcsa felemelésére azonnal megállnak, elhallgatnak. Aki összeütközött vagy nem állt meg a „rendőr” felszólítására, az a következő menetben nem vehet részt.

Fejleszti még: figyelem, téri tájékozódás, szabálytudat

2. Utcai közlekedés (10-25 gyermek) Eszköz: zöld-piros tárcsa

A teremben (udvaron) zebrát rajzolunk, megjelöljük az autók haladási irányát is. A közlekedési lámpa színjelzéseit az óvónő mutatja fel. A gyermekek egy része gyalogos, ők a zebrán akarnak átkelni, egy részük pedig autós. A gyalogosok a közlekedési lámpa jelzéseinek megfelelően közlekednek. Zöld jelzésre az autók berregve indulnak, piros jelzésre megállnak, és csak alaphangon (csöndesen) berregnek.

Fejleszti még: vizuális figyelem

3. Alagút játék (1-5 gyermek) Eszköz: asztalok

Amikor az autók az alagútban mennek, halkabban berregnek, mint amikor kijönnek belőle.

Fejleszti még: téri tájékozódás, figyelem

XII. L-hang

1. Kelj fel Jancsi, ne sírj! (5-25 gyermek)

Játék a l hang utánzására: Egy gyermek jajgat, a szemét dörzsöli. Egy másik odaáll elé, és azt mondja: „Kelj fel Jancsi, ne sírj!” A másik felel: „Nem sírok, ha...” (és itt valamilyen gyermekdal éneklését kéri lala...-val).

Fejleszti még: auditív figyelem

2. Repülőtéren (5-25 gyermek) Eszköz: papír

Minden gyermek papír repülőt hajtogat. A repülők a padlóról szállnak fel. Mikor egyenesen megy a gép, az utasok lá-lázva énekelnek. A gépek nem egyszerre indulnak, és nem egyforma a hangerejük.

Fejleszti még: finommotorika, szociális képességek, vizuális figyelem, téri tájékozódás

3. Dalvendégek (5-25 gyermek)

Dalok érkeztek az óvodába. Az óvónő elénekli azokat lá-lá ciklizálással. A gyermekeknek ki kell találniuk, ki a vendégdal. Ezután közösen is eléneklük az eredeti szöveggel, és ciklizálva is. Neheztelt változat: a dallamot úgy éneklük el, hogy az l hanghoz különböző magánhangzókat kötnek, pl. li-li-li, lo-lo-lo stb.

Fejleszti még: figyelem

XIII. G-hang: liba

1. Gyertek haza, ludaim! (10-25 gyermek)

A játékot az eredeti szabály szerint játsszuk. A libák futás közben hangosan gágognak.

Fejleszti még: mozgáskoordináció, nagymozgások, vizuális és auditív figyelem

2. Rókakergető (10-25 gyermek) Eszköz: fejdíszek vagy kitűzők (nem fontos)

A baromfiudvar tagjai békésen pihennek, csak a ludak őrzik az álmukat. Amikor a róka lopakodik arra, hangos gágogással ébresztenek. A baromfiudvar lakói megpróbálnak elmenekülni, de akit a róka megfog, az a zsákmánya, magával viszi.

Fejleszti még: mozgáskoordináció, nagymozgások, vizuális és auditív figyelem

XIV. K-hang: kakas

1. Kakaska, adj hangot! (10-25 gyermek)

A gyermekek körben ülnek nevelőjük körül, egy gyermek a nevelő ölébe hajtja a fejét. Egy gyermek mögéjük áll. Az eltakart szemű kisgyermek kéri: „Kakaska, adj hangot!” A háta mögött álló gyermek utánozza a kakas hangját (kikiriki). Találat esetén helyet cserélnek.

Fejleszti még: türelem, figyelem

2. Baromfiudvar (10-25 gyermek) Eszköz: fejdíszek

A csoportszoba egyik részében a baromfiudvar: kis medence a libáknak, dombocska a kakasoknak, ahol kapirgálhatnak. A többi tanult hangot a malac (i), csibe (cs) képviseli. A szerepjáték módját az óvónő és a gyermekek ötletei határozzák meg.

Fejleszti még: türelem, figyelem, szociális képességek

XV. D-hang: dob

1. Dob (10-25 gyermek) Eszköz: dob

A teremből kimegy egy gyermek, aki elől eldugtunk egy dobot. Ha bejövetele után megtalálja, hangosan dobolhat. Utána a csoport utánozza a dobszót, a két mutatóujj a dobverő.

Fejleszti még: vizuális figyelem, türelem

2. Hangerősítés (1-25 gyermek) Eszköz: sajtos dobozok, színespapír, fonal, hurkapálca, gyurma, ragasztó

A sajtos dobozokból dobokat készítünk: színes papírral bevonjuk, fonalat erősítünk rá, így a gyerekek a nyakukba tudják akasztani. Hurkapálca végére gyurmagolyót üzünk – ez lesz a dobverő, a hangerősítők pedig a gyerekek. A játékvezető kézjelének megfelelően változtatják a dobolás hangerejét, és a dob hangjának hangoztatását.

Fejleszti még: finommotorika

3. Menetelés (10-25 gyermek)

Katonaként menetelnek különböző alakzatokban (előre, hátrafelé, egyesével, kettesével stb.). Masírozás közben a dob hangját utánozzák. Változat: díszlépésben menetelve utánozzák a dob hangját.

Fejleszti még: nagymozgás, ritmusérzék, vizuális figyelem

XVI. T-hang: óra

1. Órásnál (1-2 gyermek) Eszköz: dobozok

Nagy ingaórát készítünk dobozból. (Vagy sok kicsit gyufásdobozból.) az ingát tiktakoló hangadás kíséretében mozgatják a gyermekek.

Fejleszti még: ritmusérzék

2. Óra (10-25 gyermek) Eszköz: óra

A teremből kimegy egy gyermek, aki elől eldugtunk egy dobot. Ha bejövetele után megtalálja, hangosan tiktakol. Utána a csoport utánozza az óra hangját, mutatóujjal az inga mozgását.

Fejleszti még: vizuális figyelem, türelem

3. Traktorok (10-25 gyermek) Eszköz: járművek

A gyermekek különböző autókat, traktorokat és egyéb munkagépeket választanak. Először az autók mehetnek berregéssel, majd a munkagépek. Utóbbiak pőfögő hangot hallatnak (t-t-t). Gyorsabban és lassabban is haladhat a sor.

XVII. P-hang: pipa

1. Szembekötősdijáték (10-25 gyermek) Eszköz: kendő

Az eredeti játéknak megfelelően itt is egy bekötött szemű gyermek próbál megfogni egy másikat. A többiek az „Erre csörög a dió” mondóka helyett erősen pőfökkelnek.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, téri orientáció

2. Pöfékelés (1-5 gyermek) Eszköz: vattalabdák vagy papírpillangók

Az asztalra vattalabdákat (papírpillangókat) teszünk. A gyermekek a p hang hangoztatásával próbálják meg lefűjni a labdákat (pillangókat) az asztalról.

Fejleszti még: vizuális figyelem, türelem

XVIII. B-hang: baba

1. Babaringatás (szerepjáték) (1-2 gyermek) Eszköz: játékbaba

A baba éhes, panaszosan simogatja a hasát, bbb. Anyukája megeteti, a baba boldogan gögicsél.

Fejleszti még: szociális képességek

2. Gőgicsélnék a babák (10-25 gyermek) Eszköz: labda, baba

A babák (gyermekek) labdával a kezükben ülnek a padlón. A játékvezető gyermek a karján egy pólyás babával, beszélni tanítja a tipegőket. A játékosok hangosan mondják utána: baba, baba, bbb.

XIX. J-hang

1. Kelj fel Jancsi, ne sírj! (5-25 gyermek)

Egy gyermek jajgat, a szemét dörzsöli. Egy másik odaáll elé, és azt mondja: „Kelj fel Jancsi, ne sírj!” A jajgató gyermek erre így felel: „Nem sírok, ha...” (és itt valamilyen cselekvés utánzását kéri, például: leguggolsz, dobantasz, tapsolsz).

Fejleszti még: auditív figyelem

2. Dallaméneklés (1-25 gyermek)

A j hangoztatása: ismert dallamot j hanggal és valamelyik magánhangzóval ciklizálva énekelünk. A magánhangzót a gyermekkel tudatosítjuk. Változat: adott jelre lehalkul illetve felerősödik az ének.

Fejleszti még: vizuális és auditív figyelem

3. Dalvendégek (5-25 gyermek)

Dalok érkeztek az óvodába. Az óvónő elénekli azokat j hang ciklizálással. A gyermekeknek ki kell találniuk, ki a vendégdal. Ezután közösen is eléneklik az eredeti szöveggel, és ciklizálva is. Nehezített változat: a dallamot úgy éneklük el, hogy a j hanghoz különböző magánhangzókat kötnek, pl. je-je-je, jo-jo-jo stb. *Fejleszti még: figyelem*

XX. H-hang: hóember

1. Hóembert építünk (5-25 gyermek) Eszköz: csomagolópapír, tábla, hóember részei, kréta, ceruza, ragasztó

Közösen készítünk hóembert (táblára, csomagolópapírra). A gyermekek egyesével hozzák a hóember részeit, és felrajzolás (felrakás) után kezüket melengetik, lehelik.

Változat: a gyermekek találják ki, mit rajzolnak vagy készítenek a hóemberhez.

Fejleszti még: testséma, analízis-szintézis, vizuomotoros koordináció, finommotorika

2. Hógolyófújó verseny (2-5 gyermek) Eszköz: vattacsomók

Az asztalon vattacsomók (hógolyók) vannak, amit egyenként fújhatnak a gyermekek h hangoztatással. Az győz, akinek sikerül a hógolyóját legurítani az asztalról.

Fejleszti még: versengési képesség, koordináció, egyensúly

3. Hógolyó verseny (2-5 gyermek) Eszköz: vattalabdák, karika, kosár, doboz, tábla
Vattalabdák a hógolyók, amit célba kell dobni, például karikába, kosárba, papírdobozba, táblára írt körbe. A sok hógolyótól fázik a kezünk, amit leheléssel melegítünk.
Fejleszti még: szem-kéz koordináció, versengési képesség

XXI. Gy-hang: ló

1. Lovacskázás (2-24 gyermek) Eszköz: ugráló kötél
Páros játék, az egyik gyermek a ló, a másik a kocsis. A lovacskát fel kell kantározni (gyermek vállára fektetve, hóna alatt hátrahúzva). A kocsis megfogja a gyeplőt, és „gyí” kiáltással indít. Amelyik gyeplőszárat meghúzza, arra fordul a ló. Ha mindkettőt meghúzza, megáll, ha megereszti, vágat. Szerepcserével folytatódik. (Mindenki legyen ló és kocsis is!)
Fejleszti még: együttműködési képesség, taktilis érzékelés, mozgáskoordináció, téri tájékozódás

2. Ló bíztható (2-24 gyermek) Eszköz: ugráló kötél
A gyermekek párban állnak, egyikük a ló, másik a gyeplőt fogja. A játékvezető jelzésére gyorsabban, lassabban futnak, hangosabban vagy halkabban bízthatják „Gyí!” kiáltással a lovat.
Fejleszti még: téri tájékozódás, nagymozgás, mozgáskoordináció, együttműködési képesség

XXII. Ty-hang: traktor

1. Csúfolódó bohóc (2-4 gyermek) Eszköz: tükör
Tükö erőtt különböző fintorokat utánozunk (alkalmas nyelv és ajakgyakorlatokra is). Azután csúfolódunk: „Én is tudom, amit te? Bohóc” és a két mutatóujjunkkal (közben ty hangoztatásával) a csúfolódás mozdulatát utánozzuk.
Fejleszti még: vizuális figyelem, testséma

2. Szerelőállomás (5-10 gyermek) Eszköz: traktorok, szerszámos készlet játék
Az állomásra sorban érkeznek a traktorok. Nem működnek, így a vezető tolja be őket. A szerelő megnézi, kijavítja, és a traktorok indulnak, egyedül kanyarodnak ki a műhelyből.
Fejleszti még: kommunikációs képességek, szókincs, téri tájékozódás

XXIII. Ny-hang: nyúl

1. Nyúl vadászat (10-25 gyermek) Eszköz: karikák
A gyermekek egy-egy karikába állnak. Ezek a bokrok, amelyekbe a nyuszik bújnak be. A bokrokon kívül áll még egy nyuszi és egy vadászkutya. A kutya kergetni kezdi a nyuszt, aki ijedtében beszalad az egyik bokorba. Innen a benne levő nyuszinak kell menekülnie tovább. Ha a kutyának sikerül megfognia valamelyik nyuszt, szerepet cserélnek. A bokorban a nyulak leveleken „nyámmognak”: nyám-nyám.
Fejleszti még: mozgáskoordináció, vizuális figyelem, téri tájékozódás

2. Vendégség (10-25 gyermek) Eszköz: élelmiszerek (játék vagy valódi)
A gyermekek mindegyike vendégségbe megy a nyuszihoz, egymás után. Mindenki visz neki valami ennivalót: sárgarépat, mogyorót, káposztát, babot stb. Amit a nyúl szeret, azt boldogan, hangos nyámmogással elfogadja, máskor a fejét rázza szomorúan. A végén a vendégek együtt falatoznak. Változat nagyobbaknak: feladatlapon a nyuszi képe, körülötte ennivalók: répa, fagyi, saláta, kolbász stb. amit a nyuszi szeret, azt a gyerekek a nyúl rajzához kötik egy vonallal, közben hangosan nyámmognak.
Fejleszti még: szociális képességek, rendszerező képesség, vizuomotoros képesség

XXIV. Í, á, ú hangok együttes gyakorlása: indiántábor

1. Á, í, ú, gyertek játszani! (10-25 gyermek) Eszköz: színes lepedők, anyagok, fejdíszek, labda

Piros sárga és fehér lepedőkből sátrakat készítünk. Ezekben a sátrakban lakik egy-egy indián gyermek: a sárgában az á, a pirosban az í, a fehérben az ú. A sátorban lévő gyermekek fején a sátorral megegyező színű fejdísz van. A többiek odaszaladnak egy-egy sátorhoz, és hívják őket: „Á, gyere labdázni!” Labdát gurítanak neki, ő visszagurítja és mondja a nevét. Utána a másik két sátonál ugyanez játszódik le. Szerepcserével folytatódhat.

Fejleszti még: vizuális figyelem, szín azonosítás, szem-kéz koordináció, téri tájékozódás, szociális kommunikáció

2. Tréfás mondókák, á, í, ú hangokkal (1-25 gyermek)

Ismert mondókát egy hanggal (á-á-á) vagy ciklizálva mássalhangzóhoz kötve (szá-szá-szá) mondunk el.

Fejleszti még: auditív figyelem, auditív emlékezet

3. Szembekötősdí játék (1-25 gyermek) Eszköz: kendő

Á, ú, és í hangoztatása: Az eredeti játékszabály szerint játszunk, de a hívogatást á, ú, illetve í hanggal végezzük!

Fejleszti még: vizuális és auditív figyelem, téri tájékozódás

4. Utánzó játék (1-25 gyermek)

A nevelő megbeszéli a hangokhoz tartozó mozgásokat a gyermekekkel: á = ásítás, í = malacvisítás - futás, ú = majomhang, majmok utánzása. Utána a gyermekek a nevelő által mutatott mozgásra hangadással, illetve hangadásra mozgással reagálnak.

Fejleszti még: vizuális és auditív figyelem, rövidtávú emlékezet

5. Futás haza (1-25 gyermek) Eszköz: színes lepedők, anyagok

Jelentkezés alapján három csoportot állítunk össze: Ki akar í (á, ú) lenni? Elhelyezzük a teremben a piros, sárga és fehér sátrakat. Az indián óvónéni hazaengedi a gyerekeket. Ha í hangot mond, akkor a piros, az ú hangra a fehér, és az á hangra a sárga sátorba futnak azok a gyerekek, akik a nevüket hallják.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, téri tájékozódás

6. Dobókocka (1-25 gyermek) Eszköz: dobókocka vagy kocka alakú doboz

Nagyméretű dobókocka két-két szemben lévő oldalára piros, sárga és fehér színű háromszöget (indián sátor) ragasztunk. Dobás szerint hangoztatunk, megmondjuk milyen nevű indián gyermek lakik benne.

Fejleszti még: vizuális figyelem, rövidtávú emlékezet

XXV. E, ő, a hangok együttes gyakorlása: indiántábor II.

Ezeket a hangokat is indián gyerekeknek tekintjük, csak más színű sátrakban laknak: fekete (e), zöld (ő), barna (a). Az előzőekben ismertetett játékokba helyettesítjük be.

XXVI. Ó, ű, é hangok együttes gyakorlása: indiántábor III.

Ezeket a hangokat is indián gyerekeknek tekintjük, csak más színű sátrakban laknak: bordó (ó), szürke (ű), kék (é). Az előzőekben ismertetett játékokba helyettesítjük be.

XXVII. Több hangra javasolt, összefoglalásra alkalmas játékok

1. Fel- és leszállás (1-25 gyermek) Eszköz: tanult hangok hívóképei

Az eddig megismert hangok gyakorlása: mondogatás közben odaállunk a hívóképükhöz.

Példák: (s, c, r, sz, k, g, p, ty hangoztatása). Mondóka:

Száll, száll, száll, száz pillangó száll.

Felszáll, leszáll, Simi Samu vonatára száll, sssssssssssssssssssss.

Felszáll, leszáll, cirmos cica bajuszára száll, cccccccccccccccccc.

Felszáll, leszáll, roller kormányára száll, rrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrrr.

Felszáll, leszáll, szász sziszegő kigyóra száll, szszszszszszszszszszsz.

Felszáll, leszáll, kakaska fejére száll, kkkkkkkkkkkk.

Felszáll, leszáll, Liba Kázmér csőrére száll, gggggggggggggg.

Felszáll, leszáll, pipaszárra száll, pppppppppppppp.

Felszáll, leszáll, traktor kerekére száll, tytytytyty. (stb.)

Fejleszti még: vizuális és auditív figyelem

2. Szembekötősdí játék (1-25 gyermek) Eszköz: kendő

A tanult hangok hangoztatása: az eredeti játéknak megfelelően itt is egy bekötött szemű gyermek próbál megfogni egy másikat. A többiek az „Erre csörög a dió” mondóka helyett a gyakorolt hangot (hangokat) hangoztatják. Ha a fogónak sikerül megérintenie valakit, elhallgatnak. *Fejleszti még: vizuális és auditív figyelem, téri tájékozódás*

3. Dallaméneklés (5-25 gyermek)

A gyermekek választják ki a dallamot és a hangot is, amivel eléneklik.

Változat: adott jelre lassul, gyorsul, csendesedik, erősödik az ének.

Fejleszti még: vizuális és auditív figyelem

4. Komámasszony, hol az olló? (5-25 gyermek)

Az eredeti játék mintájára a gyermekek egy-egy padlóra vagy földre rajzolt körben állnak, egy kivétellel, akinek nem jutott kör. Ő odamegy az egyik társához, és kérdi: „Elvettéd az ollómat?” Ha a kérdezett csak rázza a fejét, továbbáll, és egy másik gyermeket kérdez. Aki hangot ad (előre megbeszélte, gyakorolni kívánt hangot kell adni!), az egyúttal kiszalad a körből, és a többiek is, másik kört keresve. Akinek nem jut kör, az lesz a kérdező.

Fejleszti még: vizuális és auditív figyelem, téri tájékozódás, reakció gyorsaság

Önmagában ejtett beszédhang felismerése

1. Kelj fel Jancsi, ne sírj! (5-25 gyermek) Eszköz: tanult hangok hívóképei

Egy gyermek jajgat, a szemét dörzsöli. Egy másik odaáll elé, és azt mondja: „Kelj fel Jancsi, ne sírj!” A jajgató gyermek erre így felel: „Nem sírok, ha megmondod...” és valamelyik hang hívóképére mutat, amelyiket hallani szeretné. *Fejleszti még: auditív figyelem*

2. Tekeredik a kígyó (5-25 gyermek) Eszköz: hosszú textilkígyó

Azokkal a gyermekekkel tekeredünk kígyó alakba, akik adott hangot vagy adott hanggal szavakat mondanak. A textilkígyót fogva tekeredhetünk, a dalt énekelve.

Fejleszti még: auditív figyelem, téri tájékozódás, mozgáskoordináció

3. Automata (1-5 gyermek) Eszköz: dobozból készült automata, játékpénz, hívókép

Dobozból készült képeslap-automatába játékpénzt vagy zsetont dob a gyermek, erre társa vagy az óvónő kicsúsztat az automatából egy hívóképet. A gyermek megnevezi.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, vizuális figyelem, vizuális észlelés

4. Rágcsáló egerek (kutyusok, cicák stb.) (1-5 gyermek) Eszköz: papírsajt, hívóképek
A gyermekek letéphetnek egy darabkát a nagy papírsajtból, valahányszor hangoztatják a felmutatott hívójel hangját.

Fejleszti még: vizuális figyelem, finommotorika

5. Gémeskút (1-5 gyermek) Eszköz: keménypapírból készített gémeskút, mozgatható gémmel, hívóképek

A gémeskút vödrét felhúзва a gyermekek hívóképeket találnak benne, ezek hangját megnevezik.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem, finommotorika

6. Cirkuszban (5-10 gyermek) Eszköz: karika, plüsskutya, kalap, hívóképek

Egy karika közepén játékkutya ül, kalappal. A gyermekek a hívójeleket a kalapjába teszik, megnevezik azokat.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem, szem-kéz koordináció

7. Párkeresés (10-24 gyermek) Eszköz: hívóképek, hangzónként két féle

A gyermekek körben állnak, mindegyikük kap egy képet. Az elsőnek kiválasztott (kiszámolt) gyermek a kör közepére áll, és megnevezi magát. Pl.: „M” vagyok, párt keresek. Az a gyermek mehet be hozzá, akinek szintén m hangzós hívójele van. Párosan a körön kívül állnak, és amikor minden gyermeknek van párja, énekszóra körforgás következik. Később a képeket egymás között elcserélik, a párkeresés újra kezdődik.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem, mozgáskoordináció, türelem

8. Indián mama pajtásokat hív (10-25 gyermek)

Azokat a gyermekeket hívja a sátrába, akinek a nevében előfordul az adott hang.

Fejleszti még: analízis-szintézis, auditív figyelem

9. Tévébemondó (10-25 gyermek) Eszköz: hívóképek, TV-képernyő keret

A képernyőt imitáló keretben látható az óvónő, amint hangokat mond. De elmegy a hang, a nézőknek kell kitalálniuk a szájmozgásról, hogy mit mondhatott. A „műsorfüzet” (hívóképek) megkönnyítik a dolgot. *Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem*

10. Dobókocka játék (2-5 gyermek) Eszköz: papírcsíkon vagy tálán hívóképek, dobókocka

A gyermekek elé fektetett papírcsíkon vagy táblán hívóképek vannak. Amelyik hívóképen megáll a kocka, annak a hangját mondják ki.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem, szem-kéz koordináció

11. Ritmikus ciklizáló gyakorlatok (1-25 gyermek)

Adott hanggal, adott dallamra ciklizálunk. A dallamot a gyermekek választhatják.

Fejleszti még: auditív figyelem

12. Magnetofon (1-25 gyermek) Eszköz: magnetofon

Magnetofonra rögzítjük a hangokat. Annak emelik fel a jelét, amelyiket hallották.

Fejleszti még: vizuális figyelem

13. Elbújt hang (1-5 gyermek) Eszköz: hívóképek, papírlap

Egy-egy hívóképet letakarunk egy papírral. Fokozatosan úgy húzzuk le a papírt, hogy fönt és az egyik oldalon szélesedő csík tűnjön elő. A felismerés jele a hívóképnek megfelelő hang hangoztatása lesz. A végén tetszés szerint szavakat, neveket gyűjtünk.

Fejleszti még: szókincs, vizuális észlelés, vizuális figyelem

14. Mozaikragasztás (1-5 gyermek) Eszköz: képek, ragasztó, színespapír

Adott hanggal kezdődő szavak képeit mozaiktépéssel betöltik, a végén hangoztatják.

Fejleszti még: finommotorika, szem-kéz koordináció, vizuális figyelem

15. Zsákbamacska játék (1-5 gyermek) Eszköz: hívóképek, zsák

A zsákban hívóképek vannak. A gyermekek kiemelik és megnevezik azokat. A végén sorba állítva elsorolják.

Fejleszti még: szókincs, vizuális észlelés, vizuális figyelem

16. Kitalálós játék (1-2 gyermek) Eszköz: hívóképek

Háttal álló gyermek a hívókép felemelésével jelzi, melyik hangot hallotta.

Beszédhang felismerése szavakban (fokozatok: szó elején, szó végén, szó belsejében)

1. Nyíló virág (1-5 gyermek) Eszköz: hívóképek, színespapír, olló

Papírhajtogatással nyitható virágokat készítünk, akár a gyermekekkel együtt is. Mindegyikbe egy-egy gyakorolt hangot tartalmazó szó képecskéjét ragasztjuk. A gyermekek nyitogatják a virágokat, és megnevezik a képeket. A virágok összekeverésével, vagy új képek behelyezésével folytatható a játék.

Fejleszti még: finommotorika, vizuális észlelés, szókincs

2. Képeskönyv nézegetése (1-5 gyermek) Eszköz: képeskönyv hívóképekkel

Óriás képes könyvet készítünk, minden szóban van a gyakorolt hang. Közös nézegetjük, megnevezzük a képeket.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem

3. Meghívó díszítése (1-5 gyermek) Eszköz: papír, képek, ragasztó

A gyermekek üres lapokat kapnak, amelyeknek a bal felső sarkában van az adott hang hívőjele. Meghívó lesz belőle. Néhány képecske közül ki kell választani azokat, amelyek nevében hallható a hang. Ezekkel díszítjük a meghívókat. Könnyebb a megoldás, ha hangosan megnevezik a képeket, nehezebb, ha belső hallás után kell kiválasztani a szavakat/képeket.

Fejleszti még: finommotorika, szem-kéz koordináció

4. Szavakat gyűjtünk a kígyónak (vonatnak stb.) (1-25 gyermek) Eszköz: képek

A gyermekek maguk gyűjtenek képeket otthon, vagy az óvodai készletből válogatnak az adott hangnak megfelelően. Az azonos tárgyat, élőlényt ábrázoló képeket az asztalra teszik, megszámozzák mennyi maradt a kezükben.

Fejleszti még: rendszerezés, válogatás

5. Játékkosár (5-10 gyermek) Eszköz: kosár, játékok

Sokféle játék van a kosárban. A gyermekek sorban állnak érte. Megneveznek egy játékot, s ha az adott hangzós, akkor kivehetik a kosárból.

Fejleszti még: szókincs, vizuális figyelem

6. Kígyómama nevet választ kicsinyeinek (10-25 gyermek)

A kígyómamáknak (gyermek) három-négy kicsi kígyójuk van (szintén gyermek). Nevet kell adni minden kicsinek, de csak sz hangzósat kaphatnak. Az óvónő sorolja a neveket, amelyek közül a mamák kiválasztják a megfelelőt, nekik tetszőt (Szabolcs, Béla, Eszter, Kati, Sanyi, Zoli, Szilvi...). Bármelyik hanggal játszható.

Fejleszti még: vizuális észlelés, auditív figyelem

7. Képkiallítás (5-10 gyermek) Eszköz: képek

A képeket úgy helyezzük el, mint egy kiállító teremben. Több fejdíszes gyermek nézegeti a képeket. Csak azokat vásárolhatják meg, amelyeknek nevében a fejdíszükön lévő szimbólumhoz tartozó hang előfordul.

Változat: könnyítünk a játékon azzal, ha kimondjuk a szavakat, nehezítünk, amikor csak a belső hallásra támaszkodik a gyermek.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális és auditív figyelem

8. Csomagolás a bőröndbe (1-5 gyermek) Eszköz: képek, „bőröndök”

A bőrönd egy síkforma, rajtuk egy-egy hívókép. Az asztal közepén is képek vannak. A gyermekek a képek közül azokat válogatják ki, amelyek nevében a bőröndjükön szereplő hang hívóképe látható.

Fejleszti még: vizuális és auditív figyelem, finommotorika

9. A vásárban (5-10 gyermek) Eszköz: játékok

Néhány asztalra különféle játékokat helyezünk. Mellettük egy-egy elárúsító áll. Az eladók hangos szóval kínálják portékáikat. A vásárlók csak azt vehetik meg, amelyeknek a nevében a hívójelük hangja szerepel. *Fejleszti még: kommunikációs képességek*

10. Szólánc (5-10 gyermek)

A nevelő a sor elején álló gyermek fülébe súg egy hangot. A továbbadás után az utolsó kimondja. Az addig elrejtett hívójellel megtörténhet az egyeztetés.

Fejleszti még: auditív figyelem

11. Postás játék (5-10 gyermek) Eszköz: képek

Olyan képeket választanak, amelyik szavában a gyakorolt hangot hallják. A játék folytatásaként a gyermekek levelet küldenek egymásnak. A borítékot megcímezik (hívójel rajzával), vagy átadják. *Fejleszti még: vizuális figyelem, szociális képességek*

12. Mit visz a hajó/repülő? (5-25 gyermek) Eszköz: csomagolópapír, filctoll, képek

Adott hangzóval összegyűjtött szavakat a nevelő csomagolópapírra rajzolja, egy nagy hajóra. A hajó zászlaján a gyűjtött hang jele van. Akadozó gyűjtés esetén képekből válogathatnak.

Fejleszti még: emlékezet

13. Kirakat (5-10 gyermek) Eszköz: képek, kartonpapír

Nagy ív kartonból kirakatot készítünk, a homlokzatán a gyakorolt hang hívóképe látható. A sétáló gyermekek együtt nézegetik a kirakatot, és megnevezik a hangot tartalmazó képeket.

Fejleszti még: vizuális figyelem

14. Röpcédulák (5-25 gyermek) Eszköz: képek, hívóképek

Játékrepülő röpcédulákat szór. A cédlákon adott hangzót tartalmazó szavak képei vannak. Felszedjük és elolvassuk őket, majd a hívóképekhez viszik a gyermekek.

Fejleszti még: vizuális figyelem, szem-kéz koordináció

15. Fenyőfadíszítés (5-10 gyermek) Eszköz: képek, karton fenyőfa

A fa csúcsdíszre adott hang szimbóluma. A gyermekek csak a megadott hangot tartalmazó szavak képeivel díszíthetik fel a fát. *Fejleszti még: finommotorika, szem-kéz koordináció*

16. Játékállvány rendezése (5-10 gyermek) Eszköz: kosár, játékok, polc

Egy kosárban különféle játékok, tárgyak vannak, melyeket a nevelő vagy a gyermekek egyenként megneveznek. Egy gyermek körbeviszi a kosarat, a többiek pedig kiválasztanak belőle egy-egy tárgyat. Aki hallja a nála lévő tárgy nevét, kiviszi a tárgyat, a polcra helyezi és elismétli a nevét. A végén meg kell nevezniük azt a hangot, amivel szerintük játszottak (vagyis minden szóban szerepelt).

Fejleszti még: auditív figyelem, auditív emlékezet

17. TV-játék (5-10 gyermek) Eszköz: hívókép, képek, „TV”

Egy TV-t rajzolunk, vagy készítünk, ez lesz a gyakorlásra szánt hang tv-je. Az eddig használt képeket ömlesztve tesszük a gyermekek elé. Az a feladatunk, hogy a képekből kiválasszák azokat, amelyekben szerepel a tv-n levő hívóképhez tartozó hang.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem, rendszerező képesség

18. Képes lottó (2-6 gyermek) Eszköz: képek, táblák képekkel

A játék a képes lottó szabályait követi, pl. a játékvezető megnevez egy képet, a kezében lévő fedőlapok közül. Az jelentkezik érte, akinek a tábláján az azonos kép megtalálható. Megismétli a szót, ráhelyezi a kis fedőlapot a táblájára. Addig játszunk, amíg mindenkinek a táblája megtelik.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem

19. Barkochba játék (1-25 gyermek)

A nevelő azonos hanggal kezdődő szavakat sorol fel. A gyermekeknek ki kell találniuk, hogy melyik hangra gondolt.

Változat: azonos hanggal kezdődő szavak képeit mutatja fel, de nem nevezi meg.

Fejleszti még: szókincs, auditív és vizuális figyelem

20. Szavakat gyűjtünk (1-5 gyermek) Eszköz: céltábla, rongylabdák

Céltáblát függesztünk fel. Ahány szót mondanak a gyakorolt hanggal a gyermekek, annyi célba dobás következik.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, verbális emlékezet

Fonológiai tudatosság fejlődését segítő játékok: beszédhang-felismerés és hangoztatás önmagában

1. Játékállvány rendezése (5-10 gyermek) Eszköz: kosár, hívóképek, polc

Egy kosárban különféle hívóképek vannak, melyeket a nevelő vagy a gyermekek egyenként megneveznek. Egy gyermek körbeviszi a kosarat, a többiek pedig kiválasztanak belőle egy-egy tárgyat. Aki hallja a nála lévő tárgy nevét, kiviszi a hívóképet, a polcra helyezi és elismétli a nevét.

Fejleszti még: auditív figyelem, auditív emlékezet

2. Gurul a labda (10-25 gyermek) Eszköz: labda

Minden gyermekhez gurul a labda, hangadással. Az a gyermek, aki a labdát megkapja, elismétli a hangot, miközben a labdát visszagurítja.

Változat: gyermek veszi át a gurító szerepét.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, auditív és vizuális figyelem

3. Indiánjáték (10-25 gyermek) Eszköz: bot

A bennszülöttek körben állnak, a vezér kezében bot. A nevelő titkos hangokat súg a vezérnek, aki – ha meghallotta a hangot – pördül egyet, hangosan elismétli, majd átadja a botot a mellette állónak.

Fejleszti még: egyensúlyérzék, mozgáskoordináció, auditív figyelem

4. Mit hallunk a magnón? (2-10 gyermek) Eszköz: magnó, hívóképek

Egy-egy hang elhangzása után a gyermekek megismétlik a hangot és megmutatja a hívójelét.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem

5. Bújócska játék (10-25 gyermek) Eszköz: hívóképek

Annyi hívókép kell hozzá, ahány gyerek játszik. A gyermekek elbújnak, csak a jelüket dugják ki. A hunyó megpróbálja az egy pillanatra kidugott jelet felismerni, hangoztatni. Akinek a hangját felismerte, az visszamondja a hangot, majd helyet cserélnek.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem

6. Papagáj játék (5-25 gyermek)

A hangláncot az aktuálisan gyakorolt hanggal építjük fel: a nevelő mond egy hangot. Az első gyermek megismétli. A második gyermek is kap egy hangot, de neki már mind a két hangot meg kell ismételnie. 2-5 (rövid) szó alkotta hangláncnál újra kezdjük a láncot.

Fejleszti még: auditív észlelés, auditív figyelem és emlékezet

7. Találd meg a párodat! (10-24 gyermek) Eszköz: hívóképek párban

Egy belső és egy külső kört alkotnak szemben állva a gyermekek, mindegyiknél hívókép van. Az azonos hangjelű gyermekek alkotnak egy párt. Jelre a külsők sétálgatnak, a belső körben állók jelét nézegetik. Adott jelre meg kell találniuk egymást. Az egyeztetés hangadással történik.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális és auditív figyelem, téri tájékozódás

8. Feleselő játék (10-24 gyermek) Eszköz: hívóképek

Gyerme párok vagy csoportok egyik fele kimond egy hangot. A másik fele ezt visszamondja, majd másik hangot mond. Amit az első fél ismételt, egészen addig, amíg az előre kirakott hívóképek el nem fogynak.

Változat: A hívóképet a nevelő felmutatja a kimondó csoportnak, de ezt a feleselő csoport nem látja.

Fejleszti még: auditív észlelés, auditív figyelem

Beszédhang differenciálása önmagában

1. Tanító néni játék (1-25 gyermek) Eszköz: számolópálcák

„Figyeld meg, (pl.) mikor hallod a zsurrogó motort és a sístergő vonat hangját! Jelöld zöld pálcikával, ha a zs és pirossal, ha a s hangot hallod!” A játék bármely hangpár gyakorlására alkalmas.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, finommotorika

2. Kígyóbánat (3-6 gyermek) Eszköz: fejdíszek

Sz-z hangpár differenciálására. Egy szűnyog fejdíszű gyermek „alszik”, nyugodt marad, ha a háta mögött méhecske zümmög. Ijedten elrepül, ha kígyó sziszegését hallja.

Fejleszti még: auditív figyelem

3. Kít hívok? (10-25 gyermek)

A gyermekek tetszés szerint futkároznak. Pl. z hang hallatára méhecske módján repkednek, c hangra nyávognak, sz hangra tekerednek. Ezt bármely hangpár megkülönböztetésére játszani lehet.

Fejleszti még: auditív figyelem, mozgáskoordináció

4. Új lakásba költözünk (1 gyermek) Eszköz: csomagolópapír

Csomagolópapírra házat rajzolunk, amit több lakásra osztunk. A lakásokban hívóképek vannak. A gyermeknek abba a lakásba kell beköltöznie, amelyik hangot hallja.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, szem-láb koordináció

5. Soralkotás (10-25 gyermek) Eszköz: fejdíszek

A sor elején álló gyermekek, pl. kakas illetve gúnár fejdíszet viselnek. Az óvónő hangjelzéseire a többi gyermek a megfelelő fejdíszű gyermek mögé áll.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, téri tájékozódás

Beszédhang differenciálása szavakban

1. Eltévedt gyermekek (1-5 gyermek) Eszköz: csomagolópapír, hívóképek, filctoll

Két házikót rajzolunk. A háztetőn a differenciálásra szánt hangok hívóképei. A gyermekeknek egyesével szavakat mondunk. Elismétlik, és megmutatják, hogy a hallott szó melyik házban lakik.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, síkban való tájékozódás

2. Gémeskút (1-5 gyermek) Eszköz: kartonpapírból készült gémeskút

M-n hangpár differenciálására. A felhúzott vödörben m, illetve n hangzós szavakat ábrázoló képek vannak, a hívóképhez csoportosítjuk. *Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem*

3. Mikulás szánkóval (1-5 gyermek) Eszköz: zsákok, játékok (később képek)

A Mikulás segítőtársakat keres ajándékai elrendezéséhez, amelyeket két (három) zsákba rak. A zsákokon a gyakorolt hangok hívóképei vannak.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, csoportosítás, rendszerezés

4. Kinek jöttek vendégei? (1-5 gyermek) Eszköz: házak dobozból, vagy kartonból, hívóképek, képek

A két (három) ház padlásán a differenciálandó hangok hívóképei. A vendégeket (képeket) megfelelően rendezik a gyermekek.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, csoportosítás, rendszerezés

5. Kis állatbarátok (5-10 gyermek) Eszköz: boltos játék kellékei, képek

F-v hangpár differenciálására. Két eladó közül az egyik kutyaeledelt, a másik macskaeledelt árusít. A vásárlók fizetőeszközei a képek: v hangzósért csontot, f hangzósért tejet vehetnek.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem

6. Kakukktojás (5-10 gyermek) Eszköz: képek

Megbeszélt hangot tartalmazó képeket kapnak a gyermekek. A képek közül meg kell találniuk azt, amelyik nem tartalmazza az adott hangzót.

Változat: adott hangot tartalmazó képanyag megismerése után a gyermekek kitalálják, melyik hanggal kaptak képeket. A képek közé dugunk más hangot tartalmazó képeket is, ezek lesznek a kakukktojások.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, rendszerezés

7. Hová viszed? (10 – 25 gyermek) Eszköz: hívóképek, csoportszoba tárgyai

A csoportszoba különböző pontjain a megkülönböztetendő 2-3 hang hívóképe, pl. lovacska, bohóc és nyúl (gy, ty, ny). Ezek köré csoportosítják a gyermekek a tárgyakat, mégpedig a nevükben hallható ny, ty, gy hangok szerint.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, rendszerezés, csoportosítás

8. Csoportosítás hatfelé (5 – 10 gyermek) Eszköz: hívóképek, mágnes tábla, képek, mágnesek Sz-c-z és s-cs-zs hangok gyakorlására. Mágnes táblát hat részre osztjuk, mindegyik részbe egy-egy hívóképet teszünk. Az asztalon sok kis kép. A játékosok minden képnek a helyét megkeresik a táblán, előzetes megállapodás szerint kimondva a szót, vagy némán. Amikor valamennyi kép elfogyott, közös javítás következik.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, rendszerezés

9. Ajándékozás állatok napján (5 – 25 gyermek) Eszköz: hívóképek, kosár, tárgyak, képek

Azokat a hangokat használjuk fel, amelyeket állatok szimbolizálnak: kutya (v), macska (f), egér (c), csibe (cs), ló (gy), kakas (k), mackó (m) stb. kosárba tárgyakat vagy képeket helyezünk, amelyekből a gyermekek válogathatnak, és elvihetik ajándékba az azonos hangot képviselő állatoknak.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, rendszerezés

10. Fellobogózzuk a házakat (1 – 5 gyermek) Eszköz: zászlók hívóképekkel, házikók, gyurma vagy gyurmaragasztó

Négy dobozból lapos tetős házakat készítünk. A kapuk fölött pl. p, b, d, t hangok hívóképei. A házak szélére gyurmát nyomunk. Olyan zászlócskákat készítünk ki, amelyeken egy –egy kép van. A gyermekek válogatnak a sok kép közül, és a megfelelő ház gyurmájába dugják.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, rendszerezés, szem-kéz koordináció

11. Sátortábor (6 gyermek) Eszköz: zászlók hívóképekkel, háromszög alakú sátrak átlátszó fóliából, képek

Átlátszó fóliából háromszög alakú sátrakat vágunk ki. Minden játékos maga elé fektet egyet az asztalra. Zászlót tűz a tetejére, minden zászlón egy-egy hang jele (pl. k, g, t, d, p, b). Az asztalon kiterítve sok kép. Aki kakasos zászlót tűzött a sátra tetejére, az csak a k hangzós szó képeit választja, és a fólia alá csúsztatja. Amikor olyan képet választanak, amelyik nevében két keresett hang is szerepel, rákérdezhetünk a hangok helyére a szóban.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, rendszerezés, szem-kéz koordináció

12. Házépítés pálcikából (8-16-24 gyermek) Eszköz: játékalatok, pálcikák

Játék kakast, gúnárt, csibét, kutyát, macskát, egeret, kígyót helyezünk el a szőnyeg egymástól távol eső pontjain. A kis építők pálcikából építhetnek házat az állatok mellé: az óvónő egy-egy szót mond, s ha például k hangzós szó hangzott el, akkor a kakas háza épül, ha g hangzós, akkor a gúnaré...

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, szem-kéz koordináció

13. Okos visszhang (1-25 gyermek)

Megbeszéljük, melyik hangot keressük. Az óvónő szavakat mond. A gyermekek, mint okos visszhangok csak akkor ismétlik meg a szót, ha abban a keresett hang szerepel.

Fejleszti még: auditív figyelem

14. Egyforma vagy nem egyforma? (1 gyermek)

Oppozíciós szó párok (váltóhangos szó párok pl. csiga – Zsiga, seb-zseb stb.) közé egyforma szó párokat keverünk. A gyermeknek a szó párok meghallgatása után jeleznie kell, hogy azonos vagy különböző szavakat hallott. Pl. holló-holló, púpos-búpos, fonal-vonal, meggy-meggy, báj-báj...

Változat: értelmetlen szó párok azonosságának, különbözőségének megállapítása.

Fejleszti még: auditív figyelem, szókincs

Játékok a zöngés-zöngétlen ejtés megkülönböztetésére

1. Morgó (1-25 gyermek) Eszköz: hívóképek

A morgó (jele a maci) és a csendes hangok (jele csiga) háza. Valamennyi hangpár külön-külön és együttes gyakorlására alkalmas. A gyermekek szavakat, képeket csoportosítanak a hangzásnak megfelelően, adott szempont szerint (szó elején, végén és közepén).

Fejleszti még: auditív figyelem, szókincs

2. Jól mondom? (1-5 gyermek) Eszköz: számoló korongok

A gyermekek piros illetve kék koronggal értékelik, hogy helyesen hangzott el a szó. A hibás képzés esetén zöngés hangot zöngétlenítünk, pl. semle, szongora, patyu stb.

Fejleszti még: auditív figyelem, szókincs

3. Folytasd a sort! (2-10 gyermek) Eszköz: hívóképek

Előre megbeszélte hangpárokhöz gyűjtenek szavakat, pl. p-b. a kezdő gyermek mond egy szót b-vel, a következőnek p-vel kell, majd újra b következik, pl. bab, pap, banán, párna stb.

Fejleszti még: auditív figyelem, szókincs, szabálytudat

4. Folytasd a szót! (2-10 gyermek)

Oppozíciós szó párok gyűjtése, amelyek csak a zöngésség tekintetében különböznek egymástól, pl. pír-bír stb.

Fejleszti még: auditív figyelem, szókincs, szabálytudat

Időtartam-megkülönböztetés előkészítése

1. Hosszú és rövid vizuális jelölése (2-10 gyermek) Eszközök: használati tárgyak, játékok

Hosszú és rövid hajú baba, szoknya, nadrág, vonal, út stb. megkülönböztetése. A hosszúság-rövidség tapasztalata ruhán, játékok közben: rövid-hosszú kerítés, vonatszerelvény, árok a homokozóban, utunk az óvodához, baba haja, nadrág szára stb.

Fejleszti még: vizuális figyelem, összehasonlítás

2. Mentőautó jön (1-25 gyermek) Eszköz: játék mentőautó

A mentőautó szirénájának hosszúságából kell kitalálnia a gyermekeknek, hogy rövid vagy hosszú úton jött a mentő.

Fejleszti még: auditív figyelem

3. Utánozd csengővel! (1-25 gyermek) Eszköz: csengő

Az óvónő egy hangot hosszan vagy röviden ejt ki. Ettől függően a játékos hol hosszan, hol röviden nyomja meg a csengő gombját.

Fejleszti még: auditív figyelem

4. Homokóra (1-5 gyermek) Eszköz: bot, szalag vagy fonal, tojásfőző homokóra

Botot és szalagot (fonalat) kapnak a gyermekek. Annyi szalagot csavarnak a botra, amennyit tudnak, amíg leperreg a tojásfőző homokóra homokja. Letekerve megnézzük, hogy milyen hosszú szalag került a botra ennyi idő alatt. Másodszorra, már csak annyi ideig csavargathatják a botra a szalagot, amíg a fele, vagy negyede pereg le. Mindannyiszor visszacsavarva méregethetjük és tapasztalhatjuk, hogy rövidebb, még rövidebb.

Fejleszti még: vizuális figyelem, szem-kéz koordináció, finommotorika

5. Húzd meg, ereszd meg! (5-10 gyermek) Eszköz: gumiszalagok

A gyermekek félkörben állnak, háttal az óvónőnek. Magasra emelt kezükben 10-20 cm-es gumiszalagok végeit fogják. Az óvónő hangjának hosszúsága szerint meghúzzák (hosszan ejtett hangnál), vagy megereszti a gumit.

Fejleszti még: auditív figyelem, szem-kéz koordináció

6. Csibe és malac etetése (1-5 gyermek) Eszköz: munkalap, ceruza

Mindegyik gyerek kap egy rajzot, amelyen egy csibe és egy malac rajza látható. Amikor egy beszédhangot hosszan hangoztat az óvónő, a gyermekek hosszú szál fűvet rajzolnak a malac elé. Rövid hang esetében a csibe kap enni egy szem kölest (pontot).

Fejleszti még: grafomotoros koordináció, finommotorika, auditív figyelem

7. Hogyan szól a csengő? (1-5 gyermek) Eszköz: csengő

Az óvónő vagy egy gyermek megnyomja a csengőt. Az időtartamtól függően kell végigmenni a hosszú vagy a rövid úton.

Fejleszti még: szem-láb koordináció, auditív és vizuális figyelem

8. Hallgasd és lépj! (1-5 gyermek) Eszköz: hangszer

A gyermek háta mögött valamilyen hangszer szólal meg, a szerint kell hosszút vagy rövidet lépnie. *Fejleszti még: auditív figyelem*

Időtartam megkülönböztetése önálló hangoztatással

1. Tanító néni játék (1-5 gyermek) Eszköz: pálcikák két méretben

„Figyeld meg, mikor hallod röviden vagy hosszan a hangot! Jelezd hosszú pálcikával, ha a hosszút, rövid pálcával, ha a rövidet hallod!”

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, finommotorika

2. Pórus járt mackó (5-25 gyermek)

A méhek az odúban pihennek, az örök a z hangoztatás idejével jelzik, van-e veszély. Ha röviden zümmögnek, a méhek pihennek tovább, de ha hosszan, akkor kirepülnek, és elkergetik a mackót. *Fejleszti még: együttműködési készség*

3. Méhecskék (5-25 gyermek) Eszköz: papírvirágok

A virágport gyűjtő méhecskék hosszan zümmögnek, ha virágot találnak, akkor a többiek is odamennek. Rövid zümmögésük a keresgélést jelzi, a többiek várnak.

Fejleszti még: téri tájékozódás

4. Kígyó a ház tövében (2 gyermek) Eszköz: játékház, hosszú és rövid kígyók

Mindegyik gyermek előtt egy kis játékház, meg két kígyó van: egy hosszú zsinórra ragasztott, és egy rövid zsinórra ragasztott papír kígyófej. Ha hosszan hallják a szóban a sz hangot, akkor a hosszú kígyót csúsztatják a ház tövébe hűsölni, ha röviden, akkor a rövidet.

Fejleszti még: téri tájékozódás

Időtartam megkülönböztetése szavakban

1. Utánozzatok (5-25 gyermek)

„Szavakat mondok. Ha van benne hosszú hang, akkor mondjátok utánam, de ha nincs, akkor ne mondjátok!” Pl. birtok-bírtok, öt-öt, török-török, csip-csíp, örök-örök stb.

Fejleszti még: figyelem

2. Gyermekfejek (1 gyermek) Eszköz: rövid és hosszú hajú babák

Két babát adunk a gyermek kezébe, az egyik baba haja hosszú, a másiké rövid. A hang időtartamának megfelelő hajhosszúságú babát emeli fel a gyermek.

Fejleszti még: figyelem

3. Nyelvtanulás (1-25 gyermek) Eszköz: számolókorongok

„Idegenből jöttem, most tanulok magyarul. Javítsatok ki, segítsetek!” Ismert szavakat mond az óvónő, az időtartamot illetően hol helyesen, hol helytelenül (mesze, lasan, oló stb.). A gyermekek piros (helytelen) illetve kék koronggal (helyes) értékelik, ha szükséges, akkor kijavítják a helytelen ejtést.

Fejleszti még: vizuális figyelem, finommotorika

4. Visszhang játék (1-2 gyermek)

Az óvónő olyan szavakat mond, amelyekben hosszú és rövid időtartamú magán- vagy mássalhangzó szerepel. Instrukció: „Ismételd meg azt a szót, amelyikben a hangot hosszan (röviden) hallod!” Pl. tejel-tejjel, bőre-börre, szögel-szöggel

Fejleszti még: auditív figyelem

5. Szógyűjtés (2-25 gyermek)

Megadott hosszúságú magánhangzóval, mássalhangzóval gyűjtenek szavakat.

Fejleszti még: verbális emlékezet, auditív figyelem, szókincs

6. Csacsipacsi játék (2-25 gyermek)

Egyszer hosszú, egyszer rövid az adott hangzó a gyermekek által egymás után gyűjtött szavakban (pl. 1 hangra: olló, toló, holló, , dolog, dallam, bál...).

Fejleszti még: verbális emlékezet, auditív figyelem, szókincs

Beszédhang differenciálása hangoztatással

1. Visszhang játék (1-5 gyermek)

A nevelő olyan szavakat mond, amelyekben hosszú és rövid időtartamú magán- vagy mássalhangzó is szerepel. Instrukció: „Mondd ki azt a hangot, amelyiket a szóban hosszan hallod!”

Fejleszti még: auditív figyelem, szókincs

2. Hangcsere (1-5 gyermek)

„Szavakat mondok: a helyett mondjátok é-vel, ü helyett i-vel, u helyett é-vel stb.” (Mássalhangzókkal is lehet.)

Fejleszti még: auditív figyelem, szókincs

3. Utánozd a csengőt! (1-5 gyermek) Eszköz: csengő

A nevelő hosszan vagy röviden csenget. Ettől függően a játékos hol hosszan, hol röviden hangoztat különböző hangokat. *Fejleszti még: auditív figyelem*

4. Megkülönböztető játék (10-25 gyermek) Eszköz: pálcikák kétféle hosszúságban
A két gyermeksor egy-egy hosszú, illetve rövid pálcikát fogó gyermeknek áll háttal. A nevelő jelzései szerint a gyermekek röviden vagy hosszan hangoztatnak. A háttal állók a hallott hang időtartamának megfelelő pálcát mutatják fel. *Fejleszti még: auditív figyelem*

5. Szólánc (5-25 gyermek)

Adott hanggal szógyűjtés. (Szóismétlés tilos.)

Változat: a hang a szó végén vagy a belsejében legyen.

Másik változat: a szó végén levő hanggal kell új szót keresni, pl. kalap, pakol, les, sereg stb.

Fejleszti még: verbális emlékezet, auditív figyelem, szókincs

Tagolási játékok – a szóalak megbontása

1. Robotember (1-25 gyermek)

A robot szótagolva mondja ki a szót, a gyermekeknek egészben kell megismételniük.

Változat: A robotember szótagolva adja az utasításokat, amelyeket a gyermekeknek teljesíteniük kell. Pl. „Gye-re ke-zet mos-ni!” „Tedd hely-re a já-té-kot!” stb.

Másik változat: a robot hangonként mond szavakat, a gyermekeknek ezt kell egyszerre kimondaniuk. Pl. k-é-p, a-l-m-a, k-e-m-e-n-c-e.

Fejleszti még: verbális emlékezet, auditív figyelem, szókincs

2. Ismételd el robotnyelven! (1-5 gyermek)

A szavakat (mondatokat) a gyermekek szótagolva/hangokra bontva megismétlik.

Fejleszti még: verbális emlékezet, auditív figyelem, szókincs

3. Indiánok (1-25 gyermek)

Az indiánok csak magánhangzókat tudnak kimondani, így hívják a gyermekeket. (A gyermekek neveiből csak a magánhangzókat soroljuk.) Kit hívott?

Változat: tárgy, berendezési eszköz stb. neve.

Fejleszti még: verbális emlékezet, auditív figyelem, szókincs

4. Szótaglánc (10-25 gyermek)

Adott szótaggal szógyűjtés. Változat: a szó végén lévő szótaggal kell új szót alkotni, pl. lapos, posta, takaró, róka stb.

Fejleszti még: verbális emlékezet, auditív figyelem, szókincs

5. Tördeljük szét a szavakat! (1-25 gyermek)

Tapssal, papírcsíkkal jelzik a szó szótagszámát.

Fejleszti még: ritmusérzék

(A fejezet játékait FAZEKASNÉ FENYVESI MARGIT (2006): *A beszédhang hallás fejlesztése 4-8 éves életkorban*: 33-76. p. könyvéből válogattam)

E) SZAGLÁS

A játékok fejlesztik a szaglászékelést, a különféle szagok, illatok megismerését, differenciálását. A gyerekek megtanulják segítségével a szag, az illat alapján élőlények, tárgyak, anyagok azonosítását. Erősödnek az érzelmek, az akarat tényezők.

1. Szimatoló (3 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: fültisztító pálcika, illatminták, tálkák

Olyan illatanyagokat használjunk, amelyeket a gyerekek már korábban ismernek.

A gyermekek körbe ülnek. Szemüket becsukják. Az óvónő egy tálcán kis edénykében különböző illatú anyagokat visz körbe. A gyermekek jobb kézfejére ken egy keveset fültisztító pálcikával. A gyermek megszaglassza, és az óvónő fülébe súgja, minek érzi az illatát. Ha helyesen felel, egy korongot kap jutalmul. Az óvónő továbbmegy. Ha végigért, kezdődik előlről másik illattal, de ebben az esetben a bal kézfejre ken illatot. Ez ismétlődik a jobb tenyérbe, majd bal tenyérbe. Az a győztes, aki többet eltalált.

Egyszerre csak 4-5 gyermekkel játszunk, de lehet egyszerre csak egy gyermekkel.

Ebben az esetben egymás után kapja meg mindenki a négyféle illatmintát.

Illatminta lehet: őrölt fahéj, ecet, citrom héja, őrölt kömény stb.

Fejleszti még: figyelem, türelem

2. Gyógyító illatok (4 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: szárított gyógynövények

A játékező (az óvónő) az árus, a gyerekek egyenként gyógynövényeket vásárolnak tőle, az óvoda kertjéből gyűjtött, megszáritott, ismert gyógynövényeket. Mindenki kiválaszt egy szálat, összemorzsolja a kezében, és megszagolja. Ha felismeri az illatáról, megnevezi. Ha nem sikerül neki, akkor a társai segíthetnek.

Fejleszti még: figyelem, türelem

3. Útjelző (5 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: poharak, ecet, víz

Két gyermek áll egymás mellett. Az egyik gyerek kezében egy pohárban tiszta víz, a másikban egy pohárban ecet van. A tiszta vizet tartó gyermek mellett van a forrás, a másik gyermek mellett a hazafelé vezető út van. A gyermekekkel ezt megbeszéli az óvónő, majd hátat fordítanak a két pajtásuknak. Nem tudják, kinél van a tiszta víz, illetve kinél az ecet. Az óvónő egyenként hívja a vándort, aki hangosan megmondja, hogy haza szeretne-e menni, vagy szomjas, és a forrást keresi. Odamegy mindkét pohárhoz, beleszagol, és elindul az egyik irányba. Ha helyesen döntött ott marad, ha nem, kiesik a játékból. A következő vándort szólítja az óvónő, addig, amíg mindenki célba nem ér.

Fejleszti még: figyelem, türelem, téri tájékozódás

4. Párkereső (5 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: illatminták

A játszó csoportot kettő vagy négy, páros számú csoportokra osztjuk. A csoportok számától függően 1-1 vagy 2-2 csoportnak a tenyerébe szagmintákat teszünk, ügyelve arra, hogy mindkét csoportnál azonos számú szagminta legyen. A két (vagy több) csoport tagjai az illat szerint keresnek párt maguknak.

Nehezíthetjük a játékot azzal, hogy többféle szagmintát alkalmazunk. Például 10 gyermek esetében ötfélet. Így nehezebb a pár megtalálása, mert csak egy-egy összeillő illat van. Aki nem találja meg a párját, kiesik a játékból. Nedves törülközővel megtörlik a kezüket a gyermekek, majd szárazzal, és a játék addig ismételhető, amíg a gyermekek legalább négyen vannak. ők a győztesek. Amennyiben mindenki megtalálja a párját, mindenki győztes.

Ezzel indíthatunk egy másik páros játékot is. Ebben az esetben csak egyszer játszunk el.

Fejleszti még: figyelem, türelem, szociális képességek

5. Eltévedt kiskutyák (5 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz:

Kötelet feszítünk ki egy fától 2-3 irányba. A kötelek utakat jelölnek, de csak az vezet haza, amelyiknek a végét kölnivel illatosítottuk. A gyerekek háttal állnak annak a fának, ahonnan az útelágazás kezdődik, hogy ne láthassák, hogy a társaik merre indulnak. Az óvónő a kötelek másik végénél áll. A kutyamama (óvónő) hívja egyenként fiait: „Vau, vau, gyere haza, Tomi kiskutyám!”

A Tomi nevű (gyermek), kiskutya válaszol: „Vau, vau, megyek!” Megszimatolja a kötelek végét, és egyet kiválaszt, amelyiken hazaindul, odamegy az óvónőhöz. Aki jól választotta meg hazafelé az utat, kap egy korongot, aki nem, nem kap semmit. A korongot a markukban tartják, hogy ne lássa senki. Nem szabad megszólalni, állnak, figyelik a társaik választását. Amikor mindenki elér az óvónőhöz, megnézik, kinek van korongja, vagyis ki választott helyesen utat.

Nehezíteni lehet több kötél kifeszítésével, valamint több illatanyag elhelyezésével, ebben az esetben meg kell állapodni az elején, melyik illat vezet haza.

Hasonló illattal még nehezebb a választás.

Fejleszti még: figyelem, türelem

6. Illatozó dobozok (5 éves kortól; 2-6 gyermek) Eszköz: gyufásdobozok, vatta, illatminták
Gyufásdobozokba tett vattára különböző illatokat itatunk vagy szórunk. Egy gyermeknek bekötjük a szemét, egy másik egyenként kinyitja a dobozokat, és megszagoltatja a társával. Amit helyesen talál ki, azt jobb oldalra teszi le, amelyiket nem, azt balra. A végén együtt megszámolják, mennyit sikerült kitalálnia a játékosnak. Amit nem ismert fel, még egyszer megszagolhatja, most már nyitott szemmel. Szerepcserével folytatódik a játék.

A doboz tetejére ragasztott szimbolikus képek segítik a nyitogató gyereket abban, hogy a választ ellenőrizze, és ez egyben biztosíték arra, hogy nem téveszt ő sem.

Például szimbólum képek lehetnek:

- nagy üveg – ecethez,
- kis üveg – kölnihez,
- dió – szárított, morzsolt diófa levélhez,
- citrom – reszelt citromhéjhoz vagy szárított, morzsolt citromfűhöz,
- fakéreg – fahéjhoz.

Változat

Ugyanúgy dobozokban elkészítünk illatmintákat, de mindegyikből kettőt. Az egyik készleten nincs szimbolikus kép. Meg kell keresni mindegyiknek a párját. Ezzel egy gyermek is játszhat.

Fejleszti még: figyelem, türelem

7. Illatösvény (5 éves kortól; 2-6 gyermek) Eszköz: edények, erős illatú anyag

A hangyák illatösvényen találnak haza. A gyerekek hangyák lesznek. Mindenki kimegy a szobából addig, amíg az óvónő az 5 -6 erős, azonos illatot árasztó kis edényt eldugja különböző helyekre. Bejöhetnek a kis hangyák, akik keresik a hangyabolyt. Aki megtalálta a bejáratot (illatforrást), hazatalált. Beül a bolyba.

Egy bejáraton csak egy hangya mehet be, a többiek tovább keresgélnek. Addig folytatódik a keresés, amíg elő nem kerül az összes illatforrás. Ekkor azok, akik nem találtak, újra kimennek, és más helyekre dugja az óvónő, vagy akár a gyerekek a kis edénykéket, és kezdődik a játék előlről. Mindaddig folytatódhat a játék, amíg mindenki haza nem talál.

Fejleszti még: figyelem, türelem

8. Találd ki, hol jártam? (6 éves kortól; 2-6 gyermek) Eszköz: tüllzacskók illatokkal

Az óvónő egyszerű, rövid történetet mond, de nem árulja el a történet helyszínét.

Azt a gyerekeknek kell kitalálniuk egy kis tüllzacskóban lévő illatanyagról. Játshatjuk úgy is, hogy minden gyerek a kezébe kap egyet a történet megkezdése előtt, és végig szimatolhat, de úgyis, hogy egyet a történet végén visz körbe az óvónő. A gyermekek mindkét esetben csendben hallgatják végig a rövid történetet, és az óvónő fülébe súgják a választ. Az óvónő csak igennel vagy nemmel értékeli, hogy eltalálták-e a helyszínt.

Példa a történetekre, illetve a helyszínekre:

– Képzeljétek el, egy százlábú felmászott a lábamra. Belebújt a zoknimba, mert nem szeret világosan lenni. Hol jártam? Az illatanyag az avar, a helyes válasz, erdőben.

– Két lepke kergetőzött körülöttem. Szerettem volna megnézni jobban a szárnyukon lévő mintákat, de úgy cikáztak, hogy nem láttam jól. Megfogni pedig nem lehet őket, mert akkor megsérülnek, és el is pusztulhatnak. Hol jártam? Az illatanyag a rózsaszirm, a helyes válasz, virágoskertben.

– Gyönyörködtem a szép nagyra nőtt növényekben. Arra gondoltam, hogy haza is vihetek majd belőle. Hol jártam? Az illatanyag a petrezselyem zöldje felvagdossa, a helyes válasz, zöldségeskertben.

Járhatunk még a gyógynövényes kertben (az illatanyag a menta) vagy gyümölcsös kertben (az illatanyag az alma feldarabolva). Olyan helyszíneket találjunk ki, amelyekről a gyermekeknek van tapasztalata.

Fejleszti még: figyelem, türelem, fegyelem

(A fejezet játékait *FEHÉR ANNA* (2006): *Játszunk? Természetesen!* című könyvéből válogattam: 43-46. p.)

F) ÍZLELÉS

A játékok fejlesztik az ízlelés érzékelését, az ízek differenciálását. A gyermekek képessé válnak azonosítani különféle, emberi fogyasztásra alkalmas élelmiszereket ízleléssel.

1. Lepkék (3 éves kortól; 2-10 gyermek) Eszköz: dobozok, szívószál

A gyermekek a lepkék, a szájukban szívószál van. Azzal tudnak táplálkozni úgy, mint a lepkék, a pödör nyelvükkel. Tisztára mosott margarinos dobozokba különböző ízű folyadékot teszünk. A doboz tetejére ragasztott cédulára írjuk rá a tartalom nevét, hogy könnyebben ellenőrizhessük a gyermek választát. (Lehet a dobozokban kakaó, tea, citromlé, narancslé, tiszta víz stb.) A dobozokat szétszórtan helyezzük el a térben, ahol a lepkék röpködnek, nektárt keresnek. Megbeszélt jelre a dobozokhoz leszállnak, de egy dobozhoz csak egy lepke szállhat le. A szívószálat a doboz tetején lévő kis nyílásba úgy szabad belenyomniuk, hogy a kezük hátul van, azzal nem segíthetnek. Aki talált nektárt, és megkóstolta, azt meg kell neveznie. Ha helyesen válaszolt, megihatja, ha akarja. Ha nem találta ki, még egyszer belekóstolhat, és javíthat.

„Becsaphatjuk” őket azzal, hogy néhány üres dobozt is elhelyezünk, de felirat azon is legyen. A játék ismételhető, amíg kedvük van hozzá.

Fejleszti még: figyelem, téri tájékozódás

2. Mókusok (4 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: napraforgómag, pisztácia, dió, mogyoró, tökmag
A gyerekek mókusokká változnak át. Becsukják a szemüket, és ekkor az óvónő az előre tálcán elkészített magok közül egyet-egyet a kinyújtott nyelvükre ejt. A magok elfogyasztása után nevezzék meg, mit ettek. (Tisztított napraforgómag, pisztácia, dió, mogyoró, tökmag, mandula.) Aki nem találta el, nyitott szemmel kivehet egyet a tálcáról, és úgy kóstolja meg. A játék befejezése után a tálcát körbeállják, és elszemeztetik a magokat. *Fejleszti még: figyelem*

3. Medvék (4 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: gyümölcsfalatkák, fogvájó
A játék azonos az előzővel, csak magok helyett gyümölcsfalatkák vannak a tálcán, amelyekbe szúrjuk fogvájókat. Annak a segítségével teszi az óvónő a falatkákat a gyermekek szájába. Az eszköz elkészítésébe a gyerekeket is bevonhatjuk, ők is beszurkálhatják a fogvájókat a gyümölcshabokba. (Természetesen alapos kézmosás után.)
Fejleszti még: figyelem, szem-kéz koordináció

4. Kecskék (4 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: zöldségfalatkák, fogvájó
A játék azonos az előzővel, csak nyers zöldségfélékkel játszunk.
Fejleszti még: figyelem, szem-kéz koordináció

5. Mókusok, medvék és kecskék etetése (4 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: gyümölcsfalatkák, zöldségfalatkák, étkezési magok, fogvájó
A térben kijelölünk egy helyet barlangnak a medvék, egyet legelőnek a kecskék, valamint egy fát a mókusok részére. A játék megegyezik az előző három játékban leírtakkal, csak mindhárom esleésből készítünk a tálcára. A gyermekek nem tudják, mit kapnak enni, nem is szabad megnevezniük, hanem a táplálékot fogyasztó állat fő tartózkodási helyére kell állniuk. A magot evő játékosoknak a fához (mókusok), a gyümölcst evőknek a barlangba (medvék), a zöldséget evőknek pedig a legelőre (kecskék).
Fejleszti még: figyelem, szem-kéz koordináció

(A fejezet játékeit *FEHÉR ANNA* (2006): *Játszunk? Természetesen!* című könyvéből válogattam: 50-51. p.)

2. Figyelem fejlesztése

A) Vizuális figyelem

1. Hívogató (3 éves kortól; 6—25 gyermek)

A gyermekek félkörbe ülnek. Mindenki a hívogatóra figyel, aki velük szemben áll. Egy gyermeket mutatóujjal magához int, aki egészen csendben és lassú léptekkel megy hozzá, ő pedig hasonló módon csendben annak a helyére megy. Most az új hívogató int valakit magához. Így cserélnek helyet, míg mindenkire sor nem kerül. Fegyelmezett, meggondolt mozdulatokra nevel.

Fejleszti még: mozgáskoordináció, egyensúly

2. Végezd el a feladatod! (3 éves kortól; 5-25 gyermek)

Előre megbeszélünk egy feladatot vagy feladatsort, amelyet a gyermekeknek egyenként el kell végezniük. A játékvezető a gyermekekkel szemben helyezkedik el, és akire rámutat, az feláll, elvégzi a feladatot, majd helyre megy. Olyan sorrendben következnek egymás után a gyermekek, ahogyan a játékvezető mutatja. A következő feladatokat adhatjuk:

- Nyisd ki az ajtót, nézz ki, csukd be az ajtót, gyere vissza!

- Vigyél egy széket Erzsi mellé, ülj le!
- Sétálj végig a többiek mögött, ülj a sor szélére! Stb.

A játékot teljes csendben és nyugalomban lehet csak levezetni, ezért a kezdés előtt megkérünk mindenkit, hogy jól helyezkedjenek el, mert közben nem mocoroghatnak. Akkor jó a játék, ha mozgó társuk mozdulatait feszült figyelemmel tudják kísérni.

A játék időtartama koruktól és figyelmük kitartásától függ. Inkább ne kerüljön mindenki sorra, mint hogy megvárjuk azt, hogy beszélgetnek, mozognak legközelebb szerepelhetnek azok, akik kimaradtak. *Fejleszti még: vizuális észlelés, mozgáskoordináció, emlékezet*

3. Ostrom (3 éves kortól; 5-25 gyermek)

A gyerekek körbe állnak, és figyelik a közöttük álló játékvezetőt, aki először lassan, majd mind gyorsabban nyújtogatja felváltva a karjait. A gyerekek minden karnyújtásra tapsolnak egyet. Ha már jól peregnek a „dobok”, akkor a combjukat ütögetik, majd „sss” hangot adva felemelik, végül pedig csodálkozó „ááá” hanggal széttárják és leengedik mindkét karjukat.

Fejleszti még: vizuális észlelés, mozgáskoordináció, feszültségoldás

4. Találd ki, hogy ki vagyok! (4 éves kortól; 5-25 gyermek) Szükséges eszközök: székek, kendő

Kört alkotva ülünk, egy széket a kör közepére helyezünk. A játékvezető azt mondja, mindenkinek van egy perce, hogy jól megnézzük egymást! Majd kiválasztjuk az első játékost, akit kiküldünk a szobából. Közben egy jelentkezőt leültetünk a székre. Aki leült a székre annak a székét a játékvezető székével szembe helyezzük át, ide fogjuk majd bevezetni a bekötött szemű játékost. Az ő feladata lesz kitalálni, hogy ki ül a székén. Kérdéseket tehet fel, melyekre csak a játékvezető válaszolhat. Pld. Szemüveges? Hosszú haja van?

Kezdetben játszhatják úgy, hogy csak az arcot kell figyelni, vagy csak a ruhát, illetve lehet haj, szem színére rákérdezni. *Fejleszti még: vizuális emlékezet, kommunikációs készségek, logikus gondolkodás, következtetés*

3. Karmester (5 éves kortól; 5-20 gyermek)

Kiküldünk egy tanulót, közben kinevezünk egy karmestert. Ő mozdulatokat kezdeményez, melyet a többiek észrevétlenül utánoznak. A kiválasztott tanulónak ki kell találnia, ki a karmester. *Fejleszti még: nagymozgás, finommotorika*

4. Ellentét játék (5 éves kortól; 2-25 gyermek)

Egy játékos mutatja és mondja, amit kigondolt, pl. „a kezével zongorázik, a szájával furulyázik”. A vele szemben álló gyermeknek csak az ellenkezőjét szabad csinálnia; mindenféle ellentétes mozdulat egyikét mutathatja (feláll – leül, sír – nevet stb.)

Fejleszti még: vizuális észlelés, mozgáskoordináció, auditív figyelem

5. Tiltott mozdulat (5 éves kortól; 6-40 gyermek)

Egy gyermek középen áll, a többiek körülötte körben helyezkednek el. A játék megkezdése előtt megbeszélik és bemutatják, hogy milyen mozdulatot nem szabad utánozni, pl. kart felemelni.

A középső gyermek a játékvezető, aki mindenféle mozdulatot tesz, pl. előrehajol, ugrál, tapsol stb. A többiek mindenben utánozzák, kivéve a tiltott mozdulatot. Aki elhibázza, az vagy hibapontot kap, vagy kiesik a játékból.

Egy idő múlva új játékvezetővel és új tiltott mozdulattal folytatódik a játék.

Kicsiknek kevesebb, egyszerűbb mozdulatokat mutassunk, a nagyobbakat becsaphatjuk hirtelen mozdulatváltásokkal.

Fejleszti még: vizuális észlelés, mozgáskoordináció

6. VIZUÁLIS FIGYELEMFEJLESZTŐ FELADATLAPOK TÍPUSAI: (5 éves kortól)

- Labirintus, útvonalkövető feladatok.
- A két kép csaknem megegyezik, keresd a különbséget!
- Kakukktojás típusú feladatlapok.
- Tükörképes feladatok.
- Kép és árnykép párosítása.
- Kiemelt részletet keresd meg a nagy képen!
- Differix típusú feladatok.
- Hányszor szerepel a képen egy adott síkidom, betűelem,...
- Pozitív-negatív forma párosítása.

Vizuális figyelmet fejlesztő játékok: Differix, Figurix, Mátrixok, Puzzle, Mesekocka, Gyöngykirakó (megadott mintával)

B) Auditív figyelem

1. Csengős (3 éves kortól; 6—25 gyermek) Eszköz: 1 csengő

A gyermekek egészen csendben, nagy körben ülnek. Egyik gyermek elé a földre letesszük a csengőt. Aki előtt a csengő van, az feláll, lehajol érte, és két ujjával megfogja a fogóját, majd lassan felemelkedik. Óvatos léptekkel elindul körbe a gyerekek előtt, és állandóan ügyel arra, hogy a csengő ne szólaljon meg. Ha mégis cseng, azt nem veszi figyelembe, hanem továbbmegy. A többiek pedig magukban számolhatják, hogy hányszor hallják a csengő hangját. Ha a kiszemelt gyermekhez ér, megszólaltatja a csengőt, és leteszi a földre, majd csendes léptekkel helyremegy. Most ez a gyermek következik, és ő viszi el az általa kiszemelt társának. Így viszik egymásnak, míg mindenki sorra nem kerül. Nagyon hosszú ideig nem bírnak a gyerekek csendben játszani, ezért hagyjuk abba, mielőtt feszkelődni kezdenek. Igen jó alkalom, hogy a barátok egymásnak kedveskedjenek, és a csengőt egymásnak vigyék. Ha jó közösséggel van alkalmunk játszani, akkor a többiek rendszerint „tudtam” szóval nyugtázzák azt, hogy ki kinek adta át a csengőt.

Fejlesztí még: mozgáskoordináció, szociális képességek

2. Hegy—völgy (3 éves kortól; 6—40 gyermek)

A gyermekek egymás mögött körbe járnak. Ha azt mondjuk nekik, hogy „völgy”, akkor mindegyik gyorsan leguggol. míg a „hegy” szónál fel kell állniuk. Ezt a két szót felváltva mondjuk nekik. Aki téved vagy pedig mindig csak a többieket utánozza, kiesik a játékból. Így egyre kevesebb lesz a játékosok száma, aki utoljára marad bent, az a győztes.

Fejlesztí még: mozgáskoordináció, reakcióidő

3. Ki a körből, be a körbe! (3 éves kortól; 6—25 gyermek)

A földre olyan nagy kört rajzoljunk, hogy minden játékos elférjen benne. Ha a játékvezető azt kiáltja, hogy „Ki a körből!”, akkor mindenki kifut onnét, ha pedig „Be a körbe!” hangzik el, akkor mindenki a körbe igyekszik. Ha ezt a gyerekek már nagyon jól értik, akkor nagyobbakkal fordítottan játsszuk, Vagyis épp az ellenkezőjét kell cselekedniük, mint amit hallanak. Aki téved, az kiesik a játékból

Fejlesztí még: nagymozgások, mozgáskoordináció, szem-láb koordináció

4. Kulcsos játék (4 éves kortól; tetszőleges számú gyermek) Eszköz: kulcsosomó
A hallásfigyelmet fejleszti. Körben állunk. Egy tanulónak bekötjük a szemét és középre áll. Körbejár egy kulcsosomó, ahol zajt hall a tanuló, arra kell mutatnia. Ha eltalálta, helycsere.
Fejleszti még: önuralom, türelem

5. Hallásfigyelem fejlesztése hangokkal (4 éves kortól; tetszőleges számú gyermek)
Már tanult, gyakorolt hangot kell hangoztatni, de ugyanúgy játszunk, mint az előzőt.
Fejleszti még: önuralom, türelem

6. Hallásfigyelem fejlesztő játékok, eszközök: (4 éves kortól; tetszőleges számú gyermek)
Eszköz: hangkeltő eszközök, CD-lejátszó, Hanglótó CD-lemezek, hangszerek
-A gyerekek hunynak, zajt keltünk, pl. ajtónyikorgás, papírtépés, kulcs zörgetése, kopogás,...
-CD-ről kb. 5 zajt betesznek egymás után. Fel kell ismerniük, majd sorrendben lerajzolni/állathangok, autó, utcazaj, vízcsöpögés,../
-Zenélő doboz, csörgősipka, népi hangszerek...megszólaltatása. A gyerekek becsukott szemmel arra mutatnak, ahonnan hallják.
- Néma rádió, TV: Lehalkítottam a TV-met, mit mondhatok, olvass a számról!
Fejleszti még: önuralom, türelem

7. Hallgasd a zajokat! (4 éves kortól; 1-25 gyermek)
Lehajtott fejjel, csukott szemmel kell zajokra koncentrálni. Utána elmesélik, mit hallottak.
Lehet egyeztetni, pontosítani az élményeket.
Fejleszti még: auditív észlelés, emlékezet

8. Tapsra állj! (4 éves kortól; 1-25 gyermek)
Körben járás. Ha tapsot hallanak, meg kell állni. Aki téveszt, kiesik.
Fejleszti még: auditív észlelés, mozgáskoordináció

9. Postásjáték (4 éves kortól; 5-10 gyermek)
Az óvónő súg egy gyerek fülébe valamit, aki továbbadja. Az utolsó gyermek elmondja, mit hallott. *Fejleszti még: auditív észlelés, emlékezet*

10. Tűz, víz, levegő (4 éves kortól; 5-25 gyermek) Eszköz: pad
A vezető vezényszavakat mond. Víznel le kell feküdni, tűznél padra kell ülni, levegőnél repkedni kell. Aki téveszt, kiesik.
Fejleszti még: auditív észlelés, mozgáskoordináció

11. Hallgatta, nem hallgatta (4 éves kortól; 5-25 gyermek)
A gyerekek körben ülnek, velük szemben ül a játékvezető, aki mondja:
Egy embernek volt háromlelkű széke.
Izgatta, mozgatta, számár, aki hallgatta!
Ekkor a gyermekeknek be kell fogniuk a fülüket. Ha a játékvezető azt mondja, hogy „Számár, aki nem hallgatta!”, akkor nem szabad a fülükhez nyúlni.
Nehezíthető a játék úgy, hogy a játékvezető bemutatja azt, amit mond, így az önkéntelen utánzóknak jobban kell figyelniük.
Fejleszti még: auditív észlelés, mozgáskoordináció

12. Strandjáték (4 éves kortól; 4-12 gyermek)
Rajzoljunk egymástól két-három méter távolságra négy párhuzamos vonalat! Sorrendben az első a „part”-ot jelenti, a következő a „víz”, majd a „tenger”, végül a „csónak”.

A gyerekek az első vonal mentén sorakoznak fel. Ha a játékvezető kimondja a négy szó valamelyikét, a játékosoknak a megfelelő vonalhoz kell futniuk. Aki téved, kiáll a játékból.

Fejleszti még: vizuális emlékezet, mozgáskoordináció

13. Mari néni (5 éves kortól; 4-40 gyermek)

„Mari néni” kedves néni, akinek szót fogadunk.

„Pista bácsi” huncut bácsi, akinek nem engedelmeskedünk. Ezzel vezetjük be a játékot.

Árvíznél mindenki feláll a székre, tűznél leguggolnak, hóviharnál mindenki leül a székre, és felhúzott lábát átöleli, „Jön a medve!” kiáltásnál a játékvezetőhöz futnak.

Az utasításokat úgy kezdjük, hogy „Mari néni mondja, hogy pl. árvíz”. A gyerekeknek nagyon kell figyelniük, hogy a sok változat közül a helyeset válasszák.

14. Repül a..., repül a... (5 éves kortól; 5-25 gyermek)

A játékvezető szavakat sorol. Ha a játékosok repülő állat vagy tárgy nevét hallják, fel kell emelniük mindkét karjukat.

Fejleszti még: auditív észlelés, mozgáskoordináció, gondolkodási képesség

15. Add tovább! (5 éves kortól; 5-25 gyermek) Eszköz: játékok

A játékosok körben ülnek, kezükben egy-egy tárgyat, játékot fognak. Tapsra mindig eggyel jobbra adják a tárgyakat. „Vissza!” - utasításra gyorsan vissza kell venni az éppen átadottat. Újabb tapsra tovább folytatódhat a játék. Egyéb utasításokban is meg lehet állapodni, hogyha nehezíteni akarjuk a játékot.

Fejleszti még: auditív észlelés, szem-kéz koordináció

16. Dupla, dupla, ez, ez (5 éves kortól; tetszőleges számú gyermek)

Páros tapsos játék. A mondóka hozzá:

„Dupla, dupla, ez, ez,
Dupla, dupla, az, az,
dupla ez, dupla az,
Dupla, dupla ez meg az.”

Dupla=tenyér érintés

Ez=ököl szemben érint

Az= ököl hátul érint

Fejleszti még: mozgáskoordináció, testtudat, téri tájékozódás

17. Emlékek felidézése: (5 éves kortól; tetszőleges számú gyermek) Eszköz: papír, ceruza

Ez a gyakorlat egy iskolaérettségi-teszt "alap változata", mondhatni egyszerűsített váza... egy egyszerű kis módosítással, a gyermekek emlékfelidéző képességét segíti. Legegyszerűbb változatában keressünk elő otthon egy mesét, ne legyen túl hosszú, 10 percnél ne tartson tovább a mese. Olyat válasszunk, amelyben gyakran ismétlődik két tárgy, szereplő. Pl. a kutya és a macska szó, vagy bármi. Célszerű, ha a két tárgy nem kerül kapcsolatba egymással, hogy ne túl hirtelen kövesse egymást a két szó! Először mozgásokat válasszunk, amelyeket el kell végezniük, ha hallják a megbeszélte szót, később szavakat. Ha ez már jól megy, akkor a gyermekkel beszéljük meg, hogy a kutya mondjuk I-et kap, (I-jelet), a macska pedig... (nem térnék el az eredeti példától, de hangsúlyozom, ez lehet bármi...), tehát a macska pedig mondjuk kört- O. Vagy az egyik háromszöget, a másik csillagot, stb. Gyakoroljuk ezt be a gyermekkel. Amikor már biztosan felel kérdéseinkre, hogy mi a macska és mi a kutya jele, vegyük elő a mesét és kérjük meg, hogy amikor a kutya szót hallja, vagy amikor a macskát..., vagy bármely előre eltervezett, betanult szót hallja: rajzolja le a jelét egymás alá egy papírra!!! Ezzel azt eddük, és egyben vizsgáljuk a kicsi képes-e az előre megtanult jeleket

megfelelő módon jelezni. Ha a gyermek sokszor téveszt..., tehát a két szó/állat jelét felcseréli, valószínűleg elkavarodott, már nem emlékszik, melyik jel, mit jelölt. Ez egy jó kis koncentrációs, és emlékezeti próba. Később ezt lehet variálni, több mesével, és akár több keresett szóval. Bár azt javaslom 4-5 szó fölé, még a kiemelt értelmi és koncentrációs képességű gyermek esetében se menjünk. *Fejleszti még: nagymozgás, finommotorika.*

18. Figyeld a szabályt! (5 éves kortól; tetszőleges számú gyermek)

Körben állunk. A játékvezető elindít egy ritmikus sort: rózsza, tulipán, rózsza, tulipán. Mondja, mondja, majd egyszer csak, rózsza tulipán, rózsza szegfű. Aki hallja a hibát leguggol. Aki nem tud leguggolni, vagy legutoljára guggol le kiesek. Majd folytatjuk tovább más - más ritmikus sorokkal, kezdetben csak kételeműek legyenek a sorok, majd lehetnek egyre nehezebbek is:

piros - kék - sárga.. piros - kék - kék!

elefánt madár síp... elefánt síp madár!

három öt kilenc...három öt kettő!

virág - labda - rózsza... virág - labda - virág!

Számtalan változata van: szócsere, sorrend csere, szókihagyás, új szó bevitele. Kezdetben a hibafelismerést két szóval játsszuk, s utána a számokkal.

Nagycsoportosok számára javasolt változata a ritmikus sorlánc: A játékvezető elindítja a sort: piros - kék, piros - kék, s a gyerekek egyesével folytatják, aki eltéveszti kiesik. (Akár körben ülve, vagy labdát dobva is lehet játszani.)

Ez a játék alkalmas a figyelemfejlesztése mellett a szabályfelismerő képesség, valamint a szeriális (soralkotás) gondolkodás fejlesztésére is, amire az első osztályos matematika tanítása során a szabályjátékok megértésénél, a számsorok folytatásánál nagyon nagy szükség lesz.

Fejleszti még: szókincs

19. Keresd a szót! (5 éves kortól; tetszőleges számú gyermek)

Nagyon hasonlít az előző játékhoz. Menete ugyanolyan, csak most a játékvezető azt mondja: Figyeld a szót: Ház!

Szavakat mond egymás után asztal, lámpa templom. ház. Itt kell leguggolni. Újra autó, vödör. házas. hát... házi. Persze többször maga a ház is visszajön.

(Ugyanezt lehet számokkal is játszani.)

Fejleszti még: szókincs

20. Pókháló (5 éves kortól; 5-10 gyermek) Eszköz: fonalgombolyag

Alkalmas a játék pl. szógyűjtésre, sorozatok alkotására, utolsó betűvel szóalkotásra...

Körben állnak vagy ülnek a tanulók. Megállapodunk, hogy a megy szó rokon értelmű szavait gyűjtjük. Egy gombolyagot dobok, mondom az első szót. Aki elkapta, másik rokon értelműt mond és így tovább. Visszafele jön a neheze: emlékezni arra, hogy akinek visszadobom, annak mi volt a szava.

Fejleszti még: szókincs, emlékezet

21. Figyeld a végét! (6 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: labda

Ez egy láncjáték, lehet a labdával sorban haladni, de a figyelemkoncentrációt jobban fejleszti, ha össze - vissza dobjuk. A játékvezető azt mondja: A te szavad azzal a betűvel kezdődjön, amivel az enyém végződik: padlás - sárga - arany.

Nehezebb változata: A te szavad azzal a szótaggal kezdődjön, amivel az enyém végződik: kályha - hajó - jóság. (Ezt a változatát harmadik - negyedik osztálytól javaslom. E változat fejleszti a helyesírási készséget, a szótagolás képességét is.)

Fejleszti még: szókincs, emlékezet

22. *Tegyél hozzá egyet!* (5 éves kortól; 5-15 gyermek)

Játszhatjuk szavakkal, mozdulatokkal, számokkal...

Körben állunk. A kezdő ember mond egy szót. A következő megismétli és megtoldja eggyel. Így tovább. Az utolsónak már nagyon nehéz feladata van. Aki nem tudja ismételni az előzőket, kiesik.

Fejleszti még: szókincs, emlékezet

23. *Hangok, helyszínek* (5 éves kortól; tetszőleges számú gyermek)

A gyerekek becsukják a szemüket, hallásfigyelmet fejlesztünk. Zajsorozatot keltünk, ki kell találni, milyen helyszínen játszódhat. Pl. kopogás, ajtónyitás, széknycikorgás, nyögés, ááá hang... /fogorvosnál/

24. *Megosztott figyelem fejlesztése* (6 éves kortól, tetszőleges számú gyermek)

Kettős feladatot kapnak a gyerekek: Folytassanak egy egyszerű sorozatot (két elem, pl. kör és háromszög), közben szavakat mondok, amire később emlékeznie kell. Győz, aki a legtávolabb írta hibátlanul a sorozatot és több szóra emlékezett.

Fejleszti még: finommotorika, szem-kéz koordináció

25. *Számolás mozdulatokkal* (6 éves kortól, tetszőleges számú gyermek)

Körben állunk. Elkezdünk egyesével számlálni. Megállapodunk, hogy pl. párosra jobb láb előre, páratlanra bal kéz fel. Aki téveszt, leül.

Fejleszti még: téri észlelés, mozgáskoordináció, bal-jobb differenciálása

(A fejezet játékait KARLÓCZAI MARIANNE (1987): *Komámasszony, hol az olló? Gyermekjátékok óvodásoknak, iskolásoknak*: 189-198. p., PINCZÉSNÉ PALÁSTHY

ILDIKÓ (2002): *Tanulási zavarok, fejlesztő gyakorlatok*: 58. p., NOÉ KRISZTINA

szerk.(2002): *Képességfejlesztő játékgyűjtemény nagycsoportos óvodásoknak és kisiskolásoknak*: 3-5. p., JUHÁSNÉ JOBBÁGY MÁRIA: *Kreatív tanító*

<http://kreativtanito.hupont.hu/12/figyelemfejlesztas>, Anonim: *Fejlesztő játékok 3 éves kortól*,

http://ovi.freeblog.hu/archives/2007/03/14/Fejleszttojatekok_3_eves_kortol_12reszl/,

Segíts otthon! <http://segitsotthon.5mp.eu/web.php?a=segitsotthon&o=583zkBBnRQ>

oldaláról válogattam.)

3. *Az emlékezet egyes területeinek fejlesztése*

A) Verbális és auditív emlékezet

1. *Papagáj játék* (3 éves kortól; 1 gyermek)

A játékvezető mond 2-3 állatot, gyümölcsöt, virágot vagy állathangot. A hallott sorrendben kell visszamondani. *Fejleszti még: auditív figyelem*

2. *Hangutánzás* (3 éves kortól; 1 gyermek)

Hangutánzó zajok ismételése: mozdony, autó, hajó, harang stb.

Fejleszti még: auditív figyelem, tiszta kiejtés

3. Számlánc játék (5 éves kortól; 5-10 gyermek) Eszköz: labda

Körben ülünk a játékvezető kezében a labda. Mond egy számot: 6, adja tovább a labdát a következő játékosnak, aki elismétli 6 és hozzáteszi 3, a következőnek már mind a két számot el kell ismételnie, és egyet hozzátenni. Addig játszunk, amíg valakinél meg nem szakad a lánc. Ilyenkor megkérdezhetjük: Ki figyelt, ki tudja? Nehezíthetjük úgy a játékot, hogy nem sorba dobjuk a labdát. *Fejleszti még: auditív figyelem, szem-kéz koordináció*

4. Szólánc játék (5 éves kortól; 5-10 gyermek) Eszköz: labda

Ugyanolyan, mint az előző játék, csak itt szavakat mondunk. Felállíthatunk olyan szabályt is, hogy egy szótagból álló, illetve későbbiekben két szótagnál hosszabb szavakat ne mondjunk.

A játékosok megállapodnak abban, hogy a játék egyszerű változatát játsszák-e, azaz bármilyen szót lehet alkotni, vagy valamilyen témakörbe tartozó szavakat kell mondani. Ha valamelyik játékos már nem tud újabb szót mondani, zálogot ad vagy kiesik a játékból.

Fejleszti még: auditív figyelem, szem-kéz koordináció

5. Meselánc játék (5 éves kortól; 5-10 gyermek)

Nem egy hosszú mondat kialakítása és ismétlése a cél, hanem bátran lehet történetet kialakítani.

Két változata van. Egyik, amikor mindenki csak egy-egy szót tesz hozzá, s a gyerekekre van bízva, mikor tesznek pontot a mondat végére, s folytatják egy összefüggő következővel. Másik, mikor mindenki egy egész mondatot tesz hozzá a meséhez. Gyorsan le is jegyezhetjük és újramesélhetjük, vagy több napig is szövegezzük a mesét.

Fejleszti még: auditív figyelem, szókincs

6. Névkígyó (5 éves kortól; 5-10 gyermek)

A gyermekek neveket mondanak. Mindenki sorban hozzátesz egy nevet az előtte elhangzottakhoz.

Fejleszti még: auditív figyelem, szókincs

7. Holnap, ha hozzád indulok (6 éves kortól; 5-10 gyermek)

Körben ülünk. Az első gyermek azt mondja: „Holnap, ha hozzád indulok, magammal viszek egy bőröndöt!” A második azt mondja: „Holnap, ha hozzád indulok, magammal viszek egy bőröndöt és egy labdát.” Innentől kezdve mindenki hozzáad a felsoroláshoz valamit.

Fejleszti még: auditív figyelem, szókincs

8. Mesemondó (6 éves kortól; 5-10 gyermek)

A játékvezető egy rövid, életszerű történetet (pl. egy vásárlás történetét) vagy a gyerekek által még nem ismert mesét mond el. Utána egy gyermek elismétli, a többiek figyelik, pontosítják.

Fejleszti még: auditív figyelem, szókincs

9. Megy a labda (6 éves kortól; 5-10 gyermek) Eszköz: labda

Tulajdonképpen a mi gyermekkorunk mit visz a hajó játéka, csak itt **megy a labda b - el**, és csupa olyan szó kell, ami ezzel a betűvel kezdődik. Különösen kis gyermekek számára ajánlott. Kicsit nehezebb változata, mikor **megy a labda ma-val**: majom, malom, maskara.

Aki nem tud mondani, vagy olyat mond, amit már hallottunk kiesik vagy zálogot ad. Nagyon gyorsan kell mondani, és máris dobni tovább a labdát.

Fejleszti még: auditív figyelem, szem-kéz koordináció

10. Egy napom (6 éves kortól; 5-10 gyermek)

Egy nap történetét, cselekvéseit mondjuk el egymásnak, a lehető legnagyobb részletességgel, a valóságnak, személyes szokásainknak megfelelően. Ez úgy történik, hogy mindenki csak egy kis momentumot mond el, de megismétli mindazt, amit az előtte szóló mondott.

Valahogy így: - Első megszólaló: reggel, mikor kinyitom a szemem...

- Második megszólaló: reggel, mikor kinyitom a szemem, megkeresem a papucsom...

- Harmadik megszólaló: megkeresem a papucsom és köszönök a szobatársamnak.

Ha sikerül több résztörténésre, cselelésre bontani a napot, akkor folytatható második körben is. *Fejleszti még: auditív figyelem, szókincs*

11. Ellentét (6 éves kortól; 5-10 gyermek)

A játékosok körben ülnek. A játékvezető a fejére mutat, és azt mondja: "*Ez a hasam!*" Erre egy játékosnak úgy kell felelnie, hogy a hasára mutat és így szól: "*Ez a fejem!*". Ezután további egyszerű ellentétes megnevezések következnek. A válasz érkezik bármelyik játékostól, de a csoportvezető személyesen is megszólíthatja, vagy sorra veheti a játékosokat. Ha a csoport már magabiztosan alkalmazza a játékszabályt, a játékvezető áttérhet bonyolultabb kijelentésekre. "*Ez a bal mutatóujjam!*" mondhatja például, és közben a jobb combjára mutat. A megszólított játékosnak ekkor így kell válaszolnia: "*Ez a jobb combom!*" és közben a bal mutatóujjára kell mutatnia. **Más változatban:** Ha a testrészeket már kimerítettük, megnevezhetünk a helyiségben található tárgyakat, személyeket vagy ruhadarabjaikat. Például egy játékos rámutat egy övre és azt mondja: "*Ez az új piros hajpántom!*" Vagy rámutat a mennyezeti lámpára, mondván: "*Ez egy modern festmény bekeretezett másolata!*" A megszólított játékos természetesen ilyenkor is rámutat a megnevezett dologra, miközben az ellentétét, az előbb mutatott tárgyat írja le. Magától értetődően csak olyan dolgokat lehet megnevezni, amik ténylegesen ott vannak a teremben. Előfordulhat, hogy egy csoportban azt a tapasztalatot szerezzük, hogy a testrészek ellentétes megnevezése nagy nehézséget okoz a játékosoknak. A mutatott és megnevezett dolgok ilyen sajátos ellentéte irritáló lehet, és zűrzavarhoz vezethet. Megtapasztalhatjuk, milyen nehezünkre esik mutatni valamit, de mást mondani, illetve helytelenül megnevezni dolgokat. Mindenképpen beszéljük meg ilyenkor a csoporttal, mire utal ez a tapasztalat, mi lehet ennek az oka. Egyszerűen nem szívesen hazudunk, őszinték vagyunk, vagy csak nem vagyunk elég rugalmasak? Erre mindenkinek más személyes válasza lehet. Ilyen esetben hasznos lehet a környezetünkben található tárgyakkal játszani először, amelyeket kiteszünk magunk elé az asztalra, láthatjuk és megfoghatjuk őket. Ez a változtatás segíthet, és általában is igaz, hogy a kézzelfogható eszközök megkönnyíthetik egy bonyolult és szokatlan játékszabály elsajátítását. *Fejleszti még: auditív figyelem, szem-kéz koordináció, testséma, téri tájékozódás*

12. Karácsonyi gyűjtés (6 éves kortól; 5-10 gyermek)

Játékszabály: Az adventi időszakban a karácsonyra való ráhangolódás egyszerű játéka lehet ez a karácsonyi gyűjtögetős. Ebben a játékban nem valami konkrét dolgot gyűjtünk, hanem bármit, ami a karácsonnyal kapcsolatos akár személyes, akár általános szinten. Tehát az "ajándék"-szótól a "nagyanyám bejglijéig" bármi jöhet. Fontos, hogy a gyűjtés pergően és gyorsan menjen. A körben ülő játékosok a játékvezetőtől kiindulva sorban mondják mindazt, ami a karácsonyról eszükbe jut. Ha valaki olyat mond, ami a többiek számára nem evidens módon kapcsolódik a karácsonyhoz, a többiek kérhetik, hogy magyarázza meg az összefüggést (Például: "üveggolyó" - "Egyik nagybátyámtól üveggolyót kaptam karácsonyra.") Ami már elhangzott, azt nem lehet még egyszer elmondani. A gyűjtés kiterjedhet karácsonyi dalra, műalkotásra, versre, festménycímre, jellegzetes karácsonyi ételre, süteményre, szokásokra, szimbólumokra, bármire. Játshatjuk úgy is, hogy akinek nem jut több az eszébe, az kiesik, esetleg zálogot ad, de a "tét" lehet egyszerűen az is, hogy hány körig bírjuk a gyűjtögetést. *Fejleszti még: auditív figyelem, szókincs*

B) Verbális szeriális emlékezet (3 éves kortól; 1-25 gyermek)

1. Szavak visszamondása. Három szóval kezdjük, és ha jól megy, mindig egyesével emeljük a szavak számát hétig.
2. Egyszerű, rövid utasítások adott sorrendű végrehajtása.
3. Mondókák, versek, rövid mesék megtanulása.

Fejleszti még: auditív figyelem, beszédprodukció

C) Vizuális emlékezet

1. Hárm-as-parancs (3 éves kortól; 1-25 gyermek)

A játékvezető három cselekvést végez. A gyerekeknek utánozniuk kell, amit a felnőtt csinált.

Fejleszti még: vizuális figyelem, mozgáskoordináció

2. Mit láttál? (3 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: doboz, különböző tárgyak

Tárgyakat mutatunk, majd dobozba rakjuk azokat. Emlékezetből kell felsorolni mit látott előzőleg. A többiek figyelik, tévesztett-e. Először csak 2-3 tárgyat mutassunk, majd ha ezekkel a mennyiségekkel már jól megy, fokozatosan, egyesével emelhetjük a mutatott tárgyak számát 7-9-ig. *Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció*

3. Mi változott? (4 éves kortól; 5-10 gyermek)

Egy játékos kimegy a csoportszobából, addig két gyermek megváltoztat valamit a ruházatán. A bejövő játékos feladata megállapítani, mi változott rajtuk.

Fejleszti még: vizuális figyelem

4. Ellenőr (4 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: doboz, különböző tárgyak

A Mit láttál? játék variációja. Megmutatjuk a tárgyakat egy bizonyos sorrendben, majd megváltoztatjuk a sorrendet. Észre veszi-e?

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció

5. Memóriajáték (4 éves kortól; 2-6 gyermek) Eszköz: memória játékok

Játszhatjuk vásárolható vagy saját készítésű memória játékkal. Két változatban játszhatjuk.

Kisebbekkel úgy játszunk, hogy a lapokat képpel felfelé 2-3 sorban rakjuk le. Jó alaposan megfigyeljük, majd lefordítjuk a lapokat. Egy játékos felfordít egyet, és megpróbálja kitalálni, hol van a párja? Ha sikerült, újra próbálkozhat, egészen addig, amíg párt talál. Ha nem talált párt, akkor a következő játékos fordít. Az nyer, aki a legtöbb párt gyűjti össze. Fontos, hogy ha nem talált párt, a lapok eredeti helyükre kerüljenek vissza. Először kevesebb lappal, 5-6 párral kezdünk, majd folyamatosan emelhetjük a párok számát.

Nagyobbakkal úgy is játszhatjuk, hogy egyből képes felfelé lefelé tesszük le a lapokat, és nem szabályos sorokban, hanem rendezetlenül. Itt is fontos szabály, hogy minden lapot ugyanoda teszünk vissza, ha nem találtunk párt! A játék menete megegyezik az első változatával. *Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció*

6. Mi a változás? (4 éves kortól; 5-10 gyermek)

Különböző tárgyakat sorba rakunk az asztalon. Egy percig nézik ezt a játékosok, utána kimennek. Néhány helyzeti változtatást eszközölünk a tárgyak között, melyet az egymásután visszatérő játékosoknak kell megállapítaniuk. Helyes feleletenként egy-egy pontot kapnak a játékosok, hibás válasz miatt két pontot veszítenek.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció

7. Lakberendezés (5 éves kortól; 1-6 gyermek)

A gyerekeknek meg kell jegyezni a csoportszobában a fal mellett lévő tárgyak sorrendjét az óramutató járásával megegyező irányban, majd becsukott szemmel el kell mondaniuk. A többiek csukott szemmel hallgatják, és kézfeltartással jelzik, ha szerintük tévesztett a „felelő”.
Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció

8. Mi hiányzik? (5 éves kortól; 2-6 gyermek) Eszköz: játékok, egyéb tárgyak

A játékvezető az asztalra tesz 5-6 tárgyat. Utána a gyermekek „alszanak” az asztalra borulva. Ezalatt a vezető elvesz egy-két tárgyat a többi közül. Adott jelre a gyermekek felemelik a fejüket, s megnézik, mi hiányzik. Jutalmazhatjuk a leggyorsabbakat koronggal vagy pálcikával, és 10 játék után összeszámoljuk, ki nyerte a legtöbb játékot. Később a tárgyak számát emelhetjük tízig.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció

9. Nagy kép – kis kép (5 éves kortól; 1 gyermek) Eszköz: képek

Egy nagy, több információt tartalmazó képet mutatunk a gyerekeknek. Ezután 4-5 kis képet mutatunk. Ezek közül kell kiválasztania emlékezetből azokat, amelyek megtalálhatók a nagy képen.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció

10. Emlékszínezés (5 éves kortól; 1 gyermek) Eszköz: színes és színtelen képek

Egyszerű színes képet mutatunk a gyermeknek, amit egy percre megfigyelhet. Ezután a kép színtelen párját adjuk neki, amit emlékezetből ugyanolyanra kell színeznie.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció

11. Hol is vagyok? (6 éves kortól; 2-25 gyermek)

Nagyon egyszerű, s majd látni fogjuk, nem is igazán könnyű játék. Körben vagy az asztalnál ülünk. A játékvezető azt mondja: Mindenki nézzon körül alaposan, mindent nézzél meg!

Majd másfél - két perc múlva, mindenkinek be kell hunynia a szemét, s csukva tartani, s közben a játékvezető kérdez:

Milyen színű fal?

Milyen képek vannak a falon?

Hány ablak van?

Várakozás közben nagyon jó játék.

Fejleszti még: vizuális figyelem, auditív figyelem, figyelemkoncentráció

12. Huh, valami változott! (6 éves kortól; 2-25 gyermek)

Ülünk a csoportszobában. Asztalnál is ülhetünk és körben is. Egyvalaki kimegy, mielőtt elindul, jól körülnézhet. Amíg kint van, valamit megváltoztatunk: helyet cserél két - három gyerek, kicsit átrendezzük a helyiséget...

Mikor visszajön, ki kell találnia, hogy mi változott.

Ez a játék már kicsikkel is játszható, csak akkor szembeszökőbbet, kevesebbet kell változtatnunk.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció, megfigyelő képesség

13. Utánozás - majomszokás? (6 éves kortól; 1-25 gyermek)

Amíg a gyerekek még biztonsággal nem sajátították el a játék lényegét addig a "főszerep" legyen a felnőtté.

Egyszerű, rövid (kezdetben max. kétütemes, de később lehet négyütemes) mozdulatsort mutatunk be, s a kiválasztott kisgyerekeknek ezt kell leutánozni. (pld. Leguggolok kétszer, majd

felállok fejemet balra, s jobbra fordítom, vagy álló helyzetben kétszer tapsolok a fejem felett, majd kétszer a hátam mögött..., összeköthetjük a testnevelés foglalkozáson tanultakkal.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció

14. Képmegfigyelés (6 éves kortól; 5-10 gyermek)

A játékosokkal egy képet figyeltetünk meg 1-3 percig. A kép legyen elég nagy ahhoz, hogy mindenki kissé távolabbról is jól és tisztán láthassa. A kiszabott idő elteltével a képet eltesszük (letakarjuk) és több kérdést teszünk fel, amelyekre a játékosok írásban válaszolnak. Minden kérdés számozva van. A kérdéseket úgy kell megfogalmazni, hogy azokra röviden lehessen válaszolni. (Például: hány ember látszik, milyen ruha van a jobb oldalon álló női alakon, milyen szerszám van az ülő férfi kezében stb.)

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció, auditív figyelem

15. Késleltetett torna (6 éves kortól; 5-10 gyermek)

A résztvevők egymástól méternyire félkörben felállnak. A játékvezető eléjük áll, és egyszerű tornagyakorlatokat végez. A játékosok pontosan ismétlik gyakorlatát - de minden gyakorlatot egy ütemmel később végeznek el. Például a játékvezető törzshajlítást végez, a többiek mozdulatlanul állnak. A vezető ezután helyben futást mutat - a többiek most kezdik el a törzshajlítást. A vezető nyakkörzést végez - a többiek, helyben futnak. És így tovább... Aki eltéveszti a gyakorlatot, egy lépést tesz előre, de továbbra is részt vesz a játékban. Az győz, aki a játék végeztével legtávolabb áll a játékvezetőtől, vagyis aki a legkevesebbet tévedett.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció

16. Ki hiányzik? (6 éves kortól; 5-10 gyermek)

A játékosok körben ülnek, és becsukják a szemüket. A játékvezető kívül végigmegy a kör mentén, és egy nagy kendővel letakar egy résztvevőt. A játékosársaknak a játékvezető megbeszélte jelére ki lehet nyitniuk a szemüket, és ki kell találniuk, ki hiányzik. Fontos szabály, hogy minden körben az éppen letakart személy két közvetlen szomszédjának hallgatnia kell, ők természetesen nem vehetnek részt a találgatásban. Tanácsos lehet előzőleg megkérdezni, van-e valaki, aki ebben a játékban nem szeretne részt venni. Néha egy-egy játékos félti a frizuráját, esetleg kellemetlennek érzi a kendővel való letakarást. Ha a csoport túl kicsi, vagy változatlan összetételben már régóta játszik együtt, akkor meg lehet kérni a résztvevőket, hogy minden egyes újabb "eltűnés" előtt cseréljenek helyet egymással.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció

17. Ki mozdul el a helyéről? (6 éves kortól; 5-10 gyermek)

A csapatok körben állnak. Az egyik csapat megfigyeli, hogy milyen sorrendben állnak egymás mellett a többiek. Utána a megfigyelő csapat kimegy a szobából, illetőleg a játék színhelyéről. Ezalatt négy, legfeljebb öt játékos helyet cserél egymással. A csapat visszajön és egy perces megfigyelés után az egyik játékos leírja, vagy megmondja az észlelt helyváltoztatásokat.

Egy-egy pontot kap a csapat minden egyes helyes megfigyelésért. Két pontot kell levonni minden hibáért. Csapatonként megismétlődik a játék. A legtöbb pontot szerzett csapat nyer.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció

18. Ki ő? (6 éves kortól; 5-10 gyermek)

Valamennyi résztvevő háttal ül a körnek. Az egyik játékos lassan körbe megy a külső körön és mindenkit alaposan megfigyel. Ezután elkezd az egyik résztvevőt alaposan jellemezni, anélkül, hogy ránézne. Először a nem föltűnő, majd a föltűnő ismertetőjegyeket mondja el. A játékosoknak a játék alatt nem szabad megfordulniuk, hanem egyenesen előre kell nézniük. Ezen kívül egy nevet sem szabad megalapozatlan gyanúba hozni. Aki magára ismert, az feláll és a következő körben ő lesz, aki körbejár.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció

19. KIM játék tapintás útján (6 éves kortól; 5-10 gyermek)

A játszó bekötött szemmel körben ülnek vagy állnak. A vezető különböző tárgyakat továbbít a játékosoknak, melyeket ők kézről-kézre adnak. Utána a tárgyakat kendővel letakarja. A játékosok leveszik szemükről a kendőt és igyekeznek az előbbi sorrendben felsorolni a tárgyakat.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció

20. Mi jut eszedbe erről? (6 éves kortól; 5-10 gyermek)

A játékosok körbeülnek. Az egyik mond egy tárgyat (pl.: gépkocsi). A következő folytatja: a gépkocsiról nekem a bütykös főtengely jut az eszembe, és így tovább. Ha a következőnek semmi sem jut az eszébe, amíg háromig számolnak, kiesik vagy zálogot ad.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció

21. Gyereksor (6 éves kortól; 6 gyermek)

Öt gyerek áll sorba. A játékosnak meg kell jegyeznie a sorrendjüket. Jele a gyerekek elkezdenek mozogni, elhagyják az eredeti helyüket. A játékos feladata visszaállítani őket az eredeti sorrendbe. Nehezíthetjük a gyakorlatot úgy, hogy a mozgásokra is figyelni kell. Aki ügyes, tud válaszolni az olyan jellegű kérdésekre, hogy: „Mit csinált Peti?”

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció

22. Építsd fel! (6 éves kortól; 1-3 gyermek) Eszköz: építőkockák

5-6 darab építőkockából álló egyszerű építményt készítünk. A gyerekek megfigyelik, majd az épületet letakarjuk, és maguk is felépítik.

Fejleszti még: vizuális figyelem, téri tájékozódás

23. Forma kirakása (6 éves kortól; 1-3 gyermek) Eszköz: pálcikák

Pálcikákból egyszerű formák formákat rakunk ki. Először a minta alapján, később emlékezetből kell kirakniuk a gyermekeknek.

T L □ + × ◇ ^ Δ Y H Π E

Fejleszti még: vizuális figyelem, téri tájékozódás

D) Vizuális szeriális emlékezet

1. Gyöngyfűzés (3 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: zsinór, különböző színű, nagyságú és alakú gyöngyök)

Kezdetben egyszerű (piros-sárga), majd bonyolultabb (nagy-gömbölyű- kék, kicsi-sárga, nagy-szögletes- zöld stb.) sorok folytatása.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció, finommotorika, szem-kéz koordináció

2. Gyöngysorok (3 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: zsinór, különböző színű gyöngyök)
Három különböző színű gyöngyből fűzzünk egyszerű mintát. A gyermeknek az a feladata, hogy folytassa a sort (pl. piros-zöld- kék, piros-zöld- kék). A minta fokozatosan nehezedhet (p-k- k-z, p-k- k-z); az ismétlődő egységeket egészen hétig növelhetjük.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció, finommotorika, szem-kéz koordináció

3. Névsoroló (5 éves kortól; 10-25 gyermek)

Néhány gyermeket egymás mellé felsorakoztatunk. A többiek megjegyzik a sorrendet. A sor felbomlása után emlékezetből kell felsorolni a neveket az elsőtől az utolsóig, később nehezíthetjük a feladatot, hogy az utolsótól az elsőig is soroltatjuk a neveket.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció

4. Mondd meg mi a neve! (5 éves kortól; 10-25 gyermek)

3-4 gyermek feláll egymás mellé a többiekkel szemben. Nagyon lassan és hangosan mondva, mindegyikük választ magának egy színt. A többiek igyekeznek megjegyezni. A gyerekek ezután más sorrendben állnak fel. A többiek feladata, hogy mindegyikről megmondják, melyik szín melyiké, és javítsák ki a sort. Színek helyett gyümölcsöt, zöltséget, állatokat, járműveket is választhatnak.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció, fogalmi gondolkodás

5. Fonás (5 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: fonalak, babák, szalagok

Ahhoz, hogy szép, színes fonatot készítsünk, meghatározott sorrendben hasonló mozdulatokat kell végezni egymás után. Balról kívülről középre, jobbról kívülről középre..., stb. A hármas fonás szabályos elkészítésére tanítsuk meg a gyermekeket.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció, finommotorika, szem-kéz koordináció

6. Táncoljunk! (5 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: CD-lejátszó, CD-lemez vagy magnó, kazetta

Tanítsunk a gyerekeknek egyszerű tánclépéseket (előre, hátra, oldalra, mellézárás, forgás stb.), amit együtt táncolhatunk. Eleinte egyszerű, 3-4 elemből álló koreográfiát állítsunk össze, majd növelhetjük az elemek számát hétig.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció, téri orientáció, együttműködési készség, ritmusérzék, egyensúlyérzék

7. Mozdulatlánc (6 éves kortól; 5-10 gyermek)

A játék alapja a szőlőlánc. A résztvevők feladata megjegyezni az eddig bemutatott mozdulatokat. Mindenki kiválaszt magának egy mozdulatot (pl.: taps, vagy terpesz, vagy ugrás... stb.). Az első bemutatja a sajátját, a második az előtte állót és a sajátját. A harmadik a látott kettőt és a sajátját és így tovább.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemkoncentráció

8. Ujj-játék (6 éves kortól; 1-25 gyermek)

A mozdulatok meghatározott sorrendjét kell betartani. Mindkét kéz nyújtott ujjakkal, tenyérrel lefelé néz,

- a bal mutatóujj megérinti a jobb hüvelykujjat;
- a bal hüvelykujj megérinti a jobb hüvelykujjat;
- a bal mutatóujj magasra emelve megérinti a jobb mutatóujjat;
- a bal hüvelykujj megérinti a jobb mutatóujjat;

- a bal mutatóujj magasra emelve megérinti a jobb hüvelykujjat.

Ha ezt a mozgássorozatot már jól megjegyezték, akkor megtaníthatjuk jobb kézzel is.

Fejleszti még: vizuális figyelem, figyelemlkoncentráció

(A fejezet játékait *NOÉ KRISZTINA* szerk.(2002): *Képességfejlesztő játékgyűjtemény nagycsoportos óvodásoknak és kisiskolásoknak*, *PINCZÉSNÉ PALÁSTHY ILDIKÓ* (2002): *Tanulási zavarok, fejlesztő gyakorlatok*: 64-66. p. kötetéből válogattam.)

4. Gondolkodási képességek

A) Logikus gondolkodás

1. Távirányítás (3 éves kortól 2—25 gyermek)

Néhány méterenként helyezzünk el a szobában székeket, asztalt, dobozt, építőkockát stb. Ezek jelképezik egy autóbuszmegálló, üzlet, óvoda, út- kereszteződés helyét. Előre beszéljük meg a gyerekekkel, hogy a gyermekek sorba ülnek. Kisebb gyermekeknek egyszerűbb utasításokat, és csak 2-3 utasítást adjunk egyszerre. Nagyobbaknak egyre bonyolultabb, több tagból álló utasítássorozatot adhatunk. Pl: A játékvezető felszólítja az első gyermeket, és megmondja neki, hogy milyen szerepben fog elindulni: lehet gyerek, felnőtt, autó, kutya stb. A játékvezető távolból irányítja a gyereket, és annak mindent meg kell tennie, amit csak mondanak neki, pl. „Indulj el; állj meg az útkereszteződésben, és nézz körül, nem jön-e autó; menj át; lépj be a boltba; vásárolj, és tedd bele ezeket a kosaradba; helyezd mellé a pénztárcádat, gyere ki az üzletből” stb. Különösen a mellé, fölé, alá, közé stb. szavakat szőjük bele a történetbe, hogy elősegítsük a gyerekek tájékozódását. Tág lehetőség van különböző történetek eljátszására. Nagyobb gyerekek maguk is kitalálhatnak érdekes meséket, és ekkor természetesen a történet kitalálója irányítja a játékok

Fejleszti még: téri tájékozódás, auditív emlékezet

2. Cselekedtető játék (4 éves kortól; 1-20 gyermek) Eszköz: labda, szék

A játék lényege a mozgás, a cselekvés. Az óvodapedagógus adja a utasításokat. Pl. Tedd a labdát a székre! A kék székre tedd a labdát A labdát tedd a szék mögé! stb. A gyermekek a feladat végrehajtásakor ismétlik el a feladatot!

Fejleszti még: térpercepció, térbeli irányok, viszonyok megismertetése a körülötte levő tárgyakkal, téri viszonyokat kifejező verbális kifejezések

3. Azt gondoltam, hogy... (4 éves kortól; 1-25 gyermek)

Az óvodapedagógus kezdi a játékot. Azt mondja: „Azt gondoltam, hogy...” és utána valamilyen cselekvést végez. Pl. helyben szökdel, kockából épít valamit, stb. A gyermekeknek, miután felismerték az óvodapedagógus cselekvését, be kell fejezni a mondatot. Pl. Azt gondoltam, hogy ugrálok. Aki kitalálta, az gondolhat. Ettől kezdve már a gyermekek játsszák el illetve fejezik ki szóban gondolataikat.

Fejleszti még: szókincs, kommunikációs képességek

4. Megjött a hajó! (4 éves kortól; 4-40 gyermek)

A körben ülő gyermekeknek azt mondja a játékvezető: „Megjött a hajó!” A gyermekek megkérdezik: „Mit hozott?” A játékvezető ekkor valamire gondolva, annak jellemző tulajdonságaiból mond néhányat: „Hozott valamit, ami gömbölyű, piros, édes ízű.” Aki először találja ki, hogy mit hozott a hajó, az teszi fel a legközelebbi találós kérdést.

Fejleszti még:figyelem, emlékezet

5. Mi van a kezemben? (5 éves kortól; 2-25 gyermek) Eszköz: doboz, apró tárgyak

Egy dobozban készítsünk össze apró tárgyakat, amelyeket a gyerekek ismernek, és a kezünkbe befér. A játékvezető úgy rejtsen el a kezében egy ilyen tárgyat, hogy a gyerekek ne lássák. Köré ülnek a gyerekek, és a „Mi van a kezemben?” kérdésre találgatni kezdenek.

Először ne a tárgyra, hanem annak jellemző tulajdonságaira kérdezzenek rá. Kérdéseikre csak igennel és nemmel felelhet a játékvezető.

Eleinte sorba kérdezzenek, később akinek eszébe jut valami kérdés, rögtön felteheti.

Aki kitalálja, hogy mi az elrejtett tárgy, az rejthet el legközelebb valamit a kezében.

6. Mondd el, mi a szabálya! (5 éves kortól; 5-25 gyermek) Eszköz: labda

A gyermekek körben állnak, ülnek, az óvodapedagógus közepén egy labdával. „Jól figyeljétek meg, hogy hogyan adom tovább a labdát.” Aki rájön a szabályra, elmondja azt, utána ő állhat be a körbe, találhat ki új szabályt. Szabály pl. minden második gyermeknek dobja a labdát, csak a lányoknak gurítja, stb. *Fejleszti még: kommunikációs képességek*

7. Szobor játék (5 éves kortól; 2-10 gyermek)

Kiválasztunk két gyermeket. Úgy állítjuk őket, hogy ne lássák egymást! Ezután egyikük „szobrot” alakít. Úgy áll, ahogy szeretne. A másik a gyermekek irányításával megpróbál ugyanolyanná válni. A csoport mondja, hogy mit tegyen. Pl. Emeld fel a karod és hajlítsd be! stb. Ha sikerült és a két szobor ugyanolyanná változott, a szereplők cserélődnek. A gyermekek csak szóval irányítsák társukat!

Fejleszti még: kommunikációs képességek, téri tájékozódás

6. Ellentétpár játék (5 éves kortól; 1-10 gyermek)

Az óvodapedagógus egy szót mond a gyermeknek, aki annak az ellentétét mondja. Pl. tél-nyár, keserű-édes, kemény-puha, fent-lent, fekete-fehér, lassú- gyors, több-kevesebb, sétál-fut, stb.

Fejleszti még: Térpercepció: téri viszonyokat kifejező verbális kifejezések megtanítása. Verbális fejlesztés: cselekvések, térbeli viszonyok-irányok, formák, színek, méret, különbség, ellentétesség.

7. Mi hiányzik? (5 éves kortól; 1-6 gyermek)

Néhány tárgyat az asztalra tesz az óvodapedagógus, közösen megnevezzük. (Mondatokat is alkothatunk velük.) Ezután a gyermekek becsukják szemüket, az óvodapedagógus „elvarázsol” egy-egy játékot. Ki kell találni a gyermekeknek szemük kinyitása után „Mi hiányzik?” Nehezítés: egyszerre több játékot dug el az óvodapedagógus. Játsható így is: egy-egy gyermek egy játék nevét mondja, az óvodapedagógus sorba rájuk mutat, egy gyermeket kihagy, minek a neve maradt ki?

Fejleszti még: auditív memória, vizuális zártság, verbális fejlesztés: a tárgyak neve.

8. Bumm- játék (Labdázás számolással) (5 éves kortól; 1-5 gyermek)

A gyermekek labdájukat a földre pattintják, számolnak is hozzá: egy, kettő, három stb. minden ötödik számnál azt kell mondani: Bumm! *Fejleszti még: beszéd és a mozgás koordinálása, mozgásfejlesztés, szem-kéz koordináció, figyelem*

9. Vidám átöltözés (5 éves kortól; 5-10 gyermek)

Egy gyermeknek megnézzük az öltözékét. Majd kimegy és valamit változtat a ruháján (fel vagy levesz valamit). Amikor bejön, a gyermekek megmondják, mi változott meg rajta. Nehezítés: egyszerre több gyermek is kimehet (2-3) ruhadarabot cserélni.

Fejleszti még: vizuális észlelés

10. Nem látjuk játék (6 éves kortól; 1-10 gyermek)

Gyermekek az óvodapedagógussal szemben helyezkednek el. Az óvodapedagógus szóbeli instrukciót ad, de ezzel ellentétes mozgást végez. Csak a szóbeli instrukció alapján szabad a gyermekeknek cselekedniük, mozogniuk. Az óvodapedagógus mozgását nem szabad utánozni. Pl. azt mondja futás és leül. Gyermek is lehet a játékvezető.

Fejlesztí még: figyelem, figyelemkoncentráció

11. Nem halljuk játék (6 éves kortól; 1-10 gyermek)

Az előző Játék ellentéte, a mozgást kell utánozni.

Fejlesztí még: nagymozgások: járás, futás, ugrás, mászás, kúszás instrukciónak megfelelően, testrészek ismerete valamilyen tárgyat megérintve (pl. szék), ráülve, ráállva, átbújva rajta megtapasztalni a különböző testhelyzeteket a testrészek és a tárgy viszonylatában. (A mozgás és az instrukció szerint), verbális fejlesztés: cselekvések neve, testrészek neve, téri irányok.

12. Ne Te válaszolj! (6 éves kortól; 1-10 gyermek)

A gyermekek körben ülnek. Bármit kérdez az óvodapedagógus, az a gyermek nem válaszolhat, akire ránéz és rámutat, csak a tőle jobbra, majd balra ülő gyermek.

Fejlesztí még: test koordinációs és személyi zónájának alakítása, az oldaliság kialakulásának segítése, verbális fejlesztés (a kérdés és a válaszok függvényében).

13. Barkochba (6 éves kortól; 2-25 gyermek)

Egy gyermek kimegy a szobából, a többiek megállapodnak abban, hogy mire gondolnak. Eleinte egy ott lévő személyre vagy tárgyra gondoljanak. Ha már a játékot jól ismerik, és gyakorlatra tettek szert, akkor valamennyiük által ismert távol lévő személyre, tárgyra is gondolhatnak.

A kérdező bejön és sorban mindenkinek kérdést tesz fel. Csak igennel és nemmel szabad válaszolni, tehát a kérdéseket úgy kell feltenni, hogy ez lehessen rá a válasz.

Előbb érdeklődjék, hogy élőlény vagy tárgy-e az, amire gondoltak, és azután ezen belül igyekezzék minél többet megtudni. Ha már sejti, hogy mi az, akkor se mondja meg, hanem néhány ellenőrző kérdéssel győződjék meg róla, jó úton jár-e. Csak ezután nevezze meg a gondolt tárgyat vagy élőlényt. Az lesz a következő kérdező, akinél kitalálták.

B) Analógiás gondolkodás

Fejezd be a gondolatom! (5 éves kortól; 5-25 gyermek) Eszköz: labda

A játékvezető az irányító, de általában a gyerekek nagyon hamar ráéreznek a szabályra, s ők maguk "indítanak" mondatokat.

A játékvezető eldobja a labdát, s azt mondja: Fejezd be a gondolatom: a kutyának négy lába van a csirkének...

Télen hideg van, nyáron...

A kutya ugat, a macska...

Télen a fejünkre sapkát teszünk, a kezünkre...

Az asztal fából van az ablak...

A hajó a vízen visz minket a repülőgép a...

Télen hideg van, nyáron...

A tollal írunk az ecsettel...

A tenger vize nagy a tócsa...

Az eper piros a citrom...

A televíziót látjuk is, halljuk is, a rádiót...

A kutyának szőre van a madárnak...
 A csiga lassú, a nyuszi...
 A levest kanállal esszük a tésztát...
 Nappal világos van éjszaka...
 Az óriás magas a törpe...
 A nagypapa már öreg, én még...
 A kiabálás hangos a suttogás...
 A lányoknak a haja sokszor hosszú, a fiuké általában...
 Az ég kék, a fű...
 A fogunkkal rágunk az orrunkkal...
 A cukor édes az ecet...
 A szerda nap, az augusztus...
 A toll könnyű, a szikla...
 A nyuszi gyáva az oroszlán...
 Csütörtök után jön a péntek, július után...
 Szerda előtt van a kedd, szeptember...
 Az embernek háza van, a madárnak...
 (Természetesen a mondatok így is elhangozhatnak: Éjszaka sötét van, nappal... Ezt a játékot érdemes többször is eljátszani, s így az ellentétpárok gyakorlására is alkalmas!)
Fejleszti még: kommunikációs képességek

C) Fogalmi gondolkodás

1. *Folytasd a sort!* (5 éves kortól; 5-25 gyermek)

A játékvezető indít: Figyelj, elkezdem a sort, folytasd! banán, narancs, alma.
 Minden gyermeknek egy új szót kell hozzátenni, gyorsan haladunk, aki sokat gondolkodik, vagy már hallott szót mond, kiesik. A végén a játékvezető megkérdezi mi volt a szabály?
 Ötletadóként felsorolok néhány főfogalmat - gyűjtőfogalmat: állat, háziállat, vadállat, gyümölcs, zöldség, szerszám, jármű, játék, élelmiszer, bútor, rovar, hangszer, foglalkozás, színek, virág, növény.
Fejleszti még: szókincs

2. *Kakukktojás* (5 éves kortól; 2-10 gyermek)

Az előbbi játék azon változata mikor a játékvezető azt mondja: Szavakat mondok, egy nem illik a többi közé, melyik: alma, barack, paprika, citrom Miért?
 Elegendő, ha négy szót adunk meg. Kisebb gyerekeknél eleinte kezdhethük három szóval. Tapasztaltuk, hogy ebben a játékban is nagyon szeretik átvenni a játékvezető szerepét a gyerekek.

alma, körte, spenót, cseresznye
 sakk, fűzet, pöttyös labda, lego
 fecske, egér, gólya, veréb
 kutya, oroszlán, cica, tehén
 tej, tea, fagyi, kakaó
 méhecske, veréb, cica, szúnyog
 rózsza, tölgy, tulipán, liliom
 fekete, zöld, Lilla, sárga
 iskola, templom, ház, sátor
 teherautó, gördeszka, kerékpár, busz
 iskolatáska, olló, harapófogó, kalapács
 nadrág, öv, pulóver, ing

tanár, fiú, orvos, fodrász
gitár, hegedű, kotta, zongora,
kanyaró, nátha, izomláz, mumpsz
ezredes, honvéd, tábornok, hadnagy
szomorú, rossz, vidámság, jó
orr, száj, arc, szem
karkötő, nyaklánc, karóra, fülbevaló
játszik, felült, játék, mesél
cápa, bálna, lazac, béka,
bors, só, méz, tört paprika
Fejleszti még: szókincs

3. Hol járunk, mit csinálunk? (5 éves kortól; 3-10 gyermek)

A fogalmi gondolkodás fejlesztésének egyszerű játéka. A szókincs fejlesztésére is alkalmas. A játékvezető mond egy fogalmat, vagy főnevet: gyógyszerár, vasalás, erdőben, piac stb. és a gyerekeknek olyan szavakat kell mondaniuk, amelyek kapcsolódnak ehhez a fogalomhoz. Gyorsan haladjunk, itt se legyen gondolkodási idő!

Fogalmak: iskolatáska, osztály, óvoda, orvosnál, kert, fürdőszoba, tévé, kirándulás, Balaton - part, tűzoltó, fodrász, születésnap, Karácsony, állatkert, bevásárlás, könyvtárban...

Fejleszti még: szókincs

D) Divergens gondolkodás

1. Barkóba játék (5 éves kortól; 2-10 gyermek)

Gyermekeknek kedves játéka, s többek között a tagadás megértésén keresztül gondolkodni tanít.

A játékvezető azt mondja gondoltam valamire, ami él s lehet kezdeni kérdezni: állat? Igen. Erdőben él? Nem. Háziállat? Igen. Négy lába van? Nem. Kotkodácsol? Igen. Tudom, a tyúk az! Kisebb gyerekeknek indításként adjuk meg ezt a segítséget, hogy azt mondjuk él, vagy azt mondjuk állat, vagy azt, hogy itt van a szobában és nem él. Találgatni (róka? kutya?) nem szabad. Kezdetben játszhatjuk úgy, hogy az egész csapat együtt próbálja kitalálni.

Fejleszti még: szókincs

2. Igaz vagy hamis? (6 éves kortól; 3-10 gyermek) Eszköz: piros és kék korong Ø=10cm

Figyeld meg jól, amit mondok s dönts el igaz, vagy hamis! Ha igaz emeld magasba a kék korongot! Ha úgy gondolsz hamis; emeld fel a piros korongot!

Fontos, hogy ne hagyjunk időt a másiktól való másolásra!

Nyáron esik a hó. Változatai: Nyáron nem esik a hó. Nem nyáron esik a hó.

Reggel sötét van

Egy elefánt nagyobb, mint egy bogár.

Nyáron esik hó.

A grafitceruzámból kifogyott a tinta.

Egy zsiráf kisebb, mint egy ló

Egy felnőtt öregebb, mint egy gyerek.

A nyári szünetben hógolyózz velem!

Egy versenyautó gyorsabb, mint egy roller.

Egy őszibarack savanyúbb, mint egy citrom.

A gyík hosszabb, mint egy kígyó.

A víz, amit megiszol tisztább, mint a sár.

Iskola után jön az óvodába.

Az este van előbb, mint a reggel.

Elrepülnek a fecskék tavasszal Afrikába.
Télen eshet az eső.
Az éjszaka világosabb, mint a nappal.
Nappal világosabb van, mint éjszaka.
Egy héten hét nap van.
Egy kezemen kevesebb ujjam van, mint egy lábamon.
Egy kezemen kevesebb ujjam van, mint két lábamon.
Este a hold süt és nem a nap.
A bogár nem nagyobb, mint a ló!
Fejleszti még: szókincs

E) Analitikus-szintetikus gondolkodás

Rakjuk össze együtt! - Szedjük szét együtt! (5 éves kortól; 2-10 gyermek)

Lényege az, hogy én felsorolom a "részeket", s a gyerek megnevezi az "egészet". Azt mondom: pikkely, uszony, farok - ő mondja hal. Azt mondom: lábak, szőr, ugat, - ő mondja kutya.

(A "részek" lehetnek tulajdonságok, az "egészhez" kapcsolódó cselekvések, fogalmak is.)

Másik változata, amikor az "egészet" nevezem meg, s neki - nekik - kell a "részeket" megnevezni.

Példák:

szárny, csőr, toll - madár
csörög, kagyló, tárcsa- telefon
nyél, söre, száj, tisztítás - fogkefe
levél, szár, bimbó - virág
sárga, savanyú, kerek - citrom
4 kerék, kormány, sebességváltó - autó
pedál, ülés, 2 kerék - bicikli
cipzár, zsebek, szarak - nadrág
fűző, talp, sarok - cipő

Fejleszti még: szókincs

F) Kauzális gondolkodás

1. Tiéd az utolsó szó! (6 éves kortól; 5-25 gyermek)

Hiányos mondatokat kell a gyerekeknek befejezniük időbeli, valamint ok-okozati összefüggések alapján.

Gyorsan játszhatjuk labdával, illetve rámutatással.

Dobom a labdát és rámutatok valakire: Elkezdem a mondatot, fejezd be! Tiéd az utolsó szó!

Példák:

Ősszel lehullnak a fákról a...
Az utcában épült egy magas...
Szeretnék egy pohár vizet...
Télen gyakran hull a...
A háziállatok közé tartozik...
Erdőben él a...
Télen általában van rajtam...
A csapból folyik a...
Minden gyerek óvoda után megy...
A nyár után jön az...
Ma kedd van, holnap lesz...

A cirkuszban fellép a...
Az arc részei...
A virágokat sokat kell...
A gyufával azért nem szabad játszani, mert...
Ha a levesem forró, hogy enni tudjam...
Aki beteg az ne menjen óvodába, mert...
Ha megvágtam az ujjamat, akkor...
A vasútállomáson várjuk a...
Reggel az ablakon besüt a...
Este kinézek az ablakon és világít a...
A könyököm az része a...
Magyarországon csak állatkertben láthatunk...
Nekem a keresztnvem...
Az én vezetéknevem...
Szombaton óvodába...
Az anyu anyukája az én...
A nagypapám az apu...
A húgom az nálam...
A bátyámnak én a...
A szagokat érzem az...
Az ízeket érzem a...
A szomszéd néni csengetett, anya megy...
Apa kedvenc TV műsora...
Esett az eső ezért most minden...
A szép ellentéte a...
A hosszú ellentéte...
A magas ellentéte...
A széles ellentéte...
Az okos ellentéte...
A gyáva ellentéte...
Fejleszti még: szókincs

2. Hogy is volt ez? (6 éves kortól; 3-10 gyermek)

A játék lényege, hogy mondok egy mondatot, s utána felteszek egy kérdést pld:

Tegnap az udvaron játszottam.

Hol játszottam tegnap?

Mikor játszottam az udvaron?

Mit csináltam tegnap az udvaron?

Nagycsoportos gyerekek esetében kérdezzünk rá minden egyes "mondatrészre" ily módon, s várjuk el, hogy egész mondatban válaszolnak. Később nehezíthetem úgy, hogy lerövidül a kérdésem: Hol játszottam, de ekkor legyen a mondat hosszabb, vagy továbbra is várjuk el a rövidebb mondatoknál, hogy minden szó benne maradjon a válaszban.

Rövidebb mondatok:

Balázs kedvenc játéka a piros autó.

A cica lefetyeli a tejet a tálkából.

Az én jelem a pöttyös labda.

Évi leejtette a tányérját.

Kati gyalog megy az iskolába.

Délután Erzsikével labdáztam.

A tanító néni megdicsérte Katit olvasás órán.

Karácsonykor meggyújtjuk a csillagszórókat.

A húgommal megterítettünk a konyhában.

Vacsora előtt bicikliztem az udvaron.

Kakaós csigát ettem reggelire.

Peti szomorú, mert elromlott az autója.

A boltban anya vett nekem gyümölcsöt.

A színes ceruzáimat kifaragtam a hegyezővel.

Vasárnap elmegyünk apával az állatkertbe.

Éjszaka világít a hold.

Fejleszti még: A szövegértés, a rövid távú verbális emlékezet fejlesztését segíti elő kisebb gyerekeknél, s fejleszti a mondatalkotás képességét is (amennyiben azt kérjük a gyerekektől, hogy egész mondatban válaszoljanak).

G) Szeriális (soralkotó) gondolkodás

Folytasd a sort! (5 éves kortól; 2-5 gyermek) Eszköz: számolópálcikák

Ezen a játékon keresztül a szabályalkotás, szabályfolytatás képességét fejleszthetjük, s erre a matematikában nagy szükség van.

- Színes pálcikákból elkezdett sorminták "kerítések" folytatása max. 3-as elem: kék-sárga sárga – sárga – kék; piros - kék- sárga,

- Sorfolytatás szóban: alma-körte alma-körte-narancs, macska-egér macska-egér-elefánt, kék-sárga kék-sárga-zöld..

Fejleszti még: szókincs

H) Fogalmi gondolkodás - rendszerező képesség

1. Válogassunk! Csoportosítsunk! (3 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: játékok, tárgyak

A nagycsoportos óvodásuknak a következő fogalmakat kell már iskola előtt ismerni: ember, állat, gyümölcs, szerszám, jármű (közlekedési eszköz), élelmiszer (ennivaló), növények, virágok, játékok. Tudnia kell kérésre felsorolni pld. virágokat, s meg kell tudnia mondani, hogy mi a közös az almában, a banánban, a barackban.

Ezt legkönnyebben a megadott szempont szerinti válogatásokkal és csoportosításokkal készíthetjük elő. Lehetőleg valódi vagy játékeszközöket használjunk először, és csak később a képeket. Fontos, hogy mindig hangozzék el a főfogalom, és az alá tartozó fogalmak/tárgyak megnevezése is.

Válogatásra ajánlható tárgyak: gombok, gyöngyök, fonala, szalagok, írószerek, papírok, kártyák, képeslapok, dobozok, üvegcsék, kulcsok, szívószálak, babakonyha élelmiszerei, edényei, evőeszközei, termések, virágok, levelek, kavicsok, pénzek, kesztyűk, sálak, cipők, ruhák, ruhaanyagok, tornaszerek, karácsonyfadíszek, házak, közlekedési eszközök

A szétválogatás szintjei:

1. Saját szempont szerint (szabad játékban, spontán tevékenységekben: boltos játék, rendrakás)

2. Szétválogatás megnevezett, megismert tulajdonság szerint – irányított

3. Elrontott válogatás javítása, kakukktolás megtalálása

4. Elkezdett válogatás folytatása, felismert szempont szerint

Fejleszti még: szókincs, vizuális észlelés, finommotorika

2. Rakjuk sorba! – sorba rendezések (4 éves kortól; 1-6 gyermek) Eszköz: játékok, tárgyak

1. Spontán sorba-rendezések pl. nagyság szerint, sokaság szerint játék közben

2. Megadott szempont szerint pl: gyöngyfűzés, építés, pakolás

3. Mi változott meg? játékok

4. Megkezdett sorozat folytatása pl: cselekvések, ritmikus sorok gyöngyből, tárgyakkól, feladatlapokon

Fejleszti még: szókincs, vizuális észlelés, finommotorika, figyelem

(A fejezet játékait KARLÓCZAI MARIANNE (1987): *Komámasszony, hol az olló? Gyermekjátékok óvodásoknak, iskolásoknak*: 216-223. p., és NOÉ KRISZTINA szerk.(2002): *Képességfejlesztő játékgyűjtemény nagycsoportos óvodásoknak és kisiskolásoknak*: 8-20. p., PÁPAI VÁROSI ÓVODÁK MUNKAKÖZÖSSÉGE (2012): *Honnan hová? Egyénre szabott fejlesztés az óvodában*: 16. p. ZSÁMBOKI KÁROLYNÉ – HORVÁTHNÉ SZIGLIGETI ADÉL (1997): *Matematika kézzel, fejjel, szívvel*, PERLAI REZSŐNÉ dr.(1996): *Az óvodáskor fejlesztő játécai*, PERLAI REZSŐNÉ dr.(1999): *Matematikai játékok óvodáskorban válogattam.*)

1. IV. Beszédfejlesztő játékok

„A kommunikációs képesség a megértést, a tanulást, az emberi kapcsolatokat, az együttműködést, a társadalmi érintkezést szolgáló információk felfogása, megértése, szelektálása, elemzése, értékelése, felhasználása, közvetítése, alkotása; a metakommunikáció – tekintet, gesztus, hanghordozás, testtartás, mozgástér – alkalmazásának ismerete is.

A kommunikációs képesség részben a műveltség, a tudás alapja, részben az egyén szocializációjának, a társadalmi érintkezésnek, az egyéni és közösségi érdek érvényesítésének, megértésének, elfogadásának, megbecsülésének döntő tényezője. Az önálló ismeretszerzés, véleményformálás és kifejezés, az érvek és vélemények kifejtésének, értelmezésének, megvédésének képessége.” (ZAKÁRNÉ HORVÁTH, 2003: 16. p.)

Óvodás korban értelemszerűen a beszéd- és beszédértési képességeket, valamint a nem nyelvi kommunikációs képességeket fejlesztjük. A beszédképességek közül a beszédtechnika, a nyelvi alkotóképesség és a társalgási képesség kerül előtérbe. A beszédértés (befogadás) folyamatából a beszédészlelés, beszédértés és a nonverbális kommunikációs jelek értelmezésének képessége kerül fejlesztésre. A közlés szintjén a nyelvelsajátítási, a szövegalkotó (szóbeli), és a nonverbális kommunikációs eszközök használatának képességét fejlesztjük. (TÓTHNÉ, 2009.)

A kommunikációs képességeket alkotó készségek részletezésére itt nincs mód, de a játékgyűjtemény tartalmazza azok fejlesztésére vonatkozó játékokat.

(Bakné Egyed Katalin (2012): *A tanulási zavarok kialakulásának megelőzése – Képességfejlesztő játékok gyűjteménye* 27. p.)

1. A hangok tiszta ejtését segítő és rávezető játékok

- Kiscsoportos korúaknak ajánlott játékok –

A légzéstechnikát segítő játékok (1-25 gyermek) Eszköz: toll, vatta, gyertya, szalagok, papírállatok, pingpong labda, ceruza, szívószál, hungarocell

1. Fújások:

tollpihe fújása
vattagombócok fújása
égő gyertya fújása
felfüggesztett szalagok fújása
felfüggesztett, kivágott formák (kismadár, pillangó) fújása
pingponglabda lefújása asztról
kerek és szögletes ceruza lefújása asztról
vízfújás szívószálon
hungarocell fújása talajon
szívószállal papírdarabkák, levelek összegyűjtése
búvárjáték: lemegyünk a víz alá, s bent tartjuk a levegőt
vonatozás „s” hangoztatásával
hideg van: kéz lehelése közben „h” hangoztatása
tollpihe fújása szívószállal

2. Léggömb fújása (10-25 gyermek)

A gyermekek kézfogással körben állnak. Óvónői utasítás: „Felfújjuk a léggömböt”-re kihúzzák a kört, „Leenged a léggömb”-re a kör közepe felé lépegetnek, s hangosan hangoztatják a „sz” hangot!

Fejleszti még: figyelem, együttműködési képesség

3. Rakéta játék (1-25 gyermek)

Kézzel dobolás a combon, lábbal lengetés egyhelyben, majd magasra emelt kéz, s hosszú „á” hang hangoztatása kiabálva.

Fejleszti még: figyelem, testkép, téri tájékozódás

4. Méhecske játék (1-25 gyermek)

A gyermekek kitárt karral a repülő méhecskét utánozzák, s a méhecske hangját hangoztatják: „z”-t. Szaladgálnak, ha leoltjuk a lámpát, leszállnak virágport gyűjteni (leguggolnak). A lámpa felkapcsolásával folytatódik a játék.

Fejleszti még: figyelem, testkép, téri tájékozódás, térészlelés

- Középső csoportosoknak ajánlott játékok –

1. Léggömbfújás (szaggatott légzés gyakorlása) (1-25 gyermek) Eszköz: lufi

2. Pöfékel a mozdony: (1-25 gyermek)

Hosszú, mély belégzés után kilégzéssel „s” hang képzése. Lassú „sss” hangokat képzünk megszakításokkal. (Már sok gőz, indulni készül a mozdony). Közben az óvónő ellenőrizzé a gyermekeknél a helyes ajak- és nyelvtartást.

3. Belégzés után erős kilégzés, közben „f” vagy „h” hangoztatása. (1-25 gyermek)

4. Vattafújás (1-6 gyermek) Eszköz: vattapamacsok, asztal

A versenyjáték menete: hólabdát készítünk vattából, s a versenyfújás a megadott célíg tart.

A verseny célja lehet: Ki fújja előbb a célba?

Ki tudja kevesebb levegővétellel a célba fújni?

Fejleszti még: figyelem, versengési képesség

5. Tollfújás (1-25 gyermek) Eszköz: tollpihék

Eszköze jól szálló pihetoll. Két ujjal óvatosan fogjuk meg a pihetollat, emeljük fel minél magasabbra, majd engedjük el, hogy szépen szállingózva ereszkedjék le. Alá állva

igyekezzenek a gyermekek felfelé fújni, hogy minél tovább a magasban maradjon.

Játék közben vigyázni kell, nehogy a gyermekek egymásnak ütközzenek (megfelelő légtér szükséges a játékhoz).

Fejleszti még: figyelem, versengési képesség

6. Szappanbuborék fújása a szabadban. (1-25 gyermek) Eszköz: szappanbuborék fújó vagy szappanos víz és szívószál

A fújás lassú, egyenletes levegőkiengedéssel történik, a buborék elröptetése nagy ügyességet igényel.

Játék közben mondogathatják:

Gyere ki tündér,

Kékben, zöldben

Piros cipőcskében.

Fejleszti még: figyelem, szókincs

7. Vonat az alagútban (1-25 gyermek) Eszköz: asztal

Hosszában elhelyezett asztalt kinevezünk alagútnak. Az alagút előtt nagy levegővétel. Amíg a vonat (gyerek) az alagúton (asztal alatt) áthalad, a levegőt benntartják.

Fejleszti még: figyelem, nagymozgások

8. Kéz lehelése (1-25 gyermek)

A gyermekek körben guggolnak, s a versike elmondása után lehelik a kezüket:

Hógolyóztunk, fehér hóban,

Hűlt a kezünk hótól nyomban.

Lehelettel melegítjük, kezünk fejét

Így leheljük h-h-h.

9. Gőzmozdony játék (5-25 gyermek) Eszköz: székek

A gyermekek egymás vállat fogva vonatoznak, körben, hullámvonalban járnak, székek megkerülésével. Miden szék egy állomás. Ha az állomásra érnek, megáll a szerelvény, nagy levegővétel után kiengedik a gőzt, „s” hangoztatásával. Vonatozás közben az első gyerek, aki a szerelvényt vezeti, kezével utánozhatja a tengely mozgását, a többiek a vonat hangját: csi-hu-hu.

Fejleszti még: figyelem, együttműködési képesség, téri tájékozódás

10. Szöveges légzési gyakorlat (1-25 gyermek)
Egy rövid mondat elmondása egy levegővétellel.

11. Fújási versenyek (2-25 gyermek) Eszköz: gyertya
Többféle feladattal is megoldható:
Ki tud egyszerre több égő gyertyát elfűjni?
Ki tudja a legmesszebbre elfűjni a lángot?
Ki tudja a legtávolabbi lebegtetni a lángot?
Fejleszti még: figyelem, versengési képesség

12. Futball(2-8 gyermek) Eszköz: elkerített „versenypálya” 1 db 6 cm szélességű, 1 db 8 cm szélességű és 1 db 10 cm szélességű alul kivágott papírdoboz, pingpong labda
A gyermek pingponglabdát fúj kedve szerinti kapuba. A legnagyobb méretű kapu 1, a középső 2, a legkisebb 3 pontot ér. Versenyként is játszható.
Fejleszti még: figyelem, versengési képesség

13. Hason kúszva célba fújás (1-25 gyermek) Eszköz: pingpong labda
Hason kúszva pingponglabda fújása meghatározott célba. Pl.: talajra rajzolt körbe.
Fejleszti még: figyelem, versengési képesség, téri tájékozódás

14. Hangutánzás (1-25 gyermek)
Hangutánzással egybekötött légző gyakorlat.
Mély légzés után, hosszú, lassú kilégzés alatt minél tovább hangoztatni egy hangot.
Pl.:
vonat – sss
autó – brr
rakéta – aaa
oroszlan - ááá
méhecske – zzzz
kígyó – szszsz
cica – cccc
Fejleszti még: figyelem

15. Hangstaféta (10-25 gyermek)

A gyermekek félkörben ülnek. Egy gyermek elkezd egy hangot (pl.: „A”) hangoztatni, ameddig szusszal bírja. Mielőtt abbahagyná, megérinti a társát, aki folytatja – lehetőleg úgy, hogy a hang ne szakadjon meg.

Fejleszti még: figyelem

- Nagycsoportosoknak javasolt játékok -

1. A helyes légzést segítő gyakorlatok (1-25 gyermek) Eszköz: gyertya, papírdarabok, szívószál, papíregér, dióhéj, pingpong labda, kartonpapír, vatta, papírzacskó
Javasoljuk friss levegőn, vagy jól szellőztethető helyiségben végezteni.

- Hanyatt fekvésben, tenyér a hason, rekesz légzés érzékeltetése (napozás).
- Térdelésben, csípőre tett kézzel, fűjják a gyerekek a tüzet.
- A gyermek egyik kezében „kanalat” fog (képzeletben), forró leves fújása, hűtése.
- Belégzés; a levegő benntartása addig, amíg, az óvónő ötig számol, majd egyszerre engedjék ki a levegőt (a lufi leengedett).
- Sziréna: Belégzés, majd hosszú kilégzés emelkedő hangmagasságban.

- Kisharang: Belégzés, majd hosszú kilégzés – bimm, bamm hangoztatásával.
- Sóhajtó verseny
- Kutyalihegő verseny
- Gyertya fújása szívószállal.
- Papírszeletek szívása, fújása szívószállal.
- Papír hópehely fújása tenyérből.
- Számlálás tízig egy levegővétellel.
- Ismert mondóka, vers egy levegővétellel való elmondása.
- Fél dióból készíthetünk egérlyukat, s papíregeret kell belefűjni a lyukba.
- Hóember: fagyos hóember - a gyerekek megfeszítik magukat,
Elolvad a hóember – összerogynak, elolvadnak.
- **Futball:**
  - *Pingponglabda fújása két kapura, úgy, mint a futballjáték.*
  - *Pingponglabda fújása az asztalon. Feladat: úgy kell, fűjni, hogy ne guruljon le. (4 gyermek játszhatja egy asztalnál.*
- **Gumiember**
Egy gyermek a kör közepére áll, ő a gumiember. A többiek felpumpálják (pumpa mozgásának utánzása). A kör közepén lévő gyermek a pumpálás hatására megfeszíti izmait. Ha társai kihúzzák a dugót, leereszt, izmait ellazítja.
- **Szemüveges kisfiú**
Készítsünk papírból egy körlapot. Egyik felére rajzoljunk egy kisfiúfejet, másik felére egy szemüveget. Ezt függesszük fel. Úgy kell a gyermekeknek fűjni, hogy olyan gyorsan forogjon, hogy szemüveges kisfiú legyen belőle.
- **Hangstaféta** (lásd. középső csoport)
- **Vattafújás** (1-6 gyermek)
Nagy asztal körül, ölbe tett kézzel helyezkedjenek el a gyermekek. Vattadarabot húzzunk szét egész lazára, és tegyük az asztal közepére. „vigyázz, kész, rajt!” indító szóra mindenki fűjni kezdi a vattát. Akinél a vatta az asztal pereméhez ér, rossz pontot kap. Az győz, akinek a legkevesebb pontja van.
Kézzel a vattához érni nem szabad!
- **Zacskófújás** (1-5 gyermek)
Kb. 4 méterre egymástól állítsunk fel székeket, egymásnak háttal. A támlák között feszítsünk ki pamutszálat. Füzetlapból hajtsunk egy kis hegyes zacskót a pamutszál köré, és ragasszuk le a végét, hogy ne legyen nagy nyílás. A zacskók mellé álljon egy-egy gyermek, és indítójelre kezdjék el fűjni a zacskókat. Az győz, akinek a zacskója előbb ér a túloldalra.

Fejlesztési cél: figyelem, versengési képesség, türelem, kitartás

2. Ajak - és nyelvtorna

- kiscsoportosoknak –

Mindennapos testnevelésben is végeztethetünk ajak - és nyelvtornát.

1. Manócska (1-25 gyermek)

A nyelvek egy manócska, akinek a szátok a háza, a fogatok a kerítése az ajkatok a kapuja.

Csináljatok az ajkatokkal kerek kaput!

Nyissátok nagyra a kaput!

Felmegy a manócska a padlásra.

Lemegy a manócska a pincébe.

Sétál a kapu körül. (A nyelv körkörös mozgatása az ajakon.)
Most először jobbra néz ki a kapun, majd ballra néz ki a kapun.
Végigsétál a kerítés mellett. (Fogak megnyalása.)
Kijön a manócska a kapun. (Nyelvnyújtás)
Bújjon el a manócska a házába és csukja be a kaput!
Fejleszti még: figyelem

2. Mosolyjáték (1-25 gyermek) Eszköz: képek vidám és szomorú dolgokról
A gyermekeknek játékot vagy képet adunk. Ha olyat látnak, aminek örülni lehet,
mosolyogjanak, kissé nyújtott ajakkal. (Pl.: bohóc, maszatos kisfiú stb.)
Fejleszti még: vizuális figyelem

3. Csibejáték (1-5 gyermek)
Tegyünk egy tányérra, vagy a gyermek kezébe néhány szem zizit. A gyermeknek fel kell
csipegetnie az ajkával a cukorkákat, mint a csibéknek. (Csücsörítés gyakorlása.) Ugyanezt
lehet végezni lefetyeléssel is.
Fejleszti még: figyelem, versengési képesség

4. Mit szeretünk? (1-25 gyermek) Eszköze: játék vagy kép.
Aminek örülnek a gyermekek, vagy szeretik, annak pusztit dobznak. (Szájcsücsörítés)
Fejleszti még: vizuális figyelem

5. Utánzó játék (1-25 gyermek)
Grimasz utánzása, melyet lehet tükörrel is játszani.
„Kiskanál, nagykanál, minden gyermek így csinál.” – mondóka elmondása után az óvónő
grimaszol, a gyermekek pedig utánozzák.
Fejleszti még: vizuális figyelem

- középsősöknek és nagycsoportosoknak -

1. Kukucskálós játék (1-25 gyermek)
A nyelv kukucskáljon ki a „kapun”! Bújjon gyorsan vissza a „kapu” mögé! Kukucskáljon a
nyelv a „padlásra”, „pincébe”! Most futkározzon a nyelv a „padlás” és a „pince” között.
(Változata a Manócska)
Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem

2. Pipálós játék (1-25 gyermek)
Utánozzuk a nagypapát, aki pipázik. Pőfékel, erős „p” hang hangoztatásával. Most rakjuk a
pipát (nyelvet) a száj egyik, majd másik sarkába, s úgy pipáljunk.
Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem

3. Méznyalogató (1-25 gyermek) Eszköz: méz, kiskanál
Csöppentsünk a gyermek felső ajkára egy kis mézet, nyalja le a nyelvével.
Fejleszti még: ízlelés

4. Állatkerti séta (1-25 gyermek)
Elmegyünk az állatkertbe sétálni. Vonattal megyünk – „s-s-s” hangoztatása. Közben
mondhatják Illyés Gyula Mozdony című versét. Amíg jegyet váltunk az állatkert előtt, fagyit
veszünk (fagylalt nyalogatásával). Sorra nézzük az állatokat a ketrecekben, s utánozzuk
hangjukat:

oroszlán – nagy szájkerekítés – „á” hangoztatása
 majom – nyelv fenn a felső fogsoron, makogás
 nagy majom – nyelv az alsó fogsoron, he-he-he hangoztatása
 hal – néma tátogás kerek szájjal
 elefánt – nyelvünk az ormány, kinyújtjuk és le- fel mozgatjuk
 kutya – nyelvünkkel a kutya csóváló farkát utánozzuk
 A ketrecek után elsétálunk léggömböt venni (fújuk fel az arcunkat, pukkantás).
 Hazaindulás taxival – berregés (halkan–hangosan). Amikor megérkezünk, pusztit dobunk
 apunak, anyunak (cuppogás csücsörített szájjal). A játék jól használható hangképzési
 gyakorlatokhoz is hangutánzással.
Fejleszti még: nagymozgások, együtműködési képesség, téri tájékozódás

5. Cukorszopogatás (1-25 gyermek)

A gyermekek felfújják az arcukat és a levegőt úgy tologatják egyik oldalról a másikra, mint a cukorkát.

6. Mit érezhet? (5-25 gyermek)

A játékvezető az egyik gyermek fülébe súgja, mit játsszon el hanggal és mimikával, arcjátékkal, a többi gyermek próbálja kitalálni, mit súgott a játékvezető.

Pl. ásítás – „Á”

csodálkozás – „Ó”

fájdalom – „U”

erőlködés – „Ü”

sírás – „I”

Fejleszti még: auditív észlelés, auditív figyelem

7. Ajakartikuláció gyakorlása hangsorok után mondásával, valamint szópárok utánmondásával (1-25 gyermek)

pl.	á-a-e	babám - bárka

a-á-a	család - bálna

á-a-a	csatár - cápa

á-a-ó	faház - csárda

a-á-ú	madár - kára	stb.

(Minden magánhangzóra találhatunk hasonló szópárokat.)

Fejleszti még: auditív észlelés, auditív figyelem

Artikuláció nagycsoport (1-25 gyermek)

1. Mosolyogjanak a gyerekek, majd csücsörítsenek, közben mondogassák: i-ü, i-ü, i-ü.

2. Kinyújtott nyelvvel próbálják meg elérni az orrot.

3. Arctorna

Játszhatnak a gyermekek képzeletbeli pingponglabdával. Fújják fel az arcukat nagyra, majd tologassák a levegőt az egyik arc félből a másikba.

4. Szájtorna

Sovány és kövér kisfiú utánzása. Fújják fel az arcukat erősen, feszítsék meg, utána engedjék ki a levegőt, s szívják be arcizmaikat a fogaik közé.

5. Hal tátogásának utánzása

A gyermekek nyissák lassan a szájukat, az állukat engedjék le, minél mélyebbre. Utána lassan emeljék az állukat és zárják a szájukat. A mozgást fel is gyorsíthatják, de ügyelni kell, hogy az áll izmai akkor is lazák maradjanak.

6. Kisfiú utánzása

Az egyik kisfiú mondja: így, a másik mondja: úgy.

Mondogassák gyorsan: így-úgy, így-úgy.

3. Magánhangzók és egyes mássalhangzók tiszta ejtését segítő játékok

- kiscsoportosoknak –

1. Állatok hangjának és mozgásának utánzása (1-25 gyermek)

malac: ui-ui-ui, vuj-vuj-vuj

kocamama: rőf-rőf-rőf

szamár: iá-iá-iá

nagykutya: hu-hu-hu

kiskutya: vau-vau, vak-vak, vek-vek

farkas: aú-aú-aú

oroszlán: á-á-á

hal: hang nélküli tátogás

kecske: mek-mek-mek

kiskecske: e-e-e

birka: be-be-be

csibehívogató: pi-pi-pi

csibecsipogó hang: csip -csip-csip

tyúk: kot-kot-kot

nagykacsa: háp-háp-háp

kiskacsa: sáp- sáp-sáp

liba: gá-gá-gá

libahívó hang: li-li-li, lile-lile-lile

pulyka: trut-trut-trut

kiskakas: ki-ke-ré-ki, ki-ke-re-ki, ki-ke-ri-ki

nagykakas: ku-ku-ri-ku,ku-ko-ri-ku, ku-ko-ré-ku

galamb: gru-gru-gru

cica: miau-miau-miau

ló: klá-klá-klá, nyiha-ha, nyiha-ha, nyiha-ha

tehén: mú-mú-mú

boci: bú-bú-bú

egér: cin-cin-cin

kígyó: sz-sz-sz

darázs: zs-zs-zs

tojótyúk: kot.kot-kot

kotlóstyúk: koty-koty-koty

gerle: kru-kru-bukuru

kiscica: nyau-nyau-nyau

cicahívó - kergető: cic-cic-cic, sicc-sicc-sicc

csikó: nyihehe-nyihehe-nyihehe

2. Egyéb hagutánzók (1-25 gyermek)

óra: tik-tak, tik-tak

baba: oá-oá-oá, gggg

csöpögő csap: csöpp-csöpp-csöpp, csipp-csöpp, csipp-csöpp

traktor: tö-tö-tö, ha közel van: dö-dö-dö

szél és vonat: s-s-s

enyhe fuvallat: f-f-f

tűz és labda: pitt-patt, pitt-patt

csengő: csingiling, csingiling, csing-ling-ling, csing-ling-ling

autó: v-v-v

kávéfőző: k-k-k-k

méhecske: z-z-z

repülőgép: zs-zs-zs

gőzfűrész: cs-cs-cs

sóhajítás: h-h-h-h

motorberregés: r-r-r-r

Fejleszti még: auditív észlelés, auditív figyelem, nagymozgások

3. Állatiasztók (1-25 gyermek)

Hess, huss, kuss, fuss a következő mondókába behelyettesítve:

Hess, hess, hess róka !

Hess, hess, hess, hess !

4. Mit visz a kishajó? (1-25 gyermek)

Az 1-2. feladatokban felsorolt állatok vagy tárgyak közül megnevezünk egyet, s annak a hangjának és mozgásának utánzása.

Fejleszti még: auditív emlékezet, vizuális emlékezet

5. Éneklő játék (1-25 gyermek)

Egyszerűbb énekek (pl.: Cirmos cica, Süss fel nap stb.) éneklése la-la-la, só-só-só, zé-zé-zé hangoztatásával.

Fejleszti még: auditív észlelés, auditív figyelem

6. Autós vagy repülő játék (1-25 gyermek)

Gyermekek vezetik az autót, közben hangoztatják a „brr” hangot. (Lehet halkán és hangosan is.)

7. Labdagurítás (5-25 gyermek) Eszköz: labda

Akinek az óvónő gurítja a labdát, az megmondja a nevét, jelét, vagy állatot mond stb.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem

8. Kitalálós játék (1-25 gyermek) Eszköz: képek állatokról

Az óvónő utánozza egy állat hangját. A gyermek feladata megkeresni azt a képet, amelyen ez az állat van.

Fejleszti még: auditív észlelés, auditív figyelem, vizuális észlelés, vizuális figyelem

9. Állathangok utánzása (1-25 gyermek)

A gyermekek a felmutatott képeken látható állatot megnevezik, és a hangját utánozzák.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem

10. Mi van a zsákban? (1-25 gyermek) Eszköz: zsák, játék állatok

Egy gyermek kivesz egy zsákból vagy letakart kartondobozból egy játékállatot, utánozza a hangját.

A többieknek a hang alapján kell kitalálni, hogy melyik állat volt.

Fejleszti még: auditív észlelés, auditív figyelem, vizuális észlelés, vizuális figyelem

11. Találd ki, hogy ki vagyok? (1-25 gyermek)

Ismert állatot mozgásáról kell felismerni, és a hangját utánozni.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem

12. Mesevonat (1-25 gyermek)

A gyermekek egymás vállát fogják, úgy járnak körbe. Minden állomás után máshogy zakatol a vonat: zi-zi állomás, zé-zé állomás stb.

Fejleszti még: együttműködési képesség, téri tájékozódás

13. Csoportosítások (1-5 gyermek) Eszköz: papírhajók

Tavon vitorlások úszkálnak. Minden vitorlán egy állat vagy játék képe van. Amit kifognak a gyerekek, azt megnevezik, s a megfelelő helyre viszik (játékbolt, állatkert). Ugyanezt lehet játszani ehettől – nem ehettől, virág-gyümölcs, állat-nem állat csoportosításokkal.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció, téri tájékozódás, figyelem

14. Játék a színekkel (1-25 gyermek) Eszköz: gyufásdobozok, színes karton

Gyufásdobozra színes formát ragasztunk (pl. piros kancsó, kék bögre stb.). Képpel lefelé fordítva kezdik a játékot a gyermekek. Gyűjtsék össze az egyforma színeket, s nevezzék meg.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem

15. Halászos játék (1-5 gyermek) Eszköz: mágneses halak állatok képeivel

Mágneses lappal ellátott halakon állatfigurák képei vannak. (pl. barna medve, sárga kacsa, vörös róka stb.) A kihorgászott halakon lévő állatok nevét és színét kell megnevezni a gyermeknek. Készíthetünk kiegészítő eszközként különféle színű házakat. A kihorgászott állatokat a megfelelő színű házba kell tenni. (színazonosítás).

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem

16. Tárgykép egyeztetése (1-5 gyermek) Eszköz: játékkora kartonból képekkel

Játékkorára képeket ragasztunk. Feladat: ahova az óra mutatója mutat, nevezze meg a gyermek, mit ábrázol a kép, később mondjon is róla valamit.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem, szókincs

17. Állatok és tárgyak hangjának utánzása (1-5 gyermek) Eszköz: játékkora kartonból állatos képekkel

A játékkorát úgy készítjük el, hogy utánozható állat vagy tárgy képét ragasztjuk fel. Ahova a mutató mutat, a gyermek utánozza annak az állatnak vagy tárgynak a hangját.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem

18. Méhek a mezőn (mozgásos utánzó játék) (1-25 gyermek) Eszköz: napocska báb

Jelre a „méhek” az előre kijelölt kaptárból kirepülnek. Röpdösnek, virágra szállnak. Méhek mozgásának, repülésének és hangjának („z”) utánzása. Jelre a kaptárba repülnek. Jel: nap.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem, nagymozgások

19. Héja és a csibék (1-25 gyermek)

Az óvónő a tyúkanyó, a gyerekek a csibéi, egy gyerek a héja. A csibék kapingálnak, szaladgálnak és a „cs” hangot hangoztatják. „Jön a héja!” kiáltásra a csibék a tyúkanyónál keresnek menedéket. A héjának meg kell fognia egy csibét, mielőtt az a tyúkanyóhoz érne. „Elrepült a héja!” kiáltásra újra kezdődik a játék. Mindennapi testnevelés alatt játszható.

Fejleszti még: auditív észlelés, auditív figyelem, nagymozgások

20. Mit álmodtál? (1-25 gyermek)

A gyerek önállóan mondja el, fogalmazza meg, hogy mit álmodott.

Fejleszti még: szókincs

21. Gyors-lassú érzékeltetése (1-25 gyermek)

Vers vagy mondóka mondogatása gyorsan, lassan.

Fejleszti még: figyelem, ritmus és tempóérzék

22. Játékos mozgások (1-25 gyermek)

Ismert versekre, mondókákra játékos mozgások kitalálása. Pl.: hideg reggelen játszható:

Aki fázik, vacogjon – didergés utánzása

Fújja körmét, topogjon – értelemszerű mozgás

Földig érő kucsmában – fejére húzás mozdulata, földig a test simítása

Nyakig érő csizmában – lábtól felfelé simítás

Bújjon be dunyhába – has és hát cirógatása

Üljön rá a kályhára – ölbe ültetés

Mindjárt megmelegszik. – comb simítása.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, nagymozgások

4. Szókincs bővítését elősegítő játékok

- középsősöknek -

1. Fejezd be a mondatot, történetet! (1-25 gyermek)

Fejleszti még: auditív észlelés, auditív figyelem

2. Flakonpörgető (1-25 gyermek) Eszköz: műanyag flakon

5-6 gyermek körben ül a szőnyegen. Egy flakont pörgetnek. Aki felé a flakon csavaros része pördül, az mond egy állatot, virágot, növényt, közlekedési eszközt, vagy amiben megegyeztek.

Fejleszti még: vizuális észlelés, auditív figyelem

3. Mi történt otthon? (1-25 gyermek)

A gyermekek önálló fogalmazása, folyamatos beszéltetése. *Fejleszti még: emlékezet*

4. Nyuszi pajtás (1-25 gyermek)

A gyermekek körben ülnek. Egyikük odafordul a szomszéd játékoshoz és megkérdezi: „Nyuszi pajtás, hogy vagy?” A megkérdezett feleli: „Köszönöm jól!”. Az első gyerek újra kérdezi: „És a szomszédod, hogy van?” Válasz: „Nem tudom, majd megkérdezem.” Ekkor a nyuszi odafordul a másik szomszédjához, és más állatnevet mondván megkérdezi: „Őzike pajtás, hogy vagy?” Így kérdezik egymást körben. Mindenkinek figyelni kell, mert ugyan azt az állatnevet kétszer nem lehet mondani. *Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem*

5. Látok valamit (1-5 gyermek) Eszköz: használati tárgyak

Az asztalra kiteszünk néhány tárgyat, pl. ceruzát, könyvet, babát, poharat stb. A gyermekek körben ülnek az asztalnál. Az óvónő mond néhány jellemző tulajdonságot. A gyermekeknek ki kell találni, hogy melyik tárgyra gondolt az óvónő.

(Ha nincs tárgy az asztalon, nehezebb a játék - Barkochba előkészítője.)

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem, auditív figyelem

6. Szobor játék (5-25 gyermek)

Két gyermek áll a csoporttal szemben. Közöttük egy elválasztó paraván. Az egyik gyermek úgy tesz, mintha szobor volna (beáll egy pózba). A csoportnak az a feladata, hogy úgy irányítsák szóban a másik gyermeket (hol a keze stb.), hogy ugyanolyan szoborrá váljon.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem

7. Haragszom rád - Tetszel nekem (1-25 gyermek)

A gyermekek körben állnak, egy gyermek kezében kendővel, a körön belül körbejár.

Valakinek odaadja a kendőt, és vagy azt mondja, hogy „Haragszom rád!”, vagy azt, hogy „Tetszel nekem!”. Akinek a kendőt adta, megkérdezi, hogy miért. A kendőt adónak belső vagy külső tulajdonság alapján kell indokolnia, pl. ...mert piros a ruhád!

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem

8. Felelj gyorsan! (1-25 gyermek)

Az óvónő kérdéseket tesz fel, a gyermekeknek gyorsan kell válaszolni.

Pl. Mi piros? Mi édes? Mit lehet megenni? Mi savanyú? stb.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

9. Történet befejezése (1-25 gyermek)

Ebben a korosztályban már meghatározhatjuk, hogy milyen hangulatban érjen véget a történet, pl.: vidáman, szomorúan, bosszúsan stb.

Fejleszti még: auditív figyelem

10. Fényképező játék (1-25 gyermek) Eszköz: kartondobozok

Készítsenek a gyerekek játék fényképezőgépet. Annak leírása szóban, hogy milyennek, látja a tájat. Milyennek szeretné látni? *Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem*

11. Papagáj játék (1-25 gyermek)

Lehet néma, mozdulatot utánzó, s lehet szó - mondat utánzó. Jó játék lehet versre, mondókára, játékos mozgások kitalálására. *Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem, auditív észlelés, auditív figyelem*

12. Szópár (5-25 gyermek) Eszköz: labda

A játékosok körben ülnek, az óvónő labdát dob valamelyik gyerekek és közben mond egy szót. A labda elkapójának - lehetőleg azonnal rá kell vágnia az ellenkezőjét, majd visszadobja a labdát az óvónőnek.

Pl.:

nagy – kicsi   magas - alacsony

kemény – puha   sötét – világos

csendes – lármás   éjjel - nappal

éhes - jóllakott

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem, szem-kéz koordináció

13. Mit főzünk ma? (10-25 gyermek)

Minden gyerek választ magának egy élelmiszer nevet. Az óvónő mesélni kezd arról, hogy mit fog főzni (bevásárol, hazaviszi, megtisztítja stb.). Amelyik gyerek a saját élelmiszernevét meghallja, feláll, körbeforog, és visszaül a helyére. A sónál mindannyian felállnak és körbeforognak. (Minél többször szerepeltetjük a gyerekeket, annál jobban élvezik.)

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

14. Órás (10-25 gyermek)

Két gyermek kimegy a csoportszobából, és megbeszéli hány óra van (pl. 6), a többiek sorba ülnek. Visszajönnek, és sorra kérdezik a gyerekeket: „Hány óra van?”. Mindegyik gyerek mond egy számot. Ezt addig ismétlik, míg valaki el nem találja. Aki eltalálta az mehet ki valakivel.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

- Szókincsbővítés és mondatalkotás nagycsoportosoknak -

1. Rétes nyújtás vagy szóvonat (5-25 gyermek)

Mondatbővítés egy levegővétellel. Pl.: „Anya főz.” „Anya levest főz.” „Anya bablevest főz.” stb. Minden gyermeknek egy szóval kell bővítenie a mondatot.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

2. Kakukktojás (1-25 gyermek)

Mi nem illik a sorba? Azt kell a gyermeknek kiválasztania és indokolni. (pl. rózsza, tulipán, cseresznye, pipacs stb.)

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

3. Ellentétek gyűjtése (1-25 gyermek)

A gyermekek körben állnak. Az óvónő dobja a labdát és mond egy szót (pl. nevet). Aki kapja a labdát, annak a szó ellentétét kell mondania (sír).

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

4. Szinonimák gyűjtése (1-25 gyermek)

Feladat: Mondd másképp! (pl. sír, nevet stb.) Ezt utánzással is egybe lehet kapcsolni, úgy élvezetesebb.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

5. Felelj gyorsan (1-25 gyermek)

Mi sima? Mi gömbölyű? Mi élő? Mi készül fából? Stb.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

6. Várjáték (1-25 gyermek)

Itt lakik, ami úgy kezdődik, hogy „ma”. Olyan szavakat kell keresni, melyek „ma” szótaggal kezdődnek. (pl.: malom, majom, madár stb.)

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

7. A jó tündér varázsol (1-25 gyermek)

A jó tündér három kívánságot teljesíti. Válaszolj: Mi szeretnél lenni? Mit szeretnél? Stb.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

8. Csinálj egyből sokat! (1-25 gyermek)

Jó, ha a gyermekek minél többet tudnak gyűjteni: pl.: fa – erdő, katona – hadsereg

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

9. Barkochba játék (1-25 gyermek)

Egy gyerek gondol valamire vagy valakire. A többiek kérdeznek, tulajdonság alapján. Az a gyermek, aki valamire vagy valakire gondolt, csak igennel vagy nemmel felelhet rá.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

10. Gyűjtő fogalmak (1-25 gyermek)

Dobókockára gyűjtőfogalmakat jelölő képet ragasztunk. Gurítás után a gyűjtőfogalmakra jellemzőt kell mondani.

Pl: virág – tulipán

gyümölcs – alma

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet, vizuális észlelés

11. „Föld, víz, levegő” „játék (1-25 gyermek)

A játék menete: ha az óvónő azt mondja „föld” földön élő állatot kell mondani, ha azt mondja „víz” vízben élő stb. Ugyanezt közlekedési eszközzel is játszhatják.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

12. Játék a szótagokkal (1-25 gyermek)

A gyermek lépje ki a nevét!

Kopogja le a képen látható eszköz nevét!

Indul a „ta” „va” „ba” vándorútra. Az adott szótaggal kell szót mondani.

Szódarabolás: szavak szótagokra bontása, pl.: csi-ga-bi-ga.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

13. Fele sem igaz (1-25 gyermek)

Az óvónő több olyan történetet mond el, amiben meg kell találni a gyermekeknek, hogy mi nem igaz.

Pl.: Elmentem a zöldségek boltba, vettem egy kiló körtét. Hazamentem, s egyet becsavartam a lámpába.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

14. Szólánc (1-25 gyermek)

A szó utolsó szótaggal kell új szótagot mondani a következő gyermeknek. Pl.: alma, malom, lomha, hajó stb. *Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet*

15. Hangsúly játék (2-25 gyermek)

Két gyermek játszhatja, mögöttük két-két szék, s egy puff. Az egyik széket kék szakaggal, a másikat piros szalaggal jelöljük meg. Az óvónő a következő utasításokat adja: Bármit mondok, jól figyelj, pontosan csináld meg, és rögtön utána állj fel.

„Piros székre ülj le!”

„Székre ülj le!”

„Puffra ülj le!”

„Ülj le!” stb.

Ha a gyermek eltéveszti, kiesik a játékból.

Másik változata: Minden gyermek ugyanazt a képes kártyát kapja (pl. többféle alma képe) Az óvónő utasításai:

„Emeld fel az alma képét!”
„A piros alma képét emeld fel!”
„A piros alma képét tedd az asztal közepére!”
„A zöld alma képét rakd mellé!”
Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

16. Szóposta (1-25 gyermek)

A gyerekek három oszlopban állnak. Az elsőnek súg az óvónő egy szót. (később mondatot). Mind a három oszlopnak ugyanazt. A szót - mondatot előre kell adni, súgva, Az a csapat győz, amelyik a leggyorsabban és hibátlanul őrzi meg a szót, mondatot.
Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

17. Melyik állat? (1-25 gyermek)

Kimegy egy hunyó a teremből. A többi gyerek kiválaszt egy állatot, pl.: róka. Behívják a hunyót, aki kérdez. A gyermekek sorban felelnek a feltett kérdésekre, Mit tudsz róla? – Négy lába van. Stb.

Hosszú lompos farka van. Vörös bundája van. Stb. Akinél eltalálta az lesz a hunyó, neki kell kimenni a teremből, amíg a társai új állatot találnak ki.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

18. Boltos játék (3-25 gyermek) Eszköz: játékok

Egy asztalra sok-sok játékot, eszközt vagy annak képeit teszünk ki. Egy gyermek a boltos, egy gyermek a mama, a többi a vásárló. A mama sorban küldi a gyerekeit a boltba, egy-egy megbízással. (pl.: Hozzál a boltból tisztálkodási eszközöket!) Aki a legtöbb tárgyat vásárolja, s megmondja mit, mivel csinál, boltos lehet a következő játékban.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

19. Kié a bőrönd? (10-25 gyermek)

A gyermekek megfigyelik egymás ruháját, és emlékezetükbe vésik. Egy gyermek kimegy a csoportszobából, a többiek kiválasztanak egyet maguk közül, akinek a „bőröndjét” be fogják csomagolni. A hunyó bejön és megkérdezi: „Mit csomagolsz a bőröndbe?” Minden gyerek mond valamit, ami a választott társukon van. Ki kell találni, kié a „bőrönd”. Jó, ha a legelső válaszban megfogalmazzák, hogy kisfiú vagy kislány ruhákat csomagolnak be.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet, vizuális figyelem

20. Tiltott mozdulat (5-25 gyermek)

A gyermekek megbeszélik előre, mit nem szabad utánozni (egy mozdulatot). Az óvónő mindenfelét mutat, s a gyermekeknek utánozni kell, csak a tiltott mozdulatot nem. Később egy gyermek is lehet játékvezető. Aki eltéveszti az, kiesik a játékból.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet, vizuális figyelem

21. Ok-okozati összefüggések (1-5 gyermek)

Két-három képből álló képsor logikus, helyes sorrendbe állítása.

Ugyanezt lehet szavakkal, illetve mondatokkal is. Pl: betört egy ablak - fociznak a gyermekek - egyikük túl nagyot rúgott.

Hiányzó láncszem keresése, megfogalmazása: három képből álló történés első és utolsó képe alapján kell megfogalmazni, hogy mi történhetett közben.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet, vizuális figyelem

22. Folytasd a mondatot! (1-25 gyermek)

A gyermekek körben ülnek. A játékvezető úgy tesz, mintha mesélne, mond egy mondatot, amelyet félbehagy, és rámutat valakire. Annak folytatnia kell úgy, hogy értelmes elbeszélés legyen belőle.

Pl.: Tegnap az állatkertben voltunk és ... láttunk egy elefántot. A mentőautó szirénázva jött, mert ... elgázoltak valakit. Fogat mostam, hogy... a fogaim ne romoljanak meg. stb.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

23. Fekete, fehér, igen, nem (1-25 gyermek)

Egyikük a kérdező, aki sorra kérdéseket tesz fel a gyerekeknek, pl.: „Milyen színű a cipőd?” A megkérdezett bármit mondhat, kivéve ezt a négy szót: fekete, fehér, igen, nem. A kérdező igyekszik olyan további kérdéseket feltenni, hogy szinte rákényszerítse a felelőt e szavak használatára. Aki kimondja a tilos szót, rossz pontot kap, vagy zálogot ad. A kérdező két-három kérdés után máshoz fordul. Eleinte inkább felnőtt kérdezzon, mert a kérdések feltevéséből is sokat tanulhatnak a gyerekek.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet, vizuális figyelem

24. Mit visz a kis hajó? (1-25 gyermek)

A játékvezető rámutat egy gyermekre, és azt kérdezi tőle, pl. „Mit visz a kis hajó „p” - vel?” A megkérdezettnek azonnal egy „p” -vel kezdődő szót kell mondania. A játékvezető mindig más hangot mond a kérdéshez. Aki háromszor hibázik, zálogot ad.

Később úgy is játszhatjuk, hogy csak egy bizonyos területről szabad válaszokat adni (pl.: közlekedés, gyümölcs, zöldség, állatok, virágok stb.).

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

25. Mit vesz a vásárban? (10-25 gyermek)

A körben ülő gyermekek elhatározzák, hogy elmennek a vásárba és ott minden félét, vásárolnak.

Az első gyermek kezdi: Elmegyek a vásárba és veszek almát. A második folytatja: Almát és kenyeret; harmadik gyermek: Almát, kenyeret és fakanalat. Tehát minden gyermeknek fel kell sorolnia a már előtte elhangzott cikkeket ugyanolyan sorrendben, ahogyan azt mondták. Ezután kell hozzátennie az új nevet.

Nem tudnak túl sokat megjegyezni, aki nem tudja folytatni, az kiesik a játékból.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet, vizuális figyelem

26. Szék-animáció (5-25 gyermek) Eszköz: szék

A játék lényege az, hogy a gyermek bármivé átváltoztathatja a széket, s a többieknek ki kell találnia, hogy mire gondolt. Pl.: a gyermek úgy tesz, mintha meglovagolná a széket, fogja a kantárt, vagy úgy tesz, mintha a szék babakocsi volna, tolja maga előtt stb.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet, vizuális figyelem

27. Ki nincs velünk? (10-25 gyermek)

A gyermekek körben állnak. A kör közepén a hunyó. A mondóka indul:

„Az erdőben jártunk-keltünk,

Egy gyermeket elvesztettünk,

Mond meg nekünk... (a kör közepén álló nevét mondjuk)

mond meg nekünk –

Ki az, aki nincs velünk?”

A kör megáll. A kör közepén álló befogja a szemét. Akire az óvónő mutat, csendben elbújik.

A gyermekek megkérdezik: „Mond meg gyorsan, ki nincs velünk?”

A hunyó körülnéz és igyekszik kitalálni, az elbújt gyermek nevét. Ha eltalálja, szerepet cserélnek, ha nem, benn marad a körben. Két-három játék után váltsuk le, ha nem találta ki.
Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet, vizuális figyelem

28. Téri relációk gyakorlása (1-25 gyermek) Eszköz: csoportszoba tárgyai, bútorai
Nagycsoportosoknál igen lényeges, hogy tisztában legyenek a téri relációkkal. Pl.: Mi van az asztal mellett, fölött, alatt? stb. Mindezt megvalósíthatjuk a csoportszoba eszközeivel.
Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet, vizuális figyelem

29. Kutyanév kereső (1-25 gyermek)
Keressünk kutyanéveket (pl.: Bodri, Morzsa, stb.). Lehet ezt a játékot úgy bővíteni, hogy macska- és autómárka neveket vagy televíziós műsorcímeket keresünk.
Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

30. Beleélő képesség fejlesztése (1-25 gyermek) Eszköz: érdekes tárgyak
Az óvónő két-három tárgyat kitesz az asztalra. A gyermek választhat, hogy melyik képébe képzelettel magát, de megmondani nem szabad. Feladat, hogy a gyermek mondja el, mi jellemző rá, a többieknek ki kell találni. Pl.: papírból készíttetek, lapozni lehet, olvashattok belőlem.
Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet, vizuális figyelem

31. Rímkereső (1-25 gyermek)
A gyermek szavakat mondogatva próbáljanak meg rímelő szavakat keresni.
Pl.: Gyurka – hurka, Katika – patika
Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

32. Szóláshasonlatok (1-25 gyermek)

gyáva, mint a ...	dörög, mint a ...
reszket, mint a ...	pattog, min a ...
ravasz, mint a ...	ugrál, mint a ...
fehér, mint a ...	hull, mint a ...
fekete, mint a ...	sötét, mint a ...
piros, mint a ...	csöpög, mint a ...
vékony, mint a ...	stb.

Jó, ha minél többet tudnak gyűjteni a gyerekek.
Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

33. Hogy szereted a társad? (10-25 gyermek)
A válaszokat hasonlatokkal adják meg a gyermekek: pl.: „Úgy szeretem, mint kutya a csontot.” „Úgy szeretem, mint cica az egeret.” stb.
Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

(A IV. fejezet játékait Dr. CSÁNYI YVONNE (1990): *Hallás – beszéd, nevelés*, CSASZTVAN ISTVÁNNÉ – KULIGÁNE TAMÁS MÁRIA (1994): *Fonémahallást fejlesztő játékok, mondókák, versek óvodásoknak*, HASSELMAN MARTINA (2001): *Hogy szebben beszéljek..., Hogyan segíthetik a szülők gyermekük fejlődését?*, MURAINÉ SZY ÉVA (1987): *Játékos beszédnevelés*, LOSONCZ MIHÁLYNÉ szerk. (1989): *Az óvodai anyanyelvi nevelés továbbfejlesztése*, PÓLYA MIKLÓSNÉ (1990): *Anyanyelvi játékok gyűjteménye óvodásoknak*, SUGÁRNÉ KÁDÁR JÚLIA (1987): *Beszéd és kommunikáció az óvodás-, és kisiskolás korban*, ZSOLNAI JÓZSEF (1986): *NYIK Feladatgyűjtemény 1. o. kötetekből válogattam.*)

V. Szociális képességek

A társas viselkedést meghatározó szociális kompetencia kulturálisan, társadalmilag elfogadott működéséhez és fejlődéséhez a spontán szocializáció – a globalizáció okozta szociális kohézió fellazulása, valamint a család által évszázadok óta képviselt pozitív szocializáció eredményességének fokozatos csökkenése következtében – ma már elégtelennek bizonyul (*HOOVEN, GOTTMAN és KATZ, 1995; NAGY, 2000; FABES et al., 2001* idézi *ZSOLNAI 2006*). A szociális készségek száma sok ezerre tehető, amelyekből egyes személyek sok százal rendelkeznek. A szociális viselkedés eredményességének hatékonysága nagymértékben függ a szociális készségek készletének gazdagságától. Minél gazdagabb ez a készlet, annál nagyobb az esély arra, hogy az aktuális helyzet megoldását hatékonyan segítő készségek aktiválódjanak. A szociális készségek ma még túlnyomóan a spontán szocializáció termékei. Ebből következően az a szociális közeg, amelyben felnövünk, élünk, döntő mértékben meghatározza, hogy milyen és mennyi készséggel rendelkezünk. Minél szűkebb, zártabb a közösség, annál kisebb és a csoportra jellemzőbb a szociális készségek készlete. Az ilyen közösségben felnövő emberek szociális viselkedése más közösségekben élő, illetve általánosabban szocializált emberekkel alacsony hatékonyságú, diszfunkcionális lehet.

A szociális készségek (sajátosságaikból következően) szándékos gyakoroltatással is fejleszthetők, eltérően a szociális szokásoktól és mintáktól, amelyek elsajátításához tényleges vagy szimulált specifikus szociális helyzetek szükségesek. A nevelés feladata nyilvánvalóan az, hogy elősegítse a szociális készségek készletének gyarapodását, különös gondot fordítva a leginkább fontosnak minősülőkre. Ez az általános szándékos nevelési feladat három részfeladatra bontható.

4. A sok ezer szociális készség közül a legfontosabb néhány tucatnyi kiválasztása és kiemelt fejlesztési feladatként kezelése.
5. A szociális közeg olyanná alakítása, amelyben a kívánatos szociális készségek szükségszerűen működnek, és ezáltal kialakulásuk lehetővé válik.
6. Készségfejlesztő gyakorlatok alkalmazása. (*NAGY, 2002*)

A szocialitás fejleszthetőségének legszenzitívebb szakasza az óvodás kor. Az életkori sajátosságoknak megfelelően játékos formában, játékokban kell a fejlesztést megoldani. A Zsolnai Anikó által összeállított anyagból válogattam az óvodás korosztály számára a játékgyűjteménybe.

(*Bakné Egyed Katalin (2012): A tanulási zavarok kialakulásának megelőzése – Képességfejlesztő játékok gyűjteménye 27-29. p.*)

1. Ismerkedési és kapcsolatteremtő játékok

1. Névdobálás (3 éves kortól; 5-25 gyermek) Eszköz: kabala

Körben ülünk. A csoportvezető kezében egy kabala vagy egy érdekes tárgy van. A csoportvezető mondja a saját nevét, és utána annak a nevét, akinek dobja a kabalát. A másik elkapja, mondja a saját nevét illetve annak a nevét, akinek dobja a kabalát, és így tovább. Ha valaki eltéveszti, akkor visszakapja a kabalát, és addig kell próbálkoznia, amíg nem sikerül eltalálnia a társa nevét.

Fejleszti még: figyelem, szem-kéz koordináció, emlékezet

2. Zsipp-zsupp játék (4 éves kortól; 5-25 gyermek) Eszköz: székek

Körben ülünk. Mindenki megkérdezi a két szomszédja nevét. Ha a játékmester a kör közepéről rámutat valakire, s azt mondja, hogy zsipp, akkor annak, akire rámutatott, azonnal meg kell mondania a jobb oldali szomszédja nevét. Ha azt mondja, hogy zsupp, akkor a bal oldali szomszéd nevét kell mondania. Ha azt mondja, hogy zsipp-zsupp, akkor mindenki helyet cserél valakivel, s folytatódik a játék előlről, csak a szomszédok változnak meg. Aki eltéveszti, vagy nem tudja a nevet, esetleg sokat gondolkodik rajta, maga áll be a körbe játékmesternek.

Fejleszti még: figyelem, mozgáskoordináció, emlékezet

3. Névlánc (4 éves kortól; 5-25 gyermek)

Körben ülnek a résztvevők. A vezetőtől jobbra ülő csoporttag bemutatkozik. A szomszédja megismétli az előző nevet, majd a sajátját mondja. A mellette ülő így már a sajátjával együtt három nevet mond, a következő négyet és így tovább.

Fejleszti még: figyelem, emlékezet

4. Kapd el a labdát (4 éves kortól; 5-25 gyermek) Eszköz: labda

Körben állunk, valaki középen, kezében egy labda. A labdát feldobja a plafonra (ha lehet) és kiált egy nevet. Az illetőnek el kell kapnia a labdát, mielőtt kétszer pattanna a földön. (Tehát csak egy pattanás megengedett.) aki nem tudja elkapni, az zálogot ad. Eztán az új játékos folytatja.

Fejleszti még: figyelem, mozgáskoordináció, szem-kéz koordináció, emlékezet

5. Bemutatkozás (4 éves kortól; 5-25 gyermek)

Két párhuzamos vonalban állnak a résztvevők, arccal egymás felé, folyosót alkotva. Az egyik sor végén álló kezdi a játékot. A vele szemközt állóhoz lép, kezét fognak, bemutatkoznak teljes névvel. Utána az eredetileg mellette állóhoz jön vissza, vele fog kezét, neki mutatkozik be. A továbbiakban hasonló cikk-cakk vonalon haladva ér a folyosó elejére, ahol beáll a saját sorába. Amikor az első játékos a sor közepén tart, akkor indul a második (a másik sor első embere). Folyamatosan játsszuk addig, amíg az eredeti elhelyezkedést vissza nem kapjuk!

Fejleszti még: figyelem, mozgáskoordináció, szem-kéz koordináció, emlékezet

6. Pókháló (5 éves kortól; 6-10 gyermek) Eszköz: fonalgombolyag

Körben ülünk. Fonalgombolyagot dobunk a körben bárkinek. Aki megkapja, bemutatkozik, vagy egyéb fontos dolgot mond magáról (születés helye, ideje, anyja neve, stb.), majd továbbdobja a gombolyagot. A végén a kialakult pókhálót visszaféjtve, újra elmondjuk, most már a társaktól hallott információkat.

Fejleszti még: figyelem, mozgáskoordináció, szem-kéz koordináció, emlékezet

7. Természetes (népi) csoportalakító (párválasztó) játékok (5 éves kortól; 10-25 gyermek)

Kácsa, kácsa... Forrai Katalin: ÉZÓ 127.

Ennek a kislánynak... Forrai Katalin: ÉZÓ 95.

Fejleszti még: figyelem, mozgáskoordináció, szem-kéz koordináció, emlékezet

8. Csoportalakító játék (5 éves kortól; 6-10 gyermek) Eszköz: gyermekek számának megfelelő kártya

A gyermekek számának megfelelő kártyát készítünk 3-4 féle rajzzal vagy képpel. Mindenki húz, majd az azonosat húzott gyermekek kialakítják a csoportokat. A foglalkozások vagy tevékenységek tartalmának megfelelően.

Fejleszti még: figyelem, mozgáskoordináció, szem-kéz koordináció, emlékezet

9. Nevek gyakorlása (5 éves kortól; 6-20 gyermek) Eszköz: labda

A gyermekek körben ülnek és labdát gurítanak egymásnak. Aki kapja a labdát, először bemutatkozik, majd annak a nevét mondja, akitől a labdát kapta („Köszönöm, Zsófi!”). Ezután annak a nevét mondja, akinek gurítja („Fogd meg a labdát, Reni!”). A játék alkalmas a társak nevének rögzítésére. Gurításkor mondhatják a nevek helyett a jeleket is. A kapcsolatteremtés fontos eszköze, hogy ismerjük egymást és mindenkit a nevén szólítsunk.

Fejleszti még: figyelem, mozgáskoordináció, szem-kéz koordináció, emlékezet

2. Kapcsolattartás, társas kapcsolatok fejlesztése

1. Érintés (4 éves kortól; 5-10 gyermek)

A csoport tagjai körben ülnek. A vezető kezdi a játékot. Megszólít valakit, s ezzel egy időben valamilyen természetes mozdulattal meg is érinti őt. Utána valamennyien így tesznek. A megszólított másához fordul, mond neki valamit, és közben megérinti.

Fejleszti még: figyelem, mozgáskoordináció, szem-kéz koordináció

2. Tenyér a tenyérhez! (4 éves kortól; 4-20 gyermek) Eszköz: CD lejátszó

Halk zeneszóra kötetlenül mozognak a teremben a gyerekek. A pedagógus utasítására azonos testrészeit ugyanazzal a testrésszel megérintik. (Könyök a könyökhöz, homlok a homlokhoz, térd a térdhez...)

Fejleszti még: figyelem, mozgáskoordináció, szem-kéz koordináció, testkép

3. Bizalomjáték (4 éves kortól; 2-10 gyermek) Eszköz: kendő

Kísérd a helyére a bekötött szemű társadat!

Fejleszti még: figyelem, mozgáskoordináció, téri tájékozódás

4. Haragszom rád, tetszel nekem! (4 éves kortól; 5-15 gyermek) Eszköz: kendő vagy labda

Az egyik gyermek kezében kendő vagy labda van, ezt valakinek odaadja, és közben mondja: Tetszel nekem! Vagy Haragszom rád! Akinél a kendő van, az megkérdezi: Miért? A kendőt dobó külső vagy belső tulajdonságot mond. Azután ő állít, dobja a kendőt és indokol.

Fejleszti még: szem-kéz koordináció

5. Összetartozunk (4 éves kortól; 5-15 gyermek) Eszköz: kis kártyák egy-egy mese vagy téma összetartozó figuráival, esetleg az óvoda dolgozóiról, a csoport tagjairól készített fényképek, jelek. A gyerekek és a pedagógus is húznak az összekevert kártyacsomóból. Amikor a pedagógus felmutatja az egyik képet, például a kiflit, a hozzá tartozók felállnak és bemutatkoznak: én vagyok a pék, aki friss kenyeret, ropogós kiflit, zsemlét, foszlós kalácsot sütök.

Fejleszti még: fogalmi gondolkodás, rendszerező képesség

6. Rajzos párkereső: Légy a barátom! (5 éves kortól; 5-15 gyermek) Eszköz: Post-it lapocskák, színes ceruzák

A lapocskák egyik oldalára rajzolják a gyerekek a kedvenc állatukat, másik oldalára a jelüket. A 2. lapon kedvenc viráguk, illetve jelük, a 3. lapon kedvenc játékuk és jelük szerepeljen! Ezután megrendezzük kis kiállítás keretében a párkereső fordulókat.

Fejleszti még: finommotorika, vizuomotoros koordináció

7. Hullámmozgás (5 éves kortól; 10-25 gyermek)

Menetirány szerint körbe állunk. Két kézzel fogjuk egymás vállát. Egy hullámnak kell végigfutnia a körön, ezért fokozatosan a sor elejéről kezdjük a guggolást, majd a fölegyenésedést.

Fejleszti még: reakciógyorsaság

8. Mesedramatizálás: Mihail Pljakovszkij: Lecke a barátságról (5 éves kortól; 10-25 gyermek)

Fejleszti még: nagymozgások

9. Mi változott? (5 éves kortól; 1-5 gyermek) Eszköz: különböző tárgyak: játékok, háztartási eszközök, ceruzák, könyvek

Polcon vagy asztalon sorba rendezünk néhány tárgyat (fejlettségtől függően lehet több vagy kevesebb). Jól megnézik a gyerekek, majd becsukják a szemüket. Mi változtatunk, például elveszünk, hozzáteszünk, vagy felcseréljük a tárgyakat. Meg kell mondani mi változott meg.

Variáció: egy gyermek ruháját jól megfigyelik, majd becsukják a szemüket, amíg mi megváltoztatunk valamit a gyermek öltözkén. Ha kinyitják a szemüket, észre kell venniük a változást. A játék jó alkalom egymás megfigyelésére, tulajdonságok felfedezésére.

Fejleszti még: vizuális figyelem, vizuális emlékezet, vizuális észlelés

10. Hogy szereted a barátodat? (hasonlatok keresése) (5 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: fakanál

A gyerekek körben ülnek. A játékvezető középen megforgat egy fakanalat. Aki felé a kanál mutat, az mond egy hasonlatot. Például: Úgy szeretem a barátomat, mint cica a tejet, stb.

Fejleszti még: gondolkodási képességek

11. Labdaalagút (5 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: labdák

Az egymás mögött terpeszben állógyerekek a lábuk között adják kézről-kézre a labdát. Ha az az utolsóhoz ért, előre szalad vele, s újra az alagútba juttatja a labdát. Két csapat között versenyt is rendezhetünk.

Fejleszti még: együttműködési képesség, versengési képesség, szem-kéz koordináció

12. Szervusz-játék (5 éves kortól; 10-25 gyermek)

Ismerkedő fogócskázás, melynek szövege a bemutatkozástól a néhány mondatnyi párbeszédig terjedhet. A gyermekek körben ülnek. Egyikük elindul a körön kívül – neki nincs helye a körben –, majd megérint valakit. Ő feláll és elindul az ellentétes irányba. Amikor szembetalálkoznak, kezet fognak és bemutatkoznak: „Szervusz, Csabi vagyok.” – „Szervusz, Balázs vagyok.” Ezután a „Fussunk!” – „Fussunk!” párbeszéd következik. Megfordulnak és visszafutnak arra, amerről jöttek, az üres hely elfoglalására. Fontos szabály, hogy a párbeszéd végéig ne engedjék el egymás kezét. A játék alkalmat ad arra, hogy rögzítsék egymás nevét, megismerjék az illetet bemutatkozáskor (szembe kell nézni, megvárni, míg a másik beszél, jobb kézzel kezet fogni).

Fejleszti még: nagymozgások, téri tájékozódás, figyelem, gyorsaság

13. Családi perpatvar (6 éves kortól; 10-25 gyermek)

A résztvevők körben ülnek. Mindenki kap egy szerepet pl. apa, anya, gyerek. A játékmester a kör közepén áll, és ha valamelyik szerepet mondja, akkor azoknak helyet kell cserélni, illetve a játékvezetőnek is helyet kell keresni magának. Akinek nem jut ülőhely, beáll a kör közepére és ő lesz a játékmester. Ha azt mondja kör közepén álló játékos, hogy **családi perpatvar**, akkor mindenki helyet cserél valakivel, s folytatódik a játék előlről.

Fejleszti még: figyelem, gyorsaság, reakcióképesség.

3. Önismeret

1. Tükörképem (3 éves kortól; 1-25 gyermek)   Eszköz: tükör, papír, színes ceruza

Egyéni feladat: a tükörben alaposan megnézi magát a gyermek, majd megpróbálja minél pontosabban lerajzolni önmagát.

Fejleszti még: testkép, testséma, szókincs, vizuomotoros koordináció

2. Babafürdetés (3 éves kortól; 1-10 gyermek)   Eszköz: fürdőkád, víz, babák, szappan, törülköző

Családjáték keretében jól alkalmazható a babák fürdetése kádban. A cselekvés közben a gyermek megnevezi a testrészeket. A pedagógus irányított beszélgetéssel segíti a folyamatot.

Fejleszti még: testkép, testséma, szókincs

3. Jékely Zoltán: A három pillangó (3 éves kortól; 1-25 gyermek)

Beszélgetés a meséről, a virágok és a pillangók viselkedéséről, összetartozásról.

Fejleszti még: szókincs

4. Keresd meg! (3 éves kortól; 1-25 gyermek)   Eszköz: tükör

Tükör előtt a testrészek megérintése, megnevezése:

- Felnőtt által érintés, a gyermek megnevezi,
- Gyermek megismétli saját testén az érintést és a megnevezést,
- Utasításra a gyermek megérinti és megnevezi a testrészét,
- A felnőtt megnevezi, a gyermek a térdén érinti meg a kívánt testrészt,
- Előbbiek megismétlése csukott szemmel, az elsőt kivéve.

Fejleszti még: testkép, testséma, szókincs

5. Kié ez a jel? (5 éves kortól; 10-25 gyermek)   Eszköz: jelek post-íton
Mindenki a hátán viseli egy társa óvodai jelét. Sétálgatás közben kérdéseket tesznek fel egymásnak a gyerekek a jel tulajdonosáról: „A jel tulajdonosa fiú?”, „A jel tulajdonosa szőke?” stb. aki kideríti, hogy kinek a jelét viseli, az az illető háta mögé áll, derekát megfogja, és vele marad. A játék végére kigyózó sor alakul ki az összekapaszkodott gyerekekből.
Fejleszti még: gondolkodási képességek, analízis-szintézis, kommunikációs képességek

6. Vidám-szomorú (5 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: egy szomorú és egy vidám gyermek vagy állat képe
Lehet kis kártyákat is szétosztani, amin az érzelmeket kiváltó okok szerepelnek. Amikor a vidám képet mutatjuk fel, akkor az örömről szólnak a gyerekek. Amikor a szomorút, akkor a nagy bánatot idézik. A legjobb beszámolóért egy-egy kártyát nyerhetnek, maguk is rajzolhatnak.
Fejleszti még: gondolkodási képességek, kommunikációs képességek

7. Grimm: Holle anyó (5 éves kortól; 1-25 gyermek)
Ellentétes tulajdonságok gyűjtése a meséből: jószívű-szívtelen, dolgos-lusta, szorgalmas-semmittevő.
Fejleszti még: szókincs, emlékezet, figyelem

8. Keresd a párod! (5 éves kortól; 10-25 gyermek)
Páralkotás hasonló vagy ellentétes tulajdonságok alapján. Kommunikációs készségfejlesztés: a társ bemutatása a csoportnak. „Párom, Kocsis Marika, akinek a szeme olyan barna, mint az enyém.” Vagy „Párom, Kelemen Jancsi, aki hozzám hasonlóan jól focizik.”
Fejleszti még: gondolkodási képességek, kommunikációs képességek

9. Ki vagyok én? (5 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: tükör
Tükörrel szemben állva saját személyének felismerése: szemszín, hajszín, hajhosszúság, ruhadarabok felsorolása a testrészeken. Másik gyermekkel, társával összehasonlítja magát, hasonlóságokat keres. Esetleg a nemek megnevezése is történhet.
Fejleszti még: gondolkodási képességek, kommunikációs képességek, testkép, testséma, szókincs

10. Középen van (5 éves kortól; 1-25 gyermek)
A testrészek megnevezése előtt elmondjuk, mi van középen. Önmagunkon, a gyermekeken, a babán megérintjük az orrot, a köldököt, a szánkát, közben tudatosan használjuk a birtokos viszonyokat: az én orrom, a te orrod, a baba orra... Ezután megnevezzük a jobb és bal oldali testrészeket. Segíthetjük a tudatosítást a szív kitapintásával, és meghallgatásával tudatosíthatjuk a gyermekekben, hogy a baloldalon található: kitűzünk egy papírszívet fölé.
Fejleszti még: gondolkodási képességek, jobb és bal differenciálása, testkép, testséma, szókincs

11. Mi hiányzik? (5 éves kortól; 1-10 gyermek)   Eszköz: szétszedhető papír vagy filcbaba, mágnes tábla vagy filctábla
Elkészítünk mágnes táblára vagy filctáblára egy szétszedhető babát. A gyermekek jól megfigyelik, majd becsukják a szemüket. A pedagógus elvesz egy testrészt, a gyerekeknek meg kell mondaniuk, hogy mi hiányzik. Majd visszahelyezzük az elvett testrészt. A játék újból ismétlődik, csak változtatunk az elvett testrészeken.
Fejleszti még: vizuális figyelem, vizuális emlékezet, testkép

4. Társak ismerete

1. Kedves tárgyaim (3 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: a gyerekek által behozott tárgyak

A pedagógus megkéri a gyermekeket, hozzák el azt a három tárgyat, amit leginkább szeretnek, amit jellemzőnek gondolnak magukra, ami emlékezteti őket életük egy fontos történésére vagy személyeire.

A gyerekek bemutatják a többieknek, miért ezeket a tárgyakat hozták el. Utána lehet beszélgetni arról, milyen érzés volt így bemutatni a többieknek saját magát.

Fejleszti még: kommunikációs képességek

2. Képességfa (5 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: nagyalakú rajzlap (kb. 120 x 80 cm), filctoll (fekete és színes)

A gyerekek az álló rajzlapra közösen rajzolnak egy fát. A fának annyi ága van, ahányan vannak a csoportban. Az ágak végére rárajzolják a jelüket. Az ágakon lévő levelek egy-egy képességről, tudásról tanúskodnak. Több alkalommal történő beszélgetés nyomán kerülnek fel a levelek az ágakra. A levelekbe a pedagógus segítségével berajzolják a rájuk jellemző tudást, képességet. Például: zipzárfelhúzás, cipőkötés, hiánytalan terítés naposként, mese önálló elmondása, emberrajz készítése stb. A fára további levelek tehetők fel, ha valaki megszerzett egy-egy képességet. A fa kifüggeszthető a csoportszoba vagy az öltöző falára. Néha lehet róla beszélgetni, de túl gyakran nem szükséges, hiszen úgyis szem előtt van.

Fejleszti még: kommunikációs képességek, önismeret, finommotorika, vizuomotoros koordináció

3. Felelősök (5 éves kortól; 10-25 gyermek) Eszköz: nagyalakú rajzlap kettős körrel, amelyben a belső vagy külső körcikkek cserélhetők

A pedagógus a gyerekekkel együtt átgondolja, megbeszéli, milyen felelősökre van szükség a csoportban. Ez úgy lehetséges, hogy a tennivalókat veszik számba. Majd a gyerekek önkéntes vállalkozásalapján jelentkeznek a feladatok elvégzésére. Megbeszélte időszakonként természetesen válthatják egymást, például hetente, havonta a feladat jellegétől függően. Majd közösen elkészítik a kört, és minden körcikkekbe berajzolják a feladat szimbólumát, mellé a felelős gyermek jelét, aki a tennivalót végzi. A tábla kikerülhet a falra.

Fontos, hogy először önként vállalják a feladatokat, később lehet egy-egy feladat kötelező is (naposság).

4. Mit tenne ő? (5 éves kortól; 10-25 gyermek)

A pedagógus vagy a gyerekek közül valaki elmond egy helyzetet. Például:

a) Találsz az utcán egy pénztárcában ezer forintot. Nincs senki a környéken és te már régen meg szeretted volna venni egy szép játékot

b) Hazamész és látod, hogy a lakásban teljes felfordulás van, az ajtó nyitva, és hiányzik a tévé.

c) Észreveszed, hogy egy csoporttársad egy óvodai játékot visz ki a zsákjába.

Egy önként vállalkozó gyerek kimegy, és azon gondolkodik, mit is tenne ebben a helyzetben. Bennmaradó társai röviden megbeszélik, mit gondolnak ők, mit tenne a kinn levő gyerek. Majd a kiválasztott gyermek bejön és elmondja, mit csinálna ebben a szituációban. A csoport elgondolását és az érintett választ összehasonlítják. A távollévő gyermek megismerheti, hogyan gondolkodnak róla társai. A csoport pedig átéli, vajon egy kritikus szituációban képesek-e megjósolni társuk viselkedését. Pozitív és negatív előítéletekkel szembesülhet mindkét fél. Belső konfliktus jöhet létre a középpontban lévő gyereknél, hogy az elvárásoknak megfelelően, vagy attól eltérően válaszoljon-e a szituációra.

Fejleszti még: erkölcsi érzék

5. Bizalomjátékok

1. Szóposta (4 éves kortól; 15-25 gyermek)

A gyermekek három oszlopba állnak. A hátulsóknak a pedagógus súg valamit. Mindegyiknek ugyanazt. A szót előre kell adni. Az a csapat győz, amelyik a leggyorsabban és hibátlanul őrzi meg a szót vagy később a szókapcsolatot, rövidebb mondatot. *Fejleszti még: auditív figyelem*

2. Szembekötős (4 éves kortól; 10-25 gyermek)   Eszköz: kendő

A gyerekek körbe állnak, valakinek bekötik a szemét. A csoport irányításával kell kijelölt társát megtalálnia. A sikeres feladat végrehajtást követően kérdezzük meg a gyermeket: Mit éreztél? Bízta-e a társaidban? Kaptál-e elég segítséget?

Fejleszti még: auditív figyelem

3. A répa (orosz népmese) (5 éves kortól; 8-10 gyermek)

A mese dramatizálása, eljátszása. Nagyfokú bizalom szükséges az utolsó rántás kivitelezéséhez.

Fejleszti még: együttműködési képesség, nagymozgások, auditív figyelem

4. Répaültetés (5 éves kortól; 8-10 gyermek)   Eszköz: csapatonként kettő maroklabda

Két egyenlő számú, 4-5 fős csapatot alakítunk. A két kapitány indító vonalat húz csapatának, majd előre indulnak, tíz lépés után rajzolnak egy kis kört, majd újabb tíz lépés után még egyet. A két csapat körei jó messzire kerüljenek egymástól, hogy legyen hely a futásra. Természetesen az induló vonaltól egyenlő távolságra húzzuk őket, ezért együtt lépjenek a kapitányok.

Vezényszóra indulnak, s mindegyik a saját körbe teszi a labdákat. Visszafutva a következő játékos tenyerébe csap, és a sor végére áll, a következő pedig elindul összeszedni a labdákat. Visszatérve átadja a labdákat a következő játékosnak, és így tovább. Amelyik csapat utolsó játékosja hamarabb ér vissza az induló vonalra, az nyeri a versenyt.

Fejleszti még: versengési képesség, nagymozgások, vizuális figyelem

6. Együttműködést fejlesztő játékok

1. Közös mese (4 éves kortól; 8-25 gyermek) Eszköz: kendő vagy labda

A gyerekek körben ülnek. A csoportvezető elmondja, hogy közösen alkotnak mesét. Ő elkezdí,

1-2 mondatot mond, majd eldobja a labdát (kendőt) az egyik csoporttagnak. Ő folytatja a történetet, és továbbadja a mese „fonalát”. A történet bárhol befejezhető.

Fejleszti még: figyelem, emlékezet, szem-kéz koordináció

2. Zenevarázs (4 éves kortól; 8-10 gyermek) Eszköz: lágy komolyzene, CD-lejátszó, szőnyeg

A gyermekek csukott szemmel hallgatják a szőnyegen fekve a zenét. Közben a pedagógus halkan, lágyan beszélhet hozzájuk, de nem hajtanak végre közben semmilyen instrukciót, csak átadják magukat a zenének.

A zene elhalkulása után **aki szeretné**, az elmondhatja érzéseit, élményeit, de nem kötelező.

Fejleszti még: auditív figyelem

3. Csoportrajz (5 éves kortól; 8-10 gyermek) Eszköz: nagy alakú rajzlap vagy csomagolópapír, színes zsírkréta vagy filctoll készletek csoportonként

Több csoportot alkotunk. A csoporttagok némán dolgoznak a papíron, mindenki rajzol rá valamit, de nem beszél meg. Amikor mindenki elkészült, most már megbeszélve címet adnak a rajzuknak, és bemutatják a többieknek. Megbeszéljük hogyan készült, figyelték-e egymás munkáját, milyen érzés volt így együtt dolgozni?

Fejleszti még: vizuális figyelem, kommunikációs képességek, finommotorika, vizuomotoros koordináció

4. Hajóúton vagyunk (5 éves kortól; 8-10 gyermek)

A csoport azt játssza, hogy hajóúton, repülőúton, barlangászáton van. Közös megbeszélés alapján kinevezik a parancsnokot, a helyettesét, a matrózokat (légi kísérőket). A játékot dramatizálhatják, vihar, hajótörés, lakatlan szigetre vetődés vagy egyéb esemény (pl. betegség, konfliktus az utasok között stb.) történhet. A gyerekek szabadon, ötleteiket felhasználva, érzéseiket kifejezve játsszák el a megoldás lehetőségeit.

A játékot követően megbeszélhetik érzéseiket, megfogalmazhatják milyen volt egy bizonyos szerepet átélni. Megvitathatják, hogy egy ilyen helyzetben, milyen egyéb megoldások lehetségesek még.

Fejleszti még: figyelem, kommunikációs képességek

5. Futárposta (5 éves kortól; 8-10 gyermek)

Körben ülünk. Valaki kitalál egy rövid mondatot, vagy idéz egy mondást, verset, s a mellette ülő fülébe súgja. A második játékos továbbadja a másik szomszédjának és így tovább. A körben utolsó hangosan kimondja, amit hallott. Ezt aztán egybe lehet vetni az indító mondattal. Néha az üzenet nagyon mulatságos átalakuláson megy keresztül.

Hívjuk fel a játékosok figyelmét, hogy visszakérdezni nem lehet.

A játék célja: feszültségoldás az együttes élmény keretében.

Fejleszti még: auditív figyelem, kommunikációs képességek

6. Fogócskák együttműködéssel (5 éves kortól; 8-10 gyermek) Eszköz: léglabda

A fogó elől menekülő játékosoknak lehetőségük van a bajba jutott társuk megsegítésére. Az egyszerű fogócskákkal szemben a menekülők nem csak önmagukra, hanem a többiek védelmére, szolidaritására is számíthatnak.

Fogd meg a labdást!

A fogó mindig azt kergeti, akinél a labda van. A labdát át lehet adni/dobni társnak, de ha rossz az átadás a futó mindaddig megfoghatja áldozatát, amíg egy másik játékos kézbe nem veszi a labdát.

Cicázás

Az elpasszolt labdát kell elkapni, és a rosszul dobó játékos lesz a cica.

Varázsló

Nagyobb, zárt teremben lehet játszani, vagy behatárolt területen a szabadban. Akit a varázsló megérint, az sóbálvánnyá változik, és ebben a pozícióban kell maradnia, amíg valamelyik társa meg érinti, „kiszabadítja”, ekkor továbbfuthat. A varázsló tehát mindenkit sóbálvánnyá akar varázsolni, a többiek viszont újra meg újra felszabadítják társaikat.

Fejleszti még: figyelem, nagymozgások, szem-kéz koordináció, mozgáskoordináció

7. Lazító és koncentrációs játékok

1. Gumiember (3 éves kortól; 2-25 gyermek)

Párokban játszunk. A pár egyik tagja a gumiember, a másik a társa, aki felpumpálja a gumiembert – amíg az tele nem lesz levegővel, meg nem feszül minden porcikája-, majd kihúzza a dugót a tömlőből. Ekkor a gumiember fokozatosan elernyed, s végül elterül a földön.

Fejleszti még: figyelem, mozgáskoordináció

2. Zsák búza (3 éves kortól; 2-25 gyermek)

Karnyújtásnyi távolságra körben állnak a csoporttagok. Azt játsszuk, hogy tömött zsák búza vagyunk. A zsák valamilyen oknál fogva kilyukad (kirágta a kiséger), és most folyik belőle a búza. Ahogy ürül a zsák, úgy lazulunk el mi is. Végül a zsák, csaknem üresen ott marad a földön.

Fejleszti még: figyelem, mozgáskoordináció

3. Szigetek (4 éves kortól; 5-25 gyermek) Eszköz: újságpapír, magnó

A padlón újságpapírokat helyezünk el, egyel kevesebbet, mint ahányan vagyunk. Dallamos zene szól magnóról, a csoport tagjai táncolnak, mozognak, amíg szól a zene. Amikor a zene elhallgat, mindenki igyekszik egy szigetre lépni. Akinek nem jut sziget, az kiesik a játékból. Egy papírt elveszünk és folytatódik a játék, amíg csak egy papír marad.

A játék lényege, hogy ne engedjük az agresszív területfoglalást, csak a gyorsaság és ügyesség számítson.

Változata: székfoglaló

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, mozgáskoordináció, gyorsaság

4. Napozás (3 éves kortól; 2-25 gyermek)

Hátunkra fekszünk, a lábakat kis terpeszbe helyezzük, karjaink lazán a testünk mellett hevernek. Elképzeljük, amint a tengeren, nyári melegben gumimatracon fekszünk a hullámozó vízben. A nap melegen süti testünket, a víz pedig kellemesen hűti.

5. Állatkert (3 éves kortól; 2-25 gyermek)

A játékosok körben állnak. Egy kiemelt hely van a körben, az elefánté. A többi játékosnak is van egy-egy állat megfelelője, és minden állatnak van jele. A játékot az elefánt kezdi. Bemutatkozik, vagyis megmutatja a saját jelét, majd mutat egy másik állatjelet. Akit az elefánt szólított, bemutatkozik (mutatja saját jelét), és mutat egy másik állatjelet stb. Aki téveszt, az leül. Visszaadás lehet.

ÁLLATJELEK:

Csiga: A mutató ujj és a középső ujj mindkét kézen nyújtva, a többi behajlítva, kezek a fej két oldalán. A nyújtott ujjak mozgása, behúzása.

Egér: mindkét kéz mutató- és középső ujjá nyújtva, a többi behajlítva. Mindkét kéz az arc előtt van, a nyújtott ujjak keresztezik egymást, és felfelé mutatnak, majd kétszer-háromszor le-fel mozognak egyszerre.

Kígyó: a jobb kéz csipőből indulva folyamatosan kinyúlik, miközben kígyózó mozgást végez. A mozgást a nyújtott tenyér vezeti.

Nyúl: mindkét kezünket a két fülünkhöz emeljük és számárfület mutatunk.

Kacsa: mindkét tenyerünket összefordítjuk és a szánkhoz emeljük.

Bagoly: mindkét kezünk hüvelyk- és mutatóujjával egy-egy kört alkotunk, és a szemünkhöz emeljük.

Orrszarvú: mutatóujjunk nyújtva, a többi behajlítva. A kezünket az orrunkhoz emeljük úgy, hogy a kinyújtott mutatóujj az orrunk meghosszabbítása legyen.

Zsiráf: a jobb kezünkkel megsimítjuk a nyakunkat, és közben kinyújtjuk azt.

Majom: jobb kezünkkel a hasunkat, bal kezünkkel a fejünk tetejét simogatjuk körbe-körbe.

Oroszlán: mindkét kezünkkel megborzoljuk a hajunkat a fülünk felett.

Elefánt: jobb kezünket rátesszük a bal kéz könyökhajlatába, majd a bal kézzel megfogjuk az orrunkat.

Fejleszti még: auditív és vizuális figyelem, mozgáskoordináció, emlékezet

6. Hogy tetszik a szomszédod? (5 éves kortól; 2-25 gyermek)   Eszköz: eggyel kevesebb szék, mint a résztvevők száma

A csoport ül, a kérdező a kör közepén áll, és a következő kérdést intézi valamelyik társához: „Hogy tetszik a szomszédod?”. Kétféle válasz közül lehet választani:

a) „Tetszik.” Ebben az esetben mindenki feláll, és másik székre ül (közben a kérdező is megpróbál székot szerezni). Akinek nem jut szék, az lesz az új kérdező.

b) „Nem tetszik.” Ennél a válasznál újabb kérdés következik: „Kit akarsz helyette?”

A kérdezettnek ismét két választási lehetősége van:

a) Megnevezi két nem egymás mellett ülő társát – a hívottaknak, valamint jelenlegi szomszédaiknak (tehát négy embernek) helyet kell cserélniük. Mivel a kérdező is igyekszik székhöz jutni, valakinek újfent nem marad hely – ő lesz a következő kérdező.

b) Ha a „Kit akarsz helyette?” kérdésre a „Senkit”, feleletet adja, akkor mindenkinek (a válaszadó kivételével) körbe kell futnia a székeken kívül, amíg ő azt nem mondja, hogy „Állj!”. Ekkor a társaság minden tagja megpróbál székot szerezni, de valakinek nem jut...

Fejleszti még: figyelem, mozgáskoordináció

8. Interakciós játékok

1. Tükörjáték (3 éves kortól; 2-25 gyermek)

Egy sorban állnak a játékosok, velük szemben a vezető. A vezető elmozdul, fintort vág, vagy gesztikulál, s a vele szemben állók – mintha tükörben látnák – utána csinálják. Tehát, ha a vezető bal kézzel mozdul, akkor a szemben levők jobbal teszik ugyanezt.

Fejleszti még: vizuális észlelés, vizuális figyelem, jobb és bal differenciálása, mozgáskoordináció

2. Érzelmek (5 éves kortól; 2-25 gyermek)

A játékvezető felsorol néhány émoációt, érzelmet, amelyek közül a tagok választhatnak. Ezeket kell bemutatni szoborként, vagy mozgás közben gesztusokkal kísérve. Mindenki szabadon választhat, hogy mit mutat be. A többieknek ki kell találni, hogy milyen érzelmet látnak.

Fejleszti még: figyelem, mozgáskoordináció

9. Szabályok megértése és betartása

1. Játékos gyakorlási forma: *Hogy döntöttél?* (4 éves kortól; 2-25 gyermek)

A pedagógus helyzeteket ír le. A biztonságos, követendő döntésnél a gyermekek felállnak és mozdulatukkal utánozzák a mondottakat. Az ártalmas, veszélyes döntési helyzeteknél ülve maradnak, mozdulatlanra merevednek.

- Rámosolyogni valakire
- Könyvet nézegetni
- Gyufával játszani
- Új gyerekekkel beszédbe elegyedni
- Kövekkel dobálózni
- Télen sapkát viselni
- Télen sapkát viselni
- Futkározni a folyosón
- Evés előtt kezet mosni
- A földre esett sütit elfogyasztani
- A gyümölcsöt folyóvíz alá tartani

A csoport életéből vett példákkal folytathatjuk a sort...

Fejleszti még: figyelem, mozgáskoordináció

2. *Páros suttogó* (4 éves kortól; 2-24 gyermek)

A gyermekek párban állnak. Egyikük elsuttog egy szót, a másikuk hangosan elismétli. Az a pár nyer, amelyik ritkán téveszt.

Fejleszti még: auditív figyelem

10. Szociális kommunikációt fejlesztő játékok

1. *Köszönés* (3 éves kortól; 2-25 gyermek)

Játsszátok el mit kell tennetek, ha

- az óvó nénivel, dadusnénivel találkoztok
- ha beléptek a csoportszobába
- a szomszéd néni jön veletek szembe
- hazaindultok az óvodából
- fizettek a boltban
- vonaton utazok

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet

2. *Bemutakozás* (3 éves kortól; 2-25 gyermek)

a.) Bábbal: – Szervusztok gyerekek! Ti még nem ismertek engem. Engem Cirmos Cicának hívnak. Ez az én jelem: tejfölös köcsög. Ezeken a lapocskákon a jeletek van. Akinek a jelét mutatom, az jöjjön ide és mondja meg a nevét is és a jelét is!

- Mondjátok meg, hogy kinek a jelét mutatom!

b.) – Találjátok ki, mi lehet annak a gyereknek az utóneve, akit így becézhetnek: pl. Jozsó, Jócó, Józsi / Mara, Marcsi, Mari stb.

- Most azt mondjátok meg nekem, hogyan lehet becézni Évát, Istvánt stb..
- Téged hogy becéznek otthon? Az oviban hogyan szólítunk? Melyiket szereted jobban?

Fejleszti még: auditív figyelem

3. Elbeszélés élmény alapján, beszélgetés szabályai (5 éves kortól; 2-25 gyermek)

A beszélgetés előtt tisztázzuk a szabályokat: amíg valaki beszél, a többiek csendben vannak, milyen módon jelezhetik, ha szólni szeretnének, stb.

Témajegyzék:

- a. közös séta, kirándulás
- b. üdülés, kirándulás a családdal
- c. álom
- d. érdekes, furcsa, kellemetlen vagy kellemes egyéni élmény
- e. részvétel valamilyen rendezvényen (ovinap, kihívás napja, farsang stb.)
- f. a gyermek által választott, számára fontos esemény.

Fejleszti még: auditív figyelem, emlékezet, türelem

4. Mesebefejezés meghallgatott meserészletek alapján (5 éves kortól; 2-25 gyermek)

Legalkalmasabbak az állatmesék. A mese befejezését lerajzolhatják és a kép alapján, mondhatják el az általuk gondolt befejezést.

Fejleszti még: auditív figyelem

5. Üzenetközvetítés (5 éves kortól; 1 gyermek)

Lehetőleg valóságos helyzetekben gyakoroltassuk! A végrehajtást ellenőrizzük és értékeljük. (Pl.: Légy szíves szólj a gyerekeknek, hogy menjenek a mosdóba! Légy szíves, kérd meg a dadus nénit, hogy jöjjön be! Kérlek, vidd át ezt a Méhecske csoportba, és mondd meg, hogy én küldtem! stb.)

Fejleszti még: auditív figyelem

6. Azt gondoltam, hogy... (5 éves kortól; 2-25 gyermek)

Az óvónő bemutatja a játékot: „Azt gondoltam, hogy...” fél mondat után például levesz egy könyvet a polcra, és nézegetni kezd, vagy kockákból építeni kezd. Miután felismerték a gyermekek az óvónő cselekvését, befejezi a mondatot. „Azt gondoltam, hogy olvasok.” „Azt gondoltam, hogy építék egy várat.” Aki kitalálta az óvónő elmutogatott gondolatát, az a gyerek „gondolhat”.

Fejleszti még: vizuális figyelem

11. Nem verbális kommunikáció fejlesztése

1. Utánzós játékok (3 éves kortól; 2-25 gyermek)

- Nagy- és finommozgások gyakorlása. Mese vagy történet szereplőit és cselekvéseiket utánmozgathatják a gyerekek. (Állatok, embertípusok megjelenítése; gyümölcsevés, varrás, bab vetése, fejsz stb.)
- Arcmozgás- arcjáték gyakorlása: az óvónő arcjátékát utánmozzák a gyermekek, vagy szóbeli utasításait követik: Nézd meg a homlokod! Nézd meg az orrod! Nézz mérgesen! stb.

Fejleszti még: auditív figyelem, nagymozgások, mimika

2. Szoborjáték (5 éves kortól; 2-25 gyermek)

A körben szabadon ülő csoport előtti teret spanyolfallal elválasztjuk. A paraván mindkét oldalára egy-egy gyereket állítunk. (Nem láthatják egymást.) Egy gyereket kihívunk: ő lesz a szobrász. Az egyik gyereket megforgatja, és szoborrá alakítja. A csoport feladata, olyan utasításokat adni a másik gyerekeknek, hogy ő minél előbb olyan szobor legyen, mint a társa.

Fejleszti még: auditív figyelem, nagymozgások, mimika

3. Mit szeretnék? (5 éves kortól; 2-25 gyermek)

Óvónő: Képzeljétek el, hogy nagyon fáj a torkom, és nem tudok beszélni, csak mutogatni, és az arcommal megmutatni, mit szeretnék. Aki megértett, az csinálja is meg!

Pl.: Gyere ide! Menj ki! Add ide! Csönd legyen! Álljatok fel! Üljetek le! stb.

Fejleszti még: auditív figyelem, nagymozgások, mimika

(Az V. fejezet játékanyagát ZSOLNAI ANIKÓ (2006): *A szocialitás fejlesztése 4-8 éves életkorban* című könyvéből válogattam: 20-53. p.)

VI. MONDÓKA- ÉS VERSGYŰJTEMÉNY

I. Ujjnyitogatók

1.

Hüvelykujjam almafa,
mutatóujjam megrázta,
középső ujjam felvette,
gyűrűsujjam hazavitte,
ez a kicsi mind megette,
megfájdult a hasa tőle.

2.

Kicsi kövér Hüvelykapó,
mellette van a mutató,
langaléta hosszú bátyja,
meg a gyenge fiacskája,
Pöttöm Jancsi itt a végén,
Kicsi (Pisti) kezecskéjén.

3.

Ez a malac piacra megy,
ez itthon marad,
ez kap finom pecsenyét,
ez semmit sem kap,
s ez a kicsi visít nagyot:
Úí-úí, éhes vagyok!

4.

Kerek, kerek dombocska,
itt lakik a nyulacska,
ez elment vadászni,
ez meglőtte,
ez hazavitte,
ez megsütötte,
az icike-picike mind megette.

5.

Hétfőn hentereg,
kedden kecmereg,
szerdán szendereg,
csütörtökön csak csücsül,
pénteken párnájára dül,
szombaton szundít szorgosan,
vasárnap horkol hangosan.

6.

Hétfőn heverünk,
kedden keverünk,
szerdán szemelünk,
csütörtökön csücsülünk,
pénteken pipálunk,
szombaton szítálunk,
vasárnap titeket
vendégségbe várunk.

7.

Hétfőn egy szem makkot leltem,
kedden délben földbe tettem,
szerdán este vödröt vettem,
csütörtökön megöntöztem,
pénteken csak nézegettem,
szombaton már büszkélkedtem,
s akár hiszed, akár nem,
vasárnap az én tölgyfámról,
annak mind a tíz ágáról,
száz szem makkot leszedtem!

8.

Egy, utat nyit a hegy,
kettő, nyeret küld a felhő,
három, lendülsz fecskeszárnyon,
négy, szelek szárnyán mégy,
öt, kaput nyit a köd,
hat, beereszt a nap,
hét, fényből szó mesét,
nyolc, visszalovagolsz,
kilenc, idesietsz,
tíz, viszel engem is.

9.

Egy - érik a meggy,
kettő - feneketlen teknő,
három - nincsen semmi károm,
négy - megcsípett a légy,
öt - hasad a tök,
hat - szakad a pad,
hét - dörög az ég,
nyolc - gatyakorc,
kilenc - kis Ferenc,
tíz - tiszta víz,
ha nem tiszta, vidd vissza,
ott a számár megissza!

10.
Egy üveg alma,
2 üveg alma,
3 üveg alma,
4 üveg alma,
5 üveg alma,
6 üveg alma,
7 üveg alma,
8 üveg alma,
9 üveg alma,
10, 10, tiszta víz,
olyan mint a folyó víz.

11.
A tízéves rohan,
a húszéves szalad,
a harmincéves siet,
a negyvenéves halad,
az ötvenéves ballag,
a hatvanéves baktat,
a hetvenéves meg-megáll,
a nyolcvanéves botorkál,
a kilencvenéves alig áll, alig él,
a százéves, ha megéri,
bizony csak üldögél.

II. Mutogatók

1.
Ujjaimat mutogatom,
(felemelt kéz ujjainak mozgása)
Közben vígan mondogatom:
Kifordítom, befordítom,
(tenyér ki-be fordítása)
fölfordítom, lefordítom,
(tenyér föl-le fordítása)
Zongorázok, furulyázok,
(utánpótlás mozgások végzése)
Erősebb lett a kezem,
a tornát befejezem.
(kezek széttárása)

2.
Hüvelykujjam korán kelt,
(hüvelykujj nyitása)
Ablakokon kopogott,
(kopogtatás)
A négy szomszéd kiugrott,
(a többi ujj kinyitása)
S köszöntötték: Jó napot!
(ujjakkal integetés)

3.
Itt a kezem, jobb és bal,
összeverem, megszólal,
itt a kezem, bal és jobb,
most kell vele tapsolnod!
(kezek előrenyújtása megnevezés szerint, tapsolás)

4.
Varrogat a Teri, Bözsi
jár a tű, a fonál,
(varrás utánzása)
Kicsi Laci nézegeti,
(nézegetés)
ide áll, oda áll.
(ide-oda mutató)
Főzőget a Teri, Bözsi
(keverés utánzása)
van ebéd, tele tál
(mutató mutató ujjal)
Kicsi Laci beleszabol
(szabolás)
ide áll, oda áll.
(ide-oda mutató)

5.
Megyen a medve, morog a mája,
cserfa pipája, lószőr bokrétája.
Megyen a bogár, viszi a farkát.
(versmondás közben ujjainkat az asztalon sétáltatjuk)

6.
Mint a zászló a tornyon,
forog fenn a szélben,
Peti keze ide-oda
úgy forogjon éppen.
(kézfő forgatása jobbra-balra)

7.
Kipp, kopp, kipikopp,
kipp, kopp, kipikopp,
én vagyok a kis kovács,
kipi, kipi, kopp.
Kipp, kopp, kipikopp,
kipp, kopp, kipikopp,
cseng az üllő, kalapács,
kipi, kipi, kopp.
(mindkét kéz ökölbe szorítva, ritmizálás asztalon)

8.

Repülnek a madarak,
(repülés utánzása ujjakkal)
Csattog a szárnyuk.
(tapsolás magunk előtt)

9.

Az én apám vizimolnár.
Mit öröl a vizimolnár?
Örölt búzát, ezt lassan örli,
Öröl árpát, ezt lassan örli,
Öröl rozsot is, ezt is lassan örli.
Kukoricát, kukoricát –
ezt gyorsan örli.
Kukoricát, kukoricát –
ezt gyorsan örli.
(Ujjkörzés a test előtt lassan, majd gyorsan)

10.

Jár a baba, jár,
mint egy kiskirály.
Szedegeti lábát,
Kopogtatja bocskorát.
(mutatóujj lépegetés az asztalon)

11.

Tik-tak, tik-tak az óra,
mindig, mindig azt mondja,
siess, siess, el ne késs,
korán indulj, jókor érij!
(az óramutató utánzása a két mutatóujjal jobbra-balra)

12.

Csip-csiripp, csöpp veréb
csipkedi a meggyet,
csip-csiripp csöpp veréb,
csípj nekem is egyet!
Ha nem csípsz csöpp veréb,
csiripelj hát egyet,
mert amíg csiripelsz,
nem csíped a meggyet!
(hüvelyk és mutatóujjunkat ütemesen nyitjuk-zárjuk)

13.

Lassan forog a kerék,
mert a vize nem elég.
Gyorsan forog a kerék,
mert a vize már elég.
(ujjkörzés lassan, majd gyorsan)

14.

Csip-csip csóka, vak varjúcska,
jó volt-e a kisfiúcska?
Ha jó volt a kisfiúcska,
ne csípd meg őt vakvarjúcska!
Csip-csip csóka, vak varjúcska,
komámasszony kéreti a szekerét
nem adhatom oda, tyúkok ülnek rajta,
hess, hess, hess...
(kézfej megcsípése, ritmikus mozgatása)

15.

Tik-tak, tik-tak, szól az óra,
zsebóra és falióra,
karóra és toronyóra,
(mutatóujjak jobbra-balra mozgatása)
Körbejár, körbejár,
körbejár a mutatója.
(mutatóujjal körözés a levegőben)

16.

Hinta, hinta, palinta,
szépen szóló pacsirta.
Lökd meg pajtás a hintát,
érje el a pacsirtát!
(kezek hintáztatása a test előtt jobbra-balra)

17.

Kaszálj, Pista, kalapálj,
holnap délig meg se állj!
(vízszintes vagy függőleges kaszálás az ujjakkal)

18.

Én vagyok a fűrész,
addig vágok, nyiszitelek,
amíg egyből lesz két rész.
Én vagyok a fejsze,
amire csak rásuhintok,
ketté is van szelve.
(utánzó mozdulatokkal)

19.
 Én kiskertet kerteltem,
(két kéz mutatóujjával kert rajzolása)
 Bazsarózsát ültettem,
(tenyér közepének megbökése mutatóujjal)
 szél, szél fűjdogálja,
(mutatóujj mozgatása jobbra-balra)
 Eső, eső veregeti.
(felülről lefelé az eső utánzása)

20.
 Erre kakas, erre tyúk,
(csuklójajlítással hívogatás)
 Erre van a gyalogút!
(tenyérrel az asztallap simítása)
 Taréja, taréja
(fejsimítás mindkét tenyérrel)
 Ugorj a fazékba!
(körök rajzolása a domináns kézzel)
 Zsupsz!
(asztalra ütés mindkét kézzel)

21.
 Tó vize, tó vize
(mutatóujjal körök rajzolása)
 Csupa nádszál *(karemelés, kéz ökölben)*
 Egy kacska, két kacska *(számolás az ujjakon)*
 Odacsászkál. *(járás utánzása ujjal)*
 Sárban ezer kacska bogarászik,
(tenyér nyitása, zárása)
 Reszket a tó vize, ki se látszik.
(csuklórázás)

22.
 Gyülekeznek a felhők,
(fönt a kezek, az ujjak mozognak)
 Esik az eső,
(tíz ujjal zongorázás a levegőben)
 Kopog a jég, *(ujjakkal kopogás)*
 Dörög az ég, *(ököllel asztal ütögetése)*
 Villámlik, *(mindkét kéz felemelése)*
 Lecsap, *(asztalra ütés tenyérrel)*
 Kisütött a nap.
(kar kinyitása, ujjak széttárása)

23.
 Jöjj ki, napocska, *(hívó mozdulatok)*
 Itt apád, itt anyád *(ujjal mutató)*
 Sót törünk, borsot törünk,

(ökölbe szorított kézzel törő mozdulat)
 Tökkel harangozunk. *(összekulcsolt kézzel jobbra-balra harangozunk magunk előtt)*

24.
 Csiga-biga, told ki szarvadat!
(két mutatóujj feltartása)
 Ha nem töröd, összetöröm házadat.
(ökölbe szorított kézzel törő mozdulatok)

25.
 A kiséger hegyre mászik,
 most egy kicsit lecsücsült,
 aztán lépeget tovább,
 kipkopot vagy csöngettyűt?
(utánzó mozdulatok végzése)

26.
 Szarka, szarka merre jártál? Erre, arra!
 Nagy tüzet raktam, kását kavartam,
 ajtóba kiálltam, vendégeket vártam,
 szálltak, gyültek, tornácomra ültek.
(utánzó mozdulatok végzése)

27.
 Kását főz a kiséger, minden tálat
 telemér:
 Ennek ad egy kicsi tállal,
 annak ad egy nagy kanállal,
 emennek egy tányérkával.
 Csak a kicsinynek nem adott -
 a kismalac haragudott: Röf! Röf! Röf!
(utánzó mozdulatok végzése)

28.
 Kis gazdasszony vagyok én,
 sütni, főzni tudok én.
 A húst felvágom,
 a kávé megdarálom,
 ha piszkos a kis ruhám,
 ki is mosom szaporán,
 kiöblítem, csavarom,
 a kötélre akasztom,
 ha megszárad leveszem,
 ki is vasalom szépen,
 összehajtom rendesen,
 a szekrénybe úgy teszem, csik-csuk.
(utánzó mozdulatok végzése)

29.

Katalinka szállj el, jönnek a törökök,
Sós kútba tesznek, onnan is kivesznek,
Kerék alá tesznek, onnan is kivesznek,
Ihol jönnek a törökök, mindjárt
agyonlőnek.

(utánzó mozdulatok végzése)

30.

Töröm, töröm a mákot,
Sütök vele kalácsot,
Mecukrozom, megvajazom,
Tessék, neked odaadom.

(utánzó mozdulatok végzése)

31.

Borsót főztem, *(keverés utánzása)*
Jól megsóztam, *(sózó mozdulatok végzése)*

Meg is paprikáztam *(szórás)*
Ábele, bábele, fuss! *(tapsolás)*

32.

Szita, szita, szolgáló, van-e liszted
eladó?
Van lisztem, de nem jó, beleesett a
pondró.

(utánzó mozdulatok végzése)

33.

Sátor alól kikiáltó szétnéz:
„Itt látható a nagyhírű bűvész!”
A lábával karikázik,
a kezével citerázik,
az orrával orgonázik,
a fülével figurázik,
a szemével gurgulázik,
a szájával vacsorázik!

(utánzó mozdulatok végzése)

III. Kiszámlók

1.

Lementem a pincébe vaját csipegetni,
utánam jött apám, anyám hátba
veregetni.
Nád közé bújtam, nádsípót fújtam,
Az én sípom azt mondta, hogy: dí-dá-
dú,
te vagy az a nagyszájú!

2.

Madarak voltunk, földre szálltunk,
búzaszemet csipegettünk.
Mondd meg nekem Te,
Hányat mondasz Te?

3.

Kert alatt a macska szemét pillogtatja.
Elvesztette gombostűjét, a kutyára
fogta.
A kutya azt mondta, hogy ő el nem
lopta.
Inc, pinc, kalapinc, Te vagy odakint!

4.

Szörös lába van a légynek,
ha nem hiszed, eredj, nézd meg!
Inc-pinc Lőrinc, Te vagy odakint!

5.

Suszternak nincs jó cipője,
ácsnak rossz a kerítése,
lakatosnál fakilincs,
a hunyónak szeme nincs. Ne less!

6.

Az én házam alacsony,
van is érte sok bajom:
ha az ajtót kinyitom,
leesik a kalapom.
Ha az ajtón kimegyek,
beverem a fejemet.

7.

Mese, mese fakakas,
bújj a lyukba, ott hallgass!
Kata, Kata, két garas,
neked adom, csak hallgass!

8.

Fáj a kutyámnak a lába,
megütötte a szalmába.
Ördög vigye a szalmáját,
mért bántotta kutyám lábát?

9.

Angyal-kangyal mikula,
nyolc dob, meg egy pikula,
irgum-burgum parafin;
Ince-pince Te vagy kint!

10.

Ecc, pecc, kimehetsz,
holnapután bejöhetsz,
cérnára, cinegére,
ugorj cica az egérre! Fuss!

11.

Ádám, Éva kertbe voltak,
sokat gyalogoltak.
Fához értek, almát ettek,
Mond meg pajtás, hányat ettek?

12.

Egyedem, begyedem, bakkecske,
háromlábú menyecske,
fölmászott a toronyba,
megkérdezte hány óra?
Fél tizenhatra, Te vagy az a mafla!

13.

Csiteri-csütöri csütörtök,
dinnyét lopott az ördög.
Bogyogójába dugta,
Nem fért be a pokolba.
Öreg pásztor megfogta,
móresre tanította.

14.

Gyere be, bába,
megfőtt a kása.
kutyahús van benne,
jóllakhatsz belőle.

15.

Hátamon a zsákom, zsákomban a
mákom,
mákomban a rákom, kirágta a zsákom,
kihullott a mákom, odalett a rákom,
aki szánja károm, varrja be a zsákom,
szedje fel a mákom, hozza vissza
rákom!

16.

Egyedem-begyedem, tengertánc,
Hajdú sógor mit kívánsz?

Nem kívánok egyebet,
Csak egy darab kenyeret.

17.

Két kis kakas összeveszett,
a verembe beleesett,
szíl-szál, szalmaszál,
eredj, pajtás, te hunyjál!

18.

Bíbici Panna, Rákezdí Vince,
akit ér, akit ér, majd elviszi a nagy szél.

19.

Jákobnak volt hat fia,
mind a hat csizmadia;
Simi, Samu, Sámuel,
Dini, Dani, Dániel!

20.

Csörgő-börgő mogyoró,
Te leszel most a fogó.

21.

Sárga lábú kis kakas,
kiugrott a gyöpre,
patyolatos töröknek,
gyöngye felesége.
Kon, kon, kondítsd ki!
Ezt a szépet pördítsd ki!

IV. Testrészek megnevezése

1.

Én is pisze, (*orr megérintése*)
Te is pisze, (*a másik orrának
megérintése*)
Gyere, pisze, vesszünk össze!
(*az orrok összedörzsölése*)

2.

Sűrű erdő, (*mutatunk a fejre*)
Kopasz mező, (*a homlokra*)
Pislogó (*a szemre*)
Szuszogó, (*az orra*)
Tátogó, (*a szájra*)
Itt bemegy, (*az állra*)
Itt megáll, (*a nyakra*)
Itt a kulacs, itt igyál.
(*a köldök csiklandozása*)

3.

A házat kiséperjük,
(*bele borzolunk a hajba*)
A port letörölgetjük,
(*megsimogatjuk a homlokot*)
Az ablakot behúzzuk,
(*lecsukjuk a szemeket*)
A kulcson egyet csavarintunk.
(*csavarás az orron*)

4.

Orrom, orrom, kedves orrom,
(*mutatás az orra*)
Ez a fülem, ez a szám, (*mutatása*)
Orrom, orrom, kedves orrom,
Ez a (...), ez a (...). (*Testrészek mutatása.*)

5.

Van két ürge kicsi szem,
(*szemek mutatása*)
Szétnézeget idebenn.
(*széttétekintés jobbra-balra*)
Van két ürge kicsi láb,
(*lábak megmutatása*)
Végig lépdel a szobán. (*lépegetés*)

6.

Ádám, Éva, két szem szilva,
(*homlok, áll, két arc megérintése*)
Nyisd ki szádát kicsi Anna,
Ide-oda, hamm!

7.

Gyere Nóri, megfürdetlek,
(*hívogató mozdulat*)
Szép tisztára moslak,
Langyos vízbe ültetlek,
(*hullámozó mozdulatok két kézzel*)
Jól beszappanozlak.
(*két kéz összedörzsölése*)
Megmosom a fejedet,
(*a fej megsimogatása*)
A lábadat, a kezedet,
(*testrészek simítása*)
A hátadat, a hasadat,
(*hát, has megmutatása*)
Máris tiszta vagy!

8.

Simogatom a hajam,
hogy ne álljon kócosan.
(*a haj simogatása*)

9.

Azt kérdezed, hogy vagyok?
Minden porcikám sajog.
(*derék simogatása*)
Fáj a fülem, fáj a fogam,
(*fül, arc mutatása*)
Segíts, kérlek, adj egy puszit
az orromra gyorsan,
(*az orr megmutatása, puszi dobás*)
Meglátod, hogy meggyógyulok
tőle azon nyomban!

10.

Hej, Gyula, Gyula, Gyula,
(*combok ütögetése*)
Szól a duda, duda, duda,
(*a has ütögetése*)
Pest, Buda, Buda, Buda,
(*vállak ütögetése*)
Pattogatott kukorica.
(*a fej ütögetése*)

11.

Madaras Gergőnek két szép füle van,
(*a fülek húzogatása*)
Két szép füle mellett göndör haja van.
(*a haj borzolása*)

12.

Éhes voltam – megettem,
Szomjas voltam – megittam.
(*evés, ivás utánzása*)
Fáradt voltam – elfeküdtem,
Álmos voltam – elaludtam.
(*szemek lecsukása*)
Dű-dű, hegedű,
Csabi arca gömbölyű.
(*arc simogatása*)

13.

Kicsi orr, kicsi száj, keretezi kicsi áll,
Kupolája homlok. (*testrészek mutatása*)
Piros arc, piros nyár, (*arc simogatása*)

Áfonyakék szembogár, *(szem lecsukása)*

A pillái lombok. *(szempilla megcsiklandozása)*

14.

Itta szemem, itt a szám,
ez meg itt az orrocskám.

(mutatás szemre, szájra, orra)

Jobbra-balra két karom,
forgatom, ha akarom.

(jobb és bal kéz emelése, forgatása)

Két lábamon megállok,
ha akarok, ugrálok.

(lábak ütügetése, ugrálás)

V. Játék az ujjakkal, kezekkel

1.

Mit csinál a kis kezem?

(két kéz széttárása)

Simogat kedvesen.

(két kézzel arc simogatása)

Ütüget mérgesen,

(az asztal ütügetése)

Csiklandoz viccesen,

(a tenyér csiklandozása)

Csipked hegyesen,

(a kézfej megcsipkedése)

Táncol ügyesen,

(az ujjak mozgatása a másik kézfejen)

Mit csinál a kis kezem?

(a kezek szétnyitása)

Te is tudod, mondd velem!

2.

Kerekecske, dombocska,

(a gyerek kezébe kört rajzolunk)

Itt szalad a nyulacska.

(az ujjunkkal fel-alá sétálunk a karján)

Itt a nyoma, itt a nyoma,

(az ujjunkkal fel-alá sétálunk a vállán)

Itt meg van a csiklandója, kuc-kuc-kuc!

(megcsiklandozzuk)

3.

Dolgozni szaporán, *(két ököl egymáson, váltva)*

Befűzzük a cérnát,

(az egyik kéz ökölben, a másik két ujjal követi)

Mire megfő az ebéd, *(kavaró mozdulat)*

Varrok egy pár csizmát. *(varró mozdulat)*

4.

Süssél, süssél rétest, *(sodrás két kézzel)*

Tégy rá cukrot, édest. *(két ujjal szórás)*

Aki eszi, az a lány, *(evés utánzása)*

Sohase lesz halovány *(arc simítása)*

Ha kisül a tepsí,

Gyere gyorsan, vedd ki,

(húzás két kézzel a test előtt)

Ha nem mozgatsz szaporán,

Odaég a vacsorám!

5.

Így ketyeg az óra: tik-tak, jár,

(mutatóujjak jobbra-balra mozgatása)

Benne egy manócska kalapál.

(öklök egymásra ütügetése)

Ha megáll az óra és nem jár,

(kézfél forgatása)

Alszik a manócska, és nem kalapál.

(alvás utánzása)

6.

Csiga-biga told ki szarvadat

(szarvak mutatása)

Ha nem tolod, *(kézfél forgatása)*

Összetöröm házadat. *(öklök egymáshoz ütügetése)*

7.

Jöjj ki napocska, *(hívogató mozdulat)*

Itt apád, itt anyád, *(ujjal mutatás)*

Sót törünk, borsot törünk,

(öklök egymásra ütügetése)

Tökkel harangozunk.

(összekulcsolt kezekkel harangozó mozdulat)

8.

Töröm, töröm a mákot, *(az öklök ütügetése)*

Sütök neked kalácsot. *(tapsolás)*

Ica tolla, motolla,

(kezek tekerése egymás körül)

Neked adom, ...!(gyermek neve)

(a nyitott tenyér előre nyújtása)

9.

Gomba, gomba, bomba *(öklök ütögetése)*

Nincsen semmi gondja. *(kezek forgatása)*

Ha az eső esik rája, *(ujjak mozgatása)*

Nagyra nő a karimája. *(karkörzés a fej felett)*

Az esőt csak neveti *(a szájra mutató)*

Van kalapja, teheti. *(a fej ütögetése)*

10.

Megmásztam öt hegyet:

Egy dundit,

Egy keskenyet,

Egy magasat,

Egy ékeset,

Egy egészen kicsikét,

Nekem ennyi épp elég.

(a hüvelykujjtól kezdve az ujjak végig simítása fel-le mozdulattal)

11. Pipi, pipi, pipi, pi,

Így csipeget a pipi.

(a csőr tátogásának utánzása két ujjal)

12. Ujjaimat mutogatom,

Közben vígan mondogatom:

(az ujjak mozgatása)

Kifordítom, *(kézfej kifelé fordítása)*

Befordítom, *(kézfej befelé fordítása)*

Fölfordítom, *(kézfej felfordítása)*

Lefordítom, *(kézfej lefordítása)*

Zongorázok, furulyázok,

(ujjak mozgatása)

Erősebb lett a kezem, a tornát

befejezem. *(kezek öklöbe szorítása)*

13.

Amikor kinn süt a nap,

(a két kéz öt ujjá nyitva)

A csiga a házában marad.

(az ököl összezárva, a hüvelykujj eldugva)

De amikor eső hullik,

(a két kéz a fej fölött, az ujjak mozgatása)

Csigabiga előbújik.

(a fej két oldalán a két mutatóujj)

Neki az a jó idő, mikor esik az eső.

(az ujjak mozgatása, az eső utánzása)

14.

Eresz alól fecske fia ide néz, oda néz:
(kukucskálás jobbra-balra)

Van-e hernyó, hosszú kukac, ízesebb, mint a méz.

(hullámvonal mutatása egy kézzel)

Csörét nyitja ám, buzgón, szaporán,

(ujjak nyitása, csukása)

Kis bendőbe mindenféle belefér igazán.

(a has simogatása)

VI. A nagymozgást és a mozgáskoordinációt fejlesztő utánzó gyakorlatok

1.

Ilyen nagy az óriás:

Nyújtózkodjunk kispajtás.

(nyújtózkodás)

Ilyen kicsi a törpe:

Guggoljunk le a földre. *(guggolás)*

2.

Kicsi vagyok én, *(guggolás)*

Majd megnövök én, *(nyújtózkodás)*

Mint a tüdő a fazékból,

Kidagadok én. *(karkörzés a test előtt)*

3.

Fújja a szél a fákat,

(törzshajlítás nyújtott karral oldalra)

Letöri az ágat, reccs! *(guggolás)*

4.

Cini-cini muzsika, *(hegedülés utánzása)*

Táncol a kis Zsuzsika. *(törzsfordítás)*

Jobbra dül, meg balra dül

(törzshajlítás)

Tücsök koma hegedül. *(hegedülés)*

5.

Kaszálj Pista, kalapálj,

Holnap délig meg se állj!

(vízszintes kaszálás)

6.

János bácsi, János bácsi,
Kelje fel, keljen fel!
Húzza a harangot, húzza a harangot!
Bimm-bamm-bomm,
Bimm-bamm-bomm.
*(összekulcsolt kezekkel törzshajlítás előre-
hátra)*

7.

Harangoznak délre, libapecsenyére,
Nincs itthon a gazda, megeszi a
macska.
*(összekulcsolt kezekkel törzshajlítás előre-
hátra)*

8.

Hallod-e te kis kovács,
mit kopog a kalapács?
Azt kopogja kippre kopp,
csengős csikót patkolok.
(kezek ökölbe szorítva, kalapálás egymáson)

9.

Kipp-kopp kalapács,
kicsi kovács, mit csinálsz?
Sárga lovat patkolok,
aranszeggel szegelek,
(kalapáló mozdulat utánzása)
Uccu, pajtás, kapj fel rája,
úgyis Te vagy a gazdája!
(lovaglő mozdulat utánzása)

10.

Lóg a lába, lóg a', nincsen semmi
dolga,
Mert ha dolga volna, a lába nem lógna.
(lábak lógatása, ritmikus himálása)

11.

Áll a baba, áll, mint a gyertyaszál.
(a gyermek állítása hónaljánál fogva)
Édesanya leánykája/fiúcskája,
Ékes virágszál.

12.

Repülnek a madarak,
*(a kezek mozgatása oldalsó
középtartásban)*
csattog a szárnyuk.
(tapsolás a fej fölött)

13.

Mérleg vagyok billegek,
(karok oldalsó középtartásban)
Kezeimben súlyt viszek.
(billegés jobbra-balra)

14.

Madarak voltunk, földre szálltunk,
(karok oldalsó középtartásban)
Búzaszemet csipegettünk. (guggolás)

15.

Az én apám vízimolnár.
Mit öröl a vízimolnár?
Öröl búzát, ezt lassan örli,
Öröl árpát, ezt lassan örli,
Öröl rozsot is, ezt lassan örli.
Kukoricát, kukoricát, ezt gyorsan örli.
*(karok malomkörzése lassan, majd
gyorsan, vagy tekerő mozdulat lassan,
majd gyorsan)*

16.

Húzzuk a szekeret, *(húzás utánzása)*
Forgatjuk a kereket, *(karkörzés)*
Vezetjük az autót, *(csuklómozdulat)*
Becsapjuk az ajtót, *(laza
tenyérmozdulat)*
Hétfőre, keddre, lépj az emeletre,
Egy, kettő, három, ezt a lépcsőt járom,
(lábemelés)
Egy, kettő, három, *(ujjak nyitása)*
Apukámat várom. *(taps)*

17.

Lassan forog a kerék, mert a vize nem
elég.
Gyorsan forog a kerék, mert a vize már
elég.
(páros karkörzés)

18.

Lassan jár a csiga-biga, táskájában
eleség.
Várja otthon lánya, fia, csiga-biga
feleség.
(lassú és gyors járás)

19.

Járunk az úton, kipp-kopp, kipp-kopp,
Még meg is állunk itt-ott, itt-ott.
(sétálás párosával)

20.

Sétálunk, sétálunk, erdőt-mezőt
bejárunk.
Dimbet-dombot megmászunk.
Mikor aztán elfáradunk,
Egy kis dombra lecsücsülünk, csücs!
(sétálás párosával)

21.

Zireg-zörög, nyikorog,
országúton mi forog? (járás
karkörzéssel)
kicsi kocsi megy az útra,
csak egy kicsi csacsi húzza. (gyorsabb
járás)

22.

Paripám csodaszép Pejko,
idelép, odalép, hejhó! (járás körben)
hegyen át, vízen át vágtat,
nem adom, ha ígérsz százat!
(gyors lovagló mozdulat utánzása)
Amikor paripám ballag,
Odanéz valahány csillag. (lassú
bandukolás)
Amikor paripám táncol,
Odanéz a nap is százszor! (futás)

23.

Erdőt járunk, árkot lépünk,
(nagy léptekkel körben járás)
Szél se tudja merre térünk.
(járás, kezek magas-tartásban,
hajlongás)
Bükkfa lábunk, venyige térdünk,
(magas lábemelés)
Jegenye-sugaras utakon élünk.
(gyors, apró léptekkel járás)

24.

Megyek, megyek, mendegélek,
Kerek erdön keresgélek,
Vackort, vadrózsát,
Virágszagú számócát,
Nagykalapú gombát,
De nem a bolondját! (menetelés)

25.

Egy, kettő, három, négy,
Körbe jární nem nehéz. (körbe járás)
Zárd a sarkad, most elég. (megállás)
Egy, kettő, három, négy,
Helyben jární nem nehéz. (helyben
járás)
Rakd a sarkad, most elég. (megállás)

26.

Egy, kettő, három, négy,
Te kis cipő, hová mégy?
Kipp-kopp kopogok,
Óvodába indulok. (ritmikus járás)

27.

Jön a kocsi, fut a kocsi: patkó dobogás,
Jön a vonat, fut a vonat: zúgó robogás.
Vajon hova fut a kocsi? Három falun
át.
Vajon hova fut a vonat? Völgyön,
hegyen át.
(ritmikus járás, dobogás a lábbal)

28.

Csacsi húzza kicsi kocsit,
Kicsi kocsi nyekereg,
Hej, te gazda, lusta gazda,
Zsírozd meg a kereket! (ritmikus járás)

29.

Zireg-zörög, nyikorog,
Országúton mi forog?
Kicsi kocsi megy a kútra,
Csak egy kicsi csacsi húzza.
(ritmikus járás)

30.

Süssünk, süssünk valamit,
Azt is megmondom, hogy mit:
Lisztből legyen kerekes, tölteléke jó
édes.
Sodorva, tekerve, túróval bélelve,
Csiga-biga rétes, kerekes és édes.
(járás kézfogással hullámvonalban,
vagy utánzó mozdulatok végzése)

31.

Tekeredik a kígyó, rétes akar lenni.
Tekeredik a rétes, kígyó akar lenni.
(*járás hullámvonalban*)

32.

Megy a gőzös kereke, felfele meg
lefele.
Nyikorog és nyekereg, örülnek a
gyerekek.
(*vonatozás vállfogással, ritmikus járás*)

33.

S-sz, beh sok súly! Meg se mozdul!
Friss szemet, ha bekapok:
Messze, messze szaladok, szaladok...
(*vonatozás vállfogással, ritmikus járás*)

34.

Megy a gőzös, megy a gőzös
Kanizsára.
Kanizsai, kanizsai állomásra.
Elöl ül a masinista,
Ki a gőzöst, ki a gőzöst igazítja!
(*vonatozás vállfogással, ritmikus járás*)

35.

Ugráljunk, mint a verebek,
Rajta, gyerekek! (*ugrálás páros lábbal*)

36.

Levendula ágastul, ugorj egyet
párostul!
(*párosával körbe járás, ugrás*)
Azért adtam egyszer meggyet,
(*szembefordulás*)
Hogy velem is ugorj egyet!
(*kézfogással ugrálás*)

37.

Két kis kakas összeveszett,
a verembe beleesett.
Szil, szál, szalmaszál,
Eredj pajtás, te hunyjál! (*ugrálás*)

38.

Hopp, mókuska, mókuska,
Vékony karcsú Mariska.
A verebek tánca,
szoknyátoknak ránca. (*ugrálás*)

39.

Mackó, mackó ugorjál (*páros lábon
ugrálás*)
Mackó, mackó forogjál (*forgás*)
Tapsolj egyet, ugorj ki! (*tapsolás,
ugrás*)

40.

Fussunk, fussunk, szaladjunk,
Hadd lobogjon a hajunk! (*futás*)

V. Rajzoltató mondókák

1.

Pont, pont, vesszőcske,
Készen van a fejecske,
Kicsi nyaka,
Nagy a hasa,
Készen van a török basa.

2.

Vessző, vessző, vesszőcske,
Készen van a fejecske,
Hosszú nyaka,
Nagy a hasa
Kerekedik török pasa.

3.

Egy krumplicska,
Két krumplicska,
Egy vesszőcske,
Két vesszőcske,
Nagy a feje,
Nagy a hasa,
Elkészült a török basa.

4.

Pont, pont karikába,
Ez az orra, ez a szája,
Kerek fején sapka ül,
Ez a manó csupa fül.

5.

Kerekítek kereket,
Alája meg még egyet.
tetejébe két egyet,
Alája egy farkinca,
Készen van a kiscica.

6.

Rajzolk egy kerekecskét,
Gömbölyűre, mint a zsemlét,
Kerekecskén kis gombocska,
Akárcsak egy baba volna,
Gombocskának két nagy füle,
Vajon mit néz ki belőle?
Bajuszkája, farkincája,
Kerekecske, gombocska,
Itt csücsül a nyulacska.

7.

Két szemecske, orrocška,
Szájacska és két fülecske,
Készen van a fejecske.

8.

Úton megyen két karó,
azon felül nagy hordó,
azon felül kis hordó,

azon felül ákom-bákom,
azon felül szörcsöm-börösöm,
azon felül illom-pillom,
azon felül két kis domb,
azon felül sűrű erdő,
abban lakik siska disznó!

9.

Kopasz dombon nő a fű,
Ugye milyen gyönyörű?
Odagurult két bogyó,
S elszaladt a sündisznó.

10.

Kavarom a levesem,
Alig bírja a kezem!
Ha kiömlik, nem bánom,
Csiga lesz a barátom.

(A mondókákat ROSTA KATALIN – RUDAS ZSUZSANNA – KISHÁZI GERGELY (1995): *Hüvelykujjam...* , SZABÓ BORBÁLA (2006): *Mozdulj rá...*, SZAKÁCSNÉ KUPECZKI ÉVA (2006): *Játék a hangokkal*, SZAKÁCSNÉ KUPECZKI ÉVA (2006): *Lánc, lánc, lánc... kötetekből válogattam.*)

Irodalomjegyzék

- BABIK ILDIKÓ (2004): *Zenei játékok óvodások számára* Szort Bt. Ovizuál Kreatív Műhely, Budapest.
- BAUM, HEIKE (2003): *Tapintás, szaglás, látás, hallás – érzékelésen alapuló játékok* CSER Kiadó, Budapest
- BEKKER ZOLTÁNNÉ – KOCSIS CSILLA – KONGYIKNÉ KIS KLÁRA – ZAVECZNÉ KOMÁROMI KATALIN (2006): *Kiegészítő segédlet a komplex fejlesztési tervekhez* Sulinova Kht. Budapest
- Dr. CSÁNYI YVONNE (1990): *Hallás – beszéd, nevelés* Tankönyvkiadó, Budapest
- CSASZTVAN ISTVÁNNÉ – KULIGÁNÉ TAMÁS MÁRIA (1994): *Fonémahallást fejlesztő játékok, mondókák, versek óvodásoknak* (anyanyelvi játékok gyűjteménye). Békés Megye Képviselőtestülete Pedagógiai Intézete, Békéscsaba
- FAZEKASNÉ FENYVESI MARGIT (2006): *A beszédhang hallás fejlesztése 4-8 éves életkorban* Mozaik Kiadó, Szeged
- FEHÉR ANNA (2006): *Játszunk? Természetesen!* Sulinova Budapest
- GELLER TIBOR (1998): *A játék az gyönyörű!* Novum, Budapest
- GYARMATHY ÉVA (2003): *Játékkatalógus* Iskolapszichológia 20. ELTE, Budapest.
- HASSELMAN MARTINA (2001): *Hogy szebben beszéljek..., Hogyan segíthetik a szülők gyermekük fejlődését?* Egmont Budapest
- KARLÓCZAI MARIANNE (1987): *Komámasszony, hol az olló? Gyermekjátékok óvodásoknak, iskolásoknak* Magyar Könyvklub, Budapest
- KOCSIS LÁSZLÓNÉ – ROSTA KATALIN (2002): *Ez volnék én?* Logopédiai Kiadó KKt. Budapest.
- KRISTON BORDI ZSUZSANNA (2010): *DIFER Fejlesztő füzet – Írás* Mozaik Kiadó? Szeged
- LOSONCZ MIHÁLYNÉ szerk. (1989): *Az óvodai anyanyelvi nevelés továbbfejlesztése.* Tanítóképző Főiskola,. Kecskemét
- LUKÁCS JÓZSEFNÉ – FERENCZ ÉVA (2010): *Itt a tavasz, fut a tél, kis méhecske döngicsél /fejlesztő játékok gyűjteménye/* Flaccus Kiadó, Budapest
- MISKOLCZINÉ RADICS KATALIN (2007): *Az írásmozgás koordinációfejlesztése 4-8 éves életkorban – Difer programcsomag; módszertani segédanyag* Mozaik Kiadó, Szeged
- MURAINÉ SZY ÉVA. (1987): *Játékos beszédnevelés.* Múzsák Közművelődési Kiadó, Budapest
- NAGYNÉ FALUCSKAI ANNA (2008): *Játékgyűjtemény a testtudat, téri tájékozódás fejlesztéséhez,* TREFORT Kiadó, Budapest.
- NÉMETH ERZSÉBET – S. PINTYE MÁRIA (2002): *Mozdul a szó* Logopédiai Kiadó, Budapest.
- NOÉ KRISZTINA szerk.(2002): *Képességfejlesztő játékgyűjtemény nagycsoportos óvodásoknak és kisiskolásoknak* Boldog Iskolás Évekért Munkaközösség, Paks

- PÁPAI VÁROSI ÓVODÁK MUNKAKÖZÖSSÉGE (2012): *Honnan hová? Egyénre szabott fejlesztés az óvodában* Novum Könyvklub Kft. Budapest
- PERLAI REZSŐNÉ dr.(1996): *Az óvodáskor fejlesztő játéka* OKKER, Budapest
- PERLAI REZSŐNÉ dr.(1999): *Matematikai játékok óvodáskorban* OKKER, Budapest
- PINCZÉSNÉ PALÁSTHY ILDIKÓ (2002): *Tanulási zavarok, fejlesztő gyakorlatok* Pedellus Kiadó, Budapest.
- PÓLYA MIKLÓSNÉ (1990): *Anyanyelvi játékok gyűjteménye óvodásoknak*. Pest Megyei Pedagógiai Intézet, Budapest
- ROSTA KATALIN – RUDAS ZSUZSANNA – KISHÁZI GERGELY (1995): *Hüvelykujjam...* Logopédiai Kiadó Gmk, Budapest.
- SZABÓ BORBÁLA (2006): *Mozdulj rá...* Logopédiai Kiadó, Budapest.
- SZAKÁCSNÉ KUPECZKI ÉVA (2006): *Játék a hangokkal* Pannon Literatúra Kft. Kisújszállás
- SZAKÁCSNÉ KUPECZKI ÉVA (2006): *Lánc, lánc, lánc...* Pannon Literatúra Kft. Kisújszállás
- SZÁSZNÉ CSIKÓS KLÁRA – VARGA KATALIN (2004): *Segítőkézség – A tanulás sikerességéhez szükséges pszichikus funkciók megfigyelése és fejlesztése* Ec-Pec alapítvány, Budapest
- SUGÁRNÉ KÁDÁR JÚLIA (1987): *Beszéd és kommunikáció az óvodás-, és kisiskolás korban*. Akadémiai Kiadó, Budapest
- ZSÁMBOKI KÁROLYNÉ – HORVÁTHNÉ SZIGLIGETI ADÉL (1997): *Matematika kézzel, fejjel, szívvel* Okker Kiadó Budapest
- ZSOLNAI ANIKÓ (2006): *A szocialitás fejlesztése 4-8 éves életkorban* Mozaik Kiadó, Szeged
- ZSOLNAI JÓZSEF (1986): NYIK *Feladatgyűjtemény* 1. o. Tankönyvkiadó Vállalat, Budapest
- Anonim: *Játékgyűjtemény* <http://jatek.gyujtemeny.com/jatek-tipus/erzekszerv-fejleszto/oldal/8.php>
- JUHÁSZNÉ JOBBÁGY MÁRIA: *Kreatív tanító*
<http://kreativtanito.hupont.hu/12/figyelemfejlesztas>
- Anonim: *Fejlesztő játékok 3 éves kortól*
http://ovi.freeblog.hu/archives/2007/03/14/Fejlesztojatekok_3_eves_kortol_12resz/
- Segíts otthon!* <http://segitsotthon.5mp.eu/web.php?a=segitsotthon&o=583zkBBnRQ>